

FUNCTIONALITY OF FEDERALISM IN THE CONTEMPORARY WORLD (MIDDLE EAST)

Araştırılan sorunun önemi ve güncelliği. Federalizm, merkezi güç ile bu devletin topraklarında uygulanan güç arasındaki ilişkilerde kullanılan ilkelerden biridir. Bu sadece bir devlet teşkilatı biçimi, merkez ve bölgeleri arasındaki ilişkiler ilkesi değil, aynı zamanda bir devletin çeşitliliğinde gelişme potansiyelini keşfetme kapasitesine dayalı özgün bir vizyon ve kurucu bölgelere özerklik tanıma üzerine kapsamlı bir kavramdır. Federalist vizyon sorumluluk paylaşımındaki diyalogun karşılıklı olarak kabul edilebilir çözümlerinin olasılıklarını araştırmaktadır. Bundan dolayı, çağdaş dünyada federalizmin sosyal-politik istikrarın temelini oluşturması belirli koşullar altındadır veya bu koşullar altında olabilir.

Dünyada federalizm deneyimi, en iyi uygulamaları vurgulamak ve bazen eksikliklerle gösterilmiş olan politik uygulamada tatbik edilmesi durumunda olumlu öğeleri elde etmek için zengin bir yansıma malzemesi sağlar.

Federalizm meselesi uluslararası siyasi uygulamaların ön saflarında ve aynı zamanda güncel bilimsel tartışmalarda ön plana çıkmaktadır. Bu ilkenin uluslararası aktörlerin politik pratiğinde uygulanma özelliklerini bilmek, siyaset bilimcileri için bir çekim meselesidir. Federalizm konusuna verilen ilgiye rağmen, bir dizi belirsiz konu varlığını sürdürmektedir. Bu bağlamda, federalizmin işlevselliği sorunu ele almak, bir takım ilişkili sorunları ortaya çıkarabilir.

Federalizmin gelişmesi ile ilgili çözülmemiş temel teorik ve uygulamalı problemler (özellikle Orta Doğu'da) kitlelerin politik davranışlarını ve kendi birimlerinin örgütlenmesi için gerekli yönergelerden yoksun kalması nedeniyle, çeşitli birimlerinin faaliyetlerini tersi yönde etkilemektedir. Bütün bunlar birlikte ele alındığında toplumdaki siyasi istikrarı, çeşitli devlet yapılarının önemli görevlerini yerine getirme konusundaki politik farkındalığı ve halkın gerekli desteği ile güç kazanmasını etkileyemez.

DEMOCRATIC ARAB CENTER
Germany, Berlin
<http://democraticac.de>
TEL: 0049-CODE

030-89005468/030-898999419/030-57348845
MOBILTELEFON: 0049174274278717

2023

Democratic Arab Center
| Berlin - Germany

ÇAĞDAŞ DÜNYADA FEDERALİZMİN İŞLEVSELLİĞİ
(ORTA DOĞU)

Democratic Arab Center for Strategic
Political and. Economic Studies

ÇAĞDAŞ DÜNYADA FEDERALİZMİN İŞLEVSELLİĞİ (ORTA DOĞU)

By
SULAIMAN RAFIK & MORARU Victor

2023

**Democratic Arab Center
For Strategic, Political & Economic Studies Berlin/
Germany Publication**

All rights reserved

**No part of this book may be reproduced, stored in a
retrieval system, or transmitted
in any form or by any means, without the prior written
permission of the publisher :**

**Democratic Arab Center For Strategic, Political & Economic
Studies**

Berlin / Germany

Email book@democraticac.de

ÇAĞDAŞ DÜNYADA FEDERALİZMİN İŞLEVSELLİĞİ
(ORTA DOĞU)
SULAIMAN RAFİK & MORARU VICTOR

Head of Democratic Arab Center: **AMMAR. SHARAAN**

Publishing Director: **Dr. Rabiaa Temmar**

Format Book: **Dr. Leila Chibani**

Book registration number:

VR . 3383 - 6772. B

first edition

2023

The views and opinions expressed are those of the authors and do not necessarily
reflect the official policy or position of the Arab Democratic Center

SULAIMAN RAFİK & MORARU VICTOR

**ÇAĞDAŞ DÜNYADA
FEDERALİZMİN İŞLEVSELLİĞİ
(ORTA DOĞU)**

**FUNCTIONALITY OF FEDERALISM IN THE
CONTEMPORARY WORLD
(MIDDLE EAST)**

Yazlık

Araştırılan sorunun önemi ve güncelliği. Federalizm, merkezi güç ile bu devletin topraklarında uygulanan güç arasındaki ilişkilerde kullanılan ilkelerden biridir. Bu sadece bir devlet teşkilatı biçimi, merkez ve bölgeleri arasındaki ilişkiler ilkesi değil, aynı zamanda bir devletin çeşitliliğinde gelişme potansiyelini keşfetme kapasitesine dayalı özgün bir vizyon ve kurucu bölgelere özerklik tanıma üzerine kapsamlı bir kavramdır. Federalist vizyon sorumluluk paylaşımındaki diyalogun karşılıklı olarak kabul edilebilir çözümlerinin olasılıklarını araştırmaktadır. Bundan dolayı, çağdaş dünyada federalizmin sosyal-politik istikrarın temelini oluşturması belirli koşullar altındadır veya bu koşullar altında olabilir.

Dünyada federalizm deneyimi, en iyi uygulamaları vurgulamak ve bazen eksikliklerle gösterilmiş olan politik uygulamada tatbik edilmesi durumunda olumlu öğeleri elde etmek için zengin bir yansıma malzemesi sağlar.

Federalizm meselesi uluslararası siyasi uygulamaların ön saflarında ve aynı zamanda güncel bilimsel tartışmalarda ön plana çıkmaktadır. Bu ilkenin uluslararası aktörlerin politik pratiğinde uygulanma özelliklerini bilmek, siyaset bilimcileri için bir çekim meselesidir. Federalizm konusuna verilen ilgiye rağmen, bir dizi belirsiz konu varlığını sürdürmektedir. Bu bağlamda, federalizmin işlevselliği sorununu ele almak, bir takım ilişkili sorunları ortaya çıkarabilir.

Federalizmin gelişmesi ile ilgili çözülmemiş temel teorik ve uygulamalı problemler (özellikle Orta Doğu'da) kitlelerin politik davranışlarını ve kendi birimlerinin örgütlenmesi için gerekli yönergelerden yoksun kalması nedeniyle, çeşitli birimlerinin faaliyetlerini tersi yönde etkilemektedir. Bütün bunlar birlikte ele alındığında toplumdaki siyasi istikrarı, çeşitli devlet yapılarının önemli görevlerini yerine getirme konusundaki politik farkındalığı ve halkın gerekli desteği ile güç kazanmasını etkileyemez.

Summery

The importance and the actuality of the researched problem. The federalism is one of the principles applied in the practice of relations between the central power and the power exercised in the territories of that state. It is not only a form of state organization, a principle of relations between the center and

its regions, but also a comprehensive concept, a particular vision based on the capacity to discover the development potential of a state in its diversity and on the granting of autonomy to the constituent regions. The federalist vision is in search of the possibilities of dialogue, of mutually acceptable solutions, in sharing responsibility. That is why federalism in the contemporary world is, or may be, under certain circumstances, the basis of social-political stability.

The experience of federalism in the world provides a rich material for reflection in order to highlight the best practices and extract the positive elements in the event of their implementation in the political practice, sometimes marked by deficiencies.

The issue of federalism appears at the forefront of international political practice and, at the same time, of current scientific debates. To know the peculiarities of application of this principle in the political practice of international actors is a matter of attraction for political scientists. Despite the attention paid to the issue of federalism, there remains a whole series of unclear issues. In this context, addressing the problem of functionality of federalism could reveal a number of relevant issues.

İÇİNDEKİLER

Yazlık.....	5
KISALTMALAR LİSTESİ	9
GİRİŞ.....	10
ÇAĞDAŞ FEDERALİZMİN TEORİK VE METODOLOJİK ARAŞTIRMALARI ARAŞTIRILMASI	16
* Çağdaş federalizmin sorunlarına ilişkin bilimsel görüşler	17
* Çağdaş dünyada federalizm olgusunun yorumlanmasının kavramsal temelleri	26
1.3. Çağdaş federalizme yatırım yapmanın teorik ve metodolojik yönleri	34
1.4. Birinci Bölüm için sonuçlar.....	39
* ÇAĞDAŞ ORTA DOĞUDA FEDERALİZMİN ZORLUKLARI	40
2.1. Federalizm bağlamında Orta Doğu	41
2.2. Birleşik Arap Emirlikleri'nde federal entegrasyon süreçlerinin özellikleri	44
2.3. Federalizm sorunları bağlamında Irak	49
2.4. Kürdistan federalleşme yolunda	56
2.5. Ortadoğu'daki siyasi dönüşümler: Bir örnek olarak Suriye	62
2.6. Bölümün Sonuçları 2.....	68
* FEDERALİZMİN İŞLEVSELLİK SORUNLARI	69
* Federal devletlerde devlet iktidarının teşkilatının iyileştirilmesine yönelik talimatlar.....	70
3.2. Çağdaş federalist modellerin karşılaştırmalı analizi	77
Çağdaş federalizm ilkelerinin politik olarak belirlenmesi: Moldova Cumhuriyeti Davası	88

3.4. Üçüncü Bölüm için sonuçlar.....	96
GENEL SONUÇLAR VE TAVSİYELER.....	97
KAYNAKÇA	100

KISALTMALAR LİSTESİ

EU – European Union

GCC - Gulf Cooperation Council

HDI - Human Development Index

IS – Islamic State (İslami Devlet)

KDP - Kurdistan Democratic Party (Kürdistan Demokratik Parti)

KIU - Kurdistan Islamic Union (Kürdistan İslami Bİrlık)

KRG– Kurdistan Regional Government (Kürdistan Yerel Hükümet)

NATO - North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Anlaşma Örgütü)

OSCE – Organisation for Security and Co-operation in Europe (Avrupa güvenlik ve işbirliği örgütü)

PUK - Patriotic Union of Kurdistan (Kurdistan Yurtsever Birliğı)

TMR - Transnistrian Moldovan Republic (Transnistrian Moldove Hükümeti)

UAE – United Arab Emirates (Birleşik Arap Emirlikleri)

UK – United Kingdom (Birleşik Krallık)

UNDP - United Nations Development Program (Birleşik Milletler Kalkınma Programı)

UNSC United Nations Security Council (Birleşik Devletler Güvenlik Konseyi)

USA – United States of America (Amerika Birleşik Devletleri)

USSR – Union of Soviet Socialist Republics (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğı)

UTAG - Gagauz-Yeri territorial-autonomous unit (Gagauz-Yeri Bölgesel Otonom Birliğı)

GİRİŞ

Araştırılan sorunun önemi ve güncelliği. Federalizm, merkezi güç ile bu devletin topraklarında uygulanan güç arasındaki ilişkilerde kullanılan ilkelerden biridir. Bu sadece bir devlet teşkilatı biçimi, merkez ve bölgeleri arasındaki ilişkiler ilkesi değil, aynı zamanda bir devletin çeşitliliğinde gelişme potansiyelini keşfetme kapasitesine dayalı özgün bir vizyon ve kurucu bölgelere özerklik tanıma üzerine kapsamlı bir kavramdır. Federalist vizyon sorumluluk paylaşımındaki diyalogun karşılıklı olarak kabul edilebilir çözümlerinin olasılıklarını araştırmaktadır. Bundan dolayı, çağdaş dünyada federalizmin sosyal-politik istikrarın temelini oluşturması belirli koşullar altındadır veya bu koşullar altında olabilir.

Dünyada federalizm deneyimi, en iyi uygulamaları vurgulamak ve bazen eksikliklerle gösterilmiş olan politik uygulamada tatbik edilmesi durumunda olumlu öğeleri elde etmek için zengin bir yansıma malzemesi sağlar.

Federalizm meselesi uluslararası siyasi uygulamaların ön saflarında ve aynı zamanda güncel bilimsel tartışmalarda ön plana çıkmaktadır. Bu ilkenin uluslararası aktörlerin politik pratiğinde uygulanma özelliklerini bilmek, siyaset bilimcileri için bir çekim meselesidir. Federalizm konusuna verilen ilgiye rağmen, bir dizi belirsiz konu varlığını sürdürmektedir. Bu bağlamda, federalizmin işlevselliği sorununu ele almak, bir takım ilişkili sorunları ortaya çıkarabilir.

Federalizmin gelişmesi ile ilgili çözülmemiş temel teorik ve uygulamalı problemler (özellikle Orta Doğu'da) kitlelerin politik davranışlarını ve kendi birimlerinin örgütlenmesi için gerekli yönergelerden yoksun kalması nedeniyle, çeşitli birimlerinin faaliyetlerini tersi yönde etkilemektedir. Bütün bunlar birlikte ele alındığında toplumdaki siyasi istikrarı, çeşitli devlet yapılarının önemli görevlerini yerine getirme konusundaki politik farkındalığı ve halkın gerekli desteği ile güç kazanmasını etkileyemez.

Devletlerin oluşumunun modern aşamasının doğası, nesnel olarak, federalizm modellerinin özünü, işaretlerini ve ilkelerini, türlerini ve modellerini, gelişim olasılıklarını ortaya koyan politik ve sosyolojik çalışmaları gerektirir. Bu koşullar federalizm sorununun gerçekliğini ve konunun seçimini, çalışmanın özne ve nesnesini, amaç ve hedeflerinin belirlenmesini önceden kararlaştırılmıştır.

Sistematizasyon ve yeniden değerlendirme gerektiren deneysel malzeme oldukça zengindir ve yeni ve dikkatli araştırma imkânı sunar. Bu nedenle, önerilen konu, bazı Orta Doğu eyaletlerinin (özellikle Birleşik Arap Emirlikleri, Irak, Suriye) federalist uygulamasının araştırılmasıyla başlayarak, federalizm alanındaki mevcut durumun incelenmesini içermektedir.

Kuşkusuz söz edilen konuyu tek bir çalışma da kapsamlı bir şekilde ele almak için imkansız olacaktır. Bu yüzden, konuyla daha çok ilişkili olduğunu düşündüğümüz ülkelerde ki birkaç (gerçek veya olası) federalizm deneyimlerini kullanıyoruz. Federalizm problemlerinin araştırmacıların dikkatini çekmeye devam ettiği unutulmamalıdır. 2017 yılında Stanford Üniversitesi'nin tanınmış Freeman Spogli Enstitüsü tarafından düzenlenen "Orta Doğu'da Federalizm" konferansı gibi federalizm konusundaki yeniden canlandırıcı tartışmalara son zamanlarda ilgi duyulduğuna dair çok sayıda kanıt bulunmaktadır [278]. Aslında, Ortadoğu'daki federalizm mevcut kontekste çok ilgili bir konudur. Bölge uzun zamandır uzman görüşüne göre, bir türbülans ve çatışma bölgesi ve bölgedeki hızlı gelişmeler, iç istikrarsızlık ve zayıf öngörülebilirlik, devletin yıkımı ve elitlerin modern zorluklara belirsiz yaklaşımları bu sorunu siyasi tartışmaların tekrar merkezine koyuyor.

Siyasi ufukta, iç ve dış yazarlarının gittikçe daha fazla ülke ve bölgenin çekildiği genel çatışmanın tehlikelerinden kurtulma fırsatını gördükleri gittikçe artan daha fazla federalleşme projeleri mevcuttur.

Bu nedenle, çalışmalarda Ortadoğu'daki federalizm sorununu incelemek için konuya özel bir yer verilecektir. Son zamanlarda federalist eğilimlerle gösterilen Orta Doğu'daki siyasi gerçeklerin bazı gerekçeleri olduğu unutulmamalıdır. Düzenli olarak ifade edilen federalleşme fikri, yerel makamların ve dış aktörlerin kurumların zayıflaması veya dağılması durumunda devleti korumak için bir model oluşturma girişimlerini gizlemektedir. Öte yandan, federalist girişimler, merkezi hükümet tarafından bölgesel (genellikle etnik ya da mezhebe/dine dayalı olmayan) elitlerle bir uzlaşma bularak ülkenin birliğini koruma girişimi olarak görülebilir. Bu, yönetim mekanizmalarını yürütme gücüne sahip siyasi sistemi geliştirme arzusunun, daha detaylı yönetim mekanizmaları yaratma arzusunun ifadesidir. Federal hükümet, yönetim süreçlerinde çok fazla rekabetçi bölgelere sahip olmayabilir, fakat aynı zamanda sivil toplumların ve demokrasinin gelişimini de teşvik eder.

Açıkça, federalizm deneyiminden bahsederek, bu seçenekleri etkileyen siyasi yönler üzerine bir araştırma sürdürürken ABD, Almanya, Kanada gibi ülkeleri yok sayamayız aynı zamanda Moldova Cumhuriyeti'nin siyasi gerçekleri üzerine bu konuyu tartışmalar bağlamında incelemek de uygun görünüyor.

Araştırma alanındaki durumun tanımlanması ve araştırma problemlerinin belirlenmesi

Çağdaş dünyada federalist ilkelerin işlevselliğine yönelik çağdaş bilimsel yaklaşımlar, son dönemde, hem siyasi hem de yasal yaklaşımlardan kaynaklanan önemli bir artış göstermektedir. Federalizm kavramının tarihsel deneyimine ve evrimine odaklandılar ve federal ilişkilerin çeşitli teorik ve pratik yönleri bu siyasi örgütlenme biçiminin kendine özgü doğasını, federalizmin politik doktrininin özelliklerini ve modern devletlerin sistemlerinin uluslarda küresel, ulusal ve bölgesel federalizm ölçeğinde uygulanmasını vurgulanmaktadır. Bu tür çalışmalar Daniel Elazar, Preston T. King, William Riker, Ronald Watts, Kenneth Wheare, Vincent Ostrom. Michael Burgess, Arendt Lijphart, Alfred Stepan, Pippa Norris, Robert Shapiro, Jan Erk, Lawrence Anderson, Daniel Ziblatt, Murray Bookchin, Jens Woelk, Claus von Beyme, Daniel Weinstock, Wayne Norman, Daniel Halberstam ve ark. gibi birçok ünlü araştırmacı tarafından imzalanmıştır ve onların çalışmaları araştırmamızın teorik ve metodolojik temelini oluşturmaktadır.

Moldova Cumhuriyeti'nde federalizm sorunlarına teğetsel olsa bile Valentin Beniuc, Victor Juc, Alexandru Burian, Victor Saca, Sergiu Nazaria ve diğerleri tarafından yaklaşmıştır.

Son on yıllarda, karmaşık sosyal-politik süreçler, sivil çatışmalar, rejimlerin tersine çevrilmesi, federalizm fikrini yeniden canlandırma eğilimlerinin ortaya çıkmasına karşı güvenliğe yönelik zorluklar ile karakterize edilen Orta Doğu bölge ülkelerinin federalizm kavramlarına odaklanan bütünlük bir bakış açısıyla özel bir çalışma gerçekleştirme fırsatı öneren yukarıda belirtilen çalışmaların birçoğunun genel karakterinden bahsetmek değerlidir.

Şu anda Orta Doğu'da gerçekleşen siyasi süreçlerin özellikleri, Michael Gunter, Alex Danilovich, Eric Davis, Malcolm Peck, Brian Galligan, Dylan O'Driscoll, Denise Natali, Johannes Jüde vb. gibi batılı yazarların eserlerine ve Mallat Chibli, Ali Allawi, Hasan Al-Qarawee, Khada Keram, Lydia Khalil, Kazim Aqil, Sujit Choudhry, Nagham Saleh, İsmet Vanli, Polur Kumaraswami, Rafat Al-Akhali, Muhammed Ahmed doğrudan Orta Doğu bölgesine bağlı ait araştırmacılara doğrudan adanmıştır.

Böyle bir çalışma, somut politik gerçeklerde federalizm ilkelerinin uygulanmasını incelerken Orta Doğu devletlerinin barış ve istikrarı için olası çözümleri test ederek bölgenin gelecekteki gelişmelerinin varsayımsal senaryolarını değerlendirmeye incelenen devletlerde demokrasinin kalitesini değerlendirme olasılığının imkanını sunabilir.

Sonra temel fikirden bakıyoruz: genel olarak, incelenen fenomenin çeşitli yönleri hakkında önemli bilimsel literatür çokluğuna rağmen, federalizm konusu bağlamında Orta Doğu bölgesindeki siyasi gerilim sorunları devam etmektedir ve derinleşmektedir, önceki çalışmalar, bölgedeki siyasi çatışmaların doğasındaki hızlı değişimler nedeniyle ilgisini daha çok kaybetti. Bu çalışma, federalizmin işlevselliği meselelerinin kırılmalarında Orta Doğu'daki siyasi anlaşmazlıkların konuşlandırılması ve çözülmesinin modern özelliklerini vurgulamayı amaçlamaktadır.

Bu nedenle, yukarıda bahsedilen, araştırılan sorunun ilgi alanını dikkate alarak, aşağıdaki ana hipotezleri doğrulamanın yararlı olacağını düşündük:

1. Federalizm olgusu, tüm çeşitliliğiyle, modern politik süreçlerin ayrılmaz bir parçasıdır. Çağdaş federalizm biçimleri bir dizi gelişmenin sonucudur ve bilimsel araştırmalarla teorik olarak doğrulanacak ikinci bir değerlendirmeyi gerektirir.

2. Çeşitli eyaletlerde (Orta Doğu'dakiler de dâhil olmak üzere) federalleşme projelerinin başlatılması ve uygulanması, mevcut federalizmin işlevselliğinin, hem iç hem de dış faktörler tarafından yönlendirilen ilgili devletin politik gerçekliğine bağlı olmasını işaret etmektedir.

3. Federalizm ve demokratikleşme süreçleri arasında karmaşık bir ilişki vardır. Federalizm demokratik kalkınma için faydalıdır, çalışan demokrasiyi destekler ve bazı durumlarda devlet iktidarının daha iyi örgütlenmesine katkıda bulunabilir. Aynı zamanda, zayıf işleyen demokrasilerde federal biçimler demokratik gelişimi engelleyebilir.

Bu çalışmanın teorik içeriği, yapılan bilimsel araştırmalardan elde edilen sonuçların sunumu, doktora araştırmalarının hazırlanması için metodolojik gerekliliklere göre yapılandırılacaktır. Böylece, araştırmanın her bölümü bu hipotezlerden birini doğrulamaya; araştırmanın amaç ve hedeflerine ulaşmaya, en uygun yöntemlerin uygulanmasına dayalı sonuç ve önerileri formüle etmeye hizmet edecektir.

Çalışmanın amacı ve hedefleri:

Bu çalışmanın temel amacı, çağdaş federalizmin işlevsellik koşullarını açıklamak ve bazı ülkelerin siyasi bugünü ve geleceğini belirlemede rol oynayan fırsatları ve engelleri belirlemektir.

Araştırmanın bu temel amacına ulaşmak için, aşağıda belirlediğimiz amaçlar önerilmiştir:

- Çağdaş federalizm kavramının bilimsel yaklaşımının teorik ve metodolojik özelliklerini incelemek;
- Çağdaş federalizm ilkelerini vurgulamak;
- Çağdaş devletlerde federal ilişkilere sistemik bir yaklaşım getirmek;
- Federal öznelerin bazı egemenlik ve eşitlik meselelerini belirlemek;
- Orta Doğu ülkelerinin federal uyum süreçlerinin özelliklerini belirlemek;
- Devlet iktidarının örgütlenmesini geliştirmek için bazı yönleri belirlemek;
- Ortadoğu'daki çeşitli devletlerle ilgili federalizm sorununu incelemek;
- Dünyanın çeşitli eyaletlerinde federalizmin karşılaştırmalı bir analizini yapmak;
- Moldova Cumhuriyeti'nin federalizm sorununun siyasi gerçekleri ile ilişkisini belirlemek.

Bilimsel araştırma metodolojisi

- teorik materyali incelemeye, bibliyografya hazırlamaya ve kaynakları araştırmaya yarayan analiz, sentez, tümevarım, tümdengelim gibi yöntemler;

- sorunu çözmeye doğrudan hizmet eden üç araştırma yöntemi: sistemik yaklaşım, karşılaştırmalı analiz, normatif-değer yöntemi.

Federal süreçlerin özelliklerini araştırmak ve belirlemek için sistemik yaklaşım uygulanacaktır. Bu araştırmaların sonuçları kitabın ikinci bölümünde sunulacaktır. Bununla birlikte, aynı sistemik analiz yöntemi, ana unsurlarını ve aralarındaki etkileşimi tanımlamamıza izin verecek olan çağdaş federalizmin karmaşık araştırmalarına da uygulanacaktır. Siyaset bilimi alanında çeşitli araştırmacılar tarafından sıkça kullanılan bir araştırma yöntemidir. Çoğu durumda, araştırılan sorun ve araştırmacının amaçları ve bu yöntemin özgüllüğü de dikkate alınır. Bilimsel araştırma felsefesi ve metodolojisi alanındaki literatüre göre, sistemik analiz, olayları, süreçleri veya olayları araştırma durumunda bazı kavramsal açıklamaları elde etmemizi sağlar. Belirli terminolojik ayrımlara ulaşmamızı ve bazı genel kavramların yaklaşımını gerçekleştirmemizi sağlar. En önemli gerçek şu ki, araştırma nesnesinin temel unsurlarını tanımladıktan sonra, bu unsurlar arasındaki etkileşimi araştırabilir ve sırasıyla, bir sistem olarak işleyiş ilkelerini daha iyi anlayabiliriz. Mevcut federalizmin işlevsel ve işlevsel olmayan faktörlerinin araştırılmasına odaklanan bu araştırma durumunda, sistemik yaklaşım ana metotlardan biridir. Bu nedenle, bu yöntemin uygulanmasıyla elde edilen sonuçlar Bölüm 2 ve Bölüm 3'ün bazı bölümlerinde sunulacaktır.

Karşılaştırmalı analiz, sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan ve daha yakın zamanda siyasal bilimlerde kullanılmaya başlanan başka bir araştırma yöntemidir. Önemi, karmaşık bir araştırma ve soruşturma alanının genişletilmesi durumunda ulusal çerçevenin incelenerek aşılmasından kaynaklanmaktadır. Bu yöntemin uygulanmasının temel kuralına bağlı olmak çok yararlıdır - karşılaştırılabilir birimlerin özenli seçimi. Uzmanlaşmış literatürün incelenmesi, politik kurumların, politik olayların, yasal sistemlerin veya kamu politikalarının araştırılması durumunda bu yöntemin kullanılmasına dikkat etmemize yardımcı oldu. Bazı durumlarda, karşılaştırma esasına göre, politik fenomenler daha iyi anlaşılır veya belirli sınıflandırmalar yapılır. Aslında, karşılaştırmalı analiz bize fenomenler arasındaki korelasyonu kontrol etme ve daha genel sonuçlar formüle etme avantajı sağlar. Bu araştırma da ise, çağdaş federalist modellerin araştırılması için karşılaştırmalı analiz yöntemi uygulanacaktır. Bu araştırmaların sonuçları çalışmanın üçüncü bölümünde sunulacaktır.

Normatif değer yöntemi, siyasal olayları adalet, özgürlük, eşitlik gibi belirli normlara veya değerlere uygunlukları açısından inceleme olasılığı nedeniyle önemlidir. Bu nedenle, çağdaş devletlerdeki federal ilişkileri araştırmak, federal konuların egemenliği ve eşitliği konularını incelemek, devlet iktidarının örgütlenmesini geliştirmek için bazı yönleri analiz etmek ve tanımlamak için çok yararlı bir yöntemdir. Bu yöntemin uygulanmasının sonuçları kitabın ikinci bölümünde sunulacaktır.

Bilimsel yenilik ve elde edilen sonuçların özgünlüğü. Yenilik, öncelikle Ortadoğu ülkelerinde siyasi süreç gelişimi sorunlarının spesifik bir analizine dayalı olarak, federalizm çalışmasına kavramsal siyaset bilimi yaklaşımı ile belirlenir. Çalışma, güncel sorunların araştırma süreci tarafından iyi tartışılan ve çeşitli çağdaş devletlerin politik gerçeklerinde bir dizi değişiklikten kaynaklanan yenilikçi bir karaktere sahiptir. Burada, devam eden siyasi süreçlerin sistemik ve karşılaştırmalı analizine dayanan karmaşık bir federalizm yaklaşımı sunulmaktadır. Moldova Cumhuriyeti'nde, federalizm sorununun Ortadoğu'daki mevcut jeopolitik durumu dikkate alınarak incelendiği az sayıdaki çalışmalardan biridir.

Bu çalışmada çözülen önemli bilimsel problem, çağdaş federalizmin karmaşık yaklaşımıdır; bu, gerçekte politik gerçekliklerin sistemik ve zıt analizine yol açan ve dünyanın çeşitli eyaletlerinde özellikle de Ortadoğu'da federalizm ilkelerinin uygulanmasının

fonksiyonel koşullarının belirlenmesine izin veren karmaşık yaklaşımdır.

Çalışmanın teorik değeri ve pratik önemi. Bu araştırmanın hazırlanması sırasında yapılan araştırmanın sonuçları teorik bir öneme ve açık bir pratik ilgiye sahiptir. Bu makalenin teorik ve pratik değeri, çağdaş federalizm konusunu ele alarak, siyaset bilimleri alanında en uygun araştırma yöntemlerini uygulayarak, hem araştırmacılar hem de politikacılar için gereken sonuçları ve önerileri formüle ederek oluşturulmuştur. Çalışmanın sonuçları federalizmin politik anlaşılabilirliğini açıklığa kavuşturulmasını mümkün kılmaktadır. Bu, gerçekliği küresel toplumun özgüllüğü, dünyanın çeşitli eyaletlerindeki ekonomik ve siyasi sistemin son değişiklikleri ve en son jeopolitik durum ile vurgulanan bir konudur. Bu nedenle, bu çalışma her şeyden önce büyük kültürel çeşitliliğe sahip devletlerde yönetim eyleminin geliştirilmesine yönelik bir diyalog ve çözüm sunma yoludur.

Bu nedenle, bu araştırmaların hedeflerini dikkate alındığında, **araştırmanın teorik öneminin** aşağıdaki gösterilen noktalarla gösterebiliriz:

- çağdaş federalizmin incelenmesinin metodolojik özelliklerine ilişkin bazı sonuçların elde edilmesi;
- çağdaş federalizm biçimlerini inceleme deneyiminin çalışılması;
- federalist teori evriminin incelenmesi;
- - federal süreçlerin belirli öğelerinin tanımlanması;
- (Orta Doğu devletlerinin örneklerine dayanarak) federalizmin işlevselliğini etkileyen faktörlerin belirlenmesi.

Öte yandan, **çalışmanın uygulama değeri** aşağıdaki başlıkları içerir:

- federalizmin sistemik analizi konusunda yeni deneyimlerin birikmesi;
- çalışmanın sonuçları federalizmin politik anlaşılabilirliğinin açıklığa kavuşturulmasını mümkün kılmaktadır.
- karşılaştırmalı analize dayalı çağdaş federalist modellerin araştırılması;
- bu teorik materyali didaktik süreçte kullanma imkânı, siyaset bilimi alanında üniversite ve lisansüstü eğitim düzeyinde ders vermek;
- aynı konuların ele alınmasına odaklanan daha önceki araştırmaları yapmak için çalışma materyali kullanma olasılığı;
- çağdaş federalizmin işlevselliği hakkında bazı tavsiyelerin (sonuçların) detaylı bir şekilde hazırlanması;
- mevcut federalist devletlerdeki sosyal ve politik istikrarla ilgili bazı çözümlerin bilimsel tartışmasının sunulması.

Bilimsel sonuçların uygulanması, Siyasi Araştırma ve Uluslararası İlişkiler Merkezi ve CJPS'nin Profil Semineri, Uluslararası Bilimsel Konferanslardaki raporlar ve iletişim yoluyla, Chisinau, Berlin, Minsk, Comrat, Iasi, vb. düzenlenen 20'den fazla bilimsel yayın yoluyla ve yazarın Türkiye'deki Mardin Artuklu Üniversitesi'nde doçent olarak didaktik faaliyetiyle belirtilen kurum ve kuruluşlarda incelenerek ve onaylanarak gerçekleştirildi

Çalışma bölümlerinin özeti. Bu çalışma ek açıklamalar, içindekiler, giriş, 3 bölüm, genel sonuçlar ve öneriler, bir kaynakça içerir.

Giriş bölümünde incelenen temanın gerçekliğinin ve öneminin tartışılması, araştırmanın bilimsel yeniliği, araştırmanın amacı ve hedeflerinin belirlenmesi sunulmuştur. Bununla birlikte, bu bölümde doğrulanacak hipotezler, çalışmanın amacı için uygulanan temel araştırma yöntemleri, çeşitli yayınlarda ve ulusal ve uluslararası konferanslarda sunulan temel

sonuçlar belirtilmiştir. Ayrıca çalışmanın teorik önemi ve elde edilen sonuçların pratik ilgisi de belirtilmiştir.

Çalışmanın **1. Bölümü, çağdaş federalizm araştırmalarının teorik ve metodolojik simgeleri**, 4 bölüme ayrılıp ilk hipotezi doğrulamaya hizmet eder, çağdaş federalizmin bilimsel yaklaşım konusundaki bilimsel materyallerin bir analizini içerir ve araştırma alanındaki durumun bir tanımını içerir. Çalışmanın aynı bölümünde araştırma problemi ve çözüm yolları tanımlanmıştır. Teorik materyali (sentez, tümdengelim, tümevarım) seçmeye ve analiz etmeye hizmet eden ilk bilimsel yöntem kategorisinin uygulanmasının bir sonucu olarak, çağdaş federalizmin yorumlanması için kavramsal temeller incelenmiş, çağdaş inceleme deneyimi açıklanmıştır. Federalizm formları, federalizm teorisi ve evrim aşamaları incelenmiş, federalizm olgusunun perspektifleri belirlenmiştir. Bütün bunlar, çağdaş federalizmin bilimsel yaklaşımının teorik ve metodolojik özelliklerini inceleme amacına ulaşmamızı sağladı.

Kitabın **2. Bölümü, çağdaş Orta Doğuda federalizmin zorlukları**, 5 paragraf içermektedir ve Orta Doğu'nun çağdaş devletlerindeki federal ilişkileri araştırmaya odaklanmıştır. çalışmanın bu bölümünde ikinci kategorinin (doğrudan sorunu çözmeye hizmet eden) araştırma yöntemleri uygulanmıştır: sistematik yaklaşım, normatif - değer yöntemi ve karşılaştırmalı analiz. Normatif değer yöntemi, politik olguyu belirli toplumsal normlara ve değerlere uyumu açısından inceleyebilmek için kullanılmıştır. Daha spesifik olarak, bu yöntem, federal subjelerin egemenlik ve hakların eşitliği konularını incelemeye hizmet etmiştir. Sonuç olarak, devlet iktidarının örgütlenmesini geliştirmek için bazı yönler analiz edilmiş ve tanımlanmıştır. Sistemik analiz - bu çalışma bölümünde kullanılan başka bir yöntem, aşağıdaki belirtilen hedeflere ulaşmaya yardımcı olmuştur: federal kişilerin egemenliği ve hakların eşitliği ile ilgili bazı konuların araştırılması; Orta Doğu ülkelerinin (Birleşik Arap Emirlikleri, Irak, Irak Kürdistanı, Suriye) federal bütünleşme süreçlerinin ana özelliklerinin sınırlandırılması; devlet iktidarının örgütlenmesini geliştirmek için bazı yönlerin belirlenmesi.

Çalışmanın **3. bölümü, federalizmin işlevselliği sorunları**, diğer 3 paragrafa bölünmüştür ve elde edilen sonuçların çağdaş federalist modellerin karşılaştırmalı analizi temelinde sunulmasını içermektedir. Bu kitabın aynı bölümünde, çağdaş federalizmin ilkeleri ve Orta Doğu ülkeleri ve Moldova Cumhuriyeti dâhil olmak üzere çağdaş eyaletlerde federalizmin ana konuları araştırıldı. Sonuç olarak, bu araştırmalar sonucunda, federalizmin karmaşık teorik yaklaşımına ulaşılmış, federalist ilişkilerin evriminin özellikleri belirlenmiş, dünyanın çeşitli eyaletlerinde federalizmin işlevselliği koşulları tespit edilmiştir. Özellikle, etno-dini parçalanmayı doğru bir şekilde yönetme, gruplar arası çatışmayı içerme ve nihayetinde bir ulusal toplumu destekleme açısından önündeki sorunları inceler.

Mantıksal bir sonuç olarak, kitabın son bölümünde Genel Sonuçlar ve çağdaş dünyada (özellikle Ortadoğu'da) federalizm olgusunun incelenmesinden kaynaklanan bazı öneriler yer almaktadır.

ÇAĞDAŞ FEDERALİZM ARAŞTIRMALARININ KURAMSAL VE METODOLOJİK ARAŞTIRMALARI

Araştırmanın bu bölümünde, çağdaş federalizm çalışmasının teorik ve metodolojik özellikleri ile ilgili temel sonuçlar sunulmaktadır.(1)

Önemli bibliyografik kaynakların incelenmesi, alandaki durumun bir tanımını yapmamıza ve siyaset bilimcilerinin ABD, Kanada, Almanya, Birleşik Arap Emirlikleri, Irak gibi diğer ülkelerde federalist ilkelerin pratik uygulamasına olan ilgisine dikkat çekmemizi sağladı. Bu bağlamda, federalizmin çeşitli siyaset bilimcileri için bir tartışma konusu olduğunu belirtmek önemlidir. “Federalizm temasının” yüksek ilgi düzeyi iki farklı faktörle açıklanabilir: Modernliğin zorlukları, modern ve dinamik olarak gelişmekte olan bir devletin inşası için siyasi ittifaklar oluşturma gereği gibi alternatif ve birbiriyle ilişkili motifler üretir. (2)Öte yandan, kendi kendini yöneten küçük bölgesel varlıkların ihtiyacı, daha uyumlu, vatandaşları için daha sorumlu, dini, etnik, kültürel, sosyal ve diğer grup bağlantılarını korumak ve meşrulaştırmaktır.[156, p. 3].Bu “ federal çözümün ” nesnel eğilimleri koordine etmek için yeterli bir anayasal form oluşturma yeteneğini ikna edici bir şekilde gösterme durumudur.Çok uluslu bir devletin yerleşmesinde federalizmin ilkelerinin, kurumlarının ve teknolojilerinin uygulanmasına duyulan ihtiyaç, özellikle bireysel ülkelerin kimliğini (etnik topluluklar, eyalet-toprak varlıkları) ve bağımsızlığını koruma arzusu ile ulus-devletin birliği, bütünlüğü arasındaki çelişkinin temelini koruduğu yüksek düzeydedir.Federalizm alanında araştırma gerçekleştiren ikinci faktör, modern devletlerin en bölgesel politik örgütlenmesinde karmaşık ve çelişkili eğilimlerdir.Bazı üniter devletlerde, katı biçimde merkezileşmiş bölgesel-politik ilişkilerden üniter ve federalist ilke ve kurumları birleştiren “melez” bir devlet yapısı biçimine düzenli bir dönüşüm vardır.

Bu çalışmaların daha kapsamlı bir analizi, federalizmin “polifonizminin” (formların çokluğu) fenomeni çeşitli açılardan düşünme fırsatı sunduğunu belirtmemize izin verdi. Bununla birlikte, federalizm sorununa yönelik soruşturma çeşitliliği ve bakış açıları iki ana araştırma yönüne ayrılabilir (3). İlkinde, federalizm ve demokrasinin bir unsurdan başka bir şekilde elverişsiz olduğu fikrini savunan araştırmacılar olarak gruplandırılabilir. İkinci grupta yer alan diğer araştırmacılar, kurumsal bir form olarak federalizmin siyasi seçkinler tarafından manipülasyon konusu olabileceği görüşünü geliştirmeye odaklandılar. Bu ilkelerin uygulama koşullarına bağlı olarak, federalizmin demokrasinin potansiyelini güçlendirip azaltabileceğini düşünüyorlar. Bu nedenle, bazı araştırmacılar federalizmin avantajlarının argümanlarına ve diğerlerinin dezavantajlarını haklı çıkarmak için teorik ve pratik araştırmalar yapmaktadırlar. Bu bağlamda, federalizmin işlevselliği konusuna değinmek, mevcut krizlerin üstesinden gelmek için bazı uygulanabilir çözümler üreterek fenomenin bir takım ilgili özelliklerini ortaya çıkarabilir.

1.1 Çağdaş federalizmin sorunları hakkında bilimsel görüşler

Siyasal bilimler açısından bakıldığında federalizm, yalnızca devlet ve ulus-altı güç seviyeleri arasındaki yetkinliklerin anayasal olarak garanti edilen bir dağılımı değil, aynı zamanda siyasi ortaklık ilişkileri, çatışma çözümü müzakereleri ve etki kaynaklarının merkez ile bölgeler arasında dağılımının dengesidir. Federalizm, merkez ve çevre arasındaki çelişkileri zayıflatmak için tasarlanmıştır. Merkezi güç ile devletin topraklarında kullanılan güç arasındaki ilişkilerin uygulanmasında uygulanan bir ilke olarak bu sadece bir devlet örgütü biçimi değil, aynı zamanda bir devletin çeşitliliğinde gelişme potansiyelini keşfetme kapasitesine dayanan ve kurucu bölgelerin özerkliğini garanti edecek özel bir vizyondur. Federalist vizyon, diyalogun, karşılıklı olarak kabul edilebilir çözümlerin, sorumluluk paylaşımında olasılık arayışına tabidir. Bu nedenle çağdaş dünyadaki federalizm, sosyal-politik istikrar için bir önkoşul oluşturur (veya belirli durumlarda) ve ekonomiyi daha verimli hale getirmek için bir araç olabilir. Şu anda, federalizm fikri genellikle akademi k topluluk tarafından “siyasi katılımı ve demokratik istikrarı artırmanın temeli” [65, p. 2] ve “sosyal-politik denge” potansiyeli olarak tedavül etmektedir [97, p. 20]. Dünyadaki federalizm deneyimi, politik uygulamalardaki, özellikle de eksikliklerle işaretlenenlerde, en iyi uygulamaları vurgulamak ve olumlu unsurları tanımlamak için zengin bir yansıma materyali sağlar [53]. Siyasi gerçeklikte toplanan deneysel materyal oldukça zengindir ve gözlemleri sentezleme, incelenen fenomenin temel özelliklerini ortaya çıkarma ve bazı sonuçlar çıkarma imkânı sunar.

Federalleşmenin amacı ne olurdu? Hangi koşullar federalizmin benimsenmesini belirler? Güç, federal bir devletteki yönetim seviyeleri arasında veya federalleşmek üzere nasıl bölünür? Federalizm kendi içinde bir çare mi yoksa son mu? (4) Bazı federasyon sonuçları başarılı olurken, neden bazıları canlanıyor? Bu tür göze çarpan sorular şu anda çeşitli federalizm teorilerinin destekleyicilerinin gözündedir – Yasal kurumsal teori – (K. C. Wheare [160]), sosyolojik teori (M. Burgess, W. S. Livingston [22; 85]), politik / pazarlık teorisi (W. H. Riker [115]), süreç / gelişim teorisi (C. Friedrich [48]) ve diğer destekleyiciler, yıllar içinde yanıt vermeye çalışmışlardır.

En son siyasi gerçekler, federalizm sorununun uluslararası siyasi uygulamaların ve aynı zamanda mevcut bilimsel tartışmaların ön saflarında ilerlemesine yol açmaktadır. Uluslararası aktörlerin politik pratiğinde bu ilkenin uygulanmasının özelliklerinin açıklanması, çeşitli siyaset bilimcileri için bir tartışma konusu haline gelmiştir.

(5) Hükümetler „modern toplumlarda bölgesel parçalanma dalgalarına karşı genişleme eğiliminde olduğundan“ [72, p. 47], azınlık konularında ulusal baskı, ulusal kimlik olarak (Brezilya, Hindistan, Kanada, Güney Afrika, Nepal, Etiyopya, Rusya Federasyonu, Venezuela) kendi kaderlerinin tayin talepleri iftirak yoluyla açıklanır ve (Pakistan, Kanada, İspanya) bilim insanları, özünde federalizmin mevcut sorunlarını özetleyen ve federalizmin nedensel ilişkisinin mantıksal açıklamasını ortaya koyan teorik önerilerle gelen bu karmaşık zorluklara değinmektedirler.

Federatif sistemlerin oluşumunu ve işleyişini anlama ve açıklama girişimi olan federalizm sorununa dikkat edilmesi, uzun süredir önemli bir araştırma ilgisi yaratmış

durumdadır. Bu kavramın çeşitli yönlerinin analizine ayrılan bilimsel literatürün hacmi gerçekten çok büyük. Bu çalışmanın hazırlanması sırasında yazar tarafından dikkate alınan kaynakların tamamı birkaç gruba ayrılabilir.

Birincisi, bunlar, heterojen toplumlarda sosyal ilişkileri organize etmenin temel ilkesi olarak federalizm olgusunun özelliklerinin incelenmesine adanmış genel bir teorik nitelikteki çalışmalardır. Bu gruptan çok sayıda çalışma, bilimsel geleneğin bir parçası haline geldi ve modern devletlerin politik ideolojisinde ve pratiğinde ayrılmaz bir parçası olarak bütünleştirildi. D. Elazar'ın[40; 41; 42; 43], A. Lijphart [84], W. Riker [114; 115], ve bilimsel klasik haline gelmiş diğerlerinin çalışmaları,(6) federal ilişkileri, çok sayıda sosyal düzeni, sosyal bütünleşme mekanizmasını ve çatışmanın üstesinden gelmenin bir aracı olarak kavramsallaştırmaktadır.

İkinci çalışma grubu, federal sistemlerin bireysel siyasi sistemlerde işleyişinin ve oluşumlarının farklı aşamalarındaki analizine ayrılmıştır.(7) Birçoğu, bireysel vakaların en eksiksiz ve ayrıntılı tanımının görevini belirler: federal ilişkilerin işleyişi, belirli durumlarda evrimleri [3; 13; 89; 164; 147 ve diğerleri].

Federalizmin karakterizasyonu için önemli olan, federal ilişkilerin bir türevi olarak, Preston King'in işaret ettiği gibi "merkezi ve bölgesel hükümetler arasında bir ayırım yapan ve merkezi hükümetin karar alma prosedürlerinde bölgelere özel veya yerleşik temsili verildiği anayasal bir sistem" olarak tanımlanabilir[79, pp. 140-141].

Çoğu araştırmacı, özü merkez ve bölgeler arasındaki ortaklıkta bulunan federalizmin politik prensip olarak algılanmasında hem fikir [48; 75; 101].Bundan hareketle, federal sistemin belirli kriterleri:

- Aynı bölge ve nüfus aynı anda iki güç seviyesinin yetkisi altındadır;
- Her bir iktidar seviyesinin kendi yetkinliği vardır;
- Güç seviyelerinin hiçbiri diğerini kaldırma hakkına sahip değildir;
- Federal düzeyde, bölgesel çıkarların temsili sağlanmalıdır.

Tabii ki, her somut vaka kapsamlı bir inceleme gerektirir. Bu tür bir soruşturma bize genellikle devam eden federalizasyon süreçlerine eşlik eden avantaj ve dezavantajları öğrenme fırsatı verecektir.

Böylece uzmanlar, federalist seçeneğin benimsenmesiyle elde edilecek faydalar arasında, federal yapı unsurlarının, belirli sosyal ve politik deneyleri doğrulamak için gerçek demokrasi laboratuvarları oluşturabileceğini göstermektedir.

Gezegenin nüfusunun yaklaşık% 40'ı, "birçoğu bileşimlerinde çok kültürlü hatta çok uluslu olduğu düşünülebilecek veya federasyon olduğu iddia edilen ülkelerde federal sistemlerde"yaşüyor [157, p. 9].Federalizm bir başarı öyküsüdür, çünkü özellikle çok uluslu devletlerdeözerklik ve işbirliğini bir araya getirir. Diğerleri için bu, ulus-devletlerin parçalanmasınagiden ilk adımdır.(8) Bazı federalizm unsurları demokrasi unsurlarını geliştirir çünkü bu ek bir yönetim katmanını yaratır (siyasi merkezden, halka daha yakın).

Diğerleri için, sadece bürokratlar ve siyasi sınıflar için faydaları olan fuzuli ve

maliyetli ek bir hükümet düzeyi yaratır.

(9) Federal, federalleştirici ve âdem-î merkezîyetçi kurumlarda güçlerin ayrılması ve bölünmesinden kaynaklanan değişim süreçleri ile ilgili olarak, araştırmacıların ilgili dinamikleri, uygun özellikleri arayarak bu dinamikleri aydınlatmak için çaba sarf edilmiştir.

Uygulamada, federalizmin çoğulculuğu etkili bir şekilde koruduğu ve desteklediği, hükümet düzeylerinin gerçek çoğalmasına katkıda bulunduğu ve nüfusa artan erişim ve karar alma sürecine daha fazla katılım sağladığı da gösterilmiştir.

Federalizmin bahsi geçen bir diğer avantajı, güçlerin ayrılmasını sağlamak ve bazı olası suiistimallerin önündeki engelleri aşmaktır. Yerel yönetimlerin, merkezi güçle ilgili olarak, zorbalığa karşı panzehiri olduğu düşünülmektedir: aslında bu parçalanma, özgürlük bayrağını sürdürmek için bir fırsattır. Ulusal hükümeti bazı tartışmalı konulara girmekten alıkoyarak sorumluluğu yerel hükümete vermek, federalizm merkezli yönetimin siyasi istikrarını güçlendirmesi için gerçek fırsatlar yaratır.

Literatürde tekrar eden temalar çok sayıda kavramı içermektedir. Son zamanlarda, araştırmacılar kendilerini federalizmin çeşitli yönlerini incelemeye adanmışlardır. Örneğin, federalizmin avantajları ve eksikliklerine özel bir dikkat verilmiştir [17; 27; 97; 100; 116; 120; 253; 290].Federal yönetişimin işleyişinde gözlenen dezavantajların genellikle iki tür sorunu vardır:

- Biraz karışıklığa neden olabilecek tek bir ulusal politika uygulama fırsatlarının olmaması;
- Sorumlu kararlar vermedeki zorluk: ulusal hükümet ile federasyon birimlerinin yetkileri arasındaki sınırların örtüşmesi suçluluğu başarısız politikalara atfetmeyi zorlaştırmaktadır.

Federalizm eleştirmenleri, federalizm ile ona atfedilen potansiyel arasında doğrudan bir ilişki olmadığını, bir başka deyişle, federal sistem yönetiminin demokrasiyi teşvik edeceğini, ekonomik refah sağlayacağını ya da azınlığı destekleyeceğini garanti etmeyeceğini iddia ederler [47]. Örneğin P.Beramendi, federalizmin getirdiği faydaları “federal yanılısma” olarak yorumlar [18, p. 759], diğer yazarlar üniter ve parlamenter yönetimin federal veya cumhurbaşkanlığına karşı avantajları üzerine tartışmalar başlatıyorlar.(10) Federalizmin ayrılıkçılığa uygulanabilir bir alternatif ve belirli koşullar altında ayrılıkçı dürtüleri destekleyen bir faktör bile olmadığı göz ardı edilemez [32; 81].

Tabii ki, teorik siyasal pratikte uygulanan kadar esas olduğundan, çok uzun bir mesafe vardır.(11) Federalist ilkelerin politik gerçeklikte olası uygulanmalarıyla ilişkili olan “tehlikeler” isteksiz tutumlar yaratabilir. Dolayısıyla, 2003’ten sonra tekrar tekrar periyodik bir şekilde aktif hale getirilen Moldova Cumhuriyeti medyasında federalizm sorununun tartışılması,“Moldova Cumhuriyeti nüfusunun ve yüzeyinin bir federal hükümet sisteminin zorunlu bir gerekliliği olduğunu iddia edemediğine” dikkat çekiyor.(12) Bu özel durumda, dünyadaki federasyonların geri kalanını ortak hedefte birleştirmek eksiktir.Baştan beri, ayrılıkçılık kültürel kimlikteki farktan kaynaklanıyordu, (13) emperyal azınlığınhak ve yükümlülükleri olan sıradan vatandaşların yalnızca haklarından ve statüsünden değil, “çürümekten” de korktuğu kanaatine varıldı[177].

Her durumda, farklı ülkelerden araştırmacıların görüşleri, federalizm ve demokratik özelemler arasındaki ilişkiyi yönetmek için bazı mekanizmaların, farklı federal modellerin siyasi süreçteki ilgili aktörlerin seçimlerini, stratejilerini ve kararlarını nasıl etkilediğini gösterdiğine odaklandı. Bu onaylama, özellikle hem federalizmin hem de demokrasinin kurumsal değişimin nesnelere olduğu toplumlar için geçerlidir [18, p. 762].

Federalizm meselesinin tartışılmasında, farklı ülkelerdeki tüm siyasi kesimler şu anda siyasi hakla beraber - liberallerle, aynı zamanda merkez ile sol politikayla; ekonomistler, anayasacılar, siyaset bilimciler, sosyologlar, uluslararası ilişkiler uzmanları, kanaat önderleri, modern toplumun tüm kötülüklerine karşı her derde deva olarak federalizm ilkelerinin sunulmasından “yerel egoizmin yerel biçimlerinin yüceltilmesine” tam bir yorum yelpazesi üretiyorlar[288] (14).

Ayrıca, federalizmin “polifonizm”[127, p. 2] fenomenini farklı perspektiflerden inceleme imkânı sunduğunu da belirtmek önemlidir.

Her şeyden önce, federalizmin tezahürleri arasındaki ilişkide var olan içsel bağlantının bakış açısından, demokratik süreçlerin yürütülmesi ile çağdaş toplumda çok belirgin olarak verilen fenomeni inceleme fırsatı aşikârdır. Federalizm ve demokrasi arasında bağlantı kurmak isteyen bazı araştırmacılar,(15) federalizm ve demokrasinin birbirleri ile anlaşamaz birer unsur olduğunu belirttiler [16].Bu nedenlerden dolayı, çoğu çağdaş federal devlette faaliyet gösteren demokratik rejimlerin, otoriter federalizm de gerçek pratikte karşılaşılsa bile (Brezilya örneğindeki gibi)daha önce “dünyanın en demografik kısıtlayıcı federasyonu” olarak nitelendirildi[130, p. 23]. Demoları olanaklı kılan bir toplum örneğine dönüşüm yolunda ilerledi. " Brezilya siyasi kurumları, federal hükümetin, alt birimlerin haklarını ihlal etmeden ulusal sorunlarla başa çıkmasını sağlıyor, çünkü bunlar azınlık gruplarının çoğunluğun iradesini engelleyen olasılıklarını sınırlamak için tasarlandı ” [11, p. 146].Diğer araştırmacıların görüşlerine göre, kurumsal bir form olarak federalizm, siyasetin manipülasyon nesnesi haline gelebilir, ve bu ilkelerin uygulama koşullarına bağlı olarak demokrasi potansiyelini hem güçlendirebilir hem de azaltabilir.“Federalizm uygulamasına getirilen çeşitli çarpıtma biçimleri kilit bir konu gibi görünmektedir”[163, p. 6] Belirli devletlerin sosyal-politik yaşamında (örneğin Nijerya) : eyaletlerde veya bölgesel özerkliği kolaylaştıran kurumsal düzenlemeler etnik farklılıkları pekiştirebilir ve “milliyetçi” kartı oynayan liderlere kaynak sağlayabilir, böylece etnik hoşgörüsüzlüğü ve hatta aşırı durumlarda milliyetçi halefi yeti, bölünmeyi veya devlet başarısızlığını teşvik ediyor ”[290, p. 6].

Federalizm kuramı, bazen federasyon konuları veya belirli durumlarda, bölgeler, özerklikler, iller, bölgeler, ülkeler, uluslar topluluğu vb. Olarak adlandırılan farklı devletlerin entegrasyon sürecini destekleyen ve destekleyen bir dokümandır.

Siyasi yaklaşım sırasıyla federalist ilkelerin değerleri ve federalizmin değeri, göç ve federalizm, çağdaş federalizm modelleri, milliyetçilik ve federalizm, federalizm tarafından belirlenen etnik meseleler, federal devlet oluşumlarında siyasi partilerin rolü,federalizmin tarihsel-politik motivasyonları,federalizm ve seçim sistemi,federal siyasi sistemin çelişkileri, geçiş halindeki devletlerin kurumsal tasarımı,federal bir devlette güç dağılımı, merkez ve çevre arasında, federalizmin devlet gelişimi üzerindeki etkisi, federal koşullardaki siyasi katılım mekanizmaları, federalist matrisin popüler hareketleri, farklı ülkelerdeki federalizmin özellikleri ve diğerleri gibi olayın en çeşitli yönlerinin incelenmesi anlamına gelir[28; 63; 72;

74; 86; 93; 104; 122; 125, vb.].

Federalizmin politik yorumu konusu aynı zamanda federal ilişkiler, federal parlamentonun üst meclisinde federasyon konusunun çıkarlarını temsil etme ilişkileri, federasyonun temsili organının federal düzeyde yasama sürecine katılımı vb'dir. Federalizm konusuna gösterilen ilgiye rağmen hala çözülmemiş bir takım sorunlar vardır.

Başka bir deyişle, siyasal bilimlerde alanındaki çağdaş uzmanların, federalizm koşulları, federalizm ilkelerinin somut uygulanabilirliği, devlet yapısı, çağdaş federalizmin işlevselliği ve işlevselliği konusundaki tartışmalarında sık sık rastlanması bir tesadüf değildir ve genellikle federalizmin “yapboz”[36, p. 42; 164, p. 21] formülünü uygular.

Katılımcı demokrasiyi tartışmak için, “karmaşık bir toplumda veya çok kültürlü uluslardan” söz ettiğimiz ifadeden daha etkili bazı argümanlar kullanılmıştır. Ekonomideki mevcut süreçler, üretken alanın karmaşıklıklarını çözmek için belki de çok “küresel”dir. Ulus ötesi sistemin, genellikle son derece merkezi siyasal sistemin mevcut koşullarında, devletlerin temsilini güçlendirmek, kurumların verimliliğini arttırmak daha iyidir; siyasal ve ekonomik yaşamda insanların ütopyacı “yerelci” kontrol planlarını geliştirmeyi tavsiye ediyoruz[271].

Son yirmi yılda, siyaset bilimciler, “demokrasi hakkında tarihsel olarak eşit görülmemiş bir konuşma ve övgü duyduk ve birçok hükümet, hükümet dışı ve uluslararası örgüt demokrasi teşviki ile uğraştı” diyor [104].Mevcut araçlarda halka daha fazla güç verilmesi, iktidar kurumlarında yeterli temsili ifade eder. Demokrasi ile ilgili olarak, alternatif bir demokratik ulus-devlet olabileceğinden önemlidir.

Açıkçası, Jeremy Brecher ve diğerleri tarafından ifade edilen fikirler gibi bazı merkezi hükümetin taraftarı olan bazı tartışmalar vardır[20]. Bununla birlikte, “yerelcilik” sorunlarını göz ardı etme eğilimi, örneğin, “âdem-i merkeziyetçilik çatışması”nın varlığı, küreselleşmenin küresel düzeyde siyasetin tamamen âdem-i merkeziyetçiliğini teşvik eden meselelerden daha az ciddi değildir. Bir ok anlayışında âdem-i merkeziyet kavramının yorumlanması yerel izolasyona ve kendi kendine yeterliliğin artmasına neden olur ve genel olarak kültürel paroşyalizme ve şovenizme yol açabilir.

Paroşyalizm olgusu, sadece katılımcı demokrasinin üstesinden gelebilecek kültürlerin birleşmesi, düzleştirilmesi kadar önemli sorunlara yol açabilir. Yerel örgütlenme, âdem-i merkeziyetçilik ve toplulukların kendi kendini sürdürülebilirlik idealleri, devlet teşkilatı meselelerinin tartışılmasında dikkate alınmalıdır.(16)Açıkçası, ne âdem-i merkeziyetin ne de kendi kendine yeterliliğin ön koşulu, meclis toplantısı için ön koşul değildir. Ancak, kendi başına âdem-i merkeziyetçilik, çok kültürlü bir topluma sahip olacağımız konusunda hiçbir güvence vermez. Merkezi olmayan bir toplum, aşırı katı hiyerarşilerle kolayca var olabilir [296, pp. 2-3].

Açık bir federalizm ve karşılıklı bağımlılık, sorunu çözmek için iki anahtar kelimedir. Bu nedenle, âdem-i merkeziyetçilik ve kendi kendine sürdürülebilirlik, çok daha geniş yönetim biçimleri ilkesine atıfta bulunmaktadır. Aslında, demokratik ve gerçek anlamda komüniter karşılıklı bağımlılık biçimlerine, kısaca, açık federalizmin liberter biçimlerine mecburi bir ihtiyaç vardır. Araştırmacılar: “Hükümet hakkında özgürlükçü şüphecilik doğruysa, zararlı mevzuatın kapsamını sınırlama ihtiyacı hakkında, iyi yasaların etkisini en üst düzeye çıkarma ihtiyacından daha fazla endişelenmemiz gerektiği anlamına gelir” şeklinde açıklıyor. Bu

açından bakıldığında, " federalizm genellikle kötü yönetim risklerini azaltma stratejisi" olarak değerlidir[129, p. 8]. Aslında, aynı yazarların gözlemlerinde federalizm, özgürlük için saf bir nimet değildir. "Ulus altı hükümetleri düzgün yapılandırılmadıkça, özellikle arazi olmak üzere, hareketsiz varlıkların sahiplerinden faydalanmaları için yetkilendirebilir. Federalizm aynı zamanda yerel çoğunlukların yerel azınlıklara baskı yapmasına izin verebilir. Son olarak, federalizm, bölgesel yönetimlerin gelirlerinin tamamını veya çoğunu kendi sakinlerinin vergilendirilmesinden ziyade merkezi hükümetten aldığı durumlarda özgürlük için önemli tehlikeler yaratıyor"[129, p. 2].

(17) Genel olarak konuşursak, "Federalizm Üzerine Perspektifler" dizisinin katılımcı demokrasisine katkıda bulunanlar, katılımcı bütçeleme merdivenin en üstünde olduğu, vatandaşların aynı kararın etkili aktörleri olabilmesi için sıradan vatandaşların kamu idareleriyle kurumsal olarak yönetilen gönüllü işbirliğini kamu (idari veya hatta yasama) kararının müzakere sürecinde uygulamak, bu ortak karaktere sahip olan bir dizi işlemdir [5].Bulgular federalizm için geçerlidir.

Birleşik Devletler dışında, federal hükümet sistemine sahip ülkeler Meksika, Kanada, Avustralya, Almanya, İsviçre ve Malezya'dır. Kanada'da federal hükümet sistemi, federal parlamentonun ve ülkenin farklı eyalet hükümetlerinin yetkilerinin bölünmesiyle tanımlanır. Federalizmin önerilen tanımlarında, farklı yazarlar kavramın farklı yönlerini vurgulamaktadır. Böylece, bazı araştırmacılar, devletin ekonomik örgütlenme ilkeleriyle hükümet biçimini vurgular,"Pazar koruyan federalizm" şeklinde beyan ederler [294].William Riker, federalizmi sırayla hükümetlerin hiyerarşisi olarak tanımlıyor "a) "İki hükümet düzeyi aynı toprağı ve insanları yönetir"b) " her birinin iyi tanımlanmış bir yetki kapsamı vardır "c) "her birinin kendi yetki alanı içinde bir özerklik garantisi vardır" [115, p. 11]. Barry Weingast ve işbirlikçileri, özellikle devletin ekonomideki rolü ile ilgilenen pazar koruyan federalizm için dört ek gereklilik ekliyor: ulus altı hükümetlerin kendi yargı yetkileri dâhilinde ekonomi üzerinde birincil yetkileri vardır, ulusal hükümetin ortak piyasaya polislik etme ve mal ve faktörlerin alt hükümet yargı yetkilerinde hareketliliğini sağlama yetkisi vardır, hükümetler arasında gelir paylaşımı sınırlıdır ve hükümetler tarafından borçlanma sınırlandırılmıştır, böylece tüm hükümetler bütçe kısıtlamaları ile karşı karşıyadır, yetki ve sorumluluk tahsisinin kurumsal düzeyde bir dayanıklılık derecesi vardır, böylece ulusal hükümet tarafından tek taraflı olarak veya ulus altı hükümetlerin baskısı altında değiştirilemez.[159, s. 3].

Bir federalist seçenek, politika oluşturma ile benimsenen politikaların yürütülmesi ve koordinasyonu arasında açık bir ayrım içermektedir. Elbette politika geliştirme, katılımcı demokrasinin uygulamalarına dayanan popüler topluluk toplantılarının hakkıdır. Tüm faaliyetlerin koordinasyonu ve idaresi, köylerin, kasabaların, mahallelerin ve şehirlerin federal ağlara bağlanması için araçları temsil eden federal makamların görevleri ve sorumluluğudur [271]. Federalizmi anlamak demek, federal deneyimlerin böylesine zengin bir çeşitliliğini anlamak demektir. Federalizmi üniter politik sistemlerden ayıran temel örgütsel ve normatif ilkelerin çok zor olduğu ve bu kafa karıştırıcı federal sistemleri uygulamada açıklamak için yeterli olamayacağı açıktır.

Fakat federalizmin bu yüzden topluluklar ve bölgeler arasında var olması gereken karşılıklı bağımlılığı devam ettirmenin bir yolu olduğu açıktır, aslında, yerel sorumluluk, kontrol ve

yönetim ilkesini teslim etmeden bu bağımlılığı demokratikleştirmenin bir yoludur. Örnek birçok federal devlet vakasına hizmet edebilir; örneğin, Birleşik Arap Emirlikleri ve Irak'ı, özellikle Almanya, ABD'yi ele alalım. Irak'ın kurtuluşundan sonra Irak federal bir sistem haline geldi.

Son zamanlarda, dünyadaki en gelişmiş ve en demokratik ülkelerin çoğunun federasyon olduğunu düşünürsek, en haklı olan federal siyasi kurumların araştırmalarına olan ilgide bir artış olmuştur. "Federasyonlar ve âdem-î merkezîyetçi sendikalar ve ayrıca yerel yönetim adem-i merkezîyetçiliği, mekansal olarak yoğunlaştırılmış topluluklara kendi işlerini yönetme ve örneğin eğitim veya dil politikası gibi azınlık haklarını koruma konusunda hatırı sayılır özgürlük sağlar. Bilinen bazı vakalar, federasyonların yerleşik demokrasiler ve çoğul uluslarda, özellikle Kanada, Hindistan ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki başarısını örnek olarak kabul edilebilir" [290, p. 11]. Her ne kadar federal bir yapıya sahip ülke sayısı (193'ten 28'i Birleşmiş Milletler tarafından tanındı) üniter bir siyasal sisteme göre daha az görünse de, dünya nüfusunun yaklaşık % 40'ı bu 28 ülkede yaşıyor [275]. Ancak federal devletler için gelişmiş toplumlardan önemli olan, mevcut formların çeşitliliğidir. Hindistan, Kanada veya Malezya gibi etnik, dilsel ve kültürel farklılıkları bütünleştirebilen, Nijerya veya Etiyopya gibi daha az gelişmiş ülkelere ve Belçika gibi bu konuda sorunları olan diğer ülkelere ve buna rağmen ancak gerçek federasyonlar, hala federal yapılara ve İtalya ve İspanya gibi özelliklere sahiptir. R.L. Watts, federal örgütün günümüz dünyasıyla artan ilgisini aşağıdaki yönlerden açıklamaktadır [154, p. 71]: kendi kaderini tayin etme arzusunun anlayan kültürel özellikler; yerel vatandaş olup küresel tüketici olmak isteyen vatandaşlar; ekonominin artık ulusal üsleri yoktur ve insanların karşılıklı yarar elde etmek için birbirlerinden hoşlanmasına gerek yoktur, teknolojik değişiklikler, siyasi örgütlenmeye yönelik tutum değişikliklerine yol açan federal iş ilkelerinin düzenlenmesine yol açmıştır, demokratik bir ilke olarak yetki ikamesi ilkesi tüm alanlarda uygulanmaktadır, federasyonlar esnek ve uyarlanabilir organizasyon biçimleridir, UNDP, İnsani Gelişim Endeksi'nin merkezi devletlerden ziyade federal ülkelerde daha yüksek olduğunu gösteriyor. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, eğitim ve sağlık gibi nitel faktörleri de dikkate alan İnsani Gelişim Endeksi'ni (İGE) belirliyor. Federalizm hala bilinmemektedir, çünkü bazen devletin ve milletin yıkımına eşdeğer olsa da, Büyük Britanya'da çok fazla merkezileşme ile ilişkilidir (bu yüzden federal projeler teknokratların elinde çok fazla güç birikimi olarak görülüyordu) [168, p. 5]. Alfred Stepan bu durumu: "Ne yazık ki, günümüzde siyaset bilimindeki en etkili çalışmalardan bazıları, federalizmin eksik veya yetersiz geniş tanımlarını sunmakta ve böylece yeni demokratikleşen devletlerin karşı karşıya olduğu seçenek yelpazesinin gerçekte olduğundan daha dar olduğunu göstermektedir. Büyük ölçüde, bu sadece ABD'nin sunduğu en eski ve kesinlikle en başarılı federal demokrasilerden biri olan modele odaklanmalarından kaynaklanıyor" şeklinde açıkladı [130]. (18) Ne var ki ulus-devlet birşeyler tarafından ele geçirildi çünkü Avrupada da Lizbon Antlaşması'nın Avrupa Birliği'nin federal yapısına birkaç sağlam taş koyması nedeniyle özellikle federalizmin oldukça güvenli bir geleceği vardır. Vatandaşların eşitliği, bölgesel birimlerin aynı güçlere sahip olması gerektiği anlamına gelmez. Uyuşma dayalı birimlerin asimetrik durumu, ahlaki eşitlik ilkesini geliştirmenin bir yolu olarak düşünülebilir çünkü azınlıkların kimliğine, çoğunluk ulusundan biri ile aynı ilgiyi garanti ediyor" [278, p. 226]. Bu, örneğin, Kanada bölgesel birimlerinin, asimetrik bir federalizmde, belirli durumları uygulayabileceği ve kendi durumlarına göre sorumluluk alabileceği anlamına gelir. Kanada'da federalizmin birçok asimetrik yönü vardır. Bir yandan, anayasal ve yasal nitelikten gelen ve güçlerin bölünmesini vurgulayan **hukuk**, diğer yandan hükümet düzeyleri arasındaki idari

düzenlemelerden gelen **fiiller**. Bununla birlikte, çok kararlı değildirler, çünkü kısa vadeli kuvvet oranlarına göre nitelendirilebilirler ve ek olarak, hukuk fiillere kıyasla sayısal olarak neredeyse anlamsızdır. Ayrıca, verilen az sayıda güç aslında Quebec'teki münhasır yeterliliğin ihlali için bir tazminattır [272, p. 163].

Federasyonun konuları garantili bölgesel bütünlüktür. Bu federal konuların devredilemez bir hakkıdır. Demokratik federasyonların koşulları altında, toprak bütünlüğü sağlanır. Ancak aynı şeyi otoriter rejimlere sahip federasyonların koşulları altında söyleyemeyiz. Örnek olarak, Sovyet federasyonumuz var. Başlangıçta Ribbentrop-Molotov Paketi'nin ek gizli protokolü sonucu URSS'ye zorlanan Moldova Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin yaklaşık 50.000 kilometrekarelik bir bölgeye sahip olacağı iyi bilinmektedir. Sonunda Moldova da, diğer devletlere hiç katılmamış olan bölgelerden yoksun bırakıldı "[205, p. 8].

Federal anayasa ile birlikte, federal konuların Anayasaları da bazı federasyonlarda faaliyet göstermektedir. Ayrıca, federal hukuk federal konuların yasalarıyla birlikte hareket eder. Bununla birlikte, her durumda, federal mevzuatın üstünlüğü federal yasa tarafından zayıflatılmaktadır. Bu, büyük önem taşıyan konularda normatif düzenlemenin benzersizliğini sağlar. Ayrıca federal organları da etkiler.

Federal konuların ötesinde, federal devlet içinde, federal konuların statüsünden hoşlanmayan, ancak doğrudan merkezi kamu otoritelerine tabi olan sözde federal bölgeler görülebilir. Bu kategori, bu eyaletlerin (ABD, Meksika, Avustralya vb.) başkentlerinin bulunduğu federal bölgeleri içerir; bazı özerklik biçimleri, bazı ulusal sorunların çözülmesi gereği ile belirlenir. Böylece federasyonda özerklik biçimlerini görüyoruz: özerk cumhuriyetler, özerk bölgeler, ulusal bölgeler, özerk iller.

Mevcut federalist araştırmalarda en yaygın tipolojilere dikkat çekerek, elbette kabaca, federal yönetimin ana çeşitlerini ayırt edebiliriz: ikili federalizm ve kooperatif federalizm, rekabetçi federalizm, asimetrik federalizm, pazar koruyan federalizm, katılımcı federalizm, konfederal hükümet ve çok düzeyli yönetim [1; 58; 115].

Federal devlet ile federal konular (federal devletler) arasındaki ortak mülkiyete bağlı olarak, federalizm düalist veya kooperatif olabilir. Düalist federalizm, federal devlet ile federasyon konuları arasında bir denge kurulmasını gerektirir; ikincisi belirli bir yetkinliğe sahiptir ve bunlar arasındaki ilişkiler, iç müdahalede bulunmama ilkesine dayanır [127, p. 92]. Kooperatif federalizm, federasyon ile federasyon konuları arasında ikili işbirliği fikrine dayanır ve federasyon ve konuları arasında adil bir atıf bölünmesi vardır. "Bu işbirliği, çeşitli federal hükümetlerin blok hibeleri sayesinde birçok devlete özerklik verdi" [14, p. 54]. Ancak, federasyon üniter karakterine daha fazla dikkat eden egemen bir devlettir. Şu anda federasyonlar simetrik ve asimetrik olarak sınıflandırılmaya başlanmıştır.

Klasik simetrik federasyon, aynı yasal statüye sahip federasyonun konularını içerir. Asimetrik federasyon birçok şekilde kendini beyan eder [152]. İlk model yapısal asimetrik federasyondur - federasyon konularının yanı sıra federal devletin diğer bölgesel oluşumları içermesi ile karakterize edilir: federal bölgeler, federal ilçe, federal koloniler ve bazı eyaletler,

hatta ilişkili devletler.Bu asimetrik federasyon modeli için, federasyonun ve konu dışı yasal statüsünün eşitsizliği, ikincisinin hakları azaltılarak belirlenir.İkinci asimetrik federasyon modeli sadece federasyonun konularını içerir, ancak tanımlanmamıştır.89 federasyon konusundan oluşan Rusya şunları içerir: cumhuriyetler, bölgeler, yöreler, özerk bölgeler, özerk ilçeler, iki federal şehir.Üçüncü asimetrik federasyon modeli, “gizlenmiş asimetri”, aynı derecedeki federasyon konularından oluşur, ancak bazı alanlarda eşitliğe saygı gösterilmez (her bir konu içindeki nüfus sayısına bağlı olarak meclis kurulunda orantısız bir şekilde temsil edilirler).Böyle bir federasyon örneği, ulusal federasyonda yedi federasyon konusunun farklı sayıda milletvekili tarafından temsil edildiği Birleşik Arap Emirlikleri'dir (4'ten 8'e). Fiilen „asimetri, kurucu birimlerin büyüklüğü, zenginliği, coğrafya, nüfus, ekonomik kalkınma ve benzeri bakımından (çoğu federasyonda yaygın olarak gözlemlenebilir) varyasyonu ifade eder”[86, p. 171].

Devletlerin federal yapısının araştırmalarını inceleyerek, nüfus yoğunluğuna veya sayısına göre, siyasi rejim ya da hükümet tarafından çeşitli ulusların varlığıyla, fakat ortak çıkarlar elde etmek için birçok devletin birleşmesi ya da serbest bırakılmasıyla bölgenin bölgesel alan tarafından belirlenmediğini görüyoruz.

Bugün federalizm, birçok siyaset bilimcinin görüşüne göre, toplum ve siyasi yaşamı değiştirme taleplerine en uygun yanıtı oluşturmaktadır. Federalizm, hem en güçlü hem de en gelişmiş bölgeler ve daha az tercih edilen bölgeler için her iki tarafın da kazandığı bir şey olabilir. Her ekonomik sistemin bölgesel potansiyelini ve kamu kaynaklarının yönetimi ve kontrol stratejilerinin eşitlenmesi alanında sunulan garantileri sağlamaya destek veren federalizm, bu bölgelerin vatandaş vergi mükellefleri için gereksinimleri karşılamış görünmektedir.

Ancak federalizmin en yoksul bölgelere verdiği olumlu tepkiler daha az görünmektedir. Aslında, federal sistem devletlerinin normal olarak yerel özerk yönetime etkili olmasını gerektiren çabalar veya finansal öz yeterlilik ve karar harcamaları için tam sorumluluk eşlik etmesi, kalkınmaya yönelik olmayan bir yön için en yoksul bölgelere de fırsat sunabilir. Buna ek olarak, özerklik, özerk yönetim ve federalizmin savunduğu sorumluluk, sivil toplumun daha güçlü ve daha bilinçli büyümesi için gerekli unsurlardır.

Federalizm avantajları, ülke içindeki özgürlük ve kalkınma politikasının faydasını karşılar. Bununla birlikte, federalist ilkeler dış baskılara karşı koruma sağlar: federal savunma bölünme ve fethetmeye karşı bir savunmadır. Her ne kadar federalizm kavramsal olarak sınırlı sayıda ilkel ilkeye dayandırılmış olsa da, pratikte neredeyse sonsuz çeşitlilikte federal oluşum vardır [64].

• **Çağdaş dünyada federalizm olgusunun yorumlanması kavramsal temelleri**

Kuşkusuz, federal (federatif) duruma yaklaşım, siyaset biliminin teorik olarak zenginleştirilmesi ve derinleştirilmesinde bir gelişme adımıdır. Siyasi bir model olarak federalizm esnek ve demokratiktir, birçok kültür ve milliyetten oluşan bir ülkede merkezi ve yerel yetkililer arasındaki politik sorunları çözebilir.

Federalizmin genel tanımı olarak, aşağıdaki formülasyonu vurgulayabiliriz: “bir genel hükümet (ulusal topraklar üzerinde otoriteye sahip olmak için) ve bir dizi alt ulusal hükümetler (bireysel olarak kendi toprakları üzerinde kendi bağımsız yetkileri vardır, toplamları neredeyse tüm ulusal toprakları temsil eder).” Prof. Julian Schofield’un görüşüne göre, “yıkılmaz birimlerin yıkılmaz birliği [296].”

Uzmanlar tarafından yorumlandığı şekliyle federal anayasa, bileşen bölgesel topluluklar arasında çatışan çıkarların varlığını açıkça kabul eden ve onlara azınlığı aşmadan ve güç kullanmadan barınma talep eden özel bir anlaşmadır.

Federalizm, sürekli müzakere sürecinde olan bir süreçtir: bazı konuların daha fazla araştırmaya, analize ve doğru tanımlamaya ihtiyacı vardır. Bu doğrudur: federal sistemin sınırları “hükümetler gündemlerini takip ederken birbirlerinin çıkarlarının ve güçlerinin kapsamını inşa ettikleri için” sürekli müzakere altındadır [116, s. 1626].”

Federal siyasi rejim ve ulusal anayasası, federasyon yerine kendi yetkisini empoze eder. Federal siyasi rejim ve ulusal anayasası, merkezi otoriteye bir son verdi ve sabit bir siyasi sistemin yetkilerine ve kurumlarına ve mutlak emirlerine sınırlar koydu.

Bölgelerin veya illerin tüm siyasi, sosyal ve ekonomik, yasal, kültürel ve hatta diplomasi güçlerine sahip olmasını sağlar, bazı Alman toprakları, örneğin, federal Bavyera Eyaleti, Fransa ve Vatikan ile doğrudan diplomatik ilişkilere sahiptir.

Federal devletin veya federal sistemlerin yapısı ve yetkileri aşağıdakilere göre çeşitlidir: Gizlilik Coğrafyası, Etnik Köken Mahremiyeti, Gizlilik Füzyonu. Bu durumu Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Birleşik Krallık, İspanya, Birleşik Arap Emirlikleri'nde görebiliriz, burada siyasi sistemleri ve halk tarafından seçilen siyasi sistem ve Federal Anayasa, onlara kendi işlerini yürütmek ve ülkenin iç ve dış meselelerine aktif katılımlarını sağlamak için anayasal yetkileri onayladı ve aynı zamanda federal siyasi sisteme ve anayasasına, federal egemen güçlerden, parlamento ve İçişleri ve Dışişleri Bakanlıklarından başlayarak bölgelerdeki nüfus dağılımının oranına görerefaktan paylarını sağlamak için merkezi hükümete bile katılma hakkı verir.

Etnik Köken Mahremiyeti durumunu Çin halk Cumhuriyetinde mesela Uygur Türklerinde, Sırbistan'daki Kosovalılar, İsrail'deki Filistin halkı, Irak Federal Cumhuriyeti'nde Kürt halkı örneğinde görebiliriz.

Söz konusu haklara ek olarak, federal Anayasası ile federal sistem, kritik konular, kültürel, ticari alışverişler ve kriterler ile uluslararası politika ve uluslararası hukuk kapsamında meşru savunma hakkı konusunda diplomatik temsil ve eleştiri / veto hakkı vermektedir.

Federal Anayasa kapsamındaki sistemler, savaş zamanı ve bu Ordunun meşruiyetini savaş devletiyle sona erdirmeye durumu dışında merkezi devlete karşı özel bir federal orduya sahip olma yetkisine sahip değildir. İsviçre Devleti federal bir savaş ordusu oluşturmaya izin vermez, ancak savaş zamanı durumunda. Çünkü siyasi ve federal anayasa, demokratik sistemler federal bir ülkede savaşa karşı bir oluşum ve özel bir ordu kurma tehlikesini görür. Öncelikle, federal siyasi sistem, doğa, yapısal çoğulculuk ve yerel yönetimler uluslararası hukuk tarafından korunmaktadır ve federal yargının Federal Bölgeye bir ordu kurmasına

gerek yoktur. Bazı durumlarda, “ulusal hükümetin kontrolü altındaki ulusal ordu şiddetli bölgesel çatışmaları bastırmaya çalışır [63, s. 58].” Bu koşullar altında araştırmacılar, “iç çatışmaların yönetimine ilişkin kurumsal düzenlemelerin[112, s. 261]” önemli olduğunu düşünmektedir. Aslında, teşvik edilen görüş doğrudur: “çatışma sonrası devletler çok farklı bir dizi anayasal sorunu çözmeli ve federalizmin uygulanıp uygulanmayacağına ve nasıl uygulanacağına karar verirken çok farklı zorluklara cevap vermelidirler [27, s. 380].”

Dahası, bu durum etnik bölgeleri kendi ordusunun inşası için harekete geçmeye teşvik edebilir ve bu durum siyasi sistemi, federal ve demokratik anayasayı tehdit eder ve bu nedenle Federal kurumların mekanizmalarını ve evrimini sakatlayabilir ve ayrıca ciddi ikilemler yaratabilir. Milliyetçiliğin korunmasına geri dönmek ve uzaklaşmak: bağlılık ve federal sistemler, ulusal kurumları ve ulusal kültürün uygulamasını teşvik eder; sivil toplum kurumlarının gerçek rolünün yokluğu.

Örneğin, Bulgaristan, Bulgaristan topraklarındaki Türk azınlığa kültürel özerklik verdi, Moldova Cumhuriyeti Gagavuz halkına, anayasal olarak ve kültürel haklara ek olarak tam vatandaşlık hakkını sağlarken, Bulgar ve Moldova Anayasası yurtiçinde ve yurtdışında devlet kurumlarına etkin katılım hakkını da vermektedir. Tabii ki, bir ülkeden diğerine farklı bir mahremiyet var, Umman Anayasası Umman Sultanlığı topraklarında Beluci azınlığına Kültürel Haklar - Dil ve vatandaşlık verdi [68]. Olgusal analizlere, bilgilere ve raporlara göre, Beluci azınlığının tüm hakları var ve orada ayrımcılık yapılmıyor.

Federal siyasi sistem, kültürel ve etnik çeşitliliğin bir araya gelmesiyle ülkelerin sorunlarını çözmek için zorlu bir mücadele, siyasi bir referans, demokratik ve medeni bir politika haline geldi. İnsanlık bundan etkilendi ve iç savaşlar ve içsel bir neden olan ve hala olmaya devam eden totaliter siyasi sistemler, ulusal kurumlar ve hiyerarşik düzenden etkilenme devam etmektedir.

Söz konusu Düzenlemeler ve kurumlar, ulusal kültürleri veya ülkedeki siyasi sınıfın altındaki kültürlerin ve dillerin aşınmasına karşı az ya da çok etkiye neden olmuştur. Bundan dolayı, ulusal ve karşılaştırmalı politika ve kurumların mevcut olan sistemlerinin artığı, birimleri ve merkez arasındaki resmi, kurumsal ve mesleki ve teknik işbirliğindeki büyük bir boşluk, sivil toplumun yapısında ve ülkenin entelektüel Rönesans'ında güçlü bir şok yaratıyor.

Bazı araştırmacılar, federalizmi kültürel ve etnik çeşitliliğin birleşimi olan ülkeler için gerçek ihtiyaç olarak görmektedir. Avrupa Akâdemi si'nden Elisabeth Alber, federal sistemi her iki “ asimilasyon ve özgürleşme ” durumunda da farklı çözümler arasında bina çıkışları olarak bulur [255]. Graz Üniversitesi'nden Florian Bieber, federalizmin çok ırklı ülke için gerçek bir çözüm olduğuna inanır. Ona göre, siyasi federal sistem ortaya çıkan sorunları ve siyasi çelişkileri absorbe etmek için esnek bir modeldir [258]. Luzern Üniversitesi'nden Joachim Blatter, araştırmasıyla federal sistemin merkezi otoritenin güçlerini azalttığını ve tanımladığını derinlemesine tartışır [19]. Trento Üniversitesi Bölgesel ve Azınlık Meseleleri Enstitüsü'nden Prof. Jens Woelk, siyasi federal sistemin, azınlığı çoğunluktan kurtarmak için doğal bir model olduğuna inanmaktadır [162]. Bu bağlamda, not etmek gerekir ki, federalizmde kendi kaderini tayin ilkesi, ulus-devletler içindeki alt gruplar tarafından, farklı ve benzersiz bir şekilde farklı kültürler olarak devam eden varlıklarını sağlamak için kullanılan bir araç haline gelmiştir. Bu durumda, federalizm ulus-devletin kurtuluşu olabilir [145].

Elbette, bunlar federalizmin çeşitli faydalarıdır. Farklı etnik grupların bulunduğu bir ülkede, federal bir sistem herkes için kendini ifade etme durumu sağlayabilir. Her gruba yerel konularda belirleyici bir söz sağlayabilir. Ve bir grubun egemen olduğu merkezi bir hükümeti

dengeleyebilir. Fakat o zaman, bilim camiasında da federalleşme süreci hakkındaki olumsuz görüşler dolaşüyor. Yugoslavya'da barış için çalışan David Owen, merkezi ve yerel iktidar arasındaki potansiyel çelişkiler konusunda keskin bir tavra sahiptir: “Federalizm devlet içinde bir devlet yaratır[103].” Uzmanlar şu noktalara dikkat çekiyor: Yerinden yönetim genellikle “ekonomik büyüme üzerinde hiçbir etkiye sahip değildir.” Ünlü bir İtalyan bilim insanı olan Domenico Fisichella, federalist uygulamanın bazı ülkeler için makul olduğunu kabul ederken, bununla birlikte “kurumsal anarşi, yönetilemezlik, yönetim bozukluğu, finansal israf, yaygın yetersizlik, idari bozulma, kamuoyu düşüncesinin gerilemesi ... ”[260, s. 12] konusunda da uyarır. Böylece, federalizm kendisini kesin olarak ödünç vermez; federalizm ilkelerinin gerçek uygulama sorunu çok daha karmaşıktır.

20. yüzyılın başlarındaki olaylardan sonra dünyada kurulan yeni dünya düzeni, devletleri yönetmede önemli bir eğilim yarattı: eski, geleneksel federal oluşumların varlığıyla birlikte ortaya çıkmaya yol açan federalleşmeye eğilim, Aslında, federalleşme sürecinin sıradan manada bir federal sistemin kurulmasıyla hiçbir ilgisi yoktur. Çağdaş Batılı araştırmacılar, federalizmin önemini, bir yandan, federasyonun bileşenlerine bağımsızlık ve kendi kendini yönetme statüsü vermek ve diğer yandan, halkla ilişkiler yönetiminde kendileri için uygun koşulları sağlamak olarak yorumluyorlar. Bu tür durumlarda federalizm, etnik çatışmalar da dâhil olmak üzere çatışmaların çözümünde başarılı bir şekilde kullanılmaya duyarlı güvenli bir araç olarak görülmektedir. Bu görüş özellikle Amerikalı bilim adamları William M. Chandler ve Herman Bacvis tarafından edite edilen “Federalizm ve Devletin Rolü” cildinde yer alan önemli bilimsel katkıların yazarları tarafından dile getirilmektedir [13].

Genel olarak, bir kavram olarak federalizm çok geniş bir yoruma sahiptir. Her şeyden önce, federalizm sadece devlet örgütünün tipolojisinde ayrı bir yapı olarak değil, aynı zamanda ilişkileri düzenleme prosedürlerini mutlaka içeren bir kavram olarak da görülüyor. Bu alanda ünlü bir Batılı uzman olan Daniel Elazar'a göre, federalizmin önemi, bu bağlamda, tarafların özerkliğini korurken, ortak hedeflere ulaşılmasına izin verecek bir birlik içindeki çeşitli unsurların birliğini sağlamakla sınırlıdır [41]. Elazar'ın federalizm anlayışını karakterize eden R. Watts, görüşünde baskın bir temaya dikkat çekti “çağdaş dünyada, ulus-devletler dünyasından azaltılmış devlet egemenliği ve federal veya konfederal bir karakterin anayasal bağlantıları olan bir dünyaya bir paradigma kayması görüyoruz [158, s. 155].”

D. Elazar'a göre, federalist ilkenin uygulanması, öz yönetim ve ayrı liderliğin birleşimini ifade etmektedir. Bu nedenle, federasyon bileşenlerinin siyasi karar alma ve yönetimde kendi paylarına sahip olduğu böyle bir anayasal güçler ayrılığı söz konusudur. D. Elazar'a göre, federal devletin aygıtı merkezi olmayan bir modele karşılık geliyor. Bölgesel ve devletin iktidar örgütlenmesi yöntemi olarak Federalizm, anayasal yapının belirli bir biçimine dayanır. Federal devletler tipik olarak merkezîyetçilikten uzaktır: yani içlerindeki hükümetin yetkileri, tek bir merkezde yoğunlaşmak yerine varlığı ve gücü genel bir anayasa tarafından güvence altına alınan birçok merkez arasında yayılır. Federal devletin bir devletinin ilkesi olarak adem-i merkezîyetçilik sözleşmeye bağlı niteliktedir ve güçlerin çoklu merkezler (federal sistemin konuları) arasındaki yapısal dağılımı ile ilgilidir. Dolayısıyla, bu modelde, daha yüksek veya daha düşük güç merkezleri yoktur. Hükümetin uygun siyasi kararları alan sadece büyük veya daha küçük yetkileri (belirli görevlere uygun olarak sabitletir) vardır. D. Elazar için, federalizm “barışa bir yoldur”, “ tüm ortakların ortak amaçlarını güvence altına almak için ortak bir çerçeve ya da işbirliği için ortak bir çerçeve oluştursalar da tüm ortakların kendi bütünlüklerini korumasının bir yoludur [43, p . 5].”

Robert Inman “federal” kelimesinin, bir ittifakta, özellikle her bir üye devletin

sorumluluğunda olan meselelere ilişkin karar vermek için kapsayıcı bir merkezi hükümetin meşruiyetini tanıyan kurucu hükümetleri bir araya getiren herhangi bir hükümet biçimini temsil ettiğini belirtti [4, s.73].”

Araştırmacı, “federatif birleşmeler” kavramını başlatır ve onlara, özyönetim gerekliliklerini ve ayrı liderliği uzlaştırmak için organizasyonel araçların kullanıldığı devlet oluşumları adını verir. Bu alandaki bazı yazarlar [122] federalizmin özünde, iktidarların herhangi bir biçimde ayrılmayı reddetmesi gibi bir özellik ile kuvvetle işaretlenmiş totaliter sistemlerin, kuvvetler ayrılığı anlamına gelen demokratik cumhuriyetçiliği güçlendirmenin bir yolu olduğu için hiçbir şekilde federatif olarak kabul edilemez olduğunu ileri sürer. Diğer bilim insanları, bu tür ifadelerin güvenilirliğine meydan okumadan, aryaahürü sadece bir görünüm olsa bile, federal ruhun etkisinin yerel etnik-bölgesel çıkarlara kurumsal-anayasal bir ağırlık sağlama kapasitesine sahip olduğu fikrini sıralı oranlarda bile, bunların belirli bir şekilde sürdürülmesine izin vererek teşvik ettiler [12]. Siyasi uygulama, hem federalizm hem de diğerinin işleyişinde her iki akımın takipçilerinin aslında haklı olduğunu göstermiştir. Bazı araştırmacılar ayrıca federalizm ilişkilerinin başarısızlıklarını vurgulayarak geçersiz federalizm fikrini ortaya koyarlar [74].

Totaliter zaman rejimlerinin (post-totaliter, otoriter olarak telaffuz edilen), 1980'lerin sonlarında - 1990'ların başında, birikmiş zayıflığı, o zaman, muhteşem bir hızda, başarısızlığa uğraması yeterliydi [196]. Post- sosyalist / Sovyet sonrası alanda yeni devletlerin oluşması, hâlihazırda var olan federal Devletlere uygun olarak gerçekleşti ve federasyonun eski federal oluşumların bileşiminde yer alan etnik varlık tarafından bağımsızlık ve egemenliği elde etme niteliğine sahip olmasını sağladı. Doğrusu, bu durum sonuç verir ki, barış ortamının kurulması ve korunması için federalist seçeneği diğer makul bir çözüm sunabilir. Gördüğümüz gibi, karşılıklı ilişkilerin bu bağlamda özel bir ilgisi olmasına rağmen, federalist meseleyi anayasalar, yapılar ve işlevlerde somutlaşmış ilişkisel bir perspektiften ele almak doğrudur.

Federalizm kavramının geniş bir yorumu, Federal egemenliğe sahip Devletlerin kategorisine, geleneksel federasyonlarla birlikte, öz yönetim ve ayrı kuralın gerekliliklerini uzlaştırmak için federal ilkeleri uygulayan üniter devletlerin kategorisine dâhil edilmesini içerir. Dolayısıyla, bir federal devletin federal devlet olgusu, az ya da çok, çağdaş dünyanın genel tablosunu anlamak için oldukça büyük ve önemlidir. Uzmanların söylediği gibi, çeşitli federalizm türleri vardır [48]. Sorunu, bir ülkenin vatandaşlarının devleti böyle bir şekilde organize etme konusundaki katılım derecesine dayanarak inceleyebilirsek, en az iki yaklaşımı ayırt edebiliriz.

Federalizmin ilk biçimi altında, hükümet biçimi vatandaşlar tarafından oyla belirlenir, başka bir deyişle, varsayılr. Bu tür federasyonlar, genellikle kimlik özelliklerinin, dil ve kültür topluluğunun yakınsamasını içeren ortak ve uzun ömürlü tarihsel geçmişe dayanarak oluşturulmuştur. Yetki ikamesi ilkesi, “temel sosyal işlevlerin birincil düzeyde yönetildiği” ilkesi olan bu tür devlet oluşumlarının karakteristiğidir [167]: çok açık bir sınırlama vardır, Kesin olarak belirlenmiş bir dizi yasama, yürütme ve yasal görevlere sahip hiyerarşik bileşenlerin her birinin çok net bir şekilde sınırlandırılması vardır. Bu reçeteye göre, örneğin bir federasyona ait bir devlet için, dış politika atıflarının uygulanmasına ilişkin bir hüküm yoktur veya merkezi düzeyde kabul edilen yasalardan kaçınmaz. Bu tür federasyonlarda, vatandaşların rolü, hem iç hem de dış politikada federasyonun taraf devletlerinin vatandaşları için ortak hedeflerin farkındalığı ve çabaların birleşme gerekliliği duygusuyla oluşturulan rasyonel bir kararın dayattığı durumda ortaya çıkmaktadır.

Örneğin, genellikle etnik olan belirli bir grubun, merkezi otoriteler üzerinde, durumu

oldukça sıkı bir şekilde kontrol eden ve federasyon bileşenleri olan - politik, ekonomik, askeri - hâkimiyet yeteneğine sahip olan diğer federasyon türleri de vardır. Merkezi devlet oluşumunun etnik devletin dili ve kültürü, zorla asimilasyon etkileri meydana getiren diğer etnik kökenlere dayatılmıştır.

Bu nedenle, nüfusu etnik açıdan farklı olan ülkeleri yönetmenin bir yolu olarak federalizmin kullanımına artan bir ilgi vardır. Etnik olarak bölünmüş ülkelerdetalep edilen, federalizm yoluyla kültürel ve etnik çoğulculuğun politik olarak tanınmasının etnik gerginlikleri ve çatışmaları azaltmasıdır.

Bu yüzden federalizm, milliyetçiliği klasik haliyle uluslar ve devletler [62, s. 9] ve çok ırklı ülkelerdeki baskın etnik grupların asimilasyonist merkezileşmesi arasındaki uyumu savunan etnik milliyetçilik arasında bir uzlaşma olarak yorumlanmıştır [4, s. 73].

Aslında, bu tür federasyonların oluşumu, askeri eylemin sonucudur, yenilmiş devletin ilhak edilmesi, federasyona katılmak için “gönüllü” bir talep sonucu sunulur. Resmi olarak, klasik federalizmin görünümüleri yasama organında korunur, anayasal düzeydedir, ancak esasen gerçek güç baskın gruba aittir.

Doğal olarak, federal fenomenin somut illüstrasyonlarının spektrumu oldukça geniştir. Kapsamlı konuşulacak olursa, bununla birlikte, genel olarak, federal örgütler, iktidarın merkezi hükümet ile bütünü devletleri arasında paylaşıldığı böyle bir idari örgütlenme sistemine güvenmeyi gerektirir ve federasyon, iktidarın federal otorite ile yerel yönetimler arasında paylaşıldığı bir devlettir.

Bugün, önemli sayıda Avrupa ülkesi, Belçika, İsviçre, Almanya, Bosna ve İspanya da dâhil olmak üzere federal sistemin canlılığını göstermektedir. Örneğin Belçika, bölgesel ve dilsel bölünmelere dayanarak kademeli olarak federal statü kazanmıştır. Almanya, kendi hükümetleri ile 16 Eyaletten oluşan bir federal devletin ikna edici bir örneğidir, merkezi yetkililer sadece ekonomik konular veya kültür değil, aynı zamanda hükümetlerin özerkliği olmasına rağmen, savunma ve dış politika gibi ortak alanlarla da ilgilidir. Yerel yönetim, uluslararası işbirliği anlaşmalarının yapılması görevini üstlenir. “Brüksel'de, en görkemli ve heybetli uluslararası diplomatik misyonun, Alman Bavyera Eyaleti misyonu olduğu ve Bavyera Eyaletinden bağımsızlık için herhangi bir talep ima eden Alman Federal Devleti olmadığıdır [266].”

Bosna, federalizmi üstün bir koşul olarak uygulayan ve Sırp ve Hırvat-Müslüman topluluklarının barışçıl bir şekilde birlikte yaşamasını sağlayan Dayton anlaşmaları (14 Aralık 1995) sonucunda federal bir yapıya sahip ülkeler listesine girdi. İspanya söz konusu olduğunda, federal karakter, haklarını ve Bask Ülkesi veya Katalonya gibi özerk bölgelerine verilen ayrıcalıkları ifade eder. Özerklik ve bölgeselleşme eğilimleri, son zamanlarda illere bir dizi bağımsızlığın atandığı İtalya, Fransa ve Portekiz gibi Avrupa ülkelerinde bulunmaktadır; federalizm unsurlarının güçlendirilmesi Avusturya, Kanada ve Birleşik Krallık'ta vurgulanmaktadır.

Sonuçta, çağdaş federalizmin gelişmesinde, Federal devletlerin konularının hakları ve çıkarları için belirli garantilerin gözetilmesi dikkate alınarak, entegrasyon eğilimi güçlü bir şekilde yeniden vurgulanmaktadır. Aynı zamanda, bölücü eğilimlerin federalizmin özünü ve işlevselliğini bozduğu gerçeği de ihmal edilemez.

Ve bu eğilimler, "siyasi istikrarsızlığın artması ve bu alandaki çelişkili unsurun genel tezahürünün eşlik ettiği siyasi, ekonomik, sosyal çelişkilerin ani şiddetlenmesi" olarak adlandırılan belirli bir açıklama buluyor.

Bu nüfusun çok ırklı özelliklerin varlığı ile karakterize edilen bölgeler ve özellikle bölgesel ve bölgesel-üstü aktörler tarafından ortaya çıkan jeopolitik, ekonomik ve diğer

çıkarların buluşma noktası haline gelmiştir ”[197, s. 136] ve hem çok gelişmiş ülkelerde hem de ekonomik olarak az gelişmiş ülkelerde kendini göstermeye devam etmektedir.

Alanda literatürde yer alan federalizm olgusunun çok sayıda yorumu ve değerliliği ile ortaya çıkan her durumda (aşlında, çok fazla eser),Malcolm Feeley ve Edward Rubin tarafından yazılan “Federalizm, Politik Kimlik ve Trajik” kitabında özetlenen fikri doğrulamaktadır. “ Federalizm, modern politik söylemdeki en etkili kavramlardan biri ve aynı zamanda tek bir tutarlı tanımın eksikliğinden kaynaklanan muazzam tartışmaların odağıdır [47].” Ayrıca, diğer araştırmacılar da söz konusu kavramın belirsizliğini kanıtlamaktadır: “federalizm kavramsal belirsizliğe sahiptir” [1, s. 299], “federalizm yüklü ve bazen kafa karıştırıcı bir kelime olabilir” [58, s. 3].

Moldovalı bilim insanlarının araştırmalarında federalizm sorunları yeterince ilgi görmedi. Bununla birlikte, konuyu ele alan çeşitli çalışmalar yayınlanmıştır. Çalışmasında Profesör Valentin Beniuc, federalizm kavramının karmaşık bir incelemesini üstlendi. Yazar şunu vurguladı: federalizmin tüm farklı yorumlarıyla, federalizmin tüm özelliklerini genelleştirecek böyle bir kriter yoktur. Ama buna gerek yok. Asılkonu, federalizm ilkesini ve her somut ülkede tezahürün özgüllüğünü anlamaktır [222, s. 5-6].

Federalizm kavramının pratik uygulamasını tartışan araştırmacı Sergei Nazarya, kendi düşüncesinde federalleşmenin “bölücülük için en güvenilir tedavi olduğunu” belirtiyor. Üstelik bu, merkez yapıyla bölgeler arasındaki çıkar dengesini en iyi hesaba kattığı için devlet yapısının en demokratik şeklidir ”[245, s. 60]. Çalışmalarında, Moldova'nın federalleşmesinin etkili, politik olarak işlevsel bir demokratik devlet olarak ortaya çıkmasının koşulu olduğu fikrini çok kategorik olarak yürütüyor.

Ve diğer siyaset bilimcilerinin çalışmalarında federalizm sorunları, Moldova Cumhuriyeti'nin nihai federalleşmesi hakkındaki tartışmalı müzakereler bağlamında inceleniyor gibi görünüyor. Bu nedenle Dumitru Manzarari, Moldova Cumhuriyeti'nin siyasi gerçeklerine federalizm kavramını uygulayarak “Moldova'da federalizm için doğal bir ön koşul yoktur” adlı çalışmasında, ülkenin federalleşmesini reddetme eğiliminde olduğunu açıklıyor: Moldova özelinde, federalizm ne verimliliğe ne de adalet katkıda bulunur; aksine, bu ilkelerin uygulanmasını sınırlar. Moldova ülke olarak çok küçük, bir hükümet tarafından etkin bir şekilde yönetilebilir ve diğer devlet yapılarının oluşturulması devlet çalışanları için maliyetleri artıracak ve yönetimin etkinliğini azaltacaktır ”[284].

Tutarlı ve belgelenmiş bir çalışmada, “Uluslararası Soğuk Savaş Sonrası İlişkiler Kurmak” Profesör Victor Juc, Moldova Cumhuriyeti'nin federalleşmesinin “ kabul edilemez olduğunu savunuyor ve rejim ayrılıkçılarının uluslararası olarak tanınmasının yasal bir yolu olan ulusal çıkarlarla çelişiyor ”[191, s. 234].

Moldova Cumhuriyeti'nin ulusal çıkarlarını tanımlayarak, Victor Juc, aşağıdakileri vurgular: “ bir yandan, parametreleri uluslararası durum tarafından belirlenen bir kategori olarak, diğer yandan değerleri toplumda ve toplumda geçerli olan bir sistem olarak devlet seviyesi - siyasal liderlerin faaliyeti yoluyla sosyal ihtiyaçların ve devletin tasarımı ve ifadesidir [262, s. 114].” Başka bir çalışmada aynı yazar şöyle yazıyor: “ Moldova Cumhuriyeti'nin ulusal çıkarları aşağıdakileri içerir: insanların temel hak ve özgürlüklerini güvence altına almak ve sağlamak, çok sektörlü bir ekonominin serbest gelişimi; tüm vatandaşlara finansal refah sunan iyi bir yaşam tarzının sağlanması; egemen, bağımsız, üniter ve bölünmez bir devletin varlığının sağlanması; hukukun üstünlüğünü inşa etmek, çoğulcu demokrasiyi teşvik etmek ve sivil toplumu güçlendirmek; ulusal güvenliğin sağlanması, manevi rehabilitasyon, ulusal vicdanın restorasyonu ve Avrupa halkının isteklerini ortaya koymak; Avrupa ve Euro Atlantik entegrasyonu [70, s. 171].”

Moldovalı bilim insanlarının çalışmalarında, federalizm sorunlarının genellikle ulusal çıkarlarla ilgili olabileceğine dikkat çekilmektedir. Bize göre, bu mantıklı ve yapıcı bir yaklaşımdır. Böylece V. Beniuc'a göre, “prensipten olarak ve özellikle Moldova için ulusal çıkarların özü, iç ve uluslararası rekabet ortamında devlet ve toplumun devamlılığını ve kalitesini sağlayan faktörler tarafından belirlenir [169, s. 116].”

Araştırmacılar, yerel gerçeklerle bağlantılı kapsamlı bir konsept analizi sağlar. Ülkenin statüsüne bağlı olarak V. Beniuc şunu belirtir: “küçük ülkeler yalnızca kendi doğasından gelen değil, “küçük ülke”nin değil, aynı zamanda uluslararası çevrenin kendisinden gelen daha tehlikeli ve yıkıcı zorluklara ve çeşitli risklere maruz kalmaktadır [221, s. 23].”

Moldovalı araştırmacılar tarafından birkaç makalede kanıtlandığı gibi, federalizm problemi (siyasi ve medya gündeminde iyi dolaşıma girmiş) ulusal çıkar kavramından yararlanıyor gibi görünmektedir. Aslında bu politik kavram, federalizm meselesinin somut politik gerçekler olarak yorumlanabileceği bir prizma haline gelir. Pratik olarak, hiçbir çalışma Moldova Cumhuriyeti'nin siyasi durumu ile bağlantıdan kaçınmamaktadır.

Bu bağlamda, “Toplumun Sürdürülebilir Kalkınmasının Siyasi Bir Önceliği Olarak Ulusal Çıkar” temel bölümünü [189], Hukuk, Siyasi ve Sosyolojik Araştırmalar Enstitüsü araştırmacıları tarafından ve aynı zamanda Victor Juc'un [190;191; 192; 193; 262], imzaladığı birkaç esere dikkat ederiz. Victor Saca [208; 209; 210; 211; 212], Alexandru Burian [225], Natalia Albu [166], Cristina Ejova [182], Emil Ciobu [174], Svetlana Mironova [195], Nicolae Afanas [165], Iurie Pîntea [203] vb.

Moldovalı araştırmacıların söz konusu konuya özel bir ilgileri var ve bu gerçekten Moldova Cumhuriyeti örneğinde açıklığa kavuşmak için çok güncel ve zamanında bir konudur. Bu bağlamda araştırmacılar şunu gösterir, “ulusal ve devlet çıkarları kavramını hem devletin hem de vatandaşlarının çıkarlarını özetleyen bir kavram olarak kullanmak bilimsel ve metodolojik olarak uygundur [199, s. 35-36].” Ulusal çıkarların oluşumunun, halkın ve ülkenin ulusal-tarihsel deneyiminin içeriğini ve karakterini bütünüyle belirleyen ekonomik, sosyal, ulusal-psikolojik ve diğer faktörlerin karmaşık bir ara bağlantısında gerçekleştiğine inanmak oldukça doğrudur [170, s. 192]; bu ulusal çıkar kavramı, insanların dayanışma arzularına dayanan entegre bir kavramdır, ulusal çıkarlarını tanımlamanın Moldova Cumhuriyeti için “özgürlük ve hoşgörü değerlerine saygı göstermeye kendini adanmışlığı göstermesi için bir fırsat olmuştur”, ikili ve çok taraflı diyalog ve işbirliğine açıktır, güvenlik partneri ve güvenilir bir ortak olma eğilimindedir ve böylece daha fazla izleyici ve güvenilirlik kazanmaktadır” [202, s. 93], “ulusal çıkarların algılanması, tüm sosyal grupların ihtiyaç ve çıkarlarının farkındalığının bir sonucudur” [207, s. 101].

Hans Morgenthau'nun “ulusal çıkarların önceliği” fikrini paylaşarak [95, s. 207] araştırmacılar, ulusal çıkarların “ulusal bütünlüğün” korunmasında, “ulusal güvenliğin” sağlanmasında, “ulusal rolün” korunmasında, “itibar” ve “uluslararası standartların” tesisindeki önemini vurgulamaktadır [184, s. 27].

Mevcut koşullar altında, ulusal çıkar kavramı tanımlanmıştır, diyor Svetlana Cebotari, sadece içerikle değil, aynı zamanda devletin belirli hedefleri teklif etme ve gerçekleştirme yeteneği olan pragmatizm tarafından da. Günümüzde, ulusal çıkarlar da dâhil olmak üzere, ulusal çıkar kavramı, Avrupa kıtasında yer alan bütüncül ve parçalayıcı süreçlerin yarattığı yeni anlamlar kazanmaktadır [173, s. 52]. Dahası, Victor Juc'un belirttiği gibi, “Avrupa bütünlüğü ve devletin yeniden bütünlüğü çelişkili olmayan iki eşzamanlı süreçtir. Ulusal çıkarların bu iki bileşenin toparlanması Moldova Cumhuriyeti devletinin tamamlanmasına ve ülkenin siyasi ve sosyo-ekonomik modernizasyonuna katkıda bulunacaktır” [70, s. 182].

"Moldova Cumhuriyeti'nin Avrupa entegrasyon süreci bağlamında ulusal çıkarlarını formüle etme sürecinde iç ve dış politika arasındaki ara bağlantının karmaşıklığı" açıktır [166, s. 72]. Sonuç olarak, demokratik dönüşüm bağlamında Moldova Cumhuriyeti'nin ulusal çıkarlarının oluşumu ve işlevinin çelişkili sürecine tanık oluyoruz: Moldova Cumhuriyeti'ndeki ulusal çıkarın gelişimi "huzursuz, çalkantılı hareketler yoluyla, yükseliş ve düşüş yoluyla" ilerliyor [215, s. 37].

Sırasıyla konulara yaklaşan Moldovalı hukuk uzmanlarının da özel bir ilgisi var: federalizm sorunları Ion Guceac [188], Andrei Smochină [213], Serghei Țurcan [216], Marcel Cușmir [176], Victor Rusu [118], Andrei Guceac [187] ve diğerlerinin çalışmalarında belirli hale gelmiştir.

Bununla birlikte, federalizm sorununa siyaset bilimi açısından karmaşık bir yaklaşımı temsil eden bir sentez çalışması, buna ek olarak, Moldova Cumhuriyeti'nde Orta Doğu siyasi gerçekleriyle ilgili meseleleri ele almadı.

• **Geçici federalizme yatırım yapmanın teorik ve metodolojik yönleri**

Daha önce federalist teoriye değindiğimiz gibi, federalizm terimi Latince'den, foedus kelimesinden gelir ve federal siyasi sistemlerin kurumsal özellikleri ve uygulamalarına değinir. Böylece, federalizm, devletin bir federasyon olarak örgütlendiği ve federal devletlerle çeşitli anayasal güçleri paylaştığı bir örgüt, yönetim ve hükümet sistemidir: yasama, yargı ve yürütme (örnekler: Komor Adaları, İsviçre, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri) , Mikronezya Federal Devletleri, Birleşik Arap Emirlikleri, Brezilya, Arjantin, Nijerya).

Devletin bir örgütlenme biçimi ile ilgili ise, federalizm üniter devlete karşıdır. Federal anayasa tarafından düzenlenen yöntemlere göre, güçler ayrılığı federe devletler ve federal devlet arasında gerçekleşir. Bir federasyon, aynı federal devlet içindeki birkaç devletin birleşmesinden veya üniter bir devletin birkaç federe birliğe bölünmesinden kaynaklanabilir. Bu şekilde yaratılan Devlet ikiliği, biri Federasyon'a, diğeri de Üye Devlete yönelik vatandaşların çifte sadakati anlamına gelir.

Johannes Althusius, modern federalizmin babası olarak kabul edilir [80, s. 21]. Özellikle Politika Methodisi Digesta, Atque Exemplis Sacris ve Profanis Illustrata'da (1603) bu politik felsefenin temellerini açıkladı. Charles L. Montesquieu, Yasaların Ruhu eserinde (L'Esprit des lois) toplumlardaki federalist cumhuriyetlerin, birleşen köylerin ve kendilerinin konfederasyonlar oluşturduğu kentlerin örneklerini görmektedir [153].

Bununla birlikte, modern anlamda federalizm önce İsviçre'den sonra da ABD'den gelir. Modern federal devlet, 1787'de 1777 Konfederasyonunu başaran Amerika Birleşik Devletleri Anayasası ile ortaya çıktı. İsviçre kendi başına 1848'de federal bir anayasa kabul etti.

Fransız Devrimi sırasında, federalizm, Fransa'nın bölgelerden başlayarak, Girondins'in oluşturduğu tasarıma 1792 ve 1793'te verilen addı. Daha sonra Batı ve Güney'i tedirgin eden rahatsızlıklara rağmen, bu projenin herhangi bir gerçeği olduğu görülmemektedir.

Topluluk federalizmi, Aztek, Hint, Çin veya Türk imparatorlukları gibi eyaletlerde vardı; burada bölge genelinde esasen bir federasyon oluşturan köken veya din tarafından tanımlanan topluluklar vardı. Bu tür çok uluslu federalizm "laiklik" ve "Milliyet Sistemi" (Türk kökenli) olarak da bilinir ve Kıbrıs, Lübnan, Suriye, Ürdün, Mısır veya İsrail gibi bazı Osmanlı sonrası ülkelerde de varlığını sürdürmektedir. Ayrıca Fas, İran veya Pakistan gibi ülkelerde de mevcuttur.

SSCB'de ve eski Yugoslavya'da uygulanan Avusturya'nın "ulusal-kültürel özerklik" ilkesi, hem bölgesel federalizmden (federe cumhuriyetler veya Özerk Bölgeler ile) hem de topluluk federalizminden (etnik kökene bağlı olarak) esinlenen bir sistem sunmaktadır. Özellikle ABD, Kanada ve Avustralya'daki bazı çokkültürlülük biçimleri, hem bölgesel hem de Milliyet sistemine göre "ulusal-kültürel özerklik" dikkate alındığında benzer kavramları kullanmaktadır.

Federalizm fikrinin evrimi bu nedenle uzun bir yol izlemiştir. Federalizm Kant, Tocqueville, Proudhon, Maurras, Joseph Paul-Boncour vb. tarafından da desteklendi. Aynı zamanda Fransız Devrimi sırasında Girondin'in toplum projesinin temellerinden biriydi.

Hâlihazırda, federalizmin iki ana kavramı vardır:

* Söзде "Hamiltoncu " kurumsal ve demokratik federalizm, bu federalizm kurumlar aracılığıyla vatandaşların özgür seçimine ait olan siyasi ideolojilere ve programlara müdahale etmeden Federal kurumların örgütlenmesine ve demokratik işleyişine odaklanır.

*Tamamlayıcı (integral) veya küresel federalizm. Tek başına federal devlet teorisinin ötesine geçen bir federalizm anlayışıdır, ancak Pierre-Joseph Proudhon'un yazılarından, devrimci sendikalizm ve anarko-sendikalizm akımlarından ortaya çıkan örgütlerin

uygulamasından elde edilen, kişilik ve sosyal Hıristiyanlık gibi kendi başına bir siyaset felsefesi haline gelir.

Bu bağlamda, Emmanuel Kant'ın 1795'te Amerika'da ilk federal devletin kurulduğu zamanda federalizm felsefesinin temellerini oluşturduğunu hatırlamak gerekir. Ona göre, barış ancak federal tip bir örgüt Devletleri kontrol ederse gerçekten var olabilir.

Başka bir deyişle, federalizmin diğer iki kavramını görebiliriz: Avrupa Federalizmi ve Dünya Federalizmi. Bu iki kavram, dünyanın farklı coğrafi bölgelerindeki yönetim türünü dikkate alarak küreselleşme süreçlerinin sonuçlarıdır.

Sonuçta, bu tür argümanlar sık sık ortaya çıkıyor, merkezîyetçiler “insanlara daha fazla güç” - ya da en azından temsilcilerine inanmaları anlamında gerçekten “yerelcidirler”. Ve elbette iyi bir temsilci kendi “kurucularının” isteklerini bilmek istemektedir (“vatandaşlar” için bu ikamelelerden başka birini kullanmak için).

Karmaşık modern dünyamızda ulus devlete demokratik bir alternatifimiz olabilir. Görünüşte, Brecher'in merkezi hükümet için yaptığı tartışmalar [20] oldukça zorlayıcı görünmektedir. Emin olmak için “demokratik” bir yapı, ancak yine de büyük ölçüde yukarıdan aşağıya bir yapının, bir yörenin başka bir yerel-olmayan hareketliliği etkilemesini önlemek için gerekli olduğu varsayılmaktadır. Çoğu pragmatik insanın âdemi merkezîyetçiliğin önemini göz ardı ettiği görülmektedir, Lokalizm dışı hareketteki birçoğu "lokalizm" ile ilgili çok gerçek sorunları görmezden gelme eğilimindedir” - dünya çapında siyasi yaşamın tamamen birbirine geçmesini teşvik eden bir küreselizmin ortaya koyduğu sorunlardan daha az rahatsız edici olmayan problemler. Böyle bütünsel kültürel ve politik değişiklikler olmadan, yerelci tecriti ve bir dereceye kadar kendi kendine yeterliliği vurgulayan âdemi merkezîyetçilik kavramları kültürel paroşyalizme (dar görüşlülük) ve şovenizme yol açabilir. Paroşyalizm (dar görüşlülük), kültürlerin benzersizliğini, ekosistemlerin ve ekolojik bölgelerin özelliklerini ve katılımcı bir demokrasiyi mümkün kılan, insan ölçeğinde bir toplum yaşamına olan ihtiyacı göz ardı eden “küresel” bir zihniyet kadar ciddi sorunlara yol açabilir. Bu, bugün küçük bir mesele değildir [37]. Alandaki uzmanlar, yerel fikirlere, âdem-î merkezîyetçiliğe ve kendi kendini sürdürülebilirliğe daha geniş ve dolu bir anlam vermek zorunda olduğumuzu düşünüyor.

“Ne âdemi merkezîyetçiliğin ne de kendi kendine yeterliliğin mutlaka demokratik olmadığı rahatsız edici bir gerçektir. Platon'un Cumhuriyet'teki ideal şehri gerçekten kendi kendine yetecek şekilde tasarlandı, ancak kendi kendine yeterliliği bir savaşçıyı ve felsefi bir seçkini korumaktı. Gerçekten de, kendi kendine yeterliliğini koruma kapasitesi, Sparta gibi, görünüşte dış kültürlerin "yozlaştırıcı" etkisine direnme kabiliyetine bağlıydı (Doğu'daki birçok kapalı toplumda hala ortaya çıkan bir özellik diyebiliriz) [271]. Yerinden yönetimin kendisi, ideal olana yakın bir toplumun genel öncülünü oluşturduğuna dair herhangi bir güvence sağlamaz. Tarih boyunca, merkezi olmayan bir toplumun son derece katı hiyerarşilerle nasıl kolay bir şekilde bir arada bulunduğu dair örnekler bilinmektedir.

Âdemi merkezîyetçilik ve kendini sürdürülebilirlik, yalnızca yerelciliğe göre çok daha geniş bir sosyal organizasyon ilkesini içermelidir. Âdemi merkezîyetçilik, kendi kendine yeterlilik, insan ölçeğinde topluluklar, ekoteknoloji ve benzerlerine yaklaşımlar ile birlikte, demokratik ve gerçekten komüniter karşılıklı bağımlılık biçimleri için - kısaca liberter konfederalizm biçimleri için zorlayıcı bir ihtiyaç vardır.

Federal yapıların evrimini inceleyen bazı araştırmacılar [271; 296] dikkatlerini konfederalizm kavramına çeviriyorlar. Onu diğer federalizm biçimlerinden farklı kılan temel özelliği, bağımsız devletler arasındaki işbirliğini ifade etmesidir. Konfederalizm, en azından, merkezi olmayan toplulukların tekelciliğe (münhasırlığa) doğru kayma eğilimlerini ortadan

kaldırmaya eğilimlidir. Konfederalizm, temel bir ilke oluşturması ve âdemi merkeziyetçiliğe daha dolu bir anlam vermesi anlamına gelir. Bundan yola çıkarak, konfederasyon, yani, tam egemenliklerini koruyan ve barışı korumak için sadece ortak organizmalar ve ortak yöntemler oluşturmaya karar veren bir devletler birliğidir. Konfederasyonun her üye devleti, hem iç hem de dış ilişkiler üzerinde bağımsız kontrol sahibidir. Federalizm ve konfederalizm birçok farklılığa sahiptir. Örneğin, bir konfederal sistemdeki egemenlik birimlere odaklanırken, federal sistemde merkezi otorite yer alır. Konfederal bir sistemde devletler kendilerini ayırma olanağına sahipken, federal bir yapıda durum böyle değildir.

S. Khan, C. Church, K. Dodd gibi yazarlar, konfederasyonun modern dünya için geçerli ve önemli olduğunu düşünüyor. Bu yazarların argümanları iki yönlüdür. Birincisi, konfederasyonun mevcut ulusal devletlerin entegrasyonu üzerinde önemli bir etkisi vardır. Avrupa Birliği (Avrupa Ekonomik Topluluğu) ve Birleşmiş Milletler örgütü (BM) gibi olayların belli bir anlayışına katkıda bulunabilir. İkincisi, konfederasyon, etnik gerilimlerle karakterize edilen belirli bir durumda barışçıl bir arada yaşama kurmak için bir model olarak hizmet edebilir.

Murray Bookchin'in vizyonunda, konfederalizm her şeyden önce üyeleri veya delegeleri çeşitli köylerde, kasabalarda ve hatta büyük şehirlerin mahallelerinde popüler yüz yüze demokratik meclislerden seçilen bir yönetim konseyi ağıdır. Bu konfederasyon konseylerinin üyeleri, meclislerin kendileri tarafından formüle edilen politikaları koordine etmek ve yönetmek amacıyla onları seçen meclislere kesinlikle zorunludur, azledilebilir ve sorumludur. Dolayısıyla işlevleri tamamen idari ve pratiktir, cumhuriyetçi hükümet sistemlerindeki temsilcilerin işlevi gibi bir politika değildir. Konfederasyoncu bir görüş, politika oluşturma ile benimsenen politikaların koordinasyonu ve yürütülmesi arasında açık bir ayrım içermektedir. “Politika oluşturma, yalnızca katılımcı demokrasi uygulamalarına dayanan popüler topluluk kurullarının hakkıdır. İdare ve koordinasyon, köyleri, kasabaları, mahalleleri ve şehirleri konfederasyon ağlarına bağlamak için bir araç haline gelen konfederasyon konseylerinin sorumluluğundadır. Böylece güç yukarıdan aşağıya değil aşağıdan yukarıya doğru akar ve konfederasyonlarda aşağıdan yukarıya doğru güç akışı, bölgesel olarak bölgelerden bölgelere ve bölgelerden daha geniş bölgesel alanlara kadar değişen federal konseyin kapsamı ile azalır” [271].

Aynı zamanda, federasyonun içsel olarak çelişkili bir siyasi örgütlenme biçimi olduğuna dikkat edilmelidir. Burada, konfederasyona giren her birim, anayasal yetkilerini ve gücünü neredeyse tamamen korumaktadır. Merkezi hükümet, düşük düzeyli hükümetlerden az çok gönüllü katkılarla faaliyetleri için fon almaktadır. Tarihsel deneyimin de gösterdiği gibi, konfederasyon en imkansız hükümet biçimlerinden biridir.

Tüm bu teorik yansımalar, bu çalışma içinde araştırma yapılarak çözülmesi gereken **önemli bir bilimsel sorun** varlığını görmemizi sağladı. Bu, siyasi gerçeklerin sistemik ve zıt analizine yol açan ve dünyanın çeşitli eyaletlerinde (özellikle Orta Doğu'da) fonksiyonel koşullarının belirlenmesine izin veren çağdaş federalizmin karmaşık teorik yaklaşımından oluşur.

Araştırmanın bu ana amacına ulaşmak için aşağıdaki hedefler önerilmiştir:

- çağdaş federalizm fenomeninin bilimsel yaklaşımının teorik ve metodolojik özelliklerini incelemek;
- çağdaş federalizm ilkelerini belirlemek;
- çağdaş devletlerde federal ilişkilere sistemik bir yaklaşım getirmek;
- egemenlik ve federal konuların haklarının eşitliği ile ilgili bazı konuları belirlemek;
- incelenen devletlerin federal entegrasyon süreçlerinin özelliklerini belirlemek;

- devlet iktidarının örgütlenmesini geliştirmek için bazı yönleri belirlemek;
- dünyanın çeşitli eyaletlerinde federalizmin karşılaştırmalı bir analizini yapmak;
- düşünülen ülkelerdeki politik gerçeklerle ilgili federalizm sorununu incelemek;
- Federalizmin Ortadoğu'daki çeşitli devletler için uygunluğunu incelemek.

Tarihsel yöntem, sistemik yaklaşım, karşılaştırmalı analiz, normatif değer yöntemi, amaçlanan gayeyi gerçekleştirmek için hizmet edecek ana araştırma yöntemleridir.

Amerikalı bilim adamları D. Easton ve T. Parsons tarafından uygulanan sistemik analiz, siyaset biliminde 1950'lerden ve 1960'lardan beri kullanılmaktadır. Bu yöntem toplumun siyasal yaşamını iç ve dış etkilere maruz kalan, fakat aynı zamanda varlığını koruyabilen açık bir sistem olarak araştırmaktadır [228]. Sistem yöntemi siyasetin bütünlüğüne ve dış çevre ile olan ilişkisine odaklanmaktadır. Devletlerin ve siyasal sistemin diğer unsurlarının işleyişinin en önemli hedeflerini, bu hedeflere ulaşmanın en iyi yollarını ve araçlarını - gerçek siyasi durumun karşılıklı ilişkisinin tüm faktörlerini içeren bir model oluşturarak tanımlamaya izin verir.

Sistem yöntemi, federasyonun, federasyonun bir dizi öznesinden oluşan bir sistem olarak bütünsel bir gözden geçirilmesiyle karakterize edilir; bu ilişki, Federal sistemin kurucu unsurlarda (alt sistemler) bulunmayan yeni bütünleştirici özelliklerinin ortaya çıkmasına yol açar. Bu bağlamda, federal sistemin karmaşık sistemlerin ana özellikleri ile karakterize edildiğine dikkat etmek gerekir. Bunlardan aşağıdaki temel özelliklerden bahsetmenin yararlı olduğunu düşünüyoruz: bir dizi ögenin varlığı - federasyonun konuları; ögelerin bütünlük bir toplam çerçevesinde birleştirilmesi - egemen bir devlet; unsurları hem organizasyon ilkesi aracılığıyla - federal merkez, hem de çeşitli faaliyet alanlarındaki bölgeler arasında doğrudan etkileşim; sistemdeki unsurlar arasındaki bağlantıların ve etkileşimlerin istikrarı; federal bir sistem geliştirmenin amacı, sistem içindeki ilişkilerin mümkün olan en büyük dengesini başarmaktır. Böylelikle, sistemik bir bakış açısından, federasyon, bir yapıya sahip olan ve unsurlardan (devlet-bölgesel unsurlar, federasyonun konuları) oluşan karmaşık bütünsel, amaçlı bir sistem olarak karakterize edilebilir. Bununla birlikte, sadece statik değil, aynı zamanda sistemlerin davranış dinamikleri, ihtimali olarak doğasının tanımlanması sistemik yaklaşım için büyük önem taşımaktadır. Bu açıdan, federalizm kendi kendini düzenleyen, açık bir sistemdir.

Bu araştırmada, federal süreçlerin özelliklerini araştırmak ve belirlemek için sistemik yaklaşım uygulanacaktır. Aynı sistemik analiz yöntemi, ana unsurlarını ve bunlar arasındaki etkileşimi tanımlamamıza izin verecek olan çağdaş federalizmin karmaşık araştırmalarında kullanılacaktır. Siyaset bilimi alanındaki birçok araştırmacı, çeşitli hedeflere ulaşmak için sistemik yöntemi uygulamıştır. Çoğu durumda, araştırılan sorun ve araştırmanın amaçları dikkate alınır, aynı zamanda bu yöntemin özgüllüğü de dikkate alınır.

Karşılaştırmalı analiz, sosyal bilimler alanında yaygın olarak kullanılan ve son zamanlarda siyasal bilimlerde alanında uygulanan başka bir araştırma yöntemidir. Bu yöntem, aralarındaki benzerlikleri ve farklılıkları belirlemek için iki veya daha fazla şeyi ele almanın zihinsel işleyişini belirler. Dolayısıyla, karşılaştırmalı yöntem, gerçekleri, aynı, benzer veya zıt türden diğerleriyle karşılaştırarak açıklamaya çalışmaktan ibarettir. İnsan ve sosyal bilimler için temel bir yöntemdir. Karşılaştırma şu anlama gelir: ayrı ayrı açıklanan olayların yakınlığı ve yüzleşmesi; benzerlikleri ve farklılıkları ortaya çıkarmak, bunları türlerle ve sınıflara ayırmak; gerçekler arasındaki benzerlik ve farklılıkları yorumlamak ve doğrulamak; yerel bir fenomenden evrensel unsurların keşfi, eğilimli düzenliliklerin ve açıklayıcı fonksiyonun tanımlanması. Sosyal bilimler bağlamında, doğrudan analiz edilemeyen olguları ve ilişkileri açıklamak için karşılaştırmalı yöntem esastır. Çoğu zaman, bu araştırma yöntemi siyasi

kurumların, siyasi fenomenlerin, yasal sistemlerin veya kamu politikalarının araştırılması için kullanılır. Bazı durumlarda, karşılaştırma esasına göre, politik fenomenler daha iyi anlaşılır veya belirli sınıflandırmalar yapılır. Giovanni Sartori tarafından belirtildiği gibi, karşılaştırmalı analiz bize fenomenler arasındaki korelasyonu kontrol etme ve daha genel sonuçlar oluşturma avantajı sağlar [123, s. 244].

Siyaset bilimindeki karşılaştırmalı analiz, farklı insanlar, farklı ülkeler ve kültürel ortamlardaki aynı politik fenomenlerin ve süreçlerin karşılaştırılmasına dayanmaktadır. Dolayısıyla, karşılaştırmalı yöntem, farklı halkların ve ülkelerin siyasi yaşamının genel ve spesifik özelliklerini, siyasi süreçlerin gelişimindeki genel ve spesifik eğilimleri ortaya çıkarmayı, siyasi rejimlerin özelliklerini belirlemeyi, güç mekanizmalarının etkinliğini artıran faktörleri tanımlamayı, siyasi sistemin toplumun ekonomik ve manevi alanlarıyla olan bağlantılarını ve etkileşimlerini ortaya çıkarmayı mümkün kılar. Bu araştırma çalışmasında, çağdaş federalist modellerin araştırılması için karşılaştırmalı analiz yöntemi uygulanacaktır. Bu bağlamda, karşılaştırılabilir birimlerin dikkatli seçimiyle bu yöntemin temel ilkesine saygı gösterilecektir.

İlgili belgeler araştırmayı yürütmek için sağlanmıştır. Benzer şekilde, hem internet sitelerinden hem de kitaplar, dergiler ve raporlar gibi yayınlanmamış ve basılmamış basılı belgelerden ilgili literatür kullanılmıştır.

Siyasi olayları belirli normlara veya değerlere uyumu açısından inceleme olasılığı nedeniyle önemli olan normatif değer yöntemi de bu çalışmanın amaç ve hedeflerine ulaşmak için çok yararlıdır. Bu yöntem, çağdaş devletlerdeki federal ilişkileri araştırmak, federal konuların egemenliği ve eşitliği konularını incelemek, devlet iktidarının örgütlenmesini geliştirmek için bazı yönleri analiz etmek ve tanımlamak için uygulanacaktır.

Tarihsel yöntem, siyasal bilime, geçmişteki sorunların mevcut sorunların çözümünde kullanılması olasılığı açısından sıklıkla uygulanmaktadır. Gerçeklik fenomeni, bir bütün olarak, sıralarında, onları oluşturan tarihsel koşullar ve ortaya çıkardıkları etkiler olarak görülmelidir.

Bu doğrultuda çalışmamız, federalizmin ve etkilerinin detaylı bir tanımını, teşhisini ve açıklamasını yapmak için daha nitel bir yaklaşımın ardından açıklayıcı bir araştırmadır. Bu yöntem, toplanan veri türü ve araştırmanın kendi içinde niteliksel olarak açıklayıcı bir tür olması nedeniyle seçilmiştir. Başka bir deyişle, çalışma, herhangi bir deneysel analiz yapmak yerine, incelenen ülkelerde kurulan sistemlerin etkisini tanımlamak ve tasvir etmek amacıyla objektif olarak tasarlanmıştır.

Yöntem, dünyayı açıklamanın bir yoludur (olayların evrimi, fenomenler ve gerçek durumların ortaya çıkışı). Bu açıklama, daha önce bilinen bireysel gerçekler aracılığıyla bireysel, ancak bilinmeyen hakikatler oluşturmayı araştıran çıkarım yöntemi kullanılarak yapılır. Tarihte olduğu gibi, yalnızca belirli gerçeklerle uğraştığımızı, zaman içinde bireyselleştirildiğini, hem genel bir öncüden gelen kesinti yöntemini (yasada yaygın olarak kullanılan) hem de özel gerçeklerden genel fikirlere geldiğimizi indüksiyon yöntemini daha az uyguladıklarını not ediyoruz. Bu, araştırma sürecinde çok etkili olduğu anlamına gelir.

• Bölüm 1 için sonuçlar

Araştırmanın bu bölümü, çağdaş federalizmin bilimsel yaklaşımının teorik ve metodolojik özelliklerini incelemeye odaklanmıştır. Alandaki ana bibliyografik kaynakların analizi, aşağıdakileri sonuçlandırmamıza izin verdi:

- Dünyadaki federalizm deneyimi, en iyi uygulamaları vurgulamak ve politik uygulamada uygulanması durumunda olumlu unsurları çıkarmak için zengin bir yansıma malzemesi sağlar.
- Önemli bibliyografik kaynakların incelenmesi, alandaki durumun bir tanımını yapmamıza ve bu araştırma teması için çeşitli siyaset bilimcilerinin ilgisini belirtmemize imkân verdi.
- Bu araştırma çeşitliliği iki ana araştırma yönüne ayrılabilir. Bazı araştırmacılar federalizmin avantajlarının argümanlarına teorik ve pratik araştırmalar yapar ve federalizm ve demokrasinin bir diğerinden düşünülemez olduğu fikrini destekler. Diğer araştırmacılar, federalleşme süreçlerinin dezavantajlarını haklı çıkarmaya çalışırlar ve federalizmin demokrasinin potansiyelini güçlendirip azaltabileceğini düşünürler.
- Federalizm doktrini, farklı devletlerin entegrasyon sürecini destekleyen ve lehinde olan bir doktrindir. Şu anda, bu bakış açısına göre, çağdaş dünyadaki federalizm (belirli koşullar altında) sosyal-politik istikrarın temelidir.
- Politik bir model olarak federalizm esnek ve demokratiktir, merkezi ve yerel otoriteler arasındaki politik sorunları, birçok kültür ve milliyetten oluşan bir ülkede çözebilir.
- Federal devlet iki farklı yolla kurulur: ya merkezi bir devleti ulusal, coğrafi, ekonomik ve tarihsel gerçekliğe demokratik olarak yanıt vermek için federal bir devlet haline getirerek ya da farklı bölgeleri birleştirerek.
- Federalizm konusuna gösterilen ilgiye rağmen hala çözülememiş bir dizi konu bulunmaktadır. Bu bağlamda, federalizmin işlevselliği konusuna değinmek, mevcut krizlerin üstesinden gelmek için bazı uygulanabilir çözümler üreterek fenomenin bir takım ilgili özelliklerini ortaya çıkarabilir.
- Tarihsel yöntem, sistemik yaklaşım, karşılaştırmalı analiz, normatif - değer yöntemi, bu sorunun çözümüne ve çalışmanın amaç ve hedeflerine ulaşılmasına yardımcı olacak temel araştırma yöntemleridir. Sistemik analiz yöntemi, federal süreçlerin özelliklerini araştırmak için, karşılaştırmalı analiz - çağdaş federalist modellerin araştırılması için, normatif- değer yöntemi ve tarihsel yöntem - çağdaş devletlerde federal ilişkileri araştırmak için, egemenlik ve federal konuların haklarının eşitliği konularını incelemek ve devlet iktidarının örgütlenmesini geliştirmek için bazı yönleri analiz etmek ve tanımlamak için uygulanacaktır.

2. ÇAĞDAŞ ORTA DOĞUDA FEDERALİZMİN ZORLUKLARI

5 paragrafa bölünmüş olan çalışmanın bu bölümünde, Orta Doğu'nun çağdaş devletlerindeki federal ilişkilere ilişkin araştırmaların sonuçları sunulmaktadır. Normatif-değer yöntemi nedeniyle, politik fenomen, belirli sosyal normlara ve değerlere uyumu açısından incelenmiştir. Ayrıca, aşağıdaki hedeflere ulaşmak için sistem analizi yöntemi uygulanmıştır: federal konulardan egemenlik ve hakların eşitliği ile ilgili bazı konuları belirlemek; Orta Doğu'nun bazı eyaletlerinde federal bütünleşme süreçlerinin özelliklerini belirlemek; devlet iktidarının örgütlenmesini geliştirmek için bazı yönleri tanımlamak.

Çalışmanın bu bölümünün bir diğer önemli amacı, Orta Doğu'daki siyasi değişikliklere dayalı federal entegrasyon süreçlerinin özelliklerini ve gerçekçi bir çözümün nasıl bulunacağını ve başa çıkma stratejileri oluşturarak siyasal dönüşümün karmaşıklığının üstesinden gelmek için birbirlerine karşı siyasi dönüşümün nasıl kolaylaştırılacağını analiz etmektir. Aktörler, konular, yapılar, süreçler kategorilerini kullanmak, stratejik çözümleri formüle ederken kaynak sağlayan engellerin daha kapsamlı ve sistematik bir şekilde analiz edilmesini sağlar.

“Orta Doğu” terimi, bazı ülkelerle jeopolitik ilişkilerde ve diplomatik değişimlerde yaygın olarak kullanılmaktadır, ancak bugüne kadar bu coğrafi alanın sınırlarını belirlemek için ne bölgelerde ne de bu alana dâhil edilmesi gereken nüfuslarda bir anlaşma yoktur [2, s. 370].

Çalışmalarımız Orta Doğu'daki siyasi süreci inceliyor, bu da bir dizi devleti içeren bölge anlamına geliyor: Bu ülkeler; Kuzey Afrika ülkeleri (Moritanya, Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Mısır), sözde Levant ”(İsrail, Ürdün, Suriye, Lübnan), Arap Yarımadası ülkeleri (Umman, Yemen, Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Suudi Arabistan, Kuveyt, Irak). Genel olarak bu, bölgenin sınırları hakkındaki klasik fikirlere karşılık gelir.

Tüm bu ülkeler arasında, dikkatimizi Orta Doğu'daki federalleşme olgusu için en uygun deneyimi sunan sadece birkaçına (BAE, Irak, Irak Kürdistanı, Suriye) odaklamaya karar verdik. Bu ülkeler, somut politik pratikte bulunan federalizmin soyut çağrışımını gerçeklikle uzlaştırma ihtiyacına göre analizin temelini oluşturacaklardır.

2.1. Federalizm konuları bağlamında Orta Doğu

Orta Doğu, uluslararası ilişkiler sisteminde giderek daha önemli bir yer işgal etmektedir. Soğuk Savaş dönemine kıyasla, orada meydana gelen olayların dünya gelişimi üzerindeki etkisi, sonuçları itibariyle daha belirgin ve daha ciddi hale geldi. Bölgenin şu anki rolü, yeni dünya düzeninin katlanması zor ve acı verici dönemi tarafından belirleniyor ve dünyadaki son derece dengesiz bir güç dengesi yaratan asimetrinin üstesinden geliyor.

Orta Doğu, sadece bölgesel devletleri değil, aynı zamanda küresel güçleri de etkileyen çatışmalar için çekimsel bir ilgi alanı haline gelmiştir.

Federalliğin son on yıllarda Orta Doğu'daki siyasi durumu analiz ederken göz önünde bulundurulması gereken anahtar kavramlardan biri olduğunu belirtmek önemlidir. "Federalizmin hayaleti Orta Doğu'da dolaşiyor" [302]. Siyasi ufukta, ulusal ve uluslararası yazarlarının, gittikçe daha fazla ülke ve bölgenin çizildiği genel çatışma klozasından (lağımına- çukuruna) çıkma fırsatı gördükleri giderek daha fazla federalleşme projeleri ortaya çıkıyor.

Ortadoğu'daki federalizm konusunu ele alarak, "açıkça eski modellerin başarısız olduğu bir alandaki durumu açıklığa kavuşturabiliriz veya yeni gerçekleri hesaba katmadan uygulanırlar. Bu genellikle devam eden bir iştir" [89, s. 1].

Arap dünyasındaki ve çevresindeki mevcut durumun çok dramatik olduğunu inkâr etmek imkânsızdır. Bir yandan, buradaki ulusal devletler artık aynı derecede meşruiyete sahip değiller. Dahası, böyle bir meşruiyet kaybı (değişen derecelerde de olsa) sadece bu devletlerin kendileri içinde değil, aynı zamanda dışarıdan onlarla da ilgili olarak - özellikle büyük güçlerin uluslararası ilişkiler sisteminin modern evriminin ışığında büyük güç merkezleri artık ulusal devletlerin egemenliğini ciddi olarak düşünmediğinde hissedilir [238, s. 67].

Arap devletleri bir kez daha stres altında, o kadar ki bazıları zaten baskı altında kaldı, diğerleri uçlara doğru sendeliyor (Post-Kaddafi Libyası ve Yemen) ve hala diğerleri barbarca baskıdan (Bahreyn ve Suriye) zorlukla asılı duruyorlar [Bahreyn ve Suriye] [73, s. 100].

Bu koşullar altında federalizm kendisini çekici bir proje olarak gösterir. Bu yüzden federalizm içsel olarak demokrasinin kendisine bağlıdır. Federalizm, vatandaşlarına daha yakın olan daha hesap verebilir bir hükümete izin vererek demokrasiyi güçlendirebilir

Federalizm ilkelerine dayanarak, federal bir yapının belirli siyasi ve yasal kriterleri oluşur: 1. Aynı bölge ve nüfus aynı anda iki yönetim kademesinin yetkisi altındadır; 2. Her yetki seviyesinin kendi yetkisi vardır; 3. Hükümet seviyelerinin hiçbiri bir başkasını kaldırma hakkına sahip değildir; 4. Federal düzeyde, bölgesel menfaatlerin sağlanması zorunludur; 5. Bölgesel ve bölgesel yetkililer arasındaki anlaşmazlıkları çözmek için bir arabuluculuk kurumu temin eder. Şu bir gerçektir ki: 1. Hükümet düzeyleri arasındaki çatışmaların çözülmesi idari bir alanda değil, kamusal alanda gerçekleşir; 2. gerçek bir federasyonun resmi olarak ilgisiz, fakat neredeyse her zaman mevcut uydusu demokratik bir politik rejimdir; 3. Toplum federalist projenin ana "müşterisidir" [219, s. 149].

Bu ilgiden kaynaklanarak, 1990'larda, "Arap ülkelerinde büyüyen anayasal dinamizm gözlemlendi" [227].

Ortadoğu'da federalizm yüklü bir kelimedir. Federalizm çelişkili ve yanlış anlaşılmıştır. Ayrılık yolu olarak federalizmin Orta Doğulaştırılmasının nedenleri yeterince araştırılmamıştır. Birisi birbirine kenetlenmiş açıklamaların bir karışımını devreye sokabilir. Bazıları güçle ilgili ve bağlamsaldır.

Bağımsızlık kazanmak için federalizm üzerine inşa etme planları, federalizm kavramının anayasal bir düzenleme olarak derin bir yanlış anlaşılmasından

kaynaklanmaktadır.

Federalizm Arap siyasetinde yeni bir sözcük ve uygulamadır [146, s. 91]. Yakın zamana kadar İslamcı ve Arap milliyetçi söyleminde bir tabu olarak görülen “federalizm” kavramı, 2003'ten bu yana bölgeyi, özellikle de Irak'ı şaşırtıcı bir şekilde etkiledi. Ancak diğer kilit ülkeler de Irak'ta federalizm taleplerine benzer iç gerilimlere sahip. Kararsız federasyonlarda veya Güney Sudan gibi başarısız devletlerde politika üretme sıfır toplamı bir Oyun olarak görülüyor”[21, s. 11]

Federalizm kavramsal düzeyde de iyi anlaşılmamıştır. Yanlış anlaşılmanın bir kısmı farklı siyasi çıkarılardan kaynaklanmaktadır: Ortadoğu federalizm savunucuları...

kelimesini kullanarak ayrılıkçı özlemlerini gizler. Kendilerini, kendi kaderini tayin etme, bağımsızlık anlamına gelen ve tartışmayı bulutlaştırmak için federalizmi kullanan “insanlar” olarak görüyorlar. Bu, büyük Kürt topluluklarının yaşadığı dört Orta Doğu ülkesindeki Kürtlerin tipik bir örneğidir: Irak, İran, Suriye ve Türkiye.

Güçlü merkezi hükümetlerin uzun süredir devam eden tehditleri nedeniyle, çeşitli Kürt liderler federalizmi savunarak ayrılık çağrısından kaçınma eğilimindedir. Her durumda, ulusal düzeylerde ve Irak toplumunda ve gruplar ile, “koalisyonlar ve federalizme ilişkin çeşitli eğilimler arasında farklı görüşler mevcuttur ve aralarında belirli bir tutarlılık ve koordinasyon yoktur” [94, s. 497].

Libya, Suriye ve Yemen'deki çağdaş tartışmalar, daha da karmaşık bir çatışma dünyasında esnek çözümlere duyulan ihtiyacın altını çiziyor; Çatışma sonrası toplumlarda federalizme ilişkin tüm yaklaşımlara uyan tek bir boyut olamaz.

Ortadoğu'da federalizme karşı direniş çoğunlukla hükümetin siyasi değişime, iktidarın paylaşılmasına ve azınlık yönetiminin gerçekliğine karşı çıkmasından kaynaklanıyor. “Ne yazık ki, federalizm çağrıları Orta Doğu'da genellikle rejim istikrarı ve egemenliğine karşı bir komplo olarak ve ulusal sınırları oluşturan yeni bir Sykes-Picot'a açılan bir kapı olarak görülüyor. Ancak federalizm işe yarayabilir”[293].

Kurumların krizi ve egemenliğin dağılması da beklenmedik bir sonuç doğurdu. Bölge devletlerinin toprak bütünlüğü ve bölgesel-idari yapıları sorgulanmıştır ve bu sadece birliğini korumanın imkansızlığı doğrudan ifade edilen, sadece Libya, Suriye veya Yemen gibi ülkeler için değil; aynı zamanda refah müreffeh devletler için de geçerlidir.

Demokratikleşme mevcut süreçleri anlamak için anahtar kelimedir. Hem merkezde hem de bölgelerde demokrasiziz federalizm düşünülemez. Bir ülke federal olmadan demokratik olabilir, ancak bir ülke demokratik olmadan federal olamaz. Orta Doğu'da, resmi olarak federal devletlerin hiçbiri demokratik değildir. Sudan'ın federalizmi 2011 yılında iki ayrı devlete dönüştü ve Güney Sudan hızla Khartum'daki düzenin acımasız bir kopyasıyla birleşti [3]. Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki (BAE) Federe Emirlikler, Abu Dabi'de bulunan ulusal sistemi başkent olarak yansıtıyor, ancak Abu Dabi'deki ulusal düzen, hükümdarlarını özgürce seçen en temel anlamda cumhuriyet ve seçim değildir, ancak BAE federalizmin ilk testini başardı. Ve 2005 yılında resmi olarak federal bir devlet haline gelen Irak, zorluklardan muzdarip olmaya devam ediyor.

Demokratikleşme başarısının yokluğunda, reformların başarısı tartışmalıdır. Bu alanda çalışan yazarlar şöyle açıklıyor:

- Federalizm kavramı, savunucularının çoğunun yanlış bir şekilde ayrılma yerine kullandığı Orta Doğu'da karıştırılmaktadır
- Demokrasi, federalizmin işemesi için olmazsa olmaz bir koşuldur.
- Federalizm için ciddi bir Ortadoğu gündemi bir inanç sıçraması gerektirir [89].

Yemen, Suriye ve Libya'da, düzenli olarak dile getirilen federalleşme fikri, yerel

makamların ve Batılı uzmanların, zayıflayan veya çökmekte olan kurumların (veya Libya'da kurumların eksikliğini maskeleyen kişisel güç sisteminin imhası) söz konusu olduğu durumda devleti koruma modelini ortaya koyma girişimlerini gizler. Irak deneyimi, böyle bir stratejinin oldukça kesin sınırlara sahip olduğunu göstermiştir - gevşek bir federasyonun birliği, bölgesel elitler arasında ülkenin kaynaklarına erişimin bölüşümü ve elbette üçüncü ülkelerin çıkarları konusunda bir fikir birliğine varılmasına bağlıdır. Bölgeler arası dengenin veya uluslararası durumdaki değişikliklerin ihlali durumunda, sistem son derece savunmasızdır. Bununla birlikte, diğer durumlarda, bu genellikle federalleşme ile değil, federalizm unsurlarının ülkelerin yönetim sistemine dağıtılması veya diğer uygulama biçimleriyle ilgilidir [300].

Tarihsel olarak karmaşık ve çeşitli olduğu tespit edilen Yemen, Libya, Suriye, kültür, din, dil, etnik alt tabakanın birliğinden yoksun olan siyasi alanlarının aşırı heterojenliği nedeniyle her zaman federalleşmeye eğilimli olmuştur[121; 161, 291, 251, 299, 302]. Ancak federalizmin doğasında bulunan özerk yönetim ve bölünmüş hükümetin bir araya gelmesi için bu ihtiyaç onlarca yıldır karşılanmadı, çünkü yeni doğan devletlerin hemen postkolonyal toplumlara yayılan yoğun neşesi, federal projeleri kararlı bir şekilde arka plana zorladı. Başka bir deyişle, federalizm, kötü olsa bile, Arap dünyası için çok gereklidir, ancak ilkelerinin somutlaşması hala gerçek politika alanı dışındadır.

Lübnan'da bu aslında yerelleştirilmiş etno-itirafçı grupların çıkarlarını dengelemeyi amaçlayan gizli bir federalleşme sorunudur [88]. Lübnan deneyimi büyük ölçüde Amerikalılar tarafından yeni bir Irak devleti kurma konusunda ödünç alındı.

Açıktır ki, tüm durumlarda, istisnasız, federalist eğilimler doğrudan iki karşıt şekilde görülebilir. Bir yandan, siyasi sistemi geliştirme arzusu olarak, daha ince yönetim mekanizmaları yaratma ve böylece siyasi gücün kapsayıcılığını artırma. Öte yandan, federalist girişimler, merkezi makamlar tarafından bölgesel (genellikle yabancı etnik veya yabancı dini) seçkinler ile bir uzlaşma bularak ülkenin birliğini koruma girişimi olarak görülebilir Irak örneğinde, bu özellikle belirgindir.

Her halükarda, istisnasız, özellikle Ortadoğu ülkelerinde gözlemlenen federalist eğilimlerin “doğrudan iki karşıt görüntü” olarak kabul edilebileceği gerçeği midir [241, s. 24-25]. Bir yandan, siyasi sistemi geliştirme arzusu olarak, daha ince yönetim mekanizmaları yaratma ve böylece siyasi gücün kapsayıcılığını artırma arzusu. Yerel yönetimlerin seçimini güçlendirmek ve idari ve mali alanlarda yerel konseylerin yetkilerini genişletmekle, hükümet sadece idari süreçlerde bölgeleri kapsamakla kalmayıp, en azından teoride - ülkede sivil toplumun ve demokrasinin gelişmesini teşvik eder. Anayasanın biçimsel normlarının, temel yasanın kabulü sırasında toplumun aktif kısmının siyasi gerçeklikten ziyade özlemlerini yansıttığı açıktır. Bununla birlikte, demokrasi alanının resmi olarak genişlemesi bile zaten olumlu bir adım olarak düşünülebilir. Öte yandan, federalist girişimler, merkezi hükümet tarafından bölgesel (genellikle hetero-etnik veya diğer kabul etme şekliyle) seçkinler ile bir uzlaşma bularak ülkenin birliğini koruma girişimi olarak görülebilir. Irak örneğinde, bu eğilim özellikle belirgindir.

Böylece, Sykes-Picot sisteminin terk edilmesi, esasen, 20. yüzyılda bölgede Avrupa fikirlerinin etkisi altında gelişen devlet modelinin zayıfladığını ve buna bağlı olarak başka bir siyasi güç modelinin bölgenin özelliklerini dikkate alarak ortaya çıktığını kabul etmek anlamına gelir [241, s. 26].

Bölgenin federal sistemlere ilişkin uzun geçmişi ve birçok merkezi devletin dramatik başarısızlığı ile federalizm, Ortadoğu ülkelerinin karşılaştığı çeşitli zorluklara dönüştürücü bir çözüm olarak düşünölmeye değerdir [300].

2.2. Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki federal entegrasyon süreçlerinin özellikleri

İslam dünyasındaki en istikrarlı federalizm modelinin “Birleşik Arap Emirlikleri'nde uygulandığı” düşünülmektedir [220, s. 117], “bu sistem genellikle iyi sonuç verdi” [93, s. 9], BAE “Orta Doğu'daki tek çalışan federasyonu temsil eder [89, s. 24].”

Diğer Orta Doğu devletlerinden farklı olarak Birleşik Arap Emirlikleri, “Bahreyn ve Katar'ın güneyindeki Arap yarımadasının güneydoğu bölümünü kontrol eden, kabile temelli yedi emirlikten oluşan bir federasyondur” [280, s. 25]. Birleşik Arap Emirlikleri, federal sisteme sahip mutlakçı monarşinin eşsiz bir örneğidir. BAE'de demokrasi (veya demokrasinin birkaç unsuru ile) olmadan, federalizm işliyor. Bununla birlikte, BAE federal bir devlet olarak iyi çalışır. BAE, geleneksel bölgesel çıkar yöntemlerini Batı demokrasilerinden “kurumların ithalatı” ile birleştiriyor. Federalizm belirgin bir seçkin ve sınıfsal karaktere sahiptir. Uzmanlar, “BAE toplumunda ataerkil-otoriter ilişkiler tarif edilen sistemi etkili kılar”, diye belirtiyor [220, s. 119]. Federasyonun gelişmesinin birkaç on yılı boyunca çatışmalar ortaya çıkmadı.

BAE'nin federalizme giden yolu önemlidir. BAE sıkıntılı bir başlangıç (lansman) yaptı, ancak o zamandan beri Ortadoğu'da ekonomik olarak başarılı bir federalizm gösterisine dönüştü.

İngilizlerin Ocak 1968'de Körfez'den çekilmesi sırasında, bölgedeki büyük potansiyel güç boşluğu görülmüştür. Nixon yönetimi Sovyetler Birliği, Çin ve Vietnam'daki savaşla yüzleşmek zorunda kaldı ve Körfez'le daha fazla ilgilenmedi. Bölgesel krize son vermek için ABD, hem İran'ı hem de Suudi Arabistan'ı bölgede güvenliği korumak için sıkıştırmak zorunda kaldı. Nixon ve Kissinger 1969 ile 1972 arasında petrol fiyatlarını artırmak istiyorlardı ve Suudi Arabistan ile İran'a Körfez'deki istikrara hizmet etme sorumluluğunu verdiler. Bu durum, çoğu bilim insanı tarafından gözden kaçırılan kritik bir politika kararıydı [106]. Öte yandan Birleşik Krallık, BAE'nin oluşturulmasıyla Körfez'deki çıkarlarını korumaya ve politikasını ABD'den bağımsız tutmaya karar verdi.

İngiltere, ucuza imparatorluğunu korumaya çalışarak silah tedarikçisinin en üst düzeyine dönüştü. Ancak silah sunmak ve satmak, İngiltere'yi uzun vadede bölgesel meselelerde daha az nüfuzla bırakarak bir dış politika oluşturmaz. Bu, silah satışlarının dış politikaya gerçekçi bir alternatif olmadığını gösteren ABD için de geçerliydi.

Açıkçası ABD neredeyse on yıl boyunca İran güvenlik örtüsünün altında saklandı. Rejimin zayıflığı ve Şah'ın İran'ı dünyadaki en büyük beş sanayi ve askeri güçten biri haline getirme konusundaki saçma hayalleri göz önüne alındığında, bu politika çok açık bir şekilde güvensizdi [106]. İngiltere'nin 1968'de Arap Körfezi ve Pers Deniz bölgesinden 1971 yılına kadar çekileceğini duyurmasıyla, Shaikh Zayed (Zaid) Birleşik Arap Emirlikleri'nin kurucusu oldu. İngiliz askeri varlığının, İran ve Suudi Arabistan da dâhil olmak üzere tüm Körfez Ülkelerinin savunma gereksinimlerini yeniden gözden geçirmek için geri çekilmesine rağmen, Ocak 1968 duyurusu, Bahreyn, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri Devletlerinin yakında tüm dış ilişkilerini kendileri yürütmeleri anlamına geliyordu. Bu eyaletlerin bazılarında eğitim ve geliştirme projelerinin yanı sıra günlük idare ve iç güvenlik faaliyetlerinin çoğu doğrudan ya da dolaylı olarak İngiliz Hükümetinin yardımı ile yürütülmüştür.

İngilizlerin geri çekilme niyetinin sürpriz duyurusu sırasında, eyaletlerin birkaçı, uygulanabilir hükümet mekanizmalarını kurmanın zorlu görevini takdir ederken, aynı zamanda bölgesel ve küresel güç politikasında doğru dengeyi buldu. İngiliz duyurusu, birçok gözlemcinin de belirttiği gibi, bölge devletleri arasında üstünlük için derhal bir rekabete yol açmıştır [87, s. 187].

Birleşik Krallıktaki siyasi değişimler, Körfez ve yakın alanlarından çekilme için ani

reaksiyona sebebiyet verdi. Güvenlik sorunu tüm bölge ve yöneticiler için gerçek bir sorundu. İngiliz açıklamasına derhal tepki verilmesi son zamanlardaki aksi yöndeki İngiliz güvenceleri nedeniyle gerçeğin ortaya çıkması üzerine duyulan endişe ile birlikte kuşkuluydu. Yöneticiler arasında ortaya çıkan zihinsel durum, onları net bir şekilde İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nın desteklediği güçlü lobicilik anlayışı ile daha yakın hareket etmeye teşvik etti. Ancak, bazı diplomatlar İngiliz mühendisliğindeki Güney Arap Federasyonu'nun son başarısızlığını gördükleri için şüpheli idiler.

Bahreyn Hükümdarı Shaikh Isa bin Salman Al Khalifa, Körfez Emirlikleri arasında bir federasyon kurulmasına ilişkin, bizim için “karar vereceğimiz ve kimsenin karar veremeyeceği ulusal bir konu olduğunu açıkça belirten ilk yönetici idi.” Kuveyt Dışişleri Bakanı Şeyh Sabah El Ahmed El Cabir El Sabah, Ocak ayı sonunda tüm Aşağı Körfez ülkelerini ziyaret ederek geniş çaplı Körfez işbirliğine ülkesinin verdiği desteği gösterdiğinde, Shaikh Isa bin Salman Al Khalifa Körfez'in geleceğini tartışmak üzere Ocak ve Şubat 1968'de Suudi Arabistan ve Kuveyt'e resmi ziyaretlerde bulundu.

Bu dönemde, bu yedi emirlik 1820'den bu yana ekonomik olarak çok fakirdi. İngiltere etkisi altındaydılar ve ekonomileri inci ve balıkçılığa bağlıydı. Ancak Japon uzmanlar 1930'larda kültür incilerini keşfettikten sonra, bu emirliklerin ekonomisi daha da kötüleşti. Bu noktada beklenmedik bir şekilde, ilk petrol şirketi ekipleri jeolojik araştırmalar yapmaya geldi. Şeyh Zaid bin Nehyan sadece çölde onları yönetmek için atanmadı, aynı zamanda 1946'da Al Ain'i yönetmeye atandı ve petrol anlaşmazlığına katılmak için Avrupa ABD, İsviçre, Lübnan, Irak, Mısır, Suriye, Hindistan, İran ve Pakistan'a gitti. Ancak, 1958 yılında Abu Dabi'de petrolün bulunması, ekonomide yeni bir dönüşümdü ve altyapı dâhil olmak üzere insanların yaşamı iyileşmeye başladı. Ve ticari alan deniz aşırı yer olan Umm Shaife bağlıydı. Hatta Şeyh Şakhbut 1966'da Abu Dabi'nin kontrolünü kardeşine (Şeyh Zaid) verdi.

Başarılı büyüme ve gelişme dönemi, temel konut tesisleri, okullar, sağlık hizmetleri ve bir havaalanı, bir deniz limanı, yollar ve Abu Dabi'yi ülkenin diğer bölgeleriyle bağlamak için bir köprü inşa etmek için öncelik veren Şeyh Zaid yönetiminde başladı.

Şeyh Zaid 1968'de federasyon çağrısında bulunmakta tereddüt etmedi. Abu Dabi'nin gelişmesinden emindi. Aynı zamanda, tüm komşularıyla nasıl güçlü bir işbirliği kurulacağına ikna olmuştu ve stratejik vizyonunun bir sonucu olarak, kabile emirliklerini Birleşik Arap Emirlikleri kurmanın yararı noktasında buluşmak için projesinde yer almaları hususunda başarılı oldu ve ilk teşebbüsü Dubai hükümdarı Şeyh Rashid bin Al Maktoom ile görüşmek oldu.

İki toplantı 19 Şubat 1968'de Samih'te sınır anlaşmazlıklarını ortadan kaldırma konusunda başarılı olmayınca, dokuz emirlik Federasyonu projesi (Abu Dhabi, Ajman, Bahreyn, Dubai, Fujairah, Ras al-Khaimah, Sharjah, Katar ve Umm al-Quwain) çöktü. Aslında Bahreyn ve Katar tam bağımsızlık istiyorlardı. Ancak, altı emirlik bir federasyon (Abu Dabi, Ajman, Dubai, Fujairah, Sharjah, Umm al-Quwain) 1971'de Birleşik Arap Emirlikleri'ni [BAE] oluşturdu ve Şeyh Zayed başkan seçildi ve Şeyh Rashid başkan yardımcısı seçildi. Daha sonra Ras Al Khaimah, yukarıda bahsedilen federasyona 1972'de katılmaya karar verdi. Farklılıkları ne kadar ciddi olmuş olsa da, bu hızlı tepki ve işbirliği yapma isteği, kısmen İngiliz açıklamasından önce İngiliz yetkililerin bir federasyon kurma fikrini teşvik etmelerinden kaynaklanıyordu.

Burada kimse İngiliz açıklamasını ve İngiliz yetkililerin bir federasyon kurma fikrini cesaretlendirdiği gerçeğini göz ardı edemez, hatta Körfez'de bulunan siyasi yetkilinin denetiminde Dubai'de ikamet eden Birleşik Krallık siyasi görevlisinin daveti üzerine gerçekleşen Birleşik Arap Emirlikleri Devletleri Konseyi toplantılarını (1952'de) dâhil.

Şubat 1968'de Dubai'de dokuz yöneticinin toplantısı ne Birleşik Arap Emirlikleri Devletler Konseyi tarafından ne de İngiliz sponsorluğunda bir anayasa Konferansı tarafından düzenlendi. Davet, her biri toplantının ve ümitli bir şekilde federasyonun kendisinin yedi Birleşik Arap Emirlikleri Devletleri çemberinin ötesine kapsamının genişletilmesini istemek için kendi nedenleri olan Dubai ve Abu Dabi Yöneticileri tarafından genişletildi. Daha sonra Dubai'deki kalkınma projeleri için krediler ve hibelerle cömertçe yardımcı olan damadı tarafından yönetilen Katar'ı dâhil etmek bu yüzden muhtemelen Dubai'li Shaikh Rashid'in fikriydi. Öte yandan Abu Dabi, 1966'dan 19 Mayıs 1973'e kadar para birimi olan Bahreyn Dinarını kullandığı Bahreyn ile her zaman yakın ilişkilere sahip oldu. Ayrıca Bahreyn Hükümeti, genişleyen Abu Dabi yönetimine kelimenin tam anlamıyla öğretmenler ve memurlar sağlamıştır [35].

Şeyh Zaid'in teoriden gerçeğe dönüşen fikirleri, Federasyonun oluşumunu duyurmakla sonuçlandı: Şeyh Zaid planlarını, fikirlerini ve vizyonlarını kelimelerden eyleme geçirmeye başladı. Körfez'de bu birliği isteyen ilk devlet adamıydı. Birleşmeye ilişkin planlarını uygulamaya koymaya başladı. İlk adımı Dubai Hükümdarı Şeyh Raşid bin Said Al Maktoom ile ön temas kurmaktı. İki Hükümdar 18 Şubat 1968'de Samih'de tarihi bir toplantı düzenledi ve iki emirlik arasında daha geniş bir birlik için çekirdek olarak federasyon kurulduğunu açıkladı. Ayrıca Umman sahilinde kalan beş emirliği de bu federasyona katılmaya davet ettiler ve Bahreyn ve Katar'ı bölgenin geleceğini tartışmak ve gelecekteki güvenliği için ortak bir eylemi onaylamak üzere kendileri ile buluşmaya çağırdılar.

İki hükümdarın ikili anlaşmalarının imzalanmasından bir hafta sonra, emirliklerin yedi yöneticisinin yanı sıra Bahreyn ve Katar Yöneticilerinin de katıldığı bir toplantı yapıldı. 27 Şubat 1968'de dokuz emirlik (Abu Dabi, Dubai, Sharjah, Ras Al Khaimah, Ajman, Umm Al Quwain, Fujirah, Bahreyn ve Katar) arasında bir federasyon kurulması için yeni bir anlaşma ilan edildi. Ancak bu anlaşma kısa sürdü. Şeyh Zaid, gelecek üç yıl içinde, imzacılar arasındaki farklı bakış açılarını bir araya getirmeye çalıştı. Büyük amacı Birleşik Arap Emirlikleri'ni Bilim, Eğitim, Teknoloji, Gelişim ve Medeniyet için bir ülke olarak en iyi teknolojik ve bilimsel unsurlarla inşa etmek, geliştirmektir ve şunu ilave etti Öğrenme sonsuz olduğu için geleceği ve insanın hayatını aydınlatan bir ışık gibidir.“ Bunu korumak için çaba göstermeliyiz. Bilgisiz adam çalışmalarını öğrendiğine ve bitirdiğine inanan kişidir, ancak öğrenmeyi hiçbir zaman bitirmemiş olgun adamdır. Hepimiz hayatımızı öğrenme içerisinde yaşıyoruz”- Şeyh Zaid bin Nehyan'ın unutulmaz bir ifadesiydi.

Federasyonun geleceği için tarihsel bir başarı olan bu adıma rağmen, bu adım dokuz şeyhliği bir federal devlet veya birlik olarak işleyen politik bir organizmaya dönüştürmek için bir araç olarak yetersizdi. Bu bir anayasa değildi, fakat daha çok bir niyetin ifadesiydi. Taslakta veya anlaşmada bakanlar kurulu için herhangi bir hüküm yoktu. Yasama yetkisi dokuz hükümdardan oluşan Yüksek Kurul'a verildi.

Yüksek Kurul, bir anayasa hazırlamak, Devletin politikalarını formüle etmek, bu bağlamda gerekli federal yasaları düzenlemek ve yıllık bir bütçe hazırlamak ile görevliydi. Federasyonun yürütme organı “federal Konsey” olacaktı. Bu taslakta bu Konseyin bir parlamentoya benzemesi amaçlandı ve savunma, ekonomi ve kültürle ilgili üç konsey ona rapor verecekti. Anlaşmada, federal Konseyin rolü önemli ölçüde azaldı ve Yüksek Konseyin yakın gözetimi altında faaliyet gösterecekti. Federal Konseyin oluşumu kanunla kararlaştırılacaktı [105].

Anlaşmanın “Genel Kurallar” başlıklı kısmı, önce bireysel Emirlikleri ve Devleti bir bütün dış saldırıda savunma konusunda işbirliği yapma ihtiyacına değindi; ikincisi, işlevi yalnızca taslakta belirtilen Yüksek Federal Mahkemeye değindi; üçüncüsü, Yüksek Kurulun

daimi karargahı üzerinde karar verme ihtiyacına değindi; dördüncü olarak, her Emirliğinin korunmasına ilişkin kendi iç, federal olmayan işleri yönetme hakkına değindi ve son olarak Yüksek Konsey'in anlaşmayı değiştirebileceğine ilişkin bir hükme değindi, özellikle değişiklik, Üye Emirlikler arasındaki bağları daha güçlü hale getirme eğiliminde ise. Tasarıda önerildiği gibi, anlaşmanın 30 Nisan 1968'de yürürlüğe girmesi ve kalıcı bir tüzüğün yerini alana kadar yürürlükte kalması kararlaştırıldı.

Frauke Heard-Bey şu sonuca varmıştır: “ Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki federal sistemin başarısı aşağıdaki koşullara bağlıdır: siyasi sistemin doğası ve federal esneklik; idari ve profesyonel başarılı federal devlet kurumlarının performansı; sosyal ve kültürel kurumların federal sistem düzenlemelerine siyasi entegrasyonu; Arap olmayan tüm kültürler ve dillerle kültürleşme yoluyla bir politika ve enternasyonalizm kültürü takip etmek; sivil toplumun yeniden doğmasını ve hukukun üstünlüğünün uygulanmasını destekleyen ülkenin liderliği; ekonomik açıklık politikası izlemek, dış dünya ile kültürel, ticari ve tecrübe alışverişi”. [59].

Sentezleme olayları oldu ve mantık ve bunların önemi aşağıdaki şekilde dikkate alınabilir:

1. Dubai anlaşmasının dokuz hükümdar tarafından 27 Şubat 1968'de imzalanması doğrudan doğruya Kuveyt tarafından memnuniyetle karşılandı ve diğer birçok hükümet tarafından olumlu bulundu. Suudi Arabistan, Katar Hükümdarı'nın resmi ziyaretinden sonra 3 Nisan'da federasyonu memnuniyetle karşıladığını ve ekonomik yardım teklif ettiğini söyledi. Ancak eskiden olduğu gibi İran, Federasyon üyesi karşısında toprak iddiaları olan diğer devlet gibi sessizliğini yalnızca 1 Nisan'da bozdu ve "Basra Körfezi'ndeki tüm haklarını saklı tuttuğunu ve bu tarihi eşitsizliğe ve adaletsizliğe asla tahammül etmeyeceğini" belirtti [68, s. 182]. İngiliz Hükümeti “ geçmiş tarihte İran'dan zorla alınan toprakları terk edemez ve veremez” [60, s. 345].

2. Ayrıca, toplantıya katılanların bazılarının, özellikle de küçük Emirliklerin Yöneticilerinin, ikinci düşünceleri olmaya başladıkları görülmektedir. Böylece anlaşmanın yürürlüğe girme tarihi olan 30 Mart 1968 geldi ve yüksek Konsey toplantısı olmadan ve daha fazla bir açıklama olmadan bitti. Yeni ortaya çıkan federasyonun pratik işlevi ile ilgili soruyu açık bırakmak. Bununla birlikte, o zaman bazı yöneticiler ve yardımcıları arasında çok fazla tartışma vardı.

3. Devletlerin yöneticileri federasyon için güçlüydü, muhtemelen bazıları bunun gevşek olmasını isterdi; diğerleri güçlü merkezi otorite içindi, diğerleri federasyonu demokratik temsilin evrimi için bir araç olarak gördü. Güç paylaşımında bir tecrübe olarak BAE'nin Yarımada'daki yeniliğinin yanı sıra, “ çeşitli şeyhlik yöneticileri arasında görece statüsünde gerekli ayarlamaların resmileştirilmesi dikkate değer oldu[280].” BAE gerçekliği anlamayı sağlamada önemliydi ki “bireysel hükümdarların ve onların mini devletleri bireysel şekilde hareket edemezler, ancak BAE tarafından sağlanan daha büyük siyasi oluşumlarda işbirliği yapmaya ihtiyaç duyuyorlardı [108, s. 394].”

4. Tartışmalar çok ciddiye ve aralarında farklılıklar vardı, böylece danışmanlar bir federasyon anayasası kabul edilene kadar birçok konuyu terk etmeye karar verdiler. Katar, devletin işleyebilmesi için gerekli olan çeşitli organların kurulmasını özellikle teşvik etti; federasyonun ilk Cumhurbaşkanı seçiminden para birimlerinin birleştirilmesine ve bakanlıkların kurulmasına ilişkin bir tartışmaya kadar on dört yeni maddenin gündeme alınmasında ısrar etti [117; 124]. Bu toplantıda daimi anayasanın hazırlanması tartışıldı ve bu en önemli şeylerden biriydi.

5. 1971'de kabul edilen Anayasa, 1996'da [236] geçici durumdan kalıcı hale getirildi. BAE'nin federal deneyimindeki en büyük zorluk, “federal güçler ve her bir Emirliğin gücü

arasında doğru dengeyi bulmaktır” [89, s. 23]; büyük meselelerin Federasyon tarafından çözülmesi gerekmesine rağmen, bir konu BAE federal mevzuatının yetkisi kapsamına girinceye kadar her Emirliğin kendi düzeyinde yasama yapabileceği kabul edildi.

6. BAE'deki bazı bilim adamları ve politikacılar, bölgedeki diğer devletler için bir model olarak BAE federalizmi örneğini vurgulamakta ısrar ediyorlar: bu nedenle Bakan Anwar Gargash, şunu ifade etti; özellikle BAE'nin deneyimine baktıktan sonra federalizmin esnekliği ve potansiyeli “ Irak'ın ayrılmasından daha iyi bir alternatif olarak hizmet etmektedir, [281].” Gerçekten, endişeleri gidermek, istekleri yerine getirmek ve daha güçlü bir ortaklık oluşturmak için siyasi diyalogun gerekli olacağı ve birleşik bir tek Irak'ı korumanın bölünme ve parçalanma çeken bir bölge için faydalı olduğu ortak bir görüşür.

2.3. Federalizm sorunları bağlamında Irak

Irak'ın kurtuluş süreci ve totaliter siyasi sistemin ve onun siyasi, sosyal ve sivil kurumlarının ortadan kaldırılması, Irak'la tüm yönleriyle ve özellikle milliyetçiliğin ve çeşitli kültürel kombinasyonların ele alınması için yeni bir yapıya kapı açtı. Bu bağlamda Irak'taki federalizm meselesi, sorunu Irak ulusal ve kültürel çeşitliliğinin bileşimi ile özümlü ve özünde bir meseledir.

Irak için bir çözüm olarak federalizm, Sovyetler Birliği'nin ve pan-Arabizmin çöküşünden sonra daha önce tahmin edildi. Daha sonra eski ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden Washington Post için Irak'ta "işleyen federalizm" yaratma fikrini ele alan bir yazı yazdı [287].

Federal sistem fikri, Saddam sonrası Irak'ı planlarken ABD tarafından desteklendi ve Irak muhalefet grupları tarafından desteklendi. Federalizm, azınlıkların haklarını güvence altına almak, diktatörlüğün geri dönmesini önlemek ve ülkeyi bir arada tutmak için uygun bir yol olarak görülüyordu. 2005 Anayasası, Kürdistan bölgesi de dâhil olmak üzere illere büyük güçler sağlamayı ve nüfusun siyasi yaşama dâhil edilmesini sağlayarak siyasi katılımı artırmayı amaçlayan Irak federalizminin özelliklerini yansıtıyordu.

Bu koşullarla bağlantılı olarak, özellikle Irak federalizminin doğasına ilişkin pek çok sorun ortaya çıkmaktadır, Kürt bölgesel arzularına yönelik cevaplar, Kerkük'ün statüsü, dış faktörün etki derecesi, petrol endüstrisinin gelişiminin özellikleri, petrol sanayisinin gelişim özellikleri, gelirlerin bölünmesi ve Anayasada yapılması gereken değişiklikler - tüm bu sorunlar çözülmeyi bekleniyor.

Bu çeşitli meseleleri cevaplamak için çeşitli temalar üzerinde durmak gerekiyor.

Irak'ın özgürleşmesi ve federal, çoğulcu ve demokratik bir toplum inşa edilmesi, totaliter siyasi sistemlerin müdahale yoluyla değişmesinde ilk örnek teşkil etmiyordu. Mekân tarihteki diğer olaylardan önce geldi ve zamanımızda, özellikle son yıllarda Avrupa, ABD tarafından etnik gruplara karşı etnik temizlik suçları işleyen ve şiddet kullanan eski Yugoslavya totaliter siyasi sisteme karşı NATO'nun insan haklarına karşı savaşını gördü.

Asya ve Orta Doğu da Afganistan ve Irak'taki dini fanatiğe karşı Amerikan liderliğindeki bir savaşı hem Afganistan'ı hem de Irak'ı insan haklarına karşı bir şiddet arenasına dönüştürdü.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, ABD'den destek istemek için özgürlük için savaşan herhangi bir ulusal kurtuluş hareketinin on dokuzuncu ve yirminci yüzyılları boyunca doğrulandığını (Kürt lideri Mustafa Barzani ve daha sonra Irak Kürdistanı'nın son başkanı Mesud Barzani, ABD'den destek istedi). Şaşırtıcı bir şekilde, Amerika gönüllü olarak eski Yugoslavya, Afganistan, Irak, Doğu Timor, Güney Sudan halklarını özgürleştirmeye ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda bağımsızlık kurma taahhüdü ile Filistin-İsrail arasındaki müzakereyi yürütmeye gönüllü olarak karar verdi. Filistin devleti ile ABD ve AB, 25 Eylül 2017'de federasyonu ve Irak Kürdistan referandumunu destekliyorlar. Yedekte bulunan Kürt partileri arasındaki barış anlaşması ABD önderliğinde yapıldı.

Irak deneyimi, Irak'ın ulusal ve kültürel medeniyetinin zenginliği ve çokluğu ve

komşu ülkelerdeki uzantılarının zenginliği ve aynı zamanda bir bölgede bulunan Irak'ın coğrafi konumunun önemi nedeniyle başarılı bir deneyim ve önemli federal yönetimi yapmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ve Japonya'nın en büyük endişelerinde yer almaktadır. Bu ülkelerin Irak halkına eski diktatör Sadam Hüseyin'e ve onun artık totaliter bir siyasi sistemine ve desteğine karşı desteği, sivil kurumlar ve demokrasi inşa ederek ve sivil organların ve parlamento seçimlerinin seçilmesiyle uygar dünyanın geri kalanıyla entegrasyon eğilimindedir. Yürütme makamlarının kurulmasında ve yargı ve siyasi özgürlüklerin ve kültürel hakların, özgür medyanın ve daimi anayasa ve yasalara dâhil olan uyrukların haklarının bağımsızlığında rol oynamıştır.

Yeni dünya düzenine gelince, kuşkusuz, küresel siyasi çoğulculuk sistemi gerçekçi ve faydacı politikaya uyma eğiliminde olacaktır.

Totaliter siyasi sistemlerin doğası konusunda ABD ve Avrupa yakasının teşhisi ve siyasi ve ekonomik baskılarla ve demokrasi ve çoğulculuğa barışçıl bir geçişle ve tek partili sistemin kaldırılması ve değişmesi yoluyla siyasi ve sivil reformları gerçekleştirmeye davet edilmesi sivil toplum kurumları ve buradaki duruma uygun olarak anayasa ve yasalar, bilimsel ve politik analiz, demokrasi ve medeni hakların yararına olan bu ilke ve amaçlara aykırı olmayacaktır.

Büyükelçi Burhan Jaf'a göre, Iraklıların yüzde sekseni federalizme giden yolu seçti. Rakip grubun bunu kabul etmesinin zamanı geldi. Federalizm ayrılıkçılığa eşit değildir, farklı kimliklere ve kendi otoritelerini taşıyan (3 veya 4) bölgelere yol açan bir devlet anlamına gelir. Şiiler bunu anlıyor”[274].

ABD tarafından totaliter siyasi sistemin dış destekle kurtarılmasında Erbil'in (Irak) durumu, özellikle Bağdat'taki federal otorite ile Erbilde'ki federal otorite (özellikle Erbil) arasındaki mezhepçilik ve çatışma alanları ve Kerkük'teki durumun yanı sıra servet ve güç dağıtımını konusunda da hâlâ birçok zorlukla karşı karşıyadır.

Önceki Irak hükümetleri tarafından, Kürt meselesinde olağanüstü çatışmanın çözümünü bulamamış olan bu görev, Irak'ın bağımsızlıktan bu yana potansiyel bir insan ve materyal harcamasına neden olmuştur. Bu sorunların çözülmesinin önemi Irak ulusal iç sorununu çözmekten ibaret değildir, ancak müttefik ulusların karşılaştığı zorluğun ve insan hakları ve sivil toplum kurumlarının ilkelerinin bölgesel ve dış boyutunu da kapsamaktadır. “Herkes Irak'ın istikrarının ve yeniden inşasının küresel boyutlarda bir sorun olduğunu biliyor”. Ve “KBY'nin yeni federasyona verdiği istikrarlı destek Irak'ın yeniden inşasında çok önemliydi... KBY'nin modeli kesinlikle Irak'ın diğer bölgelerinin taklit edilmesi için bir model” [50, s. 24].

Ancak Bağdat'taki federal realitesinin ve politikanın sadece Irak'ın merkezi bölgesindeki federal sistemle bütünleşemediği gerçeğini ve gerçeği de ihmal etmemeli, aynı zamanda Kürdistan'daki federalizme yönelik yerel eğilimlerle de bütünleşemedi [136]. O zamandan bu yana Kürdistan nüfusu için sistematik bir ekonomik ambargo uygulamak ve ulusal bütçenin düşürülmesi de dâhildir.

Böylece 2014'ten bu yana federalizm “çatışma ve buna bağlı risklerin yönetilmesi için bir araç” olarak anlaşılmıştır [34]. Irak'ın federal deneyiminin başarısı, barış ve sivil toplum

kurumlarının gelişimi için uygun bir ulusal zemin elde etmek ve Irak toplumunun farklı bileşenleri arasında barış içinde bir arada bulunmak olacaktır. Çoğu araştırmacı [6; 31; 36; 94; 218, vb.] Irak deneyimini (Irak federalizmi) büyük ölçekli bir sosyal deneydir olarak düşünmekteydi.

Dolayısıyla Irak davası ndaki değişiklik şu anlama geliyor:

- Totaliter tek partili sistemin siyasi sisteminin ortadan kaldırılması ve bir ulusun tekelleşmesi ve politik, sivil ve askeri kurumların bir azınlığı.
- Demokratik bir federalizmin inşası ve entegre bir şekilde kurumsallaşması kolay olmayacak ve şüphesiz gelecek için bazı engeller ve zorluklar var.
- Modern temele dayanan ve dini aşırılık yanlısı eğilimlerin öğretimi, eğitimi ve tedavisinin modernleştirilmesi ve siyasi totalitarizmin onarım sistemlerinin demokratik ve sivil kurumlara ve refahın eşit dağıtılmasına dayanan yeni bir Ortadoğu olmadan arzu edilen demokratik Irak'ta doğru durum olmayacaktır ve kitle imha silahlarının üretim ve ithalatının azaltılması ve nükleer silahların yasaklanması ve geliştirilmesi ve inşasının hızlandırılacaktır.

Önceki Irak hükümetleri tarafından, Kürt meselesinde olağanüstü çatışmanın çözümünü bulamamış olan bu görev, Irak'ın bağımsızlıktan bu yana potansiyel bir insan ve materyal harcamasına neden olmuştur. Bu sorunların çözülmesinin önemi Irak ulusal iç sorununu çözmekten ibaret değildir, ancak müttefik ulusların karşılaştığı zorluğun ve insan hakları ve sivil toplum kurumlarının ilkelerinin bölgesel ve dış boyutunu da kapsamaktadır. “Herkes Irak'ın istikrarının ve yeniden inşasının küresel boyutlarda bir sorun olduğunu biliyor”. Ve “KBY'nin yeni federasyona verdiği istikrarlı destek Irak'ın yeniden inşasında çok önemliydi... KBY'nin modeli kesinlikle Irak'ın diğer bölgelerinin taklit edilmesi için bir model” [50, s. 24].

Ancak Bağdat'taki federal sistem ve politikanın sadece Irak'ın merkezi bölgesindeki federal sistemle bütünleşemediği gerçeğini ve gerçeği de ihmal etmemeli, aynı zamanda Kürdistan'daki federalizme yönelik yerel eğilimlerle de bütünleşemedi [136]. O zamandan bu yana Kürdistan nüfusu için sistematik bir ekonomik ambargo uygulamak ve ulusal bütçenin düşürülmesi de dâhil.

Böylece 2014'ten bu yana federalizm “çatışma ve buna bağlı risklerin yönetilmesi için bir araç” olarak anlaşılmıştır [34]. Irak'ın federal deneyiminin başarısı, barış ve sivil toplum kurumlarının gelişimi için uygun bir ulusal zemin elde etmek ve Irak toplumunun farklı bileşenleri arasında barış içinde bir arada bulunmak olacaktır. Çoğu araştırmacı [6; 31; 36; 94; 218, vb.] Irak deneyimi (Irak federalizmi) olarak düşünülen büyük ölçekli bir sosyal deneydir.

Avrupa ve Amerikan yönetiminin Orta Doğu'daki federal sistemin, özellikle Irak federal sisteminin başarısına olan ilgisine sahip, Washington Sözleşmesi uyarınca Irak'a açık federalizmi destekleyen barışçıl ve demokratik değişim sürecini doğrudan işlemlerin sürdürülmesi Kürdistan dâhil pek çok şeyi kolaylaştıracaktır.

Irak için durum açıktır. Tesadüfen değil, durumun çeşitli yorumları vardır. Bazı araştırmacılar merkezi hükümetinin zayıflığını vurguluyor ve Irak devletinin bir federasyonda yeniden inşasının bu nedenle frenlediğini iddia ediyor [256], diğerleri ise federalizmin ülkenin parçalanmasını yavaşlattığını iddia ediyor [34]. .

Federasyonun işlevselliğini etkileyen güvenlik açıkları, mezhepsel dini sistemler de dâhil

olmak üzere bir dizi nedenden kaynaklanmaktadır. Diğer zayıflıkların arasında: laik kültüre dayalı tarihsel çatışmalar; şiddet sistemlerine dayanan dini fanatik uygulaması; Bağdat'ın devlet politikasının Irak'ın ulusal politikası kadar bağımsız olmaması; Tahran'daki hala şiiite politikasının hâkimiyetindedir [39, s. IX]. Irak, “ulusal birliğin” eksik olduğu tipik ülkelerden biridir: etnisitenin siyasette önemli bir rol oynadığı bir ülkedir [91]. Ulusal birlik Araplar ve Kürtler arasında ve Araplar içinde Şiiler ve Sünniler arasında sosyolojik ve tarihsel olarak pek çok Irak farklılığının pek çok boyutundan dolayı eksiktir [88, s. 11].

Bilim adamları, aşağıdaki temel kilometre taşlarını dikkate almadan federal Irak'ta siyasi istikrar ve barışın sağlanamayacağı görüşünde bir araya geliyorlar: 1. Düşünce özgürlüğü, ifade, düşünce, toplanma, inanç, barışçıl cemaat ve beğeniler. 2. Özgür ve demokratik seçimler yoluyla iktidarın barışçıl yollarla aktarılmasına saygı gösterilmesini sağlayın. 3. Çok siyasi partiler ilkesine ve barışçıl siyasi muhalefete saygı. 4. Hükümetin yasama, yürütme ve yargı organları arasındaki güç ayrımını vurgulayın. Devlet ve dinin ayrılığı. 6. Hükümetin yargı kolunun bağımsızlığını sürdürmek. 7. Askeri teşkilatı siyasetten ve parti üyeliğinden ayırın. 8. Hukukun üstünlüğü çerçevesinde hukukun uygulanmasını veya hukukun ihlalini denetlemekle görevli Yüksek federal anayasa mahkemesi kurulması. 9. Kadınlara hak ve sorumluluklarında erkeğe eşit haklar tanınması, aynı zamanda çocuk, özürlü ve yaşlı haklarının korunmasını sağlama. 10. Dini inanç özgürlüğünü sağlamak. Dini, etnik ve zihinsel hoşgörü ilkesini belirler. Uluslararası insan hakları sözleşmesi ve diğer uluslararası bildirgeler uyarınca insan haklarına saygı [265].

Irak son zamanlarda, savaş sonrası iyileşme ve devletin yeniden inşası ile ilgili olarak, yaşlılıktaki güvensizlik ve şüphe ile birleşen bir dizi sorunla karşı karşıya. Irak'taki durum, sosyal bilimcilerin tüm ülkede gerçekleştirilen eylemlerin sonuçlarını gözlemlemeye çalıştıkları büyük bir deneye benziyor. Bu bağlamda ortaya çıkan sorular haklıdır: “Batı fikirleri batı dışı toplumlarda yol alabilir ve gelişebilir mi? Anayasacılık geleneksel dinsel ve derin bölünmüş bir toplumda işe yarayabilir mi? Irak federalizmi ülkenin ciddi muhalifliğine veya geçici bir çözüme çözüm mü?” [34].

Ancak, gerçek “çok daha karmaşıktır” [77, s. iv]. Son yıllarda Irak siyasi sistemi “istikrarsız”dır [6, s. 12]. Irak'ın “akışkan siyasi ortamı” hakkında gittikçe daha fazla işaret var [73, s. 102]. Ve son gelişmeler, sistem birçok gözlemcinin hayal bile edemeyeceği bir çöküş evresine girene kadar koşulların dejenere olabileceğine işaret ediyor. Devleti veya onun en büyük payını kontrol eden rekabet, merkezdeki rekabet nedeniyle devam etti ve arttı hükümet ve merkezi hükümet ile bölgesel ve bölgesel otoriteler arasında. Bu çatışmanın tarafları, etnik ya da mezhepsel anlatılar ve kurumlar aracılığıyla desteği harekete geçirmeye başvururlar ve bu da daha fazla sosyal parçalanma oluşturur. Bu arada, merkezi bir yürütme organının elinde iktidarı birleştirmek isteyenler ile iktidarı daha fazla âdemi merkezileştirmek isteyenler arasında gerginlikler artıyor [6, s. 12].

Gerçekte, Anayasa „Irak'ı federal bir devlet olarak tanımlamaktadır, ancak bu federalizmin doğası ve kapsamı hakkında bir fikir birliği yoktur” [6, s. 13]. Doğrudur, Irak anayasasının bazı yasal analizleri “bu eksiklikleri eksik veya aceleci taslaklara atfetmektedir... Kesinlikle, uluslararası yorumların çoğu Irak'ta anayasal taslak hazırlama süreci hakkında merkezi noktayı kaçırmaktadır: radikal bölgeselleşme kasıtlıydı” [96, s. 4].

Çeşitli araştırmacılar, bir Irak Federasyonu'nun “başarılı olma olasılığının düşük olduğuna inanma eğiliminde: Irak başarılı bir federasyon olasılığı için hiçbir kriteri

karşılamiyor” [277]. Irak'ta bir federal orta yol denemek muhtemelen işe yaramaz. Başarılı bir federasyonun oluşması, önceden var olan doğuştan ve hoşgörülü bir siyasi kültürle çok daha muhtemeldir [42, s. 193] ve ortak kurumlar için gerekli ortak vizyon ve karşılıklı güven ile. Ayrıca, Clement Dodd'a göre, “üniter bir devletten değişikliğin olduğu yukarıdan aşağıya yapılan federasyonlar, aşağıdan yukarıya doğru yapılanlardan daha az karardır: Yeni yapılandırma için daha fazla coşku olması muhtemeldir”[276].

Başka bir deyişle, liberal federal hükümet, Irak'ta olduğu gibi, yabancı bir gücün yukarıdan isteksiz bir nüfusa dayatmasından ziyade halktan gelen arzunun kabarmasıyla daha iyi yaratılmıştır.

Federal Anayasa, Federal Yüksek Mahkeme'nin yetkisi altında, dinlere, inançlara ve dini uygulamalara, özgürlüklere ve kişisel görüşlere, kadın ve erkek arasında eşitlik, çocukların korunması, sağlık, gıda güvenliği ve haklarına saygı göstererek federal cumhuriyetlerin hak ve yetkilerini garanti eder. Herkes için eğitim. Bu, federal bir Irak veya herhangi bir kısmı durumunda, vatandaşların demokratik ilkeleri ve özgürlükleri ihlal eden vatandaşlara belirli bir ideoloji dayatmasına izin verilmeyeceği anlamına gelir. Din, bireyin üstün yaratıcı güce olan inancıdır ve devlet politikasıyla hiçbir ilgisi yoktur [150, s. 202-210].

Geçici anayasanın aksine, bu belgenin artık Irak gerçekleriyle tutarsız olduğu söylenemezdi. Anayasanın temel özelliklerinden biri de Irak'ın federal yapısı ile ilgili hükümdür. Federal sistemin yapısı şu şekildedir: ülke bölgelere, bölgelerin bir parçası olmayan illere ve yerel yönetimlere ayrılmıştır. Federalizm ilkesinin getirilmesi ülkenin anayasal yapısında temelde yeni bir adımdı: önceki tarihsel gelişimin tüm aşamalarında Irak üniter bir devletti. Bu kez anayasada federalizm ilkesinin getirilmesi, her şeyden önce, bu bölgede on yıldan fazla süredir var olan Kürdistan'ın egemenliğinin gerçeğinin tanınması anlamına geliyordu.

Irak devletinde uygulanan bazı federalizm ilkeleri şunlardır:

- Federal devlet federalizme dayanır ve demokrasiye ve devlet güçlerinin onu oluşturan federal cumhuriyetler arasında ve federal otorite, en yüksek ve federal güçler arasında dikey olarak dağılımına dayanan politik bir felsefedir. Cumhuriyetler, federal güçleri (Merkez) ve Federal Cumhuriyetlerin güçlerini tanımlayan kararlaştırılmış bir federal anayasaya göre. Bu nedenle, federal devlet ve cumhuriyetleri, merkezi hükümetin ve eyaletlerdeki ve hatta belediyelerin tüm merkezi makamlarına hâkim olması muhtemel diktatör kuralın aksine. Başka bir deyişle, federal devletteki hükümet, devlet otoritelerinin dikey ve yatay olarak dağılması nedeniyle halka daha yakındır. Bu felsefe çerçevesinde, federal devletin farklı modelleri tarihsel ve coğrafi verilere göre görselleştirilebilir.
- Federal güçler federal anayasada özellikle belirtilmiştir. Genel olarak, federal eyaletlerin çoğunda veya hepsinde olduğu gibi, bu yetkiler dış ilişkiler, ulusal savunma, para politikası, Irak için petrol ve gaz da dâhil olmak üzere en önemli doğal kaynakların yatırımı ile sınırlıdır ve servetini federal cumhuriyetler arasında dağıtır, Anayasaya uygun olarak ve yasama veya yargının kontrolü altındadır. Eyaletler ve federal cumhuriyetler için federal ve diğer güvenlik yetkilileri vardır. Ayrıca, federal cumhuriyetlere güvenlik, eğitim, sağlık ve iletişim, belediye işleri, ekonomi, çağlar, ticaret, tarım, sanayi ve yargı da dâhil olmak üzere yetkiler verilmiştir. Modeller bundan biraz farklı olabilir.
- Federal devletin yetkileri, demokrasiyi korumak için özerk otoriteler olan yasama organı

(parlamento) ve yürütme organı (merkezi hükümet) ve yargı organıdır (federal yüksek mahkeme). Tüm federal cumhuriyetlerdeki insanlar tarafından doğrudan seçilirler. Herhangi bir diktatörlüğe ya da herhangi bir merkezi hükümet tatbikat yetkisine sahip olan bölgeleri, bölgeleri ve illeri kapsayan merkezi yetkileri kullanmak için federal otoritelerin bileşiminde anayasal olarak istikrarlı ve açık bir şekilde.

Federal Anayasa, Federal Yüksek Mahkeme'nin yetkisi altında, dinlere, inançlara ve dini uygulamalara, özgürlüklere ve kişisel görüşlere, erkeklerle kadınların eşitliğine, çocukların korunmasına, sağlık ve gıdaya saygı göstererek, federal cumhuriyetlerin haklarını ve imtiyazlarını ve herkes için güvenlik ve eğitimi garanti eder.

- Irak'ın geleceği için başkent Bağdat ve banliyöleri merkezi bir federal bölge olabilir (Washington gibi). Musul şehri, tüm unsurların kent yönetimine katkıda bulunması şartıyla çok yönlülüğü ulusal ve dini toplumu nedeniyle başka bir federal bölgeye dönüştürülebilir.
- Daha sonra, bir tarafta, federal devletin federal cumhuriyetlerinin geniş yetkileri vardır ve diğer yandan kendi bölgelerinde kendi yetkilerini ve federal devletin oluşumuna katılımlarını ve yetkilerini kullanmanın katkısını taşırlar. Aşağıdaki denkleme göre: yetkilerini artırarak her düzeyde demokrasi ve anayasal ve yasal olarak güvence altına almaları [150, s. 210-222].

Irak demokratik muhalefetinin açıklamalarına dayanarak ve yukarıda belirtildiği gibi, federal Irak devleti anayasasının aşağıdaki iki temel ilkeye dayandığını görüyoruz: a) bireyler arasında ulusal, dini ve mezhep ayrımcılığının ortadan kaldırılması ve tüm vatandaşlar için dini, politik, entelektüel, medeni ve insan hakları; b) Irak'ın federal devleti, Irak'ın Arap ve Kürt halkları arasında dernek kurma seçeneğine ve Irak halkının gerçekliğini belirleyen ulusların haklarını kendi belirleme ve tanıma haklarına dayanmaktadır. Bu hükümlerin tarihi bir belge ve Kürdistan Federal Cumhuriyeti Parlamentosu Başkanı ile Irak Arap Cumhuriyeti Parlamentosu Başkanı ve Federal Parlamento Başkanı tarafından imzalanan yazılı bir anlaşma şeklinde resmi bir formu olmalıdır. Federal anayasa ve federal anayasalar.

Irak federal devleti ve federal Kürt cumhuriyeti, bu ülkelerin demokratikleşmesine mümkün olduğunca katkıda bulunmalı ve Türkiye, İran ve Suriye'deki Kürt ulusal meselesini Kürt halkının ulusal, kültürel ve ulusal haklarını garanti eden demokratik bir şekilde çözmeye çalışmalıdır. Arap Devletleri Birliği de, kararlarının sadece kelimeler olarak kalmayacağı, eylemler yapacağı veya sorumluluklarından kaçınacağı şekilde kendini yenilemelidir.

Prof. Bağdat Üniversitesi'nden Nagham M. Saleh „Anayasa, Irak federalizm ikilemlerine bir dönüş diktatörlüğünü, yönetişimin sıkı bir şekilde merkezileştirilmesini, serveti paylaşmanın bir yolunu ve yönetişimi önleme mekanizması olarak bir çözüm öngörüyor. Bu meselelerle medenî ve medeni bir şekilde ilgilenilmemesi, ulusal bir anlaşmaya varılmamasına neden olabilir. İç savaşın patlak vermesi, Irak'ın nihai bir çözüm olarak bölünmesine neden oldu. Irak'taki federal sistemin büyümek için bir federasyon olması amaçlanmamış gibi görünüyor. Ülkeyi güçlendiren, birlik ve bütünlüğünü koruyan, dünyadaki federal sendikalara benzemektedir. Federalizm ve konfederasyonu bir araya getiren karma bir federasyon. Federalizm, işleri dış ilişkiler, savunma ve siyaset, parasal, ekonomik ve mali ile sınırlı olan, âdemi merkeziyetçi bir devlet üretecek ”[120, s. 49]. Vizyonu gereği Anayasa, silahlı kuvvetlerin kurulması veya para basımı yoluyla devletin her bölge veya iline, bir tür egemenlik kurucularına, devletin mali ve diğer özelliklerini ve değişenlerini belirleme hakkı da vermektedir. Anayasa paragrafları imkânsızdır. “Ve Kürdistan'ın yükümlülüğü ve anayasal olarak tanınması doğrulandı, ancak diğer bölgeleri oluşturma süreci Ulusal Meclise bırakıldı.

Yaygın olarak desteklenmeyen merkezi ve merkezi idari güce geri dönmek için, tüm gruplar, ister federal ister coğrafi iller veya bölgeler olsun, demokrasi, özgürlük, en iyi federal formüle ulaşmak için Diyalog, istişare ve açıklık yapmalıdır. Temel hak ve ödevler ve varsayılan formül üzerinde referandum. Devletin merkezinde güç yoğunlaşmasını önlemek için, bu illere kademeli olarak ve federalizme âdemi merkeziyet ilkesi temelinde bu tür birimlerin örgütlenmesi ile ek güçler vermek için dikkatli adımlar atılabilir. Yani bu illere il konseyleri kurma ve Vali atama yetkisi vermeye başlamak amacıyla yapılabilir. “[120, s. 67-68].

Fakat prof. Fauziya Karam'ın bu konuda başka bir vizyonu var: “Hiç şüphe yok ki federalizm, hükümet sistemini ve devleti yönetmek için bir seçenek, ama mutlaka en iyisi değil. Federal sistemin en iyisi olarak kabul edilebilecek federalizmin her zaman federal bir versiyonu yoktur. Zamanla, federalizmin bir bütün olarak ülke ve toplumlarla bir kimlik duygusu olması gerekir. Federalizm hepsi için değil, bazı devletler için uygundur ve bu bir tür demokratik yönetişimdir ”. Araştırmacı, gelişmekte olan ülkeler veya bir geçiş dönemi ve uygulanabilir bir demokrasi biçimi aramanın yanı sıra, araştırmacıyı düşünün. “Federal demokrasiler kültürel ve politik farkındalık, demokrasi ve hukukun üstünlüğüne saygı ve azınlıkların hakları ile ortak kimlik unsuru gibi koşulların, unsurların ve karakteristiklerin mevcudiyetini gerektirir ve bu nedenle bir dizi Federal sistem özellikle varoluşlarının başlangıcı. İnsanlarının çoğunda demokrasi deneyimi çok azdı ya da hiç yoktu. Herkesin dâhil olduğu bir ülke olarak kısa bir tarih ya da ortak kimliğin zayıf bir duygusu “[76, s. 146-147]. Irak'ta federalizm beklentilerinin, Irak'ın Arap illerinin Kürt bölgesinden çok daha az özerkliğe sahip olacağı asimetrik federalizm oluşturmaya karar verildiğine inanılmaktadır [231, s. 140]. Çeşitli bilginler [51; 78; 88; 126; 302, vs.], istikrarlı, demokratik ve "birleşik" bir Irak için uygun çerçeve sağlama arayışlarında hükümetin uyumu, toprak dağılımı ve Irak'taki siyasi güçlerin seferber edilmesi için farklı yollar önerdi.

Yakın zamana kadar Irak'ta baskın siyasi tartışma iki öncelik arasındaydı: (1) güçlü bir federal ve birlik hükümetini yeniden kurmak, federal bir kimlik duygusu tutmak, dış parçalama gündemiyle mücadele etmek ve (en önemlisi) yabancı işgal güçleri ve (2) federalizm yoluyla, ayrılmanın şiddeti sakinleştireceği etki alanlarının oluşumunu yasallaştırmak. En azından ortak insani ahlak sınırları içinde kalan bir tartışma idi; rasyonel bir tartışmadı.

Şimdi, ortaya çıkan koşullarda, baskın tartışma farklıdır. Federalist konum aynı fakat farkedilemez bir şekilde, milliyetçi tutum boğuldu ve yeni bir sistem olarak federal sistem Kürtlere ve Şiilere bir alternatiftir. ABD'nin konumu meşru milliyetçiliğin olmadığıdır.

Uzmanlar, bu karmaşık karmaşık siyasi kilitlenmeler dizisinden ortaya çıkan kilit soruların, “modern Irak ulusunun ülke çapında seçimler yoluyla seçilen merkezi bir hükümet altında bir devleti sürdürüp sürdüremeyeceği; bölgesel özerkliği artırılmış bir federe sisteme dönüşüp dönüşmeyeceği; mevcut otoriter eğilimlerin tamamen keskin bir diktatörlüğün yeniden ortaya çıkıp çıkmayacağını veya Irak'ın ayrılık, yarışmalar, bölünme ve şiddetin ağırlığı altında tamamen parçalanıp parçalanmayacağı ”[66, s. 13]. Gelecek ne olursa olsun, Irak'ın sorunlu siyasetinin şu anki durumu, yukarıdan aşağıya bir demokrasi modeli dayatmanın esasları hakkında veya başka bir şekilde konuşur. [52].

Federalizm fikrini güçlendirmek ve haklı göstermek için çok çaba gerekiyor. Mevcut Irak federalizminin „daha verimli ve etkili yönetim ve ekonomik kalkınmayı teşvik etmek için değiştirilmesi gerekmektedir” [289, s. 7]. “Anlık olamaz” süreci [101, s. 46]. Fakat amaç açık: “işleyen federalizmin zorunlu kılıcı savaşı kazanmaktan barışı kazanmaya kaydırıldı” [267].

2.4. Federalizm yolunda Kürdistan

Irak Federasyonu, yerli aktörler tarafından Kürtler ve Araplar arasındaki rekabeti azaltmaya yönelik bir adım olarak düşünülmüş ve diğer yandan dış güçler tarafından dayatılmıştır. Bu, Irak federalizmini “bir araya gelme” ve “bir arada tutma” hususlarının birleştirildiği karma bir tür haline getirdi” [34, s. 50]. Federalizmin çeşitli popülasyonları “bir arada tutmak” ya da “bir araya gelmelerine izin vermek” için kullanıldığı fikri, politologiste Alfhred Stepan'ı [130, s. 22], etno federalizm kavramıyla yakından ilişkilidir.

Çoğu uzman federalizmin “ülkenin toprak bütünlüğünü nasıl kurtarabileceği ve gelecekteki çatışmaya karşı koruyabilecek sürdürülebilir bir siyasi düzenleme getirebileceği konusunda bir yol haritası” sunduğuna [267], “tek kabul edilebilir çözüm olduğuna” [7, s. 40], “Irak'taki bataklıklara doğal bir siyasi çözüm olduğuna” inanmaktadır. Bu, merkezi hükümetin gücünün bölgeler ve topluluklarla paylaşılmasını sağlar. Siyaset ve ekonomik kalkınmanın dışında kalan alt uluslar grupların, ulus içinde bir payı ve sesi olacaktır. Bağdat, insanların esas olarak eyalet hükümetlerini dikkate aldığını ve hükümetlerin vatandaşlarının ihtiyaç duyduğu hizmetleri sunmalarını ve bu vatandaşları başkentte temsil etmelerini sağlamalıdır. Irak Anayasası ve Kanununda hâlihazırda kabul edildiği gibi bir eyalet federal sistemine ihtiyaç vardır, ancak uygulamada genellikle göz ardı edilir. Teoride, iller Kürt modeli temelinde birleştirilecek ve özerk statülerden faydalanacaktır [293]. Ancak bugün Irak Kürdistanı, uluslararası hukukun yeni yaklaşımları hakkında sorular soran yeni bir dalganın unsurlarından sadece biri gibi görünmektedir [257, s. 21]

2003 ilkbaharından bu yana, “Irak Kürdistanı'nın sui generis kuruluşu aşamalı olarak kendini daha tanımlanmış bir varlığa, yani” Irak devleti çerçevesinde federe bir bölgeye ”dönüştürüyor. [257, s. 29]. 2003'teki Irak'ın kurtuluş operasyonundan sonra Kürdistan Bölgesi ve Irak “Irak ve uluslararası toplumla yeni bir işbirliği dönemine girdi” [147, s. 5]. İŞİD ile mücadelede Washington Kuzey Irak Kürtlerine bir teklifte bulundu. Buna karşılık, Iraklı Kürtler kendi bağımsız devletlerini oluşturmada Amerika ile işbirliğini kullanmayı düşünüp planladılar [232, s. 95].

Bu ifadelerin Irak Kürtlerinin başka yerlerdeki Kürtlerden farklı olmasının sebeplerinin oluşu görülmektedir. Hem silahlı hem de politik mücadele yürütmek, seçmenlerini yetiştirmek ve sürdürmek için daha iyi örgütlenmişlerdir [102].

Kürtlerin talep ettiği bağımsızlık (“Kürt rüyası” [286, s. 282]) ile Sünni nüfusun merkezileştirdiği bir devleti koruma arzusu arasında, federalizm 2005 yılında mümkün olan en kötü çözümlerin en iyisi olarak ortaya çıktı. Başarısız olduğunu kanıtlayan güçlü bir merkezi hükümeti denedikten sonra, çeşitli Irak gruplarını federal bir yönetim sisteminde birleşik bir ülkeye getirecek en iyi çözüm olarak kabul edildi.

Basra, Bağdat ve Musul'un (Irak Kürdistanı) üç eski Osmanlı vilayeti (bölgeleri) birliği ile Irak Devleti'nin yaratılmasının “Kürt halkı için böyle bir özerkliğin tanınması şartı olduğu açıktır” [131, s. 185].

Siyasi gündemde, federalizm bir sorun olarak değil, bir çözüm olarak görülüyordu. Çoğunlukla yakınsak görüşler durumu yansıtıyordu: federalizm Irak'ı birleştirmek ve Irak'ı bölmek anlamına geliyor. İnsanların federalizmi bir sorun olarak yanlış yorumlaması talihsiz bir durumdur. Bu nedenle tartışmalar, Irak federasyon projesinin reddedilmesi, daha küçük devlet birimlerinde bölünme korkusu olarak görülüyor, daha çok bu doğal gaz ve petrol rezervlerinin eşitsiz bölünmesine yol açıyor.

Saddam Hüseyin rejiminin 9 Nisan 2003'teki düşüşüyle Kürtler için yeni bir mücadele

başlıyor: “anayasal mücadele” [257, s. 39]. 2005 yılında kabul edilen anayasa Irak'ı federal bir devlet olarak ilan etti. Aynı zamanda, anayasanın hazırlanması döneminde federal - Kürdistan olarak tanınan yalnızca bir bölge vardı; anayasa kapsamında, eyaletlerin özgür iradesi sonucunda başka bölgeler oluşturulacaktı. Bu adım, Irak federal anayasası bağlamında Bağdat ile Erbil arasında devam etmekte olan tüm sorunların ve çatışmaların müzakere edilme olasılığını içeriyordu.

Irak Kürdistanı'nın önde gelen siyasi partileri - Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ve Kürdistan Yurtsever Birliği (PUK) - yeni demokratik federal Irak çerçevesinde Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkının gerçekleştirilmesine yönelik bir yol ilan etti.

2.1. tablo

Partiler Kürdistan Bölge Parlamentosu'nda temsil edildi (2018'de 2 sandalye daha)

Parti	Lider	Sandalye	Politik Pozisyonu
KDP - Kürdistan Demokrat Partisi	<u>Mesut Barzani</u>	45	<u>Big tent</u>
PUK - Kürdistan Yurtseverler Birliği	Kosrat Rasul Ali	21	<u>Big tent</u>
Gorran - Değişim Hareketi	<u>Omar Said Ali</u>	12	Centre-left Merkez sol
Yeni Nesil Hareket	Shaswar Abdulwahid	8	<u>Big tent</u>
KCP - Kürdistan İslam Grubu	<u>Ali Bapir</u>	7	Sağ kanat
KIU - Kürdistan İslam Birl	Salahadin Bahaadin	6	Sağ kanat

Source: <http://www.rubincenter.org>.

Kürt liderler (Irak Kürdistanının özerk statüsünü meşrulaştırarak Kürtlerin zaten var olan başarılarını pekiştirmek amacıyla) minimum bir program ve (geniş özerklik elde eden; federal çerçevede Kürt özerkliğinin sınırlarını özellikle Kerkükten geçirecek genişleten; federal Irak çerçevesinde petrol dağıtım gelirlerine katılımlı, vb.) maksimum bir program geliştirdiler.

Kürdistan'da olanlar şu faktörlerden kaynaklanıyordu: Kürt hükümeti sivil topluma ve sivil kurumlara bağlıydı; federal sistemler tüm siyasi, kültürel, ekonomik, eğitimsel vb. organizasyon ve otoritelerin temelini oluşturdu; Kürdistan federal anayasasına göre kültürel grupların yanı sıra tüm farklı dinlere saygı duyulmakta ve korunmaktadır ve vatandaş olarak hukukta eşittir.

Kürt ulus projesi, ulus olarak Kürt statüsüne kavuşmak için ulus olarak Kürtlerin hak kazanabileceği, ancak yoksun bırakıldığı perspektifiyle inşa edilmiştir. Kürt projesine dayanarak, Kürdistan ve Irak iki vatandan oluşuyor: Irak'ın Arap kısmı ve Irak Kürdistanı [110, s. 488]. Bu bağlamda, Michael Gunter tarafından “Kürtlerin bir ulusa ait olma duygusunu, yani ulus olmaya devam etme arzusunu sürdürmeyi başardıkları” gözlemi önemlidir [56, s. 59].

Bu koşulların bir sonucu olarak Irak, Arap Topluluğunun karmaşık değişen yapısına, ihtiyaçlarına ve taleplerine hala ayak uyduramıyordu. Bilindiği gibi, devlet merkezli (1960-2003) devlet yapısının kalıcılığı, Baas Rejimi altında çok merkezi, kısıtlayıcı, otoriter ve diktatörlük haline gelmiştir. Dolayısıyla, ne bireysel ne de grup beklentileri ve talepleri, merkez ve diktatör otorite (Baas Devleti) tarafından tam olarak anlaşılmamış ve karşılanmamıştır. “Merkeziyetçilik ve Diktatörlüğün” kopuşu, ulusal Lider Mustafa Barzani yönetimindeki Kürt ulusal kurtuluş Hareketi'ni sadece Baas Devleti'nin dışlanmasına değil,

aynı zamanda merkeziyetçiliğe ve diktatörlüğe karşı yasal mücadeleyi duyurmaya zorladı [131].

Merkeziyetçi sistem, yeni sosyal ve politik güç merkezlerinin veya alternatif politika önerilerinin ortaya çıkmasını olağanüstü, yıkıcı ve hatta sapkın olarak görmektedir. 1960-2003 Baas rejiminin ve sosyal ve politik sürecinin karşılanması ya da basitçe bastırılması Irak toplumunda (Kürtler ve Araplar dâhil) şiddete neden olmaktadır.

Baas Rejimi, bu etnik sorunun kökünün, devletin yaratılmasına yönelik olarak ulus oluşturmaya ileren Kürt ve Arap Ulus oluşturma sürecinden kaynaklandığını fakat daha ziyade mevcut devlet aygıtının ve bürokrasinin inisiyatifleriyle bir ulus inşa etme süreci olarak geliştiğini anlayamadı. Baas Rejiminde (Irak rejimi) devlet ulustan önce geldi [148, s. 6-8].

Daha önce de belirttiğimiz gibi, siyasi Baas'ın ya da merkezi otoritenin Şii-Arap-ulusunu tanımlama görevini üstlendiğine inanırsak, bu görüşmeyi bozmaz; Güvenlik, istikrar ve hukuk vb. Adıyla Şii-Araplaştırma-ulus ve "İslam" ile "Şii-Arap" ve "Müslüman" in nitelikleri. Bu nitelikler belirlendikten sonra, milliyetçi ve laik standartlaşmanın cepheneliği oldular. Son yıllardaki bu yoğun çaba kısmen başarılı oldu. Bununla birlikte, bu sürecin kusurlu olduğu daha açık hale gelmektedir, çünkü çoğulcu federal veya birleşik toplum / ülkenin mevcut gerçekliklerinden ziyade kurgusal bir gerçeklikten kaynaklanmaktadır.

Hamiline göre, en son kurulan Irak federal ve birleşik cumhuriyeti Irak'ın bir ulus devlet olduğundan, olmayacağından ve olmayacağından emin olmalıdır. Çeşitli milletlerden, etnik ve dini gruplardan oluşan bir federal siyasi birlikti, birliktir ve birlik olmaya devam edecektir. Baas Devleti, Bağdat'taki vesayet merkezi ve diktatör otoritesi ile Kürdistan'daki çok demokratik barış gücü arasında özel bir gerilim yaratan bir ulus-devlet olarak kuruldu.

Irak Cumhuriyeti'nin (aslında) 1958'de kurulduğunu ve Irak'ın en büyük sorunlarından birinin, ulus ve ulus süreci için temel kavram olan ulus kavramına atfettiğimiz şeyden kaynaklandığını hatırlamak önemlidir.

Baas cumhuriyeti (özellikle) 1963 ilan edildiği sırada, nüfusun çoğulcu doğası ve Irak toplumunun (Kürtler, Arap, Asurlar) çok kültürlü-ulusal ve etnik politika zenginliği Özgür Memurlar altında Irak cumhuriyetinden (Kürt ulusal lideri Mustafa Barzani Irak ile Kürtler ve Araplar için anlaşılan ve Kerkük'teki olağanüstü çatışmayı diplomatik olarak çözmeye karar veren Abdulkerim Kasım liderliğiyle) miras alındı. Baas cumhuriyeti (özellikle) 1963 nüfusunun çoğulcu doğası ve Irak toplumunun Özgür Memurlar altında Irak cumhuriyetinden miras alınan çok kültürlü-ulusal ve etnik politika zenginliği ; Kürt ulusal lideri Mustafa Barzani Irak ile Kürtler ve Araplar için anlaşılan ve Kerkük'teki olağanüstü çatışmayı diplomatik olarak çözmeye karar veren Abdulkerim Kasım liderliğiyle. Irak Hükümeti bile Kerkük'ün petrol kaynaklarından % 25'ini Kürdistan'a vermeyi kabul etti. Etnik, kültürel, dini ve dilsel mirası bile, "Ulus" Irak'ta yaşayan tüm grupların siyasi birliği olarak kabul edildi. Bu anlayış, yeni çoğulcu siyasi örgütlenmenin kaçınılmaz olarak demokratik olacağı çoğul bir demografiden çoğulcu bir siyasi yapı yaratabilirdi. Öngörülen ulusun temeli olarak ortak bir siyasi kültür yaratmaya yönelik acil ihtiyaç, iktidardaki Baas'ın (kültürel ve etnik farklılıkları tasfiye ederek) tekdüzelik politikasını benimsemeye itti.

Çoğunluğun nitelikleri ile "Ulus" un alıştırmasına Baas devleti (Ulus Devleti) tarafından neden olan tercih örneğinin Araplık, İslam'ın Şubesi Olarak Araplaşma ve Sünni.

Irak Baas politikasının altyapısı, Baas Politikasının Al-Maliki altında kendini

tekrarladığı ve 2014'ten bu yana Kürdistan'a karşı sistematik ekonomik ambargosu ile Al-Abadi'nin altında devam ettiği gerçeğiyle buluştu.

Açıkçası, El-Abadi yönetimindeki Irak federal hükümeti, Kürt halkını 25 Eylül 2017'de referanduma ve bunun bir ulusun iradesi arzusunun dile getirmeye karar vermeye itti. Kürdistan halkının yaptığı da budur.

Tablo 2.2.

Irak Kürdistanı bağımsızlık referandumunu sonuçları, 27 Eylül 2017

Seçim	Oylar	%
Kayıtlı seçmenler ve katılım	4,581,255	72,16
✓ Evet	2,861,471	92,73
✗ Hayır	224,464	7,27
Geçerli oylar	3,085,935	93,35
Geçersiz veya boş oylar	219,990	6,65
Toplam oy	3,305,925	100,00

Kaynak: http://www.khec.krd/pdf/173082892017_english%202.pdf.

Kürdistan Bölgesi ile Bağdat arasında gelecek hakkında bir müzakere olduğunda, bunun yanıtı (Kürt tarafı tarafından dile getirilen görüş) tüm Kürtlerin iradesini yansıtmayacağı için Kürt halkının ne istediğini bilmek gerekiyordu (% 92,73'ü bağımsızlık lehine “evet” oyu verdi). Kürdistan'ın bağımsızlığının destekçileri olan politikacılar şu sonuçları memnuniyetle karşıladılar: “Bir millet sahip olmak istedikleri yaşam tarzı arzusunun dile getirip, çocuklarının geleceğini güvence altına almak ve emin olmak her şeyden önemlidir. Referandum demokraside barışçıl ve medeni bir uygulamaydı. Kürt halkının nasıl yaşamak istediklerini söyledikleri için sorumlu tutulmaları ya da cezalandırılmaları gerektiğini düşünmüyorum” dedi Kürdistan Güvenlik Başbakanı Mesrur Barzani [285]. Aynı zamanda, referandum sonuçlarının otomatik olarak tek taraflı bir Kürt bağımsızlığı ilanına yol açmayacağı bunun sadece bir oylama olduğu da vurgulandı.

Bununla birlikte, bazı siyasi çevrelerde olduğuna inanılan referandum erken yapıldı (“KMH bağımsızlığını ilan etmek için uygun bir zaman değildi” [56, s. 58]) ve gerçekten de çelişkili tepkiler uyandırdı, yine de iki amaca hizmet etti: Kürt halkına Irak Kürdistanı'nın siyasi elitlerine destek sağladı ve Bağdat'la yapılacak müzakerelerde durumlarını geliştirdi. Katılımcıların çoğu, Ortadoğu haritasında bağımsız bir Kürdistan'ın ortaya çıkmasının, bölgenin daha fazla parçalanmasına ve istikrarsızlaşmasına yol açacağı için ne bölgesel, ne de dünya oyuncularını için kazançlı bir durum olmadığına karar verdiler. Irak'ın federalleşmesini başarılı bir şekilde yürütme çabaları ve o zamanlar çatışmaya barışçıl bir çözüm, o süreçte, tüm taraflar için tercih edilebilir görünüyordu.

Elbette başarı ancak karşılıklı karşılıklı hareketle sağlanabilir. Uzmanların görüşleri, Arap nüfusunun Kürtlere taviz vermek zorunda olması, merkezi yönelimli politikalarından vazgeçmesi ve Irak genelinde bir yetkiye sahip bir sistem kurmak için zayıflık gösterdiği fikrine yaklaşıyor. Kürtler de, Irak'ın işlevsel bir federasyonunun bütünlüğünü korumak adına ayrılıkçı özelemlerden vazgeçerek Araplara da taviz vermek zorunda. Etnik çatışma çözümüne hayati olan öge anlaşmadır. Arapların federalizmi uygulama ve Kürtlerin kurallarına uyma taahhütleri, potansiyel federasyonun uygulanabilir ve uzun ömürlü olması için çok önemlidir” [286, s. 321].

Kürdistan politikasında iki kategori olduğu söylenebilir: barışçı diplomasi ve hoşgörü politikası her iki düzeyde de müzakere edilecek olan iç ve dış kategoriler. İç kategori, siyasi eylemde hoşgörü gerektirir. Barışçıl bir ortalama olarak tanımlanan hoşgörü terimi, çeşitlilik ve demokratik yollarla başa çıkmak için yeterli kapasite ve çözümlere ve barışa yeterince mesafe veren saldırganlık, şiddet, ayrımcılık ve savaştan farklıdır. Bu, hoşgörü teriminin kişinin katılmadığı, kabul etmediği veya ona karşı çıktığı ya da hoşlanmadığı şeyleri içerdiği anlamına gelir. Kürdistan'ın bu hoşgörü politikası Erbil ve Bağdat arasındaki kendi içinde ya da iç savaşı önlerken Bağdat, askeri gücü ve şiddeti kullanarak petrol şehri Kerkük'ü geri almak için açık savaşı ilan ederek federal anayasayı ihlal ediyordu.

Dış kategori ile ilgili olarak, Erbil'in diplomatik ilişkilerini uluslararası düzeyde kesmediğini, ancak ABD, bazı Avrupa ülkeleri ve hatta Bağdat ile temaslarını sürdürdüğünü belirtmek gerekir. ABD ve Avrupa Ülkeleri bile 2017'de gerçekleşen yukarıda belirtilen referanduma daimi bir şekilde karşı değildi. Sadece endişeleri, referandumun İslam Devleti'ne (İŞİD) karşı mücadeleyi olumsuz etkileyebileceğine inandıkları bir noktadaydı.

Kürdistan'ın gerçekçi ve hoşgörü politikası ve uluslararası barışçıl diplomatik hareketi dünya toplumunu politikasını desteklemeye ve Bağdat'ı Erbil ile tekrar başa çıkmaya ve Bağdat'ı oylananlar hala Irak'ın bir parçası olduğunu ve ABD, referandum sonuçlarının otomatik olarak tek taraflı bağımsızlık ilanına yol açmayacağına sadece demokratik ve barışçıl bir oylama olduğuna ikna olmuş gibi görünmektedir. Bu diplomatik hareket, uluslararası olarak Bağdat'ta olduğu kadar uluslararası olarak da donmuş politikasını başarıya ulaştırdı ve taşıdı.

Siyasi, yerel ve uluslararası değişimlere ve gerçekliğe bağlı olarak Irak Kürt devleti otomatik olarak gerçek bir federalizm haline geldi ve ulusal, politik, ekonomik, kültürel, diplomatik ve uluslararası meselelerini yönetebildi. Böylece Irak federal cumhuriyeti içindeki Kürt Birliği, Bağdat'taki merkezi hükümetle konfederalizm unsurlarıyla federalizm olarak tanımlanabilir.

Anayasada yapılan değişiklikler tüm bileşen birimlerinin oybirliğine dayanıyorsa, devlet konfederasyonu henüz kendisini federal bir sisteme dönüştürmemiştir. Öte yandan, ulusal anayasadaki değişiklikler için sadece federal otorite gerekiyorsa, o zaman sistem üniterdir. Bunu ayırt etmek zordur çünkü üniter ve federal sistemler çok çeşitlidir: üniter sistemlerde, yıkılmaz yerel siyasi birimler (garantili özerklik veya etkin yerel yönetim) var tıpkı federal sistemlerde geçici siyasi birimler olduğu gibi birleşmesi gibidir.

Yıkılmazlık, siyasi bir birimden ziyade dışarıdan gelen kuvvetleri ifade eder. Birleşmelerin yıkılmazlığı görecelidir: tarihsel olarak, çoğu Kanada, ABD ve Birleşik Krallık'tan oluşur ve bunlar federalizmin aşağıdan bir örneğidir. Ancak, yukarıdaki Kürt devletinin özel, tarihi ve etnik bir vaka durumu var. Irak Kürdistanı durumunda, federal / konfederal sistem (resmi olarak federal sistem, ancak yapı olarak konfederal) yukarıda belirtilen durum için gerçek ve yaratıcı bir çözüm olarak ortaya çıkmaktadır [142].

Bu durumdaki olası strateji, aşağıdaki fikirlerin farkındalığına dayanmaktadır:

- Irak federal Birliğinin Kürtleri ve Arapları ve Kerkük vatandaşları iki birleşik devletin üyesidir. Mevcut yanlış anlamaların temel nedeni Kerkük'teki çoklu toplum değildir (çoğunluğu Kürttür ve tarihsel, etnik ve coğrafi olarak Kürdistan'a aittir), fakat Bağdat'taki resmi federal kurumlar, partiler ve ideolojilerdir;
- resmi uygulama kurumlarının etkinliğini kaybetmesi;

- c) El Maliki yönetimindeki Irak hükümetleri, şimdiye kadar Kerkük'te Kürt halkının ve diğer etnik ve politik gerçeklerin varlığına tepkisiz bir tutum sergiledi;
- d) Irak Anayasası, 140. Madde ve Bağdat'ta Politikanın doğası ve Kerkük'teki gerçeklik uyarınca, aşağıdaki yasal ve kurumsal altyapının süratle uygulanması olabilir: seçilen tüm anayasanın 140. maddesinin ve temel tüm Irak partileri (Kürtler ve Araplar) tarafından, Kerkük'teki seçim sistemi ve siyasi partiler ile ifade ve toplanma özgürlüğü hakkında demokrasinin temelini genişletmek ve karar verme mekanizmalarını etkilemek, çoğulculuk ve katılımcı demokrasi ilkelerine dayanan bu yasaları koruyan yeni bir anayasa hazırlamak, Kerkük'teki yerel federal hükümet kavramını gerçeğe dönüştürmek ve olağanüstü çatışmayı mümkün olan en kısa sürede çözmeye çalışmak ve yerel halkın iradesi ve inisiyatifiyle yürürlükte olan mevzuatı uygulamak, Referandum sonuçları ve kararı içinde sistemler oluşturmak, Kerkük bölgesi, daha önce de belirtildiği gibi federal anayasa kapsamında Kürdistan'a veya Irak'a yasal olarak katılabilir.

Çoğu siyasal bilgin, “federalizm araştırması bugün pek çok açıdan ileri bir aşamaya ulaşırken; yine de, kavramın kesin anlamı konusunda sorunlu bir mutabakat eksikliği var” [4, s. 71]. Her durumda, bir federasyonun oluşturulması için gerekli bir öncülün, bir sendikaya sahip olmak için güçlü bir isteğin olması açıktır. Siyaset Bilimi İlkeleri” kitabının yazarı Anur C. Capur'dan “Birliğe sahip olma ve bazı amaçlar için tek bir bağımsız hükümet altında olma arzusu gerçekten Federasyonun temelini oluşturuyor,” aktarıyor. - Bu, federasyon birimlerinin bir birlik duygusu ile ilham alması ve birbirine bağlanması gerektiği anlamına gelir. Politik olarak hedef alma arzusuyla. Bir çıkar toplumu olmadıkça, birbirlerinin iyiliğini ve üzüntüsünü paylaşmadıkça, yeni bir duruma uyumları son derece zordur” [24, s. 407-408].

Uzmanlar, federalizmin “merkezi bir hükümet ve kurucu parçaları arasında sofistike bir bölünme ve güç paylaşımı” [57, s.126] olduğunu iddia ederler ve belirli koşullar göz önüne alındığında, bazı yorumcular şu anda Irak'taki Kürt özerkliğinin “devletin ve fiilen merkezi hükümetten bağımsız prototipi olduğunu” [244, s. 108], 2005'ten beri Irak Kürdistanı “görünmez bir federasyon içinde federe bir bölge olduğunu” [256, s. 88] ifade ederler. Ancak açık olan şu ki, Iraklı Kürtler fiilen bağımsız bir devlet kuruyorlar.

Optimal yol araştırmaları devam etmektedir. Yakınsak ve ıraksak çıkarları dengelemek hiç de kolay değildir. Araştırmacılar, bir yandan Kürtlerin kamu beklentileri ile ABD ve öte yandan çevre ülkelerin Kürt ayrılıklarına karşı düşmanlıkları arasında bir denge kurmak için araştırmacıların Kürt politikacıların ikili stratejiler kullandıklarını açıklamalarıdır. Irak devletinin yeniden inşası konusunda Şiiiler ve Sünnilerle müzakere etmek ve Kürtler için tercih edilen bir sistem için uzlaşma sağlamak; bu aynı zamanda ABD'nin Irak'taki çabalarını desteklemenin yanı sıra Irak'ın bütünlüğüne olan yükümlülüklerini teyit eden sürekli kamuoyu açıklamalarını da beraberinde getirmektedir.

Diğer strateji, yeni Irak'ta mevcut yarı bağımsızlık seviyesinin pazarlık konusu olmadığını ileri sürüyor. Dahası, Kürt kazanımlarını pekiştirmeye, statülerini yasallaştırmaya, Kerkük üzerindeki Kürt nüfuzunu savunmaya ve Kürt güçlerini ve yönetimini yeniden birleştirmeye çalıştılar. İkinci politika Kürtlerin fiili bağımsızlıklarını pekiştirecek şekilde kendi bölgelerini geliştirmelerini sağladı... Irak'tan ayrılma popüler bir Kürt talebidir ve federalizme destekleri bu hedefe doğru atılan bir adımdır” [111, s. 415]. Bilim insanlarının bu durumda federalizmi ayrılıktan ayıran çizginin güvencesizliğini kabul ettiklerine dikkat çekiyoruz [302]. Aslında Irak örneği, meşhur “federalizm paradoksunu” göstermektedir [9, s. 2; 44, s. 128; 268]: federalizm “ayrılıkçı çatışmayı hem kolaylaştıracak hem de önleyecek gibi görünmektedir” [8], ayrılıkçılığı engelleyecek ilgili özelliklere sahip olmasına rağmen,

federalizmin de “ayrılığı tetikleyen faktörleri” vardır [44, s. 6].

Her ne kadar federalizm Irak anayasasında yer alsın ve Kuzey Irak'ta kurulsa da, ülkede kapsamlı ve sistematik bir federalizm kurmak çok zaman alır. Başka bir deyişle, bu konudaki belirsizlikler ortadan kalkmadıkça, federalizmin Irak'ta pekiştirilmesi mümkün değil. Örneğin, Irak Kürdistan bölgesindeki federalizm, standart federalizm kavramını aşmıştır. Bağımsız bayraklar, askeri birlikler ve bölgesel ülkelerle ilişkiler federatif olmaktan ziyade özerk bir hükümetin özellikleridir. Şii bölgelerde federalizmin konsolidasyonundan önce, çoğunlukla Sünni nüfuslu batı eyaletlerindeki bu yönetim sisteminin mekanizması da belirlenmelidir.

Büyük olasılıkla, Beyaz Saray ve Pentagon'un Irak'ı bir federasyondan bir konfederasyona, Kürdistan'dan bağımsız bir devletler birliğine dönüştürmek için bir plan teşvik edeceğini, Kürdistan'ın... ABD'nin destekleyici müttefikine haline geleceğini savunanların haklı oldukları anlaşılmaktadır”[304].

Ön gereksinimleri dikkate alınmayan koşullar ve noktalar olmaksızın federal bir sistem kurma ya da dayatma girişimi, sonuçta başarısız olacak bir sistemde çok fazla zaman ve enerji harcanmasına neden olur. Bu görüşe göre, Kürtler “büyük tavizler ve çok çevresel bir federal güç yapısı kazanabilirler” [151], her durumda, “kabul edilebilir bir özerklik seviyesi” federal sistem altında mümkündür [286, s. 321].

Çağdaş federalizm, politik gerçekler karşısında birçok soruyu gündeme getiriyor.

Suriye örneği bu açıdan kesin olabilir. Bu nedenle federalizm çok kimliğe sahip olan Suriye gibi bir ülke için de çok bağlı ve sistemde yer almaktadır. Böylece federal model bunun için gerçek bir çözümdür. Bu tür bir çözüm, onun için gerçek bir dini ve siyasi sorun haline gelen Sünniler ve Şiiler arasındaki dini ayırım ve çatışmanın yarar bağlam noktasını karşılar.

Suriye sistemik sorunlarının üstesinden gelmede ciddi zorluklarla karşı karşıyadır. Sonuç olarak, popüler talepler yetersiz, gecikmeli olarak ele alınır veya basitçe bastırılmaktadır [148, s. 2-3]. Bu şartlar nedeniyle Suriye, Suriye toplumunun karmaşık değişen yapısı, ihtiyaçları ve taleplerini giderek daha fazla karşılayamamaktadır.

Bununla birlikte, yoksul, geri kalmış, eğitimsiz ve kozmopolit bir halktan çoğulcu ilkelere dayanan bir ulus yaratılması, zamanın siyasi eliti tarafından gerçekleştirilememiştir [149, s. 222-224].

Bununla birlikte, politikanın devlet destekli yapısının sürekliliği çok merkezleşmiş, kısıtlayıcı ve otoriter olmuştur. Dolayısıyla, ne bireysel ne de grup beklentileri ve talepleri (kültürel özgürlükler dâhil) merkezi otorite (devlet) tarafından tam olarak anlaşılmamış veya karşılanmamıştır. “Merkez” in ayrılması toplumun devletten dışlanmasına yol açtı. Sonuç olarak, bunun siyasi birlik ve sosyal dayanışma üzerinde olumsuz bir etkisi olmuştur.

Ayrıca, “Devletin yaptığı veya karar verdiği her şeyin iyi olduğuna dair yerleşik bir inanç vardır; ne gerekçesi ne de ihtiyaçlarının sonucu sorgulanamaz”. Devlet kutsaldır (bu ifade eski Suriye anayasasının girişinde yer almıştır). Eylemleri eleştirilemez. Hataları sorgulanamaz ve düzeltilemez. Herhangi bir popüler talep veya itiraz hükümet politikasının algılanması, haksız bir isyanı, sunulan talep altında veya doğrudan yıkımı temsil eder.

Sosyal beklentilerin duygusuzca ya da basitçe bastırılması toplumda şiddete neden olur: hem resmi sorun çözme yöntemi hem de popüler talepleri merkezi otoriteye iletme yöntemi şiddetliyse, sosyal doku ciddi şekilde zarar görür. “Yukarıdan ve aşağıdan” şiddet birbirini güçlendirir ve meşrulaştırır.

Bu toplumun sorununun temelinde, ulustan devletin yaratılmasına doğru ilerlemeyen, daha ziyade mevcut devlet aygıtının ve bürokrasinin inisiyatifiyle bir ulus inşa etme süreci olarak gelişen ulus-inşa süreci yatmaktadır. Suriye örneğinde, devlet ulustan önce geldi [148].

Suriye Cumhuriyeti'nin koruyucusu olan Baas eyaleti bir ulus devlet değildir. Farklı milletlerden, etnik ve dini gruplardan oluşan kozmopolit bir siyasi birliktir. Suriye Cumhuriyeti bir ulus devlet olarak kuruldu. Fakat hâlihazırda var olan devlet ve güçlü bürokrasi, devlet tarafından yaratılan ve şekillendirilen yeni bir ulusluk kavramı yaratma görevini üstlenmiştir. Devletin koordinatörden ziyade yaratıcı olarak rolü hala devam etmektedir. Bu fenomen, devleti her şeye gücü yeten ve toplum karşısında her yerde hazır hale getirir. Kültürel açıdan zengin ve çeşitli bir toplumun hem boyut hem de karmaşıklık açısından gelişmesi gerekirken, 1945'in başlarının ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulan otoriter devlet yapısı, birlik üzerindeki tekdüzelik politikasına çok sadık kaldı ve bu da giderek devlet ve toplum arasında uyumsuz bir ilişkiye neden oldu.

Suriye'nin en büyük politik sorunlarından biri, siyasi kültürde temel bir kavram olan ulusluk kavramına verdiğimiz şeyden kaynaklanıyor. Cumhuriyetin ilan edildiği sırada, nüfusun çoğulcu doğası ve geçmişten miras alınan toplumun çok kültürlü zenginliği, insanların çeşitli kesimleri tarafından kabul edildi. Etnik, kültürel, dini ve dilsel miraslarına bakılmaksızın, “ulus” Suriye'de yaşayan tüm grupların siyasi birliği olarak kabul edildi. Bu anlayış kaçınılmaz olarak demokratik olması gereken çoğulcu bir siyasi örgüt yaratabilirdi. Ancak fakir, geri, eğitimsiz ve kozmopolit bir nüfustan çoğulcu ilkelere dayanan bir ulus yaratmak, zamanın siyasi eliti tarafından gerçekleştirilememiştir [10].

Öngörülen ulusun temeli olarak ortak bir siyasi kültür yaratmaya yönelik acil ihtiyaç, iktidar seçkinlerini birlikten (farklılıklara saygı duymak ve uzlaşmak) değil, tekdüzelik politikasını (kültürel farklılıkları tasfiye etmek) benimsemeye itti. Tercih, cumhuriyetçi seçkinleri çoğunluğun nitelikleriyle, yani Araplık ve Alevi-sunnî, hatta İslam'ın Hanefî mezhebiyle “ulus”un kültürlenmesine yol açtı.

Nüfusu standartlaştırma kararına dayanarak, siyasi elit veya merkezi otorite, “Araplaştırma” ve “İslam” ın yanı sıra “Arap” ve “Müslüman” ın niteliklerini tanımlama görevini üstlendi. Bu nitelikler belirlendikten sonra, milliyetçi ve laik bir standardizasyonun cephaneliği oldular. Son yetmiş garip yılın bu yoğun gayreti kısmen başarılı oldu.

Bununla birlikte, bu sürecin kusurlu olduğu daha açık hale gelmektedir, çünkü ülkenin / toplumun mevcut gerçekliklerinden ziyade kurgusal bir gerçeklikten kaynaklanmaktadır. Bölgelerin farklı gelişiminden dolayı yaşam tarzlarındaki dengesizliklerin giderilememesi gerçeğinden dolayı; sosyal tabakalar arasındaki eşitsizliklerin genişlemesi; kültürel farklılıkların normalden sapması olarak algılanması ve ele alınması (bu politika kendisini etnik olmayan Arap ve gayrimüslimlere ve Müslümanlar arasında Sünni olmayanlara karşı dışlayıcı bir tutum olarak sergilemiştir) az gelişmişlik, işsizlik ve devletin duyarsızlığı ve verimsizliğiyle birleşince, böylece sistemin eleştirisini doğurur.

Birincisi 1963'te sahnelenen ardışık askeri müdahaleler ve otoriter yasalar, zaman zaman şiddetli bir karakter alan artan muhalefeti durduramadı. Şiddet ise yolsuzluğu ve ahlaki çöküşü gizleyen kirliliği (örtü) olarak hizmet etti.

Silahlı mücadele güvenlik güçleri ile Kürt demokratik hareketi arasında bir çatışma olsaydı, toplum bundan çok etkilenmezdi ve mesele ulusal güvenlik meselesi olarak görülmezdi. Bu çatışmanın sonucu yığın ekonomik ve ciddi enflasyon oldu.

Dahası, 450000 kurbanın katledildiği ve 28 milyondan fazla kök saldı tahnin edilen Suriye iç savaşı, Avrupa çapında bir mülteci krizine neden oldu ve uzun yıllar boyunca iki silahlı grup arasında devam eden kanlı mücadelenin uzun zaman önce sadece bir çatışmadan daha fazlası haline geldi. Bu ülkenin Suriye ve Kürt vatandaşları arasında çatışmaya neden oluyor ve sosyal dayanışmaya zarar veriyor. Öte yandan, yurt içinde çözülemeyen ya da daha

doğrusu çözülemeyen bu sorun, dış müdahale için fırsatlar yaratan bölgesel ve hatta uluslararası bir olgu haline gelmiştir. Bu gerçek daha acil bir çözüm bulma ihtiyacını tetikler. Çatışmanın sosyal ve politik boyutu dikkate alınmalı ve çatışmanın kökleri incelenmelidir [137, s. 12-16].

Öncelikle ve en önemlisi, çatışmadaki taraflar, çatışmanın yaratıcısı olan resmi kurumlardan bağımsız olarak toplanmalıdır. Bu taraflar, sorunu tanımlamak ve çözümleri formüle etmek için birlikte çalışmalıdır. Ortak değerlendirmeleri politika önerilerine çevrilmeli ve asıl sorun(lar) halka sunulmalıdır. Bu vizyon ve amaç ile, biz, Suriye vatandaşları ve Suriye Cumhuriyeti'nin Kürt kökenli olması, iç kanaması olan bir hasta gibi toplumumuzun zayıflığının izlemesinin tarihsel sorumsuzluğa katıldığı inancıyla bir araya geldik. Dış politik etkilerden uzak ortamlarda ortak sorunlarımızı uzunca tartıştık.

Özetle, Kürtlerin büyük bir çoğunluğu Modern Suriye'ye sadıktır, ancak Kürtlüklerine saygı gösterilmesini istiyorlar. Demokratik ve medeni ülkelerin aksine, devlet ve siyasi kurumlar Kürtlerin ihtiyaçlarına direnirken Kürtler reddedilmiş ve mağdur olmuş hissediyorlar. Mağdur olma duygusu ve yaralı kendini algılama (self-perception) hissi (kimlik) toplum sorunlarının temelini oluşturur. Bu tür insanlar çoğunluk ile aynı ırktan veya dinden olsa bile, büyük bir grup ya da siyasi olarak dışlanmış ya da mağdur hisseden kişilerden oluşan bir toplumda istikrar ve dayanışma tesis etmek mümkün değildir. İstikrarın iki sütunu adalet ve eşitliktir. Sosyal barış ve istikrar ancak demokratik bir devlet örgütü ve tüm sosyal gruplar için eşitliği garanti eden anayasal temelli bir hukuk kuralı ile sağlanabilir. Yoksulluk ve az gelişmişlik, durumu ağırlaştırırken, sorunun birincil kaynağı değildir. Vatandaşlık ve etnik, dini ve kültürel kimlik karıştırılmamalıdır. Vatandaşlık, toplumdaki mevcut çeşitlilikleri içeren yasal bir olgudur [59]. Resmi makamlar bu alanlara müdahale etmemelidir çünkü herhangi bir müdahale devleti zaten olduğu gibi bir tarafın savunucusu yapar. Bu sosyal dayanışmaya zarar verir.

Özel veya kültürel alanın siyasi alanın / kurumların müdahalesinden kurtarılması, siyasi eşitliği koruyan demokratik bir toplumda var olduğu varsayılmaktadır. “Çoğulcu ulus” duygusu geliştirilecekse bu koşulların yerine getirilmesi gerekir. Çoğunluğun etnik kimliğine veya ayrıcalıklı bir azınlığa dayanan indirgemeci milliyetçilik istikrarı sağlayamaz. Kendi içinde dışlama ve ayrışma tohumları taşır. O halde ne yapılması gerektiği açıktır: tüm etnik ve dini değerlere saygıyı kurumsallaştırmak ve kültürel çeşitlilikleri ve siyasi özgürlükleri koruyan demokratik kurumları güçlendirmek gerekli adımlardır.

Çeşitli yasal ve kurumsal yönlerin hızlı bir şekilde uygulanması gerekmektedir: (ardışık) hükümet (ler) tarafından imzalanan insan hakları ve temel özgürlük ile ilgili tüm uluslararası anlaşmaların gerekliliklerini uygulamaya koymak; yerelcilğin adımlarını uygulamaya koymak; Suriye'nin Kürt bölgesinde yerel yönetim; hoşgörüyü dayalı yeni demokratik Anayasayı hazırlamak, bu tür yasaları çok kültürlülük, çoğulculuk ve katılımcı demokrasi ilkelerine dayanarak korumak; demokrasinin temelini genişletmek için seçim sistemi, siyasi partiler ve ifade ve toplanma özgürlüğü ile ilgili daha liberal yasaları hızla kabul etmek (bu karar alma mekanizmalarını etkileyecektir); her düzeydeki idarelerin yasalara uygun çalışıp çalışmadığını ve belirlenen sorumluluklarıyla uyumlu olup olmadığını denetlemek için bir kamu denetçisinin kurulması da dâhil olmak üzere devletin hesap verebilirliği için sistemler oluşturmak; bölgesel konseyler tarafından seçilen yerel temsilcilerin ve merkezi hükümet tarafından özenle seçilmiş uzmanlardan oluşan bölgesel kalkınma idarelerinin kurulması, birlikte çalışmak için, diğer kültürel grupların hakları da dâhil olmak üzere ülkenin kültürel zenginliğinin anayasal güvencesini genişletmek, geleneksel değerlerini korumak için Suriye Ordusu, Kürt ve Suriye Özgür Ordusu saldırılarını

ve savaşlarını durdurmalıdır. Barışçıl bir çözüm için gerçek bir şans veriyor.

BM altındaki Suriye halkı (Suriye muhalefeti dâhil), Suriye ve Orta Doğu'da politika ve demokratik rolü zorlayabilecek Orta Doğu'daki (Ekonomi alanlarında ve siyasette) modern politika için gerçek destek olacak olan Suriye'deki Federal Sistem'den korkmaktan daha güçlüdür..

Bununla birlikte, rejimin yetersiz demokratikleşmesi nedeniyle, insanların kendi refahlarıyla ilgili kararlar üzerindeki etkisi asgari düzeydedir. Sistemdeki darboğazın arkasındaki en önemli nedenler, devletin gücü hiçbir zaman insanlara gerçekten aktarmamış olmasıdır.

Resmi şüphelere rağmen, rejimin demokratikleşmesi, devlet birliğini engellemeden çoğulcu yapıların oluşturulmasıyla mümkündür. Bununla birlikte, ne bireysel politikacılar ne de siyasi partiler bu sonucun elde edilmesinden sorumlu değildir. Fırsatçı ve sorumsuz tutumlarından ötürü sosyal ve politik çatışmalar devam etmektedir.

Siyasi partilerin siyasi hizipçiliği desteklememiş ve değişimi yükseltmiş olsaydı, Suriye halkı iç sorunlarını çok daha kolay çözebileceğine inanıyoruz. İnsanlar birlikte yaşamak ve ortak fikir birliği ile bu amaca ulaşmak için pratik çözümler üretmek için sağduyuya sahip olmak istiyorlar. Kavgalar, anlayış eksikliği, duyarsızlık ve popüler taleplere karşı direniş, mevcut siyasi yapılardan ve otoriter zihniyetten kaynaklanıyor.

Suriye'de Kürtlerin varlığı, yani “Kürt gerçeği”, ne yazık ki önemli miktarda kan dökülmesinden sonra keşfedildi. Bununla birlikte, Kürt gerçekliğinin tanınması başlı başına bir başarıyı temsil eder. Tanınma hakkında konuştuğumuzda, milyonlarca insanı içeren kültürel grubun (insanların) varlığının kabul edildiğini dikkate alıyoruz. Kürtler, Suriye Cumhuriyeti'nin temel öğelerinden biridir ve olmaktadır. Benzersiz kültürel ve politik özelliklere sahip olduklarını iddia ediyorlar ve onları koruma konusunda duyarlılar. Kültürel ayrımcılığın bu şekilde tanınması sadece bilimsel gözlemlere değil, aynı zamanda siyasi gerçeklere de dayanmaktadır. Kürtler, benzersiz bir kültür grubu (insanlar) olarak var olduklarını resmi / yasal olarak kabul ettirmek istiyorlar. Bu kabulün, kültürel kimliklerinin serbest kullanımı da dâhil olmak üzere günlük yaşam üzerinde etkisi olan yasal garantileri de içerecek şekilde sözlü taahhütlerin ötesine geçmesini istiyorlar. Kürtler kendilerini devletten uzaklaştırmak ya da Suriye'yi bölmek için bu hakları istemiyorlar.

“Suriye çatışması, ulusal kimliğin büyümesine ve hem Suriye hem de Türk Kürtlerinin kendi kaderini tayin etme arzusuna önemli ölçüde katkıda bulunmuştur” [229, s. 54]. Amerika Birleşik Devletleri ve diğer bazı devletler buna aktif olarak katkıda bulunmuşlardır. Böylece, “İslam Devleti” ile mücadelede Suriye'ye vuran ABD'nin önderliğindeki uluslararası koalisyon, kuzey ve kuzeydoğu illerindeki Kürt silahlı birimlerinin eylemlerine yeterli destek sağlayarak Kürt devleti oluşturmak için ön koşulları güçlendirdi.

Suriye'nin kuzeyindeki Kürtler, kendi güçlerinin kontrolü altındaki alanlarda bağımsız olarak kendi “federal” sistemlerini ilan ettiler. Suriye'deki Kürt özerkliği, bölgesel güçler tarafından ister beğensin ister beğenmesin, tüm bölgesel oyuncuların dikkate alınması gereken bir gerçektir. Dolayısıyla Suriye hükümetinin biçimi değişecek. “Ama burada, en azından öngörülebilir aralıkta, Kürtlerin kendilerinin Suriye'nin bir parçası olarak özerklik ilkesine bağlı olmaları garantilerden biri olabilir” [251, s. 164].

İç savaşın son yıllarında olanlara rağmen, hala merkezi Suriye'yi yeniden inşa etmeyi ve gerçek durumu ihmal etmeyi hayal eden bazı insanlar ve gruplar var, bu da buna ulaşmayı çok karmaşık bir hale getiriyor. Yani Kürtler, Dürzüler, Hristiyanlar, Araplar, Sünniler ve

Aleviler, onlara hâkim olmak ve çıkarlarını tehdit etmek için birden fazla etnik grubu veya mezhepsel grubu kabul etmiyorlar.

Ayrıca ABD, Rusya gibi süper güçler için tüm Suriye gruplarının yeni bir Suriye'de bulunması daha iyidir. Özellikle, toplam topraklarının yaklaşık % 85'ini kaybeden Suriye merkezi hükümeti, muhalefet tarafından kontrol edilen toplam topraklarının yaklaşık % 65'ini geri aldı. Bu nedenle, Uluslararası hukukun yanı sıra Suriye ulusal hukukunun yeniden birleşmesi için geri dönmesi de engellenmiştir. Yani Suriye'de yeni bir gerçeklik var. Bu durumda Birleşmiş Milletler Suriye'nin egemenliğine karar verme statüsüne sahiptir ve Suriye'nin geleceği Moskova, Washington ve Londra'nın kararına kalmıştır [270].

Siyasi gerçeklerin analizi bir soruyu gündeme getiriyor: Suriye muhalefeti ve hatta Şam yönetimi, Suriye'deki Kürt federasyonuna karşı olduklarını açıkladı ve hem muhalefet hem de Şam'ın gelecekte Kürtlere karşı birleşmesi mümkündür. Durum aşağıdaki nedenlerden dolayı zordur: İslami gruplar arasındaki dini çatışma: Aleviler ve Sünniler Kürtlere karşı birleşmek konusunda daha karmaşık bir durumdadır; Suriye'nin barışçıl geleceği federal sisteme bağlıdır; ABD ve Rusya yönetiminde neredeyse IŞİD'e karşı savaşa öncülük eden süper güç, yerel yönetimlere dayanan âdemi bir siyasi çözüm içindir; tüm Suriye toprakları ABD ve Rusya'nın kontrolü altındadır.

Aslında, hem Baas rejimi hem de Suriye'deki muhalefet aynı görüşe sahip ya da Kürt meselelerine karşı çıkıyor ve reddediyor. Her ikisi de sadece Arap geçmişini olan insanlar için güçlü bir Suriye merkezi arıyor. Bu olursa, yeni bir Suriye ve geleceği veya iç birliği için ciddi zorluklar yaratabilir.

Suriye'deki azınlıklara karşı radikalizmin bu dönüşümü gelecekte gerçek olabilir. Bununla birlikte, Washington, Moskova ve Cenevre'de self-determinasyon (kendi kaderini tayin etme hakkı) planlanmıştır ve Rusya ve ABD anlaşmasının bir çözümü olabileceği görülmektedir. Elbette, süper ülkeler karar alma sürecinde ilerledikçe kendi kaderini tayin etme meselesi devam ediyor ve bu dönüşüm döneminde, Kürt çıkarlarını ve hedeflerini karşılamak adım adım gerçekleşecek [297].

ABD ve Rusya'nın stratejik ilgisi kara ve sınır bölgelerine erişimdir. Ayrıca yerel yönetime katılma sorunuyla da ilgilenirler. Bu başlangıç noktasından itibaren ABD, Rusya ve ilgili ülkeler, özgürce hareket edebildikleri bir Suriye'yi garanti altına almak için bir araya gelmeye çalışmalıdır. Yerel yönetimlere güçleri ve servetleri paylaşma yeteneği veren federal model aracılığıyla. Bu, Suriye'deki mezhepçi ve ırkçı hareketlere karşı gerçek bir garanti olabilir. "Federalleşme, iktidarın ve diktatörlüğün merkezileşmesine direnecek devlet yönetiminin dönüşümünde gerekli bir aşamadır" [254]. Suriye'de, özerk varlıklar zayıf bir ulus devletinin şemsiyesi altına düştüğünde, yüksek derecede federalizm de tek cevaptır; federal bir sisteme geçiş statükoyu tanıyacaktır [293].

Aslında, mevcut durum son dönemlerden farklıdır. Halen gerçek şu ki Suriye yeterli anlamda yok. Her iki ülkenin (Irak ve Suriye) sınırları yok edildi ve Suriye ile Irak'ın kaderi artık Araplar, Farslar, Kürtler ve Türklerin elinde değil ABD, Rusya ve Avrupa'nın elinde. Muhtemelen İran ve Türkiye arasındaki müzakereler bu gerçeği değiştiremedi veya Suriye ile Irak bölgesi arasındaki dengeyi etkileyemedi.

KBY, KDP ve KYB, Batı Kürdistan'ın Suriye'deki federasyonuna destek verdiklerini açıkladı. Batı Kürdistan'daki (rojava) bir Kürt birliğinin bir olması için atılacak bazı pratik adımlar var. Böylece ABD ve Rusya Kürt bölgesini pratikte kontrol altına aldı. Suriye güçleri

bu bölgeden çıkarılırsa, ABD ve Almanya, İngiltere ve Fransa gibi müttefikleri Suriye'deki Kürt bölgesinin daha fazla sorumluluğunu almalıdır. Bu yeni durum Şam'daki hükümeti azınlıkların varlığını tanımak zorunda olma gerçeğiyle başa çıkmaya veya uğraşmaya zorlayacaktır.

Bu dönüşüm toplum içindeki demokrasi ve sivil diyalog sürecini geliştirecektir. Elbette ABD ve Rus Liderliği altındaki tüm Suriyeli Kürt Göçmenlerin geri gönderilmesini sağlayacaktır. Bu dönüşüm, tüm siyasi partilerin siyasi bir diyalog için bir araya gelebilmeleri için yeni kapılar açacak. Araştırmacı Ruslana Grosu'nun belirttiği gibi, “iç savaşın yoğunluğunun siyasete diğer siyasi, dini veya ekonomik risklerin dâhil edilmesiyle bu politik oyuna düşme olasılığıyla Suriye'nin güvenlik durumunun hızla iyileşeceğine inanmak zor,”[185, s. 113].

Suriye'de barış ve karar verme sorunu süper ülkelere bağlıdır. Uzmanlar: “Orta Doğu'da büyük bölge-dışı aktörler, iktidar politikaları ve tahakkümün destekleyicileri, bu jeopolitik alandaki güç dengesinin oluşturulmasında belirleyici bir rol oynamaya devam ediyor olduğunu” görmede haklılar [185, s. 112]. Ve bu onlara jeopolitik etkilerini güçlendirme konusunda belirli fırsatlar sunuyor. Bugün, barış sorunu ABD ve Rusya'ya ve kararlarına bağlıdır. Bu nedenle, Suriye muhalefeti ve Suriye hükümeti 5-10 yıl boyunca müzakere edebilir ve bürokratik işlemleri vb. işlemler uzun zaman alacaktır. Bu nedenle, ABD ve Rusya paketlerine karar vermedikçe ve ilgi konularını garanti edene kadar, çözüm bulma süreci uzun sürecek. Ancak ABD ve Rusya'nın talepleri ve ilgilendikleri noktalar nihayet belirtildiğinde Cenevre görüşmeleri sona erecek.

Suriye'nin federalleşmesinin Suriye İç Savaşı'nı sona erdiren bir senaryo olduğu bilinmektedir. En geniş anlamda, oldukça merkezileştirilmiş Suriye Arap Cumhuriyeti'ni özerk alt bölümleri olan bir federal cumhuriyete dönüştürmek anlamına geliyor. Suriye İç Savaşı'nda yer alan pek çok güç ve aktör, sadece Rusya, ABD ve Birleşmiş Milletler temsilcileri arasında değil, “federal bölünme” fikriyle eğlendiler [295]. Politikacılar şuna dikkat çekiyor: Suriye'de Dayton tarzı bir anlaşmanın uygulanması ve Suriye'de bir tür federal çözümün başlatılması (...) gerçekten doğru yol olabilir ya da tüm bunların sonunda tek yol olabilir”[297].

Suriye'de Kürtler arası farklılıkların kullanılmasına izin vermeyecek ve birleşik bir Kürt özerkliği için geniş uluslararası destek sağlayacak geniş bir Kürt siyasi güç koalisyonu açıktır. Uzmanlar muhtemelen, çeşitli Kürt partilerinin işbirliği koşullarını gözden geçirmenin gerekliliğini ve Suriye Kürtlerinin anlaşmaya katkısı olan ABD, Rusya, önde gelen AB ülkeleri ve Şam ile temaslarını teşvik etmek ve önemli kalacağını öğrenirler [234, s. 191].

Süper ülkeler tüm Suriye için federal bir sistem kurmaya hazır mı? Siyasal bilimlere göre (Suriye'nin çok etnik gruptan oluşan halkının durumunu hedefliyorsa), gerçek federal sistem ve kendi kaderini tayin etme, iç savaşa son verecek, ülkeyi bölmeyi engelleyecek ve kirli kanlı savaşı durduracak Suriyeli birliği sağlayan dönüştürücünün bütünlüğüne bağlıdır. Her şeyden önce, ABD ve Rusya gibi süper güçler ulusal çıkarlarını korur ve tüm bölgesel ve uluslararası çabalar kendi çıkarlarını sağlamalıdır. Rusya Federasyonu hiçbir şekilde Alevi bölgesini kaybetmesine izin vermeyecek ve ABD ile Fransa, İngiltere ve Almanya gibi müttefikleri Suni ve Kürt bölgelerinin kendi bölgelerini kendi başlarına bırakmaya izin vermeyecek. Tek gerçekçi sistem federal bir sistem olabilir, fakat konfederal sistem de mümkündür.

2. 6.Bölümün Sonuçları

Çalışmanın 5 paragrafa bölünmüş olan bu bölümü, Ortadoğu'daki çağdaş devletlerde federal ilişkilerin araştırılmasına odaklanmıştır. Bu nedenle, bu bölümde aşağıdaki hedeflere ulaşılmıştır: federal konuların Ortadoğu ülkelerine karşı egemenlik ve eşitlik haklarıyla ilgili bazı sorunları belirlemek; Orta Doğu ülkelerinin federal entegrasyon süreçlerinin özelliklerini belirlemek; devlet iktidarının örgütlenmesini geliştirmek için bazı yönleri belirlemek. Bütün bunlar aşağıdaki sonuçları formüle etmemize izin verdi:

- Federal devlet ile federal konular (federal devletler) arasındaki ortak mülkiyete bağlı olarak, federalizm dualist veya kooperatif olabilir. Dualist federalizm, federal devlet ile federasyon konuları arasında bir denge kurulmasını gerektirir; ikincisi belirli bir yetkinliğe sahiptir ve bunlar arasındaki ilişkiler, iç müdahale etmeme ilkesine dayanır. Kooperatif federalizm, federasyon ile federasyon konuları arasında ikili işbirliği fikrine dayanır ve federasyon ve konuları arasında adil bir atıf bölünmesi vardır.
- Devletlerin federal yapısını inceledikçe, bölgenin bölgesel alan, yerleşim yeri yoğunluğu veya nüfusu, çeşitli ulusların varlığı, siyasi rejim veya hükümet tarafından değil, ancak BAE'deki tüm Emirlikler arasındaki siyasi anlaşma ve işbirliği bağlamında başarılı bir işlevsellik olarak görülebilecek ortak çıkarlara ulaşmak için çeşitli devletlerin birleştirilmesi veya serbest bırakılmasıyla belirlendiğini tespit ettik.
- Teori veya hoşgörü politikasına göre, demokratik kültürün bir parçası olarak hoşgörü politikasının müzakere etme, verme ve alma fırsatı verdiğine inanıyoruz. Bu, hoşgörü politikasının, demokratik araçların ve federal sistemin, bir ülke veya çok etnik gruptan oluşan toplumda şiddet ve çatışma olmadan barışçıl ve demokratik sosyo-politik dönüşümün yararını karşılamak için ilgili bir süreç olduğu anlamına gelir. Ayrıca, hoşgörü politikası kategorisi, çeşitlilik, demokratik yollarla başa çıkmak için yeterli kapasite, çözüm ve barışa yeterli mesafe sağlayan saldırganlık, şiddet, ayrımcılık ve savaştan farklı, barışçıl bir araç olarak tanımlanabilir. Bu, Hoşgörü teriminin bir kişinin katılmadığı, kabul etmediği veya onaylamadığı veya hoşlanmadığı şeyleri kabul ettiği anlamına gelir.
- Federalizm konusu ve demokrasi son zamanlarda Orta Doğu'ya özel önem verilerek kullanılan en önemli terimlerden biridir. Irak'ın federalizasyonu uluslararası ve ulusal kontrole direndi ve ulus için kabul edilebilir bir yönetim biçimidir: Ortadoğu devletlerinin demokratikleşmesi üzerinde olumlu etkileri olacağı varsayılabilir.
- Siyasal sistem kavramının federal kurumlar ve toplum yönetimindeki sürecin düzenlenmesi ve bir yandan devlet yapısının geliştirilmesi ve yeni sorunların ve çelişkilerin ortaya çıkması konusunda, öte yandan yeni nesnelere, siyaset bilimindeki bilim adamları ve uzmanlar, federal yetkili kurumlar, Avrupa ve Birleşik Arap Emirlikleri, Libya, Irak ve Irak Kürdistan'ındaki bölgesel ve azınlık işleri yeni araştırmalar ve çalışmalar yapmak ve daha genişlemek konularında şüphe yoktur.

FEDERALİZMİN İŞLEVSELLİK SORUNLARI

Çalışmanın 3 paragrafa bölünmüş olan bu bölümü, mevcut uluslararası sistemde Federalizmin işlevselliği faktörlerini tanımlamaya odaklanmıştır. Bu amaçla, burada çağdaş federalist modellerin karşılaştırmalı analizinin sonuçları sunulmuş, çağdaş federalizmin ilkeleri ve post-sovyet alanındaki devletlerdeki federalizmin ana konuları incelenmiştir. Ayrıca, Avrupa Birliği'nin etkili organizasyonu sorunu araştırılmış, Avrupa federalizminin özellikleri tespit edilmiş ve dört temel model sunulmuştur: Amerikan ve Alman federalleşme modeli ve Fransız modeli (merkezi model olarak bilinir). Bu bağlamda, şu sonuca varılmıştır: federal devletlerin deneyimleri, federasyonun evrimini garanti eden bir dizi genel ilke önerir; federal devletler ortak değerler ve insan hakları üzerine kuruludur; Avrupa federalizmi kavramı, federalizm ve demokrasi arasındaki karşılıklı bağımlılık anlamına gelir.

Bu bölümün 2. ve 3. paragraflarında iki temel amaç daha elde edilmiştir: çağdaş federalizm ilkelerini belirlemek; Sovyet sonrası devletlerin politik gerçekleriyle ilgili federalizm sorununu incelemek. Bu bağlamda, federal politik sistemin zorlu mücadelenin bir sonucu olduğu belirtilmiştir. Bu sistem hâlihazırda politik bir referans, kültürel ve etnik çeşitliliğin kombinasyonu olan ülkelerin sorunlarını çözmek için, demokratik ve medeni bir hareket tarzıdır.

3.1. Federal devletlerde devlet iktidarının örgütlenmesini geliştirmek için açıklamalar

Federalizm genellikle federal merkez ile federasyon konuları arasındaki yargı ve otorite konularının tanımlanmasıyla belirlenir. “Federalizmin olağan tanımının özelliklerinden birini V. Ostrom şöyle ifade eder, otoritenin ulusal hükümet ve eyalet veya vilayet hükümeti tarafından aynı anda uygulandığı bir hükümet sistemidir. Bu tanımın merkezi noktası iki seviyeli yönetim yapısıdır [247, s. 20-21].” Ya da D. Elazar’ın belirttiği gibi, “federalizm en sınırlı haliyle genellikle gücün bölünmesi ve dağılımı ile uğraşmak olarak tanımlanır, ancak bu sınırlı formda bile, diğer şeylerin yanı sıra, güçlerin dağılımının gerekli ve tercihen olduğunu savunan adalet kavramına bağlılık anlamına gelir. Diğer taraftan, en geniş anlamda federalizm, vatandaşların yönetim özgürlüğünü ve katılımını vurgulayan - ama kaçınılmaz olarak güçlerin dağılımı ile bağlantılı olan bir adalet biçimi olarak ortaya çıkmaktadır [41, s. 84].”

D. Elazar’ın kendisi federalizmin tanımını en basit olarak kabul eder: öz-yönetim artı paylaşılan yönetim, örneğin yönetim, federal ve bölgesel olmak üzere iki seviyeye ayrılmıştır. Bu tanım ile birlikte, federalizm, güçlerin bölünmesini içeren, egemenlik ve takviyeler konusunu baypas eden (atlayan), ancak var olmaya devam ettikleri daha önce var olan organik bağlantıların yerini almayı veya azaltmayı hedeflemeyen, sözde kalıcı bir nitelikte bir tür sözleşme ilişkisini içerir [41, s. 12].

Federal hükümet veya sistem, üye devletler tarafından yetkilendirilmiş veya kendisine devredilen çeşitli düzeylerde farklı yetkilere sahip olabilir. Federal hükümetlerin yapısı genel olarak farklılık gösterir. Yerleşik bir bölgede var olan ve bir anayasanın öngördüğü gibi örtüşen veya paylaşılan yetkilere sahip ortak kurumlar aracılığıyla yöneten daha fazla hükümet seviyesi vardır.

Referans ve güç konularının bir biçimde veya başka bir şekilde sınırlandırılması ilkesinin dışlanması, yabancı siyaset bilimcileri tarafından önerilen federalizmin birçok tanımının çekirdeğini oluşturmaktadır. Bu nedenle W. Riker, federal bir devleti, “hükümet faaliyetlerinin bölgesel hükümetler ve merkezi hükümet arasında, her hükümetin nihai kararı aldığı faaliyetleri gerçekleştirecek şekilde bölündüğü” bir politik sistem olarak tanımlar [114].” William Riker, federalizmi, algılanan bir dış veya iç tehdide karşı savunma sağlamak için eyalet ve merkezi seçkinler arasında bir “pazarlık” olarak nitelendirmiştir. Bazı araştırmacılar, federal kurumların oluşturulmasına yol açan pazarlığı açıkça modellemeye çalışmışlardır, ancak bu modeller genellikle eyaletler arasındaki farklılıkların pazarlık sonucunda çok az rol oynadığı veya hiç rol oynamadığı varsayımını içermektedir. Burada sunulan çerçevede, tersine, il birimlerinin heterojenliği, illerin merkezle toplu olarak pazarlık yapıp yapamayacağını ve nasıl bir pazarlık yapılacağını belirler ve bu da, merkezin gücü yeniden merkezileştirmek için iller arasındaki rekabeti kullanıp kullanamayacağını belirler [151, s. 102]. W.Riker’in merkezi olmayan siyasi partiler hakkındaki önerisi şu şekilde özetlenmiştir: “Federalizmin özü... Siyasi özelliktir: (1) onu oluşturan siyasi pazarlık ve (2) federal yapıyı gelişmişliği içinde şekillendiren siyasi partilerdeki gücün dağılımı. Federalizmle ilgili diğer her şey tesadüfidir: merkezi ve kurucu hükümetler arasındaki yetkinlik alanlarının sınırlandırılması, hükümetler arası ilişkilerin işletilmesi, finansal kaynakların bölünmesi vb.” [114, s. 14 141].” Bu çerçevede, Preston King bunun yerine yeni bir federasyon tanımı öneriyor: federasyon “ sadece merkezi hükümetin bölgesel birimleri anayasal olarak yerleşik bir temelde kendi karar prosedürüne dâhil etmesi gerçeği ile ayırt edilmelidir [79, s. 77].”

Federasyon, bölgelerini oluşturmaya karar verenler, çok küçük bir alanda bile olsa ve doğal olarak çok benzer (İsviçre, Avusturya veya Almanya) organizasyonlarının farklı yasal

ve devlet geleneklerine sahip olduğunda mantıklıdır. Daha sonra, bir ittifak kurarak (foedus - dolayısıyla bizim kelime federasyon), otoriter mülklerini korumak ve birliğe emanet etmemeyi tercih ettikleri yaşam alanlarında özerk olarak var olmaya devam etmek için çabalıyorlar [298].

Bir hükümet biçimi olarak federasyon, toplumun esasdurumuna karşılık olarak ortaya çıkar. Siyaset bilimciler, “federalizmin sadece bir ideolojiyi değil, aynı zamanda bir toplum devletini, neredeyse temelini oluşturan karakteri, belirli bir şekilde yanıtlanması gereken bir dizi problemi temsil ettiği önemli önermeye bakarlar. Bu manada, federalizm, bu gerçekleri yansıtmaya çağırılan bir tür kurumsal düzenlemeyi temsil eden bir federasyon için birincil ve her zaman böyle olacaktır [25, s. 113].”

Modern devlet inşası sürecinin temel amaçlarından birisi, devlet iktidarının kolları arasında hem yatay hem de dikey seviyelerde karşılıklı kontrol mekanizmalarının oluşturulmasıdır. Federal sistemin evrensel olarak tanınan kriteri, devlet gücünün federasyon ve unsurları arasındaki dağılımıdır. Uygulamada görüldüğü gibi, uygulanan reformlar bağlamında temel öneme sahip olan tüm kamu yönetimi sistemi boyunca demokratik ilkelerin geliştirilmesini teşvik eder, çünkü güçler ayrılığı sisteminin varlığı bir yandan devletin birliği ve bütünlüğünü sağlar diğer yandan, bölgesel birimlerin göreceli bağımsızlığını, bölgesel koşullardaki tüm farklılıkları hesaba katmaya izin verir (ancak, temel reformlar bağlamında bu tür bir kamu yönetimi sistemi, bölgesel koşullardaki farklılıkları ve özellikleri karşılamak için yeterli değildir - Suriye; Yemen örnekleri vb.).

Siyasi bir fenomen olarak federalizm oldukça yüksek bir çatışma potansiyeli taşıdığından, başarılı bir uygulama gelişmiş demokratik kurumların, demokratik siyasi kültürün, güçlü ulusal partilerin ve iyi düşünülmüş anlaşmazlık çözüm mekanizmalarının varlığını gerektirir. Rejimin dönüşüm koşulları altında, bu oldukça istikrarsız bir hükümet şeklidir.

Federalizm her zaman siyasi aktörler arasında sürekli gerilimlerin varlığını gerektiren, merkezi hükümet tarafından ortak değerlerin ve standartların dayatılması ile federasyonun özneleri tarafından güçlerinin kısıncı koruması arasında bir tutarsızlık algılayan siyasi uzlaşmanın sonucudur.

Federalizmin siyasi yönü hakkında konuşmak, modern federalizmin sadece devlet sisteminin biçimini yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda onu geliştirmek ve ilerletmek, siyasi iktidarı organize etmenin bir yoluna ya da devletteki siyasi sistemi büyük ölçüde belirleyen bir faktöre dönüştüğünü not etmek önemlidir. Her şeyden önce, bu (mekanizma) devletteki mevcut tüm güç merkezleri arasındaki denge ilişkilerini (güçler ayrılığı ilkesine dayanarak) düzenler. Onun yardımı ile, yalnızca federal bir devletin normal olarak değil, aynı zamanda başka herhangi bir şekilde işlev göremeyeceği, iktidar organları arasındaki güçlerin tanımlanmasının bir realizasyonu vardır.

Yönetim sürecinde federal ilişkilere duyulan ihtiyaç, hükümetin farklı düzeylerde çözülmesi gereken ve özellikle azınlıkların bulunduğu devletler kategorisinde (etnik, bölgesel, dini vb.) olağan yollarla ele alınmayan çok sayıda farklı sorunla karşı karşıya kaldığında ortaya çıkar. Bunun nedeni, federalizmin sadece toplum ve devlet arasındaki karşılıklı bir ilke olarak değil, aynı zamanda kendi kendine yeterli bir yönetim biçimi olarak görülmesi gerektiğidir. Aşağıda ifade edilir: birincisi, federalizm, bütünü heterojen kısımlarını uzlaştırmanın yollarını bulmak için yeterince esnek bir araç olarak kullanılabilir (örneğin, federasyon ve özneleri arasında, vb.); ikincisi, federal sistem diğer sistemlerden daha fazla, kamu yönetiminde hem

yatay hem de dikey olarak yeni işbirliği yollarının keşfedilmesine katkıda bulunur; üçüncü olarak, federalizm sıradan vatandaşların yönetime katılmak için (federatif bir devlette, hükümetin her düzeyinde - merkezi, bölgesel ve yerel olarak -yasama, yürütme ve yargı makamları tarafından sağlanan- aktif vatandaşların önemli bir kısmının katıldığı bir yapıda)çok daha fazla fırsat sağlar; dördüncüsü, federalizm ilkeleri-denge, faaliyetlerin koordinasyonu, özerklik (ikinci prensipte, bu özerklikte ilişkileri düzenleyen yasaları bağımsız olarak kabul etme hakkı gibi bir yönü ayırmak gerekir, ancak, bir yandan bağımsızlığını korumayı mümkün kılan federal yasa ile birbirine bağlı olan, diğer yandan, örgüt merkezindeki güçlerini sürekli olarak körükleyen-federal Merkez), federe birimler arasında işlevlerin ve yetkilerin daha net bir şekilde bölüşümüne katkıda bulunur.Bu anlamda, federalizm yalnızca gücü paylaşırabilir veya dağıtabilir, böylece toplumun herhangi bir yapısı tarafından zorla ele geçirme olasılığı veya cazibesi yoktur.

Dünyada var olan federal sistemleri araştıran McWinney, bir sistemi diğerinden ayıran, karar verirken politik baskı noktalarının gerçekte yerleştirilmesi gibi önemli bir özelliği seçmiştir. Bu özelliğe göre, araştırmacı federal sistemleri manastırımı ve çoğulcu olarak ayırmıştır. Farklılıklarının merkezinde, -merkezcil ve / veya merkezkaç (merkezden ayrılan) federal ilişkilerin gelişimindeki ana eğilimler yatmaktadır. Birincisi, merkezcil eğilimlerin üstesinden gelmesiyle karakterize edilir, çünkü merkezin egemenliği parçalar üzerinde açık bir avantaj sağlar. İkincisinde, sürekli olarak çok kesin öz-yönetim ve kamu işbirliği biçimlerine yol açan ve ayrıca merkezden gelen herhangi bir baskıya güvenmeyen santrifüj (merkezden ayrılan) eğilimler dikkat çekicidir [90, s. 63].

Evrenselliği veya onun içsel siyasi kurumlarını iddia eden federalizm modelinin başka bir ulusal bağlamına transferi verimsiz gibi görünüyor: karşılaştırılan ulusal nesnel arasındaki farklar çok büyük olabilir ve bunların bilgisi kusurludur. Bununla birlikte, eşit olmayan bir “olgunluk” derecesine sahip federe sistemlerin işleyişindeki dünya deneyimi, bir ülkedeki belirli federal prosedürleri ve kurumları uygulama pratiğinin, federalleşme yolunu takip eden diğerleriyle çok ilgili olabileceğini göstermektedir, bazı siyasi kurumların ve ilkelerin yanı sıra (örneğin, parti sistemi ve temsil sistemi) istikrarlı bir federasyon için gereklidir ve bu anlamda oldukça evrensel kabul edilir.

Federal bir hükümet biçiminin maliyetleri çok büyük olabilir, çünkü anayasal güvencelerle korunan bir azınlık (örneğin, federasyonun bir unsuru) çoğunluğa (Federasyonun) bir bütün olarak ulus için kabul edilemez bir siyasi yol uygulayabilir veya kontrolü altındaki bölgede demokratik olmayan politikalar gerçekleştirebilir.

Klasik federasyonların deneyimlerinin gösterdiği gibi, federal bir hükümet biçimini sürdürmek için, “federal bir siyasi kültür”, göreceli kültürel homojenlik ve ekonomik koşulların eşitliğini içeren ekstra-politik koşullara sahip olmak gerekir. Açıkçası, demokratik federal politikaya geçişe eşlik eden bu tür olumlu koşullar hiçbir toplumda tam olarak mevcut değildir. Bununla birlikte, bu durum, klasik federalizm tarafından önerilen deneyim ve yönergeleri, devletlerini federatif ilkeler üzerine inşa etmeye başlayan ülkeler için daha az acil hale getirmemektedir.

Demokratikleşme ve federalleşme birbirine bağımlı ve karşılıklı olarak birbirini tamamlayan fenomenler olarak kabul edilir; Aynı zamanda, bunlar kurumsal değişikliklerin nispeten özerk faktörleridir, çünkü uzmanlıkları yeterince sağlamdır, yani ilk durumda, vatandaşların iktidar yönetimine mümkün olan en geniş katılımını sağlayan kurumlar sistemi

ve ikinci durum, âdemi merkezîyet (devretme) temelinde Siyasi yönetim sisteminin farklı düzeylerindeki güç yetkilileri. Demokratik sürecin herhangi önemli belirtileri olmadan federalleşme süreçlerinin bir süre gelişmesi mümkün olabilir (bu, “yukarıdan” bir federasyon oluşturmanın ilk aşaması için tipiktir). BAE ve Irak örneğinde, yetkililer yukarıdan karar verirlerse.

Dahası, federalleşme süreçlerine Merkezde ve federasyonun kurucu kuruluşlarında otoriter eğilimlerin biraz güçlenmesi ve hatta bir dizi demokratik kazanımın reddedilmesi eşlik edebilir (örnekler: Latin Amerika federasyonlarında 20. yüzyıl boyunca bir dizi askeri darbe). Bununla birlikte, demokratikleşme tarafından desteklenmeyen federalizasyon, davranış nedenlerine bakılmaksızın (örneğin, merkezdeki kurumsal başarısızlığın bir sonucu olarak milliyetçilik ve ayrılıkçılığın güçlenmesine bir tepki olarak) kural olarak, kendi başlarına demokrasinin sağlamlaştırılmasına ciddi bir engel olabilecek çeşitli “yarı-federal” formlara dönüşür. Tersine, demokratikleşme ve federalleşme süreçleri demokratik bir toplumda senkronize edilir, birbirini tamamlar ve güçlendirirse, o zaman siyasi sistem daha hızlı bir şekilde rakip çıkarları uzlaştırabilecek bir uzlaşma sistemine dönüşür.

Federe birimlere verilen özerklik derecesinin federalizmin “kalitesini” belirlediğine ve az ya da çok başarılı bir şekilde çatışmaları çözme yeteneğini etkilediğine dikkat edilmelidir. Örneğin, herhangi bir biçimde iktidarın mutlaklaştırılmasını yaşamamış olan Amerika Birleşik Devletleri ve İsviçre gibi ülkelerin tarihsel deneyimi, federasyonun bölümlerine (bu durumda eyaletlere veya kantonlara) daha fazla özerklik sağlandığını, daha güçlü, daha etkin bir devlet olduğunu göstermektedir.

Modern federalizm iki ana işlevi yerine getirir: dikey bölünmesi yoluyla gücü merkezden dağıtır ve bölgesel toplulukları bütünleştirir. Aynı zamanda entegrasyon bağlantılarına ve merkez ile bölgeler arasındaki etkileşim konularına özel önem verilmektedir.”

Demokrasi devleti hakkında dikkate değer çalışmaların yazarı olan Arend Lipjhart, bu ikili konseptte (federalizm/ünitarizm) dikkat çekiyor, federal-üniter (bölünmüş-güç) boyutunun ilk değişkeni: federalizm ve Âdemi merkezîyetçilik üniter ve merkezi hükümete karşıdır. Bu birincilik onurunu federalizm konusuna vermek uygundur, çünkü gücü bölmenin en tipik ve sert yöntemi olarak kabul edilebilir: gücü tüm hükümet seviyeleri arasında böler. Aslında, siyaset biliminde bir terim olarak, “kuvvetler ayrılığı” normalde federalizm ile eşanlamlı olarak kullanılır [84, s. 174].Federalizm uzmanlarının çoğunluğu, bir güç bölünmesini garanti etmenin temel nedeninin, gücün önemli bir kısmının bölgesel düzeyde kullanılmasını sağlamak olduğunu veya gücün merkezileştirilmemesinin amacının gücün Âdemi merkezîleşmesi olduğunu varsaymaktadır. Arend Lipjhart'ın vizyonunda, bu iki unsur kavramsal olarak farklıdır, ancak her ikisi de federalizmin birincil özellikleri olarak görülmelidir.

Tablo 3.1. Otuzaltı demokraside federalizm ve âdemi merkezîyetçilik dereceleri, 1945-2010

<i>Federal ve merkezi olmayan [5.0]</i>		
Avustralya		
Kanada		
Almanya		
İsviçre		
Amerika Birleşik Devletleri		
Belçika (1993 sonrası)		
<i>Federal ve merkezi [4.0]</i>		
Arjantin [4.5]		
Avusturya [4.5]		
Hindistan [4.5]		
<i>Yarı-federal [3.0]</i>		
İsrail		
Hollanda		
İspanya		
Belçika [3.5] (1993 öncesi)		
<i>Üniter ve merkezi olmayan [2.0]</i>		
Danimarka		
Finlandiya		
Japonya		
Norveç		
İsveç		
Birleşik Krallık (1998'den sonra)		
<i>Üniter ve merkezi [1.0]</i>		
Bahamalar	Jamaika	Fransa [1.3]
Botsvana	Lüksemburg	İtalya [1.3]
Barbados	Malta	Kore [1.5]
Kosta Rika	Mauritius	Trinidad [1.3]
Yunanistan	Yeni Zelanda	Birleşik Krallık [1.2] (1998'den önce)
İzlanda	Portekiz	
İrlanda	Uruguay	

Aşama: Arend Lipjhart.demokrasi modelleri [84, s. 178]

Bu karmaşık analizleri açıklayan Arend Lijphart'a göre federalizm iki tür ülkede kullanılmaya eğilimlidir: nispeten büyük ülkeler ve çoğul toplumlar. Nüfus bakımından en büyük ülkelerden Hindistan ve Amerika Birleşik Devletleri her ikisi de federasyondur; en az kalabalık Federasyon İsviçre'dir. Çoğul toplumlara sahip federal devletler Belçika, Kanada, Hindistan ve İsviçre'dir. Bu çoğul toplumlarda federalizm, etnik azınlıklara özerklik verme özel fonksiyonunu yerine getirir. Federalizmin bu işlevini analiz etmek için "uyumlu federalizm ve uyumsuz federalizm" arasında ayırım yapmak yararlıdır [84, s. 183-185]. Uyumlu federasyonlar, birimlerin her birinde ve bir bütün olarak federasyonda benzer olan

sosyal ve kültürel bir karaktere sahip bölgesel birimlerden oluşur. Mükemmel uyum içinde bir federal sistemde, bileşen birimleri “tüm federal sistemin önemli yönlerinin minyatür yansımalarıdır [84, s. 183].”A. Lijphart'ın ısrar ettiği fikri geliştiren araştırmacılar, etnik temelli federalizmin (bir tür tutarsız federalizm) etnik çatışmayı önlemek ve çok etnik unsurlu bir devletin birliğini desteklemek için bir yol olduğunu belirtmektedir [67, s. 211].

Tabii ki, federalizmin uyum süreçlerinin gelişiminin modern koşullarındaki rolünü, Devlete-özgü gelişmeleri abartmak zordur. Federalizm, iç politikanın birçok problemini çözenin yoludur. Modernleşme süreçleri, üniter bir hükümet biçiminin federal olana dönüşen bir biçimidir ve federalizmin oluşumu, kanıta dayalı gelişmiş bir federalizm teorisi ve politik uygulamaların modelleme yöntemlerinin mükemmelleştirilmesini gerektiren siyasi risklerle bağlantılıdır. Federalizm kavramları bu siyasi olgunun bireysel taraflarıdır. Federalizmi, çok düzeyli bir yönetim, federe ilişkiler, siyasi ve yasal çerçeve, kaynaklar, güç ve iletişim alt sistemi (kamu yönetimi, kamu yönetimi, federal siyasi kültür, siyasi teknoloji) içeren karmaşık bir yapılandırılmış kurum olarak değerlendirmek için kurumsal bir yaklaşım gereklidir. "Federalizm" kavramının eksikliği, belirli hükümet uygulamalarında federalizmin seçilmiş özelliklerinin bir modeli ve analizi olarak değerlendirilmesi gereken birçok modelin seçilmesine yol açmıştır. Bu, federalizm teorisinin daha fazla gelişme ve iyileştirme gerektirdiğini göstermektedir. Anlaşılır bir federalizm kavramı, federalizmin gelişmiş teorisi, yalnızca siyaset biliminin gelişimi için değil, aynı zamanda politik yaşamın gerçek sorunlarını ele almak için ve dünyadaki karmaşık durum için de gereklidir. Her Devlet, iyi öngörülebilir durum analizine ihtiyaç duyar, özellikle federal devletler. Federalizm açısından, güç uygulaması, kamu otoritelerinin organizasyonu ve işleyişi, federal ilişkiler, kaynak tahsisi vb. son derece karmaşıktır.

Federalizmin özelliklerinden biri, sabit dinamikler, yani merkezkaç (merkezden uzaklaşan) ve merkezci eğilimler arasında sürekli optimum bir denge arayışıdır. Farklı sosyo-kültürel ve politik koşullarda aynı federal ilkelerin uygulanmasının farklı sonuçlara yol açabileceği dikkat çekicidir [27; 52; 58; 92].

Etnik çatışmaların önlenmesi ve çözümünde federalizm potansiyeline kötümser bir bakış doğrulanmış olur, şayet onu işlev görmesi gereken belirli topluma adapte etme ihtiyacını reddederek "saf" bir bölgesel yönetim biçimi olarak görürsek. O zaman, idari-bölgesel bölünmenin nüfusun çok etnikli karakterini daha fazla veya daha az derecede yansıttığı çoğu federasyonda, birisi gerçekten sadece yarı-federalizm veya gerçek ünitarizm hakkında konuşabilir. Bunun nedeni, modern siyaset bilminde, aslında siyasal pratikte olduğu gibi, Amerikan federalizm fikrinin baskın olmasından kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, Amerikan modeli belirli tarihsel koşullarda oluşturuldu ve bireysellik ve asimilasyon ideolojisine dayanıyordu. Amerikan toplumu, kültürel homojenizasyonu gerçekleştirme amaçlı bir öncelik olarak görülüyordu. Bunun nedeni, Amerikan anayasa hukuku tarihinde azınlıklara tek meşru yaklaşımın üyelerini “soyut bireyler olarak tüm diğerleriyle aynı” olarak değerlendirmektir. Amerikan devletinin oluşumundan itibaren 18.yüzyılın sonuna kadar uzanan "federasyon" ve "ulus" arasındaki tarihsel tanımlama, merkezi hükümetin azınlıkları siyasi birimler olarak tanımasını imkânsız kılar, çünkü bunun tanınması statülerini bir yarı ulus olarak ima eder ki, bu durum "eritme potası"fikriyle uyumlu değildir.

Federalizm ile sadece bir antlaşma veya bireylerin topluluğunun anlaşması yoluyla formüle edilen ve daha sonra federal sisteme bölünebilen alanları, bir yandan da ona giren birimleri sınırlayan ilgili anayasal belgelerde formüle edilen milliyetçilik türü tutarlıdır [41, s. 115].

Şu açıktır ki; evrensel bir federalizm biçimi yoktur. Her vaka ortak ve spesifik

özelliklerin bir kombinasyonudur. Örneğin, Kanada'da, bir federasyon konusu - Quebec, kamu yönetimi sistemini gözden geçirme girişimlerinin çoğunun başlatıcısıydı. Aynı zamanda, Québec'in kendisinde, diğer bölgelerde olduğu gibi, yerel makamlarının, aktif rızası olmadan bölgenin bu bölümünü yönetme hakkına meydan okuyan sorunlar var. Federalizm, merkez ile bölgeler arasındaki güç dağılımında bir denge içeren bir dizi kurumsal uygulamadır. Bu nedenle, başka bir ülke bağlamında neler olduğunu değerlendirmek için belirli bir modeli kullanmak yanlıştır.

Federalizm sadece belirli bir grup için en çok arzu edilen seçenek olmakla kalmaz, aynı zamanda merkezi hükümet tarafından ortak değerlerin ve standartların uygulanması ile güçlerinin federasyonun öznelere tarafından kıskanç korunması arasında esaslı bir tutarsızlıktır. Bu çelişki yeni olmaktan uzaktır.

Bir yandan federalizm, gruplar arası çatışmaya sabit ve güvenilir bir bölgesel çözüm sunuyor. Öte yandan, birçok grup yeterince konsantre değildir ve merkez ve çevrenin potansiyel dengesizliği o kadar büyüktür ki federalist kararı geri püskürtmelidir. Buradaki sır, görünüme göre, federalizmin, küreselleşme güçlerinin etkisi altında, homojenizasyon eğilimlerinin çoğaltıldığı bir dünyada çoğulculuğu sürdürme vaadini içerdiği gerçeğinde yatmaktadır. Geçmişte, 1960'larda bu fikir K. tarafından açık bir şekilde formüle edildi. Wheare: "Bugünün dünyasındaki en akut sorunlardan biri, korunmayı hak eden veya nerede olsa bile yok edilemeyecek olan çeşitliliğin korunmasıdır. Ve bunu yapmak ve aynı zamanda çatışmayı önleyecek ve işbirliğini kolaylaştıracak bir tür birlik ortaya koymak tavsiye edilir [160, s. 35]." Federalizm, bu ihtiyaçların her ikisini de karşılamının bir yoludur.

Genel olarak, toplumdaki sorunların federalist çözümünün aşağıdaki avantajları vardır: azınlıklara devlet gücünün belirli bir payını garanti eder; etnik azınlıkların kendi kültürlerini sürdürme şanslarını arttırır; güç bölünmesinden bir uzlaşma bulmaya yardımcı olur, böylece ayrılma talebini önleme veya askıya alma; etnik grupların siyasi entegrasyonunu kolaylaştırır; devlet olmanın anayasal temellerini güçlendirir.

Aynı zamanda, esas olarak kaynakların yeniden paylaşımı ihtiyacından dolayı federal projelerin uygulanmasına direnme, bu da kaçınılmaz olarak kendi paylarından yoksun olanların çıkarlarını etkiler. Sonuç olarak, korkular var: çoğunluk liderleri seçmenlerinin desteğini kaybedebilir; özerklik veya federasyonun uygun bir unsurunun oluşturulması, ayrılma yolunda sadece ara bir adımdır; kültürel ve dini değerleri yönünden çoğunluktan farklı olan bir etnik grubun ulusal devlet "kaydı" sonucunda belirli bir devletin temel değerleri tehlikeye girebilir; yeni kurulan ulusal-bölgesel birim ekonomik ve idari açıdan etkili olmayacak, bu da kaçınılmaz olarak ülkedeki genel durumu etkileyecektir; böyle bir devlet reformunun öngörülemeyen sonuçları olacaktır; federalizm, diğer grupları özerklik kazanmak için harekete geçirmek için itici güç olabilir; federalizm ilkelerinin uygulanması, farklı etnik toplulukların bir arada var olmasını sağlamaya yardımcı olmayacaktır.

3.2. Çağdaş federalist modellerin karşılaştırmalı analizi

Federalizm olgusu, modern dünyanın birçok fenomenini ve sürecini kapsar ve oldukça farklı bir şekilde yorumlanabilir. Federalizm altında şunlar anlaşılır; güçler ayrılığı teknolojisini; insanın politik doktrini; ideoloji; devletin kurumsal yapısını etkileyen sosyal ilişkilerin türü; etno-politik ve etnokültürel sorunları çözmek için bir yol, çatışma çözümü, insan haklarına saygı, halklar, bölgeler vb. Öyle görünüyor ki, sadece tüm ilgili kavramlar göz önüne alındığında, bilimde birikmiş bir "federalizm" kavramı olarak belirlenen olguyu anlamaya daha yakın olabiliriz. Bu model, "bir devletin inşasının gerçekleştiği temel özellikleri" içeren bir örneği kapsamaktadır [224, s. 159].

Federalizm modellerine gelince, bunların sınıflandırılması, devletin kültürel özelliklerine ve jeopolitik özelliklerine dayanarak en uygun olanıdır. Federal modellerin bu sınıflandırma ilkesi, devletin federal yapısının biçimlerinin çeşitliliğinin nedenini açıklar: federal bir hükümet biçimi ile karakterize edilen tüm devletlerin aynı federasyon ilkelerini uygulamadığı anlaşılmaktadır. Buna ek olarak, her devlet bir federasyon haline gelemeyebilir ve bu hükümet biçimi bir kişi tarafından bir değer, bir nimet ve bir başkası tarafından keyfilik olarak algılanabilir. "Öncelikle jeopolitik ve kültürel özellikleri inceleyerek, federalleşme sürecinde devlet oluşumunun nasıl daha etkin bir şekilde organize edileceğine dair sonuçlar çıkarmak mümkündür; kültürel, etnik, ekonomik önkoşullara dayanarak daha rasyonel olarak, bireylerin sayısını belirleme ve bölgeyi bölme; Yetkilerin kullanılmasında belirli kişiler tarafından ne kadar otorite ve özgürlük gerçekleştirilebilir [224, s. 162]." Bu yetkiler ve güçler bölümü Anayasa tarafından tanımlanmaktadır. Genel olarak, "federal devlet yalnızca açıkça ona atfedilen güçleri kullanır. Diğer yetkiler federal devlet ve federal devletler tarafından ortak olarak kullanılmaktadır [128, s. 26]."

Federal sistemler genellikle ulusal ve bölgesel (devletler veya eyaletler) olmak üzere anayasal tanıma göre siyasi bir varlıkta faaliyet gösteren birkaç güç merkezi ile iki hükümet alanına sahiptir ve güçlerin bölünmesi için düzenlemeleri belirler [49]. Federal devlet ile federe varlıklar arasındaki güçler dağılımı ülkeden ülkeye büyük farklılıklar göstermektedir. Modern siyasi gerçeklerin evrimi, işbirliğinin artmasına yol açmıştır.

Alfred Stepan, Kuzey Amerika anlayışındaki federalizmin Amerikan toplumunu karakterize eden belirli nitelikleri ve değerleri yansıttığını, ancak özellikle çok uluslu, etnik olarak itirafı ve heterojen toplumlar söz konusu olduğunda diğer toplumlar için uygun olmadığını belirtmiştir [130]. A. Stepan'ın sonuçlarını takiben, federalizmi liberal demokratik ilkelerle birleştirdiğini, kamu otoritesinin ve toplumun siyasi faaliyetinin çok merkezliliğinin federalizmin ayrılmaz bir parçası olduğunu kabul ettiğini not ediyoruz. Federalizm, onun görüşüne göre, politik, sosyo-ekonomik ve kültürel koşulların değişkenliği dikkate alınarak daha geniş bir şekilde yorumlanmalıdır. Aksi takdirde, Amerikan örneklerinden farklı olarak uygulama imkânları nedeniyle toplumlar önemli ölçüde daraltılmaktadır.

Son yıllarda, Avrupa Birliği'nin gerçekleri ile bağlantılı olarak federalizm hakkında çok konuşma olmuştur. Avrupa Birliği'nin ekonomik bir proje olarak başladığı sıklıkla söylenir. Açıklama doğru olsa da, hala çok sık siyasi bir projedir. Federalizm meselesinin sadece entelektüel bir tartışma olmaktan çıktığı ve siyasi gündemde önemli bir nokta haline geldiği savaşlar arası dönemde tohumlar ekilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte devletler arasındaki savaşları önleyebilecek bir alana duyulan ihtiyaç zorunlu hale gelmiştir. Aydınlar ve politikacılar kıtadaki barışı koruma süreci hakkında farklı görüşler

geliştirdiler. Bu anlamda federalizm önerilen seçeneklerden birisi olmuştur.

Maalesef, tarihsel koşullar Avrupa'da ulusal egemenliğin çok değerli olduğunu ve Avrupa devletlerinin egemen güçleri paylaşmaya istekli olma olasılığının çok düşük olduğunu göstermiştir. Roma Antlaşması (1957) uyarınca, Avrupa projesinin ekonomik kısmı sürekli ilerleme kaydederken, politik olarak Avrupa federal birliği ve ortak bir savunma sistemi fikri gelecek için başlatılmıştır. Ancak, kurucuların federal emelleri devam etmektedir.

Batı Avrupa'da savaşlar arası ve sonrası dönemde çok sayıda federalist hareket kuruldu: Avrupa Birliği (1938), Federalist Birlik (1938), Avrupa Federalist Hareketi (1943), Avrupa Birliği (1940'lar) , Avrupa Uluslararası Hareketi (1950'lerin başında) ve Avrupa Federalistler Birliği (1947).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Ekim 1946'da Avrupalı federalistler ve Amerikan federalistler, bugün Dünya Federalist Hareketi olarak bilinen bir federal örgüt kurdular. Daha sonra, 1950'lerin başında, Avrupa Federalistler Birliği, doğrudan vatandaşlar tarafından seçilen bir Avrupa Meclisi için Avrupa kampanyasını başlattı. Bu kampanyanın arkasında önemli federalist isimler vardı: Altiero Spinelli (Avrupa Federalist Hareketi Genel Sekreteri), Paul-Henri Spaak (Avrupa Hareketi Başkanı), Alcide de Gasperi, vb. Böylece, yirmi yıl sonra Avrupa Parlamentosu doğrudan oylama ile seçilen bir kurum olacak.

Maastricht Antlaşması, Avrupa uluslar-üstü kurumlarının işleyişine başka değişiklikler getirmiştir. İngilizlerin ısrarı üzerine, yetki ikamesi ilkesi Antlaşmaya dâhil edilmiştir. Yetki ikamesi ilkesi, Avrupa terminolojisinde vatandaşları doğrudan etkileyen kararların en yakın seviyelerde alınması anlamında kullanılmaktadır. Bu, güçlerin ve yetkilerin açık bir şekilde sınıflandırılmasını gerektirir, böylece örneğin, toplum düzeyinde çözülebilecek sorunların bölgesel düzeyde ele alınması gerekmekte ve bölgesel olarak çözülebilecek sorunların ulusal veya Avrupa düzeyinde ele alınmaması gerekmektedir. Yetki ikamesi ilkesi, Avrupa federalist düşüncesinin temel ilkelerinden biridir. Bu ilke, aynı zamanda taslak Avrupa Anayasası'na da dâhil edilmiştir.

Avrupa Anayasal Antlaşması, Avrupa'nın Avrupa'nın Geleceği Konvansiyonu tarafından hazırlanmıştır ve aktivistler tarafından Avrupa Birliği'nin kurulmasıyla başlayan siyasi bir Avrupa kampanyasına yeniden enerji sağlama şansı olarak görülmüştür. 2001 yılında, Üye Devletlerin Devlet ve Hükümet Başkanları, Geç Avrupa Birliği'nin daha iyi işlemesi için bir Avrupa Sözleşmesinin yeni bir "imtiyazlı kurallar" getirmesi konusunda anlaşmaya karar vermiştir. Bu kararı aldılar. Çünkü 15 üye devletten 25 Üye Devlete genişlemesi, mevcut kuralların Birliğin işleyişini sağlamak için ayarlanması gerektiği anlamına geliyordu. Bu kararın bir sonucu olarak, Laeken Bildirgesi (2001) olarak bilinen, Avrupa Sözleşmesi taslağı hazırlanmıştır. Ulusal parlamentolardan, Avrupa Parlamentosundan ve Üye Devletlerin hükümetlerinden 105 üyeden oluşmaktaydı.

Avrupalı federalistler, yüksek düzeyde vatandaş katılımı ve Temsilciliği içeren bu süreci memnuniyetle karşıladılar. Amerika Birleşik Devletleri'nin oluşturulmasından önce Philadelphia Konvansiyonu modelini takiben, Avrupalı federalistler Avrupa Birliği'nin geleceği için gereken iddialı reformları uygulayarak vizyon ve cesaret istedikleri Avrupa Anayasal Konvansiyonunu ortaya koyan bir dizi "Federalist Mektuplar" başlattılar. Avrupa

Federal Anayasası taslağı hazırlamaya çağıran bir sözleşme kapsamında “Sözleşme için Federalist Plan” önerdiler. Bu federalist plan, ABD'nin konfederasyondan federasyona dönüştüğü “Virginia Planını” hatırlatmıştır.

Bu plan, Avrupa Birliği'nin çok demokratik, verimli veya şeffaf olmadığı tüm alanlarla ilgilidir. Bu bağlamda, “Federalist Plan” Avrupa Sözleşmesine aşağıdaki hususları benimsemeyi önerdi: belgenin son metni, önceki tüm anlaşmaları içeren ve Avrupa Temel Haklar Şartı da dâhil olmak üzere tek bir belge olmalıdır; Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu adı verilen bir Avrupa hükümetine dönüştürülmelidir; Avrupa Parlamentosu ve Bakanlar Konseyi arasındaki ortak karar alma süreci tüm faaliyet alanlarında bir kural haline gelmelidir; Bakanlar Kurulundaki tüm kararlar çoğunluk tarafından alınmalı ve tartışmalar halka açık olmalıdır. Bununla birlikte, federalizme güçlü bir muhalefetin sonucu olarak, “federasyon” adı nihai belgede bırakılmamıştır.

Aynı zamanda, gözlemlendiği gibi, “Avrupa Birliği'nde, iyi bilinen entegrasyon süreçlerinin aksine, parçalanma süreci gittikçe daha belirgin hale gelmiştir. AB üye ülkelerinin bazı idari-bölgesel birimlerinin bağımsızlık kazanma ve parçası oldukları devletlerden ayrı olma arzusundan bahsediyoruz [225, s. 30].”

Avrupa Birliği, çoğu ulus-devlet olan bağımsız devletlerden oluşur. Bu devletler gerçekten de giderek "işlevsel olarak federal" hale geliyor. Bununla birlikte, uzun bir durgunluk (veya bunalım) olsaydı ve bazı AB üye ülkeleri diğerlerine kıyasla çok yüksek işsizlik oranları yaşasalardı, üye devletler, federasyonun "politik olarak işlevsiz" olarak algılanan bazı ekonomik federal yapılarını parçalamak için oy kullanabilirlerdi. ABD gibi çoğu klasik federasyonun aksine, Avrupa Birliği büyük olasılıkla çıkış özgürlüğü varsayımı ile dikkate alınmaya devam edecektir [130]. Bu görüş, şüphelerin neden devam etmesidir: “AB'nin kalkınmasının ayırt edici bir özelliği, bir federal anlaşma üzerinde anlaşmaya varılamamasıdır. AB entegrasyonu, hâlihazırda yerleşik ulusal demokrasilerin bulunduğu bir ortamda gerçekleşir; ulusal demokrasiler kendilerinin bir Avrupa devleti tarafından değiştirilmelerine izin vermek için kolayca tesir altında kalmayacaklardır. Cevapsız bırakılan soru şuydu: bu, AB'nin federalizm için uygun olmadığı anlamına mı geliyor, yoksa AB'nin bir araya gelmesinin ayırt edici özellikleri, federal teorinin hazır cevaplara sahip olmadığı zorlukları mı beraberinde getiriyor?” [48, s. 427].

Şu anda Avrupa Birliği'nin etkin bir şekilde örgütlenmesi fikri, siyaset bilimleri alanındaki uzmanların çeşitli tartışmalarının gündemindedir. Bu bağlamda, araştırmacılar dört temel modelden bahsetmektedir: Amerikan ve İsviçre federalist modeli, Alman federalleşme modeli ve merkezi model olarak da bilinen Fransız modeli.

Merkezi model. Bir kontrpuan olarak sunulan, Fransa'da geliştirilen merkezi model, Avrupa Birliği'ne bir örnek, hatta bir referans olarak hizmet edemez. Gerçekten de, bu modelin projeksiyonu, Avrupa Devletleri ve Avrupa uluslarının daha birleşik olacağı bir Avrupa ulus-devletinin oluşmasına yol açacaktır. Merkezi yapı, bölgeselleşme sürecinde olmasına rağmen, Avrupa Birliği için bir model olarak hizmet edemezken, Fransa, Birliğin demokratik maddesinin tanımlanmasına kesin olarak katkıda bulunmuştur: insan hakları, özgürlük, eşitlik, egemenlik ve ilkeler kavramları ki bu kavramlar demokratik devletin temelidir. Bunlar Avrupa Birliği'nin kuruluşuna önemli katkılardır. Ancak bu temel kavramlar, tek ve bölünmez bir egemenlikten koruyan ve piramidal bir düzen ve tekdüze normlar çerçevesinde üniter bir siyasi sistem içinde tekâmül etmiştir. Demokratik ve üniter ulus-devlet, İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda, özellikle ekonomik alanda devletin müdahale alanlarının genişlemesine karşılık gelen, yürütme ve onun idari aygıtında daha büyük bir güç

yoğunlaşmasıyla güçlendirildi (kamulaştırma, politik, ekonomik ve sosyal) [40]. Fransız siyasi kültürünü belirleyen bu az sayıdaki özellik, Fransız geleneğinin günceline karşı bir Avrupa Federasyonu devrimci fikrini başlatan Fransız yöneticilerin cesaretini ve sıra dışı vizyonunu ölçmeyi mümkün kılmaktadır. Bugün bile, bu gelenek Fransız siyasi sisteminin daha az müdahaleye ve daha fazla bölgeselleşmeye doğru evrimine rağmen Avrupa Birliği algısını bozmaktadır. Yerel yönetimlerin şehirlerde artan rolü ve bölgeselleşme süreci, Avrupa entegrasyonunun etkileri ile birlikte bu siyasi sistemi dönüştürmektedir. Bundan sonra, siyasi söylem, federalizmin temel kavramları olan ortak egemenlik, önemli güçlerin farklılaşması ya da ortak kullanımı, Birlik içindeki ulusal kimliklere saygı gibi fikirleri aktarma eğilimindedir.

Alman federalleşme modeli. Alman federal modeli, Avrupa Birliği'nin belirli koşullarına daha uyumlu görünüyor. Güç Bund (federasyon) ve Länder (üye devletler-eyaletler) arasında dağıtılır ve her biri kısmi ve bazen paylaşılan bir egemenliğe sahiptir. Bu görev bölümünde, bir dizi sektör federal devlete ayrılmıştır: dış ilişkiler, savunma, maliye ve ulaşım ve göç sorunları. Länder, özellikle eğitim ve kültür alanlarında ayrılmış yetkilere sahiptir, ancak Bund yasama hakkını kullanana kadar birçok konuda yetkilidir. Bund ayrıca, Länder'in kanun yapmak için kendisinden talepte bulunulan "çerçeve yasaları" kabul etme yetkisine de sahiptir. Federal Devlet, kendi faaliyet alanları dışında, Federal Yasaların uygulanması için Länder yönetimine güvenmektedir ve bu nedenle vatandaşlar tarafından uygulanmaları konusunda belirli bir tercih payına sahiptir. Alman ve aynı zamanda İsviçre federalizminin bu yönü "yürütme federalizmi" [156] terimleriyle belirlenmiştir. Bununla birlikte, eyaletlerin özerkliği de yeni vergiler koyma gücü şeklinde ortaya çıkmaktadır [282].

Alman modelinin başka bir yönü, analistlerin yanı sıra Avrupa Birliği aktörlerinin de dikkatini çekiyor: Federal Sisteminin ayırt edici özelliklerinden biri olan federal seviyede Federal Meclis ve Federal Konseye ikili katılım. Bununla birlikte, Üye Devletlerin ABD Senatosunda veya Kantonların İsviçre'deki Devletler Konseyi'nde eşit temsilinden farklı olarak, Bundesrat'taki (Federal Konsey) koltukların dağılımı, Länder'in (Eyalet) değişken büyüklüğünü dikkate alır. (4 Länder'in her biri 6 sandalye, 5 Lander koltuğu toplam 69 sandalyeden 4'ü ve 4'te 3'ü). Bu, Avrupa Birliği Konseyi'ndeki oyların ağırlığının dikkate alınmasında bulunan bir örnektir. Burada olduğu gibi, her Eyalet benzersiz bir pozisyon alır. Yargı işlevleri olarak Yüksek Mahkemenin içtihadı, Adalet Divanı'nın içtihadı gibi, Länder mahkemelerinin kararları arasında genel bir uyum sağlar.

İşleyişi sırasında, sistem İsviçre'de olduğu gibi Bund ile Länder ve Länderler arasında işbirliğini geliştirmiştir. Bu anlaşma ağları, farklı bir bağlamda da olsa, Avrupa Birliği içinde bulunan bir "işbirlikçi federalizmin" çerçevesini oluşturmaktadır. Alman ve İsviçre uygulamalarına benzer şekilde, Avrupa Birliği sistemi bazen "işbirlikçi federalizm" olarak tanımlanmaktadır. Bu terimin uygulanması birkaç soru ortaya çıkarmaktadır. Aynı kavramı farklı sistemlerde kullanmak için bir temel var mı? İkincisi, aynı sistemin önemli bir yönüne meşru bir şekilde genel bir kapsam atayabilir miyiz? Bütün İşbirliği sistemi "hükümetler arası federalizm" terimi ile nitelik kazanabilir mi? Bu kavram, ağları aynı zamanda Länder veya Kanton hükümetlerini, birçok sosyo-ekonomik, kültürel ve akâdemi k aktörleri içeren de işbirlikçi federalizmin gerçekliğini ortadan kaldırıyor.

Bilindiği gibi Almanya, devlet olmadan önce bir millettir. Yeniden birleşmenin neden olduğu bazı uyumsuzluklara rağmen, Länder'in göreceli çeşitliliğine karşın, tabanda sosyal, kültürel ve dilsel homojenlik sıkıntısı bulunmayan bir ulustur. Öte yandan, eşitsizlikler İsviçre'de ve Birlik içinde güçlü bir şekilde itham ediliyor: dillerin ve kültürlerin çeşitliliği, sosyal, ekonomik ve politik yapılar, genel boyuta eklenen yaşam tarzları ve davranışlar, zengin deneyim ve katkılarına rağmen, Alman federalizm modeli birlik için bir model olarak

önerilemez [128].

Uzmanlar, bugün Federal Almanya Cumhuriyeti'nin devlet yapısından, Federal merkezin ve eyaletlerin çıkarlarını ve pozisyonlarını koordine etmek için müzakerelerin (müzakere demokrasisi) önemli bir rol oynadığı "çalışma federalizmi" olarak bahsetmenin zaten mümkün olduğuna inanıyor [253, s. 70]. Aynı zamanda, yetkilerin ve güçlerin açık bir şekilde tasvir edilmesi federal merkezle ilişkilerde eyaletlerin eşitliği ile karakterize edilir. Almanya Federal Cumhuriyeti, klasik bir simetrik federasyon haline gelmiştir ki, tüm gelişim süreci, önemli olmasa da, federalizmin "ekildiği" "toprak" olduğu harika fikrini doğrular Köklü bölgesel gelenekler, demokrasiyi destekleme konusunda toplumun her düzeyinde tutarlılıkla birleştiğinde federal kurumların yerleşmesini ve iyi çalışmasını sağlamıştır.

Amerikan federalleşme modeli. İyi bir AB organizasyonu örneğinde, ABD deneyiminden de faydalanmak iyidir. Özellikle başlangıçta, en azından ABD bir referans noktası olarak hizmet etti. Büyüklük, büyük pazar - eyaletler arası ticaret Maddesine ve bazı engellerin kalıntılarına rağmen-seri üretim, Federal Rezerv sistemi, hizmetlerin rolü, bilim ve teknoloji gibi bazı yönlerden dolayı onlar tartışılmaz bir avantaja sahiplerdir. Bununla birlikte, belirgin farklılıklar eşit derecede önemlidir: devletler arasında uzun bir çatışma tarihinin olmaması ve bir eyaletten diğerine dil ve kültür, yapı ve gelenek çeşitliliği. Uzun zamandır asimilasyon yoluyla eritme potası yöntemini uyguladıktan sonra, Amerika Birleşik Devletleri bugün ekonomik-kültürel farklılıklar ile işaretlenmiş çok kültürlü bir toplumun sorunları ile karşı karşıyadır. Başkanlık federalizmi deneyiminin ve onun iki meclisli (Senato ile Temsilciler Meclisi arasında farklılaşmış bir ritim ve eşit olmayan ağırlık), gücün güçlü bir kişiselleştirilmesi ve yürütme ve yasama yetkilerinin belirgin bir şekilde ayrılmasıyla, küreselleşmede ABD'yi lider yapmaktadır. On sekizinci yüzyıldan miras kalan anayasalarına rağmen, Amerika Birleşik Devletleri teknolojik devrime ve iletişim toplumuna uyum sağlama yeteneğini ve bunun ötesinde yeni ve daha verimli bir ekonominin gelişimini göstermektedir. Federal gücün merkezileştirilmesine yönelik eğilim, yeni liberal ekonominin ve federal hükümetten belirli bir kopuşa neden olan serbestleştirilmenin etkisi altında tersine dönmüştür: Federe Devletler bu nedenle ekonomik kalkınma, sağlığın sosyal korunması, çevre ve eğitim alanlarında daha fazla sorumluluk almak zorundadır. Aynı zamanda, başta teknolojik alanda olmak üzere girişimler ve yaratıcılık, kamu otoritelerini, üniversiteleri ve işletmeleri bir araya getirmiş, ayrıca çoğu zaman dilsel ve etnik bölünmeleri kapsayan sosyo-ekonomik eşitsizlikleri arttırırken ekonomiye yeni bir dinamizm kazandırmıştır. Sorun, teknolojik ve ekonomik patlamanın siyasi ve sosyal dengenin talepleriyle nasıl uzlaştırılacağı sorusudur. Amerikan modeli birçok bakımdan Avrupa sosyal modeline karşıdır.

Amerikan siyasi hayatı, federal ve eyalet güçleri ile yürütme, yasama ve yargı dalları arasındaki denge arayışı ile domine edilmek suretiyle ortaya çıkmaktadır. Amerikan siyasi hayatı, işlevleri ayırmaya ve sorumlu kurumların özerkliğini sağlamaya çalışan kontrol ve denge sistemini koruma arzusunun işaretini taşır. Önemli yetkileri olan Başkan Kongre bütçesinden sorumlu değildir. İkincisi, başkanlık veto hakkı ile dengelenen yasama gücüne sahiptir. Bu çerçevede, çeşitli Alman ve İsviçre federal eyaletlerinde bulunan sürekli bir müzakere pratiğine ihtiyaç vardır.

Diğer iki husus vurgulanmalıdır: Yüksek Mahkemenin rolü ve komisyonlar ve federal kurumlar ağı. Yüksek Mahkeme, yasama yetkilerinin faaliyetleri üzerinde anayasal denetim uygular ve kurumlar ile güç dengesi üzerinde belirleyici etkiye sahiptir. Bu bağlamda, Avrupa

Adalet Divanı Topluluk sistemi üzerinde benzer bir etki yapma eğilimindedir. Yüksek Mahkemenin içtihadı, yasanın uyumlaştırılmasına katkıda bulunur ve renkli toplumların hakları gibi konuları ele alarak Amerikan toplumunun evrimini etkiler. Karşılaştırıldığında, Avrupa Adalet Divanı bir Topluluk hukuki düzeni yaratmıştır ve sıklıkla Antlaşmalar çerçevesinde yeterliliklerin geliştirilmesine katkıda bulunarak, Üye Devletlerin en yüksek mahkemelerine toplumun sorunlarını büyük ölçüde bırakmıştır. Bununla birlikte, Amsterdam Antlaşmasına temel haklar ve diğer alanları dâhil ederek Üye Devletler Adalet Divanı'nın kararının kapsamını genişletmiştir [128].

Avrupa Komisyonu'nun veya Avrupa Parlamentosu'nun işlevlerini geliştirmek için düzenleyici yetkilere sahip bağımsız komisyonların ve Federal İdari Ajansların deneyimleri dikkate alınmalıdır. Bir dizi Bağımsız Komisyon aşağıdaki alanları kapsamaktadır: Üye Devletler arasındaki ticaret, para sistemi, rekabet, ulaşım, enerji, ticaret, iletişim ve mesleki ilişkiler. Ekonomik yaşam sektörlerini bağımsız olarak düzenlemeyi ve kontrol etmeyi amaçlayan bu Komisyonlar, Kongre'nin özerk yapıları olmakla birlikte, ilgili sektörlerdeki baskı gruplarının tercih edilen hedefi haline gelmiştir. Yaklaşık otuz civarında, Federal İdari Ajanslar çeşitli alanlarda yürütme organlarıdır. Bu, Birliğin aşamalı olarak meşgul olduğu ve Amerikan deneyiminin değerli olabileceği, âdemi-merkeziyetçiliğin işlevsel bir yoludur. Ancak, alandaki uzmanlar “federal sistemleri benimseyen en demokratik ülkelerin ABD modelini izlememeyi seçtiklerini” savunuyorlar [130, s. 21].

İsviçre federalleşme modeli. “Federal fikir ve bunun nasıl uygulanabileceği ile ilgilenenler, ilham arayışında İsviçre'ye bakıyorlar [29, s. 163].” İsviçre federalizm deneyimi, Avrupa entegrasyonu sürecine daha yakın görünmektedir. Avrupa Birliği gibi, İsviçre de çok uluslu, çok dilli ve çok dinlidir. Bu yapısal çeşitlilik, partizan bölünmelerle birleşince, istikrarı güçler ayrılığı içinde demirlenmiş, fakat aynı zamanda referandum ve insiyatif kullanımı ile yeniden dengelenen bir kolektif hükümetinin varlığını açıklar. Sistem yüksek derecede güvene ve fikir birliği için gayretli bir araştırmaya dayanmaktadır. Bu araştırma, yasal önerilerin geliştirildiği uzmanların ve çıkar gruplarının kapsamlı istişaresi ile gösterilmiştir. Bu, İsviçre pratiği ile topluluk pratiği arasında belirgin bir paralelliktir. Bu nedenlerden dolayı, İsviçre bazen Avrupa Birliği için bir model olarak önerilmiştir.

İsviçre, genişlemeden sonra yaklaşık AB Üye Devlet sayısı olan 26 Kanton veya Federe Devlete sahiptir. İki meclisli Parlamento, Kanton başına milletvekili sayısı nüfusu ile orantılı olan insanları temsil eden 200 seçilmiş temsilciden müteşekkil bir Ulusal Konseyden ve 46 üyeden (2'si Kanton tarafından seçilen) oluşan bir Devlet Konseyinden oluşur. Federal Hükümetin (Federal Konsey) oluşumu, genişlemeden sonra Avrupa Komisyonu üye sayısının sorununu hatırlatan bir problem ortaya çıkarmıştır. Temel fark, yedi üyeli Federal Konseyin dayandığı karşılıklı güveni pekiştiren İsviçre'nin yavaş entegrasyon sürecinde yatmaktadır. Yedi üye çeşitli bölgeleri ve dil topluluklarını değil, aynı zamanda ana siyasi grupları da temsil etmektedir (2 Sosyalist, 2 Radikal, 2 Hıristiyan Demokrat ve merkezden 1 Demokrat). Parlamento tarafından seçilen Federal Konsey, iki roman, bir Fribourgeois (iki dilli kanton) ve dört Almanca konuşan kişiden oluşur. Bu oranlar sabit değildir ve Büyük Kantonların varlığı istenirse (Cenevre, Vaud, Zürih veya Bern), bu değişkendir ve küçük bir kantondan bir kişinin seçimini dışlamaz. Bununla birlikte, bu numara *yedi*, yüksek derecede güven ve uyumu yansıtır, ancak Avrupa Birliği'nden çok uzaktır. Bu nedenle, üyelikleri Üye Devletlerinkinden daha düşük olan bir Komisyonu kabul etmenin zorluğu ortaya çıkıyor.

Dış politikaya gelince, tarihler ve aynı zamanda Kantonların farklı kimlikleri, dış politikaları arasında muhalefet olmasa da farklılıklar meydana getirmiştir. Bu şartlarda, Büyük kıta güçleri ve barış içinde yaşama arzusu arasında sıkışan İsviçre tarafsızlığı seçti. Çok daha

büyük bir ölçekte, Afrika, Latin Amerika ve Asya ülkeleriyle geleneksel bağları olan Avrupa Birliği üye ülkeleri teorik olarak İsviçre çözümünden etkilenebilir. Ancak üyelerinin uluslararası sorumlulukları, dünyadaki ekonomik ağırlığı ve siyasi potansiyeli, tarafsızlığı seçmeyi ve dünyadaki sorumluluğunu üstlenmeye zorlamayı imkansız hale getiriyor.

Bu nedenle, dört modelin analizi, aşağıdakileri doğrulamamızı sağlar: federatif kurumlar, ortak ilkelere ve heterojen gerçeklere göre ortak bir özellik kümesi sunar. Bu nedenle Almanya'da üyelerin özerkliği, bir Senato veya bir Devletler Konseyi ve bir Bundesrat'a katılımları ile tamamlanmaktadır ki bu, 2 senatörün veya danışmanın Devletleri eşit bir şekilde temsil etmesinden farklı olarak, seçilmiş temsilcilerden değil, eyalet hükümetlerinin veya tam yetkili üyelerinden, Bakanlar Kurulu'ndaki oyların ağırlığından farklı olmayan bir ağırlıkta oluşur. Her iki durumda da, her devlet veya eyalet sadece kendisine tahsis edilen oyları kullanabilir. Bu kural, bir kuruluş oluşturan ülkeye veya Land'e göre oyların bölünmezliğini vurgular. Tüm seçmenlerin Temsilciler Meclisi, Ulusal Konsey veya Federal Meclis'te temsil edilmesine gelince, bu temsili kurum ve seçim sistemi, ulusal uyumu, partizan bölünmesini ve Länder'in önemini yansıtır. İsviçre ve Avrupa Birliği'nde, Birleşik Krallık hariç, orantılı seçim sistemi, küçük partilerin ve çeşitli azınlık siyasi akımlarının temsil edilmesini teşvik ederek çeşitliliği de teşvik eder.

Ortak işlevler arasında, normların ve değerlerin destekleyicileri olarak yöneticilerin rolünden bahsedebiliriz. Yöneticiler terfi eylemleri yoluyla, vatandaşların ve kamuoyunun, derneklerin siyasi güçler olarak arzularını dinleyen bir lider olarak rollerini korumaya çalışırlar. Partizan perspektiften (Almanya'da) veya çok partili (İsviçre'de) Federasyonları oluşturan çeşitlendirilmiş ve merkezi olmayan grupların bütünlüğünü ve belirli bir tutarlılığını sağlarlar. Dolayısıyla uyum, dış ilişkilerde kimlik ve bağımsızlığın belirgin bir boyutu olan Federasyonların temsilinde kendini ileri sürer. Federasyonun kendine münhasır yetkileri arasında, çoğu temsili kurumların yardım ve kontrolü ile özerk hükümet fonksiyonlarıdır. Örnek olarak, kontrol hakkında onay veya sansür şeklinde ve bütçe yoluyla konuşmamız durumunda. Amerikan, İsviçre veya Alman örneklerinde federalizm, dış düzlemde kimliği ve yerel düzeyde çeşitlilikteki birliği birleştirir; bu bölgesel kimliklerin iddia edilmesi, şehirlerin ve bölgesel başkentlerin artan rolünün yanı sıra bölgesel kültürlerin korunması ve teşviki (örneğin: küçük diller) ile güçlendirilmiştir.

Merkezi yönetimin farklı biçimleri toplumların, geleneklerin ve siyasi kültürlerin farklılıklarına karşılık gelir. Amerikan başkanlık sistemi, coğrafi olarak geniş bir alanda genel yön ve birlik sağlama ihtiyacına cevap veriyor. Bu, Başkana popüler bir meşruiyet veren, iktidarını kişiselleştiren ve iç ve dış görünürlüğünü güçlendiren Başkanlık seçimi sırasında iki büyük siyasi partinin bir araya gelme işlevini açıklıyor. Karar verme kapasitesi ve üstünlüğü, devlet sekreterleri tarafından desteklendiği yönetim şekli işleyişinde, Devlet Başkanı ve Hükümet Başkanı olarak fonksiyonlarının birleşmesiyle güçlendirilir. Avrupa Birliği'nde, genel oy hakkı ile Doğrudan Seçim fikri kabul edilecekse, üye devletlerin hükümetlerinin parlamenter geleneğini dikkate alarak, tercihen başkanlık ve Hükümet işlevlerinin çoğaltılması şeklinde gerçekleştirilebilir. Yarı başkanlık Fransız sisteminde bile parlamenter sistemin yerleşmesi hiç şüphe bırakmaz. Evrensel oy hakkının bir sonucu olarak Başkan, ulusal meclis tarafından yetki verilen ve ona karşı sorumlu olan meclis çoğunluğunun hükümeti ile birlikte bulunur. Başkanın görev süresinin 7 ila 5 yıl arasında gözden geçirilmesi sırasında, bu reformun bir başkanlık sistemine veya bir meclis hükümet sistemine yol açmayacağına dair garantiler verilmiştir. Avrupa vatandaşları tarafından seçilen bir Başkan için seçim yapılması halinde Fransız yürütmesinin deneyimi Birlik için değerli olacaktır.

Alman hükümeti modeli de Şansölyenin liderlik rolünden güçlü bir şekilde

etkilenmektedir. Sadece Parlamento tarafından seçilen ve kendisinden önce sadece sorumlu olan hükümetin üyesi olan Şansölye, kabineyi oluşturur ve Bakanları ve görev atamalarını belirler

Bu sistem, iki büyük gruptan birinin Şansölyesi genellikle liberal veya yeşil iki küçük partiden birinin desteğiyle büyük bir partinin oluşturduğu hükümetlerle sonuçlanan kusurlu bir iki taraflılığa dayanmaktadır. Genel olarak, hükümetler büyük bir istikrara sahiptir. Bu bağlamda, Üye Devletlerin geleneklerini göz önünde bulundurarak, güçlü uyumu olan bir ulus içindeki Alman hükümetinin biçiminin Birliğin gelecekteki bir hükümetine dönüştürülmesinin daha az uygun ve daha zor olduğunu belirtiyoruz.

Bir bakıma, İsviçre kolej hükümeti, Avrupa Birliği parametreleriyle en yüksek derecede uyumluluk göstermektedir. Bir tür yönetim yapısı oluşturan yedi üyeden oluşan Federal Konsey artık modern bir hükümetin tüm işlevlerini yerine getirebilecek durumda değildir. Bununla birlikte, gelecekte, bu yedi kişilik grup, etkin bir hükümet yapısına bağlı olarak kendilerini üst düzey pozisyonların uygulanması ve genel kuralların tanımlanması ile sınırlamalarına izin verecek bir formüle yaklaşabilir. Geleneksel muhafazakârlığa rağmen, İsviçre'nin Birliğe katılım yolunda gideceği gün de kaçınılamayacak bir reform gerekiyor. İkinci daha derin fark, Federal Konseyin bir parlamenter dönem boyunca kaldırılamaz olması nedeniyle: sansür gücü olmayan Parlamento'ya karşı sorumlu değildir ve diğer taraftan, referandumun sonucu pozisyonuna aykırı olsa, Federal konsey yerinde kalmaktadır. Bu istikrarın karşı ağırlık olarak yarı doğrudan demokrasinin kullanımı vardır. Bu açıdan Avrupa Birliği'ne olan uzaklık harika bir durumdur. Öte yandan, birbirini takip eden anlaşmaları ile Komisyon başkanlığını güçlendiren Avrupa Birliği'nde, Federal Konseyin işbirliği deneyimi (yıllık başkanlığın avantajları ve dezavantajları) zaten dikkate alınmıştır. Bu bağlamda, çok uluslu ve verimli bir federal yönetim deneyiminin Avrupa düzeyinde pilot bir deneme gibi görüldüğünden bahsetmek gerekir.

Bu federalizm modelleri (Amerikan modeli ve İsviçre federalist modeli, Alman federalleşme modeli) bağlamında, yönetici genellikle örgütlere ve sosyal güçlere danışır. İlgili tarafların bu istişaresi, federal eyaletlerin hükümetlerinin, Länder veya Kantonların istişaresini tamamlar. Ayrıca, her birinin ağırlığı bir federal modelden diğerine, bir alandan diğerine ve etki araçlarına göre önemli ölçüde değişir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki lobi ve lobici sayısı ve Washington'daki yoğun faaliyetleri federal düzenlemeye yol açmıştır. Federal hükümet ve iki meclis grubu gruplar ve uzmanlarla istişarelerde bulunur ve bu nedenle onların etkilerine maruz kalırlar. İsviçre uygulamasında, Anayasa kapsamındaki sosyo-ekonomik derneklerin istişaresi önemli ölçüde gelişmiştir. Komisyonun, güçlerinin artmasından bu yana ve Avrupa Parlamentosu'nun sosyoekonomik grupların ayrıcalıklı hedefleri olduğu Birlik'te bu deneyimlere atıflar sıktır.

İşbirlikçi federalizme gelince, farklı kurumsal bağlamlarda ve değişen derecelerde hem Topluluk sisteminde hem de federal eyaletlerde, Almanya ve İsviçre'de mevcuttur. Bu iki örnekte, işbirliği süreci, bütünün düzgün işleyişine zarar vermeyen bir federal sistemin sadece bir parçasıdır. Öte yandan, topluluk bağlamında, nitel *işbirliği* entegrasyon sürecinin aksine işbirliği sürecini dile getiren başka bir çağrışımı vardır. Bu anlamda, Üye Devletler arasındaki işbirliği güçlendirilebilir, ancak aynı zamanda tıkanmalara da yol açabilir. Bu durumda, federal bir devletteki üye devletler arasındaki "hükümetler arası" ilişkilerin, gelişmekte olan bir topluluktaki hükümetler arası ilişkiler ve süreçlerle karıştırılmayacağını belirtmek gerekir. "Hükümetler arası" terimi, Avrupa Birliği çerçevesinde hükümetler tarafından oybirliği ile karar verme anlamına gelir ve bu kararların herhangi bir doğrudan ve otomatik etkiye bağlı olarak aktarılması ve uygulanmasını kontrol eder. Bu geleneksel hükümetler arası

örgüte dönüştür. Bu durumda, alandaki uzmanlar tarafından sunulan başka bir görüşü hesaba katmalıyız. Bu nedenle, onların görüşüne göre, hükümetler arası unsurlar Avrupa Konseyi gibi bazı kurumlarda var, ancak hükümetler-arası federalizm ifadesi Avrupa Birliği için uygun değildir.

Öte yandan, federal devletlerin analizi federasyon türlerindeki farklılıkları ortaya koymaktadır: ABD'deki başkanlık federalizmi, Almanya'daki parlamenter federalizm ve İsviçre'deki genç yürütme federalizmi. Bununla birlikte, bu farklı kurumsal yapılar bir dizi işlevi yerine getirir ve bir dizi federatif prensibi uygular. Federal hükümete atfedilen münhasır yetkiler arasında dış ilişkiler, güvenlik ve savunma, uluslararası anlaşmalar ve ticaret politikası, para ve makro-ekonomik politika bulunmaktadır. Bu yetkiler ve güçlerin ayrılığı Anayasada tanımlanmıştır. Böylece, federal devlet yalnızca açıkça ona atfedilen güçleri kullanır. Yetkiler ya federe devletlere aittir ya da federal devlet ve federe devletler tarafından müzakere edilmiş ve icra edilmiştir.

Avrupa federalizminde ve özellikle İsviçre'de, müzakere yetkileri kategorisi en büyüğüdür. Liberal meslekler için kapasite belgesinin düzenlenmesi ve sinemanın düzenlenmesi de dâhil olmak üzere yaklaşık 30 müzakere yetkisi içerir.

Böylece, federal devletlerin deneyimleri çeşitli federatif sistemlerin evrimini işaret eder ve federasyonun hem bakımını hem de evrimini garanti eden bir dizi genel prensip önerir. Dinamik bir federatif temel ögenin varlığı, federasyon üyeleri arasında bir denge anlamına gelir. Genel olarak, bu federal devletler ortak değerler ve insan hakları, diğer bir deyişle demokratik ilkeler üzerine kuruludur. Bu anlamda, Avrupa federalizmi kavramı, federalizm ve demokrasi arasındaki karşılıklı bağımlılık ve merkezi olmayan bir devletin kalkınma trendi anlamına gelir, ancak vatandaşlarının haklarına ve değerlerine saygıya dayanır.

Federal perspektif, federalizmin sivil kurumlara, demokrasiye ve refah ve gücün adalet dağılımına bağlı olarak alternatif olarak federalizmin inşası yoluyla ülke veya devletin parçalanmasını durdurmak için ılımlı veya orta dinamik çözüm olarak yorumlanır. Bu anlamda federal sivil kurumların federal pratik ve kültürel rönesans ve medeniyeti, insan haklarını teşvik ettiği ve sivil ve federal bir toplum kurduğu anlamına gelir.

Federalizm, siyaset teorisindeki en tersine çevrilmiş konu olabilir, ancak bunun iyi bir nedeni vardır. Birçok siyaset bilimci, federal sistemde ve esasen toplum ve devlet kurumlarında reform ve değişim ve siyasi yenilenme süreci için bir alt yapı görmektedir.

Federal ilkelerin uygun şekilde uygulanması aşağıdakileri teşvik edebilir:

- Yaşam ve sivil toplumda ulusal birlik, siyasi, ekonomik ve kültürel rönesans inşası.
- Anayasa kurumlara destek ve bağımsız ve alanında uzman bir yargı.
- Entegrasyon ve uluslararası standartlara uyum, uluslararası ilişkilerin geliştirilmesi ve Uluslararası kuruluşlarla iyi işbirliği.
- Birleşmiş Milletler Cenevre Sözleşmelerine göre demokrasiye ve insan haklarına saygı.
- Dünyada demokrasinin ve insan haklarının savunulması.
- Düşünce ve ifade özgürlüğü ile basın ve medya özgürlüğü.

Daha önce belirttiğimiz gibi, bir federasyon (latin: foedus, uygun), merkezi bir “federal” hükümet tarafından birleştirilen bir takım kısmen kendi kendini yöneten devletler veya bölgeler içeren bir birliktir. Bir federasyonda, bileşen devletlerin kendi kendini yönetme statüsü tipik olarak anayasal olarak yerleşiktir ve merkezi hükümetin tek taraflı bir kararı ile değiştirilemez. Federasyon çok etnikli olabilir veya her ikisi de durum böyle olmasa da geniş bir toprak alanını kapsayabilir. Federasyonlar çoğunlukla karşılıklı kaygılara veya çıkarlara dayanan bir dizi egemen devlet arasında orijinal bir anlaşma üzerine kuruludur.

Ayrıca, yukarıda belirtildiği gibi, federasyon veya federalizm, bir genel hükümet (tüm ulusal topraklar üzerinde otoriteye sahip olan) ile bir dizi alt ulusal hükümet (kendi toprakları üzerinde bireysel olarak kendi bağımsız otoritelerine sahip olan,) arasında bir anayasal güçtür ki toplamı neredeyse tüm ulusal toprakları temsil eder. Federalizm sabit değildir - daimi müzakere olan bir süreçtir: (M. Burgess'in onu tanımladığı gibi, C. Friedrich'in iddiasını dikkate alarak) bazı sorunlar şu anda tanınmıyor, bazıları çözülebilir ve bazıları ise hâlihazırda çözülemez [23, s. 35-36].

Bize söylenen modern nüfus merkezleri çok geniştir ve en alt seviyede doğrudan karar verebilmek için oldukça konsantredir. Şimdiki, ulus ötesi, genellikle son derece merkezileştirilmiş sosyal sistemimizde, devlette temsili arttırmak, önerdiğimiz bürokratik kurumların verimliliğini arttırmak, siyasi ve ekonomik yaşam üzerindeki ütopyacı “yerelci” şemaları ilerletmekten daha iyidir.

Önemli fark, konfederalizmin merkezi hükümetin her zaman oldukça zayıf olduğu bir sistem olması, federalizmde ise merkezi hükümetin biraz daha güçlü olabilmesidir. Avrupa Birliği konfederal yönetim biçiminin yeniden canlandırılmasının en iyi örneğidir. Bir konfederasyon (üye devletlerin egemenliğinin bir Antlaşması ve sürdürülmesi yoluyla oluşturulmasını paylaştığı), federal bir devletten daha az olmasına rağmen (ancak giderek daha fazla sayıda yetkinin kendisine devredilmesi ne kadar sürer?) aynı anda federal bir devlet kadar güçlü ve etkili olabilirken, kurucu unsurlarının kimliğini ve egemenliğini kesinlikle korur [82, s. 110].

Siyaset bilimciler, federal sistemin, siyasi sistemin azınlığı çoğunluktan kurtarmak için doğal bir model olduğunu düşünmektedir [248]. Bu durumu federal sistemde açıkça görüyoruz, çünkü ilk İngiliz federal sistemi, federal sistemin ilanı ve uygulamasıyla 1701'den bu yana “ İngiltere (sınırları içeren bir şekilde) olarak İskoçya ile birlikte bir Birleşik Krallık ” olmak için ortaya çıktı ve gelişti. Federal siyasi sistem İrlanda Cumhuriyeti'ni de kapsayacak şekilde gelişti ve genişledi (1922). Ayrıca 1972'de Britanya'daki federal siyasi sistem olarak, Kuzey İrlanda topraklarının dâhil edilmesine ve İngiliz birliklerinin 1998'de kendi topraklarından çekilmesine, federal bir bölge olarak ve iç yönetiminde bağımsız ve ulusal güvenliğini kontrol etmeye devam etti.

Kuşkusuz, Fransız Devrimi'nin Avrupa'daki geleneksel siyasi sistemler üzerinde büyük bir etkisi oldu ve Alman Kaiser'i federal deklarasyon (bildirge) formunu 16 federal devlet için bir sistem olarak duyurmaya teşvik etti. Federal siyasi sistem 1776'da Amerika Birleşik Devletleri'nde ve daha sonra 1910'da Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda'da geniş bir şekilde yayıldı ve daha sonra 1923'te İspanya'yı içerecek ve Hindistan ve Pakistan'ı da kapsayacak şekilde genişletildi (1947). Avrupa ve Amerika ve Orta Asya'daki federal sistemin başarısı, “Birleşik Krallık'ı 1971'de Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki federal sistemi desteklemeye teşvik etti ve yeni Irak'taki federal sistem için kültürel ve politik bir modeldi ”[59].

Sonuçta, federal projeler her zaman modern gelişmiş demokrasilerin çerçevesine tam olarak uymayan birçok farklı şekil alabilir. “Bu çeşitliliği göz ardı etmek federalizmin anlaşılmasını sınırlar ve karşılaştırmalı analizi fakirleştirir” [230].

Bu nedenle, avantajları ve dezavantajları dikkate alarak, federalizm ilkelerine dayanan bölgesel-devlet yapısı sistemi kesin olarak değerlendirilemez. Bir yandan, federalizm, tek bir devlet bölgesinin merkezi yönetim ilkelerini merkezi olmayan bölgesel öz-yönetim ile birleştirerek, karmaşık bir şekilde örgütlenmiş bir siyasi topluluğun yeterince etkili bir şekilde kontrol edilebilirliğine izin verir. Ancak, aynı zamanda, federal sistem yüksek bir istikrarsızlık potansiyeline sahiptir, bu da esas olarak merkez ve bölgeler arasındaki ilişkilerdeki çatışma potansiyelinden kaynaklanmaktadır.

Bu problemin karmaşıklığı, öncelikle modern dünyada faaliyet gösteren ulusal federalizm modellerinin yönlerinin tek bir paydaya indirgenemeyeceği gerçeğinde yatmaktadır: aslında, her bir federal devletin, bazen belirgin bir şekilde, federal bir devletin diğer tüm varyantlarından ve hatta daha fazla konfederasyondan ayıran kendine özgü özellikleri vardır.

3.3. Çağdaş federalizm ilkelerinin politik olarak belirlenmesi:

Moldova Cumhuriyeti Örneği

Federalizm olgusu, modern dünyanın birçok durumunu ve sürecini kapsar ve tamamen farklı şekillerde yorumlanabilir. Federalizm güç paylaşımı teknolojisi olarak anlaşılır; insanın politik doktrini; ideoloji; devletin kurumsal yapısını etkileyen sosyal ilişkilerin türü; Etno-politik ve etno-kültürel problemleri çözenin, çatışmaları çözenin, insan haklarını, halkları, bölgeleri vb. gözlemlemenin bir yolu gibi görünüyor. Görünüşe göre, bu tanımların sadece bir kombinasyonu, bizi "federalizm" kavramıyla belirlenen fenomenin anlayışına yaklaştırıyor gibi görünüyor.

Federalizmin özünün ifadesi, güven, uzlaşma, fikir birliği, birlik çeşitliliği, anlaşma, işbirliği, ortaklık, hoşgörü gibi ilkelerdir. Siyaset bilimcilerinin görüşüne göre, "federalizm doğrudan bireyin haklarıyla ilişkilidir, çünkü azınlık olmadan çoğunluğun olmadığını ve azınlıkların haklarını koruduğunu iddia eder... Küçük toplulukları korumak için etkili bir araçtır. Gerçekten kendi kendini yöneten toplum, gücün alternatif merkezileşmesi ve iktidar ve politik dayanıklılık. Yukarıdakiler, uzmanların federasyonu ana demokratik hükümet türlerinden biri olarak görmelerine izin veriyor [226, s. 228]. " Bütün bunlar federalizmi bir tür demokratik hükümet olarak yorumlamamızı sağlar. Bu nedenle, demokrasi ve federalizm birbirini teşvik eder ve güçlendirir ve federal kurum ve sistemler insanlardan seçilmeli ve ilgili teknokratlar tarafından yönetilmeli ve müdahaleden sakınan gerçek demokratik uygulama yapılmalıdır.

Uzun bir aradan sonra, dünyada federalist fikrin bir tür "canlandırılması var. Federalizme olan talep açıkça artıyor [243, s. 6]." Bu, Sovyet sonrası alanda da, ancak belirli bir perspektiften gözlemlendi.

Örneğin, Orta ve Doğu Avrupa'nın bazı ülkelerinde, federalist söylem bile her zaman popüler değildir ve yetkililer tarafından genellikle ulusal güvenliğe bir tehdit olarak görülür. Komünizm sonrası ülkelerde federalizmin popüleritesinin bir dizi nedeni hakkında konuşabiliriz. Bunlar arasında federalizmin insanlar, etnik ve bölgesel gruplar, azınlıklar, vb. için ek özgürlükler anlamına gelmesidir. Bu zaman alır. Post-komünist ülkelerde federalizme karşı olumsuz tutumun nedeni, seçkinler ve kitleler tarafından anlaşılmasının doğasıdır. Federalizm kitle bilinci için bir değer değildir ve seçkinler federalizmi sadece belirli bir politik rotayı uygulamak için bir araç olarak kullanırlar. Bu nedenle, federalizm kitlelere ayrılıkçılık ve devletin çöküşüne yol açan bir politika olarak sunulur. Fakat aslında, federalizm, bölücülüğe karşı gerçek bir garantidir ve çok etnikli toplumun birliği için aktif bir mekanizmadır.

Komünizm sonrası ülkelerde, ulusal devletlere özel değer verilir. Genellikle siyasi seçkinlerin ve kitlelerin zihninde, etnik kimlik ve ulusal devlet doğrudan özgürlük ve demokrasi ile ilişkilidir.

Vurgulamanın "etnik demokrasi" olduğu Letonya, Estonya gibi ülkelerde haklarenellikle öncelikle sayısal bir çoğunluğa sahip olan belirli bir etnik grup tarafından kullanılır. Çoğunluğun çıkarlarını ifade eden baskın etnik gruplar ve seçkinler, kendi ayrıcalıklı konumları hariç, kamu ve devlet yaşamının tüm yönlerini demokratikleştirmeye hazırdır.

Federalizm, etnik çatışmaları çözme yöntemi olarak yalnızca demokrasilerde kullanılabilir. Çoğulcu rejimler federal kurumlar için yenilik yapar ve federalleşme potansiyelinin kullanılmasına izin veren gerekli durum koşullarını uygular.

Federalist fikirler Belçika, Brezilya, İngiltere gibi konsolide demokrasiler ve diğer ülkeler için organiktir. Eski komünist devletler arasında, konsolide demokrasiler oldukça

azdır. Sözde "etnik demokrasilere" atıfta bulunamazlar. Sonuç olarak, komünizm sonrası ülkelerde federalist projelerin geleceği, öncelikle demokratikleşme sürecinin gelişimi, kitle bilinci ve siyasi elit değerlerinde etnik ve devlet hakları üzerinde bireysel hakların önceliğinin oluşturulması ile ilgilidir.

Sovyet sonrası devletlerden yalnızca Rusya, siyasal pratiğinde federalizm ilkelerini az çok izlemeye çalıştı. Diğer Sovyet sonrası devletler federalizmi kültürel, etnik, dilsel, bölgesel vb. problemleri çözenin bir yolu olarak görmemeyi tercih ediyorlar. Federalist projeler, eski SSCB devletlerinin demokratik değerlere bağlılıklarını ilan eden bazı devletlerin siyasi elitleri tarafından reddediliyor.

Bu durum, "konsolide demokrasiler ve transit demokrasiler arasındaki temel farktan kaynaklanıyor" gibi görünüyor [223, s. 117]." Bu tür ülkeler için, demokratikleşmenin başarılı bir şekilde uygulanması çok önemli bir görevdir ve federalizmin talep edilmesi durumunda potansiyel olarak federal kurumların oluşumuna yol açacaktır.

Federalizm, Rusya'nın siyasi sisteminin reformunda ana faktörlerden biridir [239]. Aynı zamanda, mevcut aşamada, bir siyasi strateji seçmek için yeni öncelikler ve görevler tanımlama ihtiyacı ortaya çıkmaktadır, çünkü demokratik bir yönetim biçimi olarak federalizmin, büyük bir bölgeye ve kalabalık nüfusa sahip bir devlet için en kabul edilebilir olduğuna araştırmacılar dikkat çekmektedir [246].

Paradoksal olarak, federal makamların etkili ekonomik düzenlemeyi sağlamadaki başarısızlığı, dış ekonomik bağları geliştirmek için gerçek fırsatları sınırlayarak bölgesel özerklik için bir dezavantaj göstermiştir. İkinci bir paradoks, petrol, gaz ve elmas gibi son derece satılabilir malların bulundurulmasının merkezi kontrole tabi tutulması gerçeğinde yatmaktadır. Bu da, üçüncü bir paradoks meydana getirdi: "egemenliğin yurt içinde işe yaramasını sağlayan şey (ekonominin ve politik rekabetin devam eden hükümet yönetimi), dışarıdan neyin işe yarayacağını tam tersiydi. Bu koşullarda, egemenlik arayışı yeniden merkezileştirme için kolay bir hedef olduğunu kanıtladı " [269, s. 2-3]"

Federal merkez ve bölgeler arasındaki ilişkiler iki süreçten etkilenir - merkezileşme ve âdemi -merkeziyetçilik. Rusya'da, bunlar iki uç biçimde ifade edilir - parçalanma ve tek yönlüleşme. Genellikle bu ilkeler bir dereceye kadar ortaya çıkar, ancak "âdemi merkeziyetçi özelliklerin üstünlüğü, ülkenin konfederasyon yolu boyunca gelişmesi için bir önkoşuldur ve merkeziyetçi devletlerin üstünlüğü söz konusu olduğunda, üniter bir sistemin kademeli olarak oluşması meydana gelir [248, s. 3-4]."

Modern reformun "dikey güç" özelliği - gücün federal düzeyde sıkı bir merkezileşmesi demektir. Bu sınırsız olamaz, bu yüzden onu âdemi -merkeziyetçilik gibi bir eğilim ile dengelemeye ihtiyaç vardır [237, s. 107]. Ülkenin liderlik yönetimi tarafından aktif olarak sürdürülen Rusya'daki "dikey gücün güçlendirilmesine" ilişkin bugünkü politikası "ülkenin gerçek federalleşmesi" olarak düşünülebilir [223, s. 123]. Ve bu gerçeklik "demokratik değil, otoriter-dominant" tır [298].

Rusya Federasyonu, özünde, bir "klasik" federasyon için genel kabul görmüş federal kriterlerin hiçbirini karşılamamaktadır. SSCB mirasçısı olarak, Sovyet döneminde tamamen federal değildi. Aslında, Sovyet devleti gerçek anlamda federal değildi, çünkü "pratikte SSCB'de çalışkan bir otoriter siyasi rejim vardı [249]." SSCB ve Rusya Federasyonu, hayat destek meselelerinin çözümünde bölgelerin bağımsızlığının herhangi bir tezahürü hariç, kesinlikle merkezi devletler oldukları için ve prensip olarak değillerdi ve federasyonlar olamazlardı. "Merkez, talebini bölgelere empoze etti ve çoğu zaman bölgelerin görüşlerini dikkate almıyordu. Gerçek federalizm böyle bir ilişki sistemini temelden dışlar"[240, s. 31].

Rus siyaset bilimciler, Rusya'daki federalizmin üniter içeriğe sahip harici bir form

olduğu sonucuna varıyorlar. Rusya sadece isim olarak “geleneksel ya da tabiri caizse sembolik bir federasyondur [243].” Dolayısıyla, “federal kurumlar, artık askıya alınmış bir animasyon durumundadır [235].” Her durumda, uzmanlar oldukça kasvetli bir ışık altında Rusya'da gerçek bir federasyonun gelişme umutlarını görüyorlar: “Yüksek bir olasılıkla, ülkenin mozaik siyasi alanının bozulması ve parçalanması olmasa da, otoriter modelin bir sonraki yeniden üretilmesine mahkûm kalıyoruz. [301].”Siyasi bilimcilerin görüşüne göre, politik ve ekonomik gerçekleri göz önünde bulundurarak yalnızca mevcut federal ilişkiler sisteminin modernleştirilmesinin bir sonucu olarak, Rus federalizminin yeni bir modelinin oluşturulması mümkündür [233].

Kendi sorunlarını çözmeden, Rusya, aynı zamanda yakın çevrede bulunan ülkeleri kendi çıkarları doğrultusunda etkilemeye çalışıyor. Bu nedenle Rusya'nın siyasi liderliği Ukrayna'nın federalleşmesini şiddetle destekledi. Bu arada, Rus tarafı 'Ukrayna'nın federalleşmesi fikrinden vazgeçmez ve otonom fikirleri yaymak için Ukrayna'nın batısında ve güneybatısında etnik faktörleri kullanmaya çalışır” [26]. Burada, diğer durumlarda olduğu gibi, federalist fikir “Rusya'nın sınırlı ve sanal olsun, etki alanını genişletmek ve güçlendirmek amacıyla kötüye kullanılmaktadır [235].”

Aynı anlamda Moldova ile ilişkili olarak “Kırım sendromu” (federalleşme) [186] ortaya çıkmaktadır. 1992'den bu yana, Rusya, Moldova Cumhuriyeti'ni eski Sovyet alanında “federalleşmenin öncüsü” yapmak için çok fazla şey istiyordu, çünkü bunun için Transdinyester ile bir “yeniden entegrasyon” (Rusça versiyonda) ve ardından “enklavizasyon” olarak, birçok Rus uzmanı açıkladı [303]. Çatışmanın tetikleyici faktörü olarak Rusya'nın rolü (problemi etnopolitiğe değil, jeopolitiğe indirgeyerek ve kendi çıkarlarını hedef alarak) çeşitli araştırmacılar tarafından vurgulanmıştır. Bu nedenle, Transdinyester çatışmasının çözümünü hesaba katmak mantıklı olacaktır ve bu görüşe, “ilk etapta, siyasi-idari veya çok ırklı değil jeopolitik faktör üzerinde” katılıyoruz. Moldova'nın bağımsızlığının ilan edilmesinden ve Transdinyester bölgesinin ayrılmasından neredeyse otuz yıl sonra, Kişinev hala çok sayıda ulusal ve ulusal kimlik kusurunda bölgesel parçalanma sorunuyla karşı karşıyadır ve şaşırtıcı bir şekilde veya değil, birçok çözüm mevcut olmuştur [215, s. 2-3].”

Bu çerçevede, bir dizi proje önerilmiştir: Moskova Protokolü veya "Primakov Planı" (05.08.1997), AGİT'in (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı) federalizasyon projesi (1-3.07.2003), Kozak Protokolü (2003), Voronin-Sova Projesi (2004), Yuşçenko Planı (2005) ve Dodon Projesi (2013). Bu projelerin içeriğinde federalizmin gerçek ilkelerine saygı duyulduğunu belirtmek gerekir.

Araştırmacı Pantelimon Varzari, Moldova Cumhuriyetinin siyasi yaşamında var olan en derin siyasi bölünmeler arasında “tek taraflılık ve federalizmi vurguluyor [217, s. 164]. ” Bu gözlemlerle mutabık olarak Oleg Casiadi, Moldova Cumhuriyetinin “açık hedeflerin nasıl formüle edileceğini bilmediğini, Batı ile Doğu arasında dengeleme denilen çok yönlü politikayı tercih ettiğini” doğru bir şekilde belirtmiştir. [171, s. 191].”

Moldova Cumhuriyeti için federalleşme fikrinin ısrarı (ve bugün Rus diplomasisinin rotası Moldova ve Transdniestria federasyonunun / konfederasyonunun çatışma bölgesindeki anayasa üzerinde devam ediyor ve aslında Kozak planına geri dönüyor [223, s. 122]) Rusya Federasyonu tarafından teşvik edildi - “Kremlin tarafından sunulan fikir” [180, s. 198] - Moldova Cumhuriyeti'nin büyük bir siyasi oyunda bir kukla (ama yine de bir rol) olarak rol oynadığını ve siyasi elitlerinin bu oyuna geldiğini fark etmemizi sağlıyor. Bu yüzden federalleşme konusu, Moldova siyasi seçkinlerinin politik gündeminin ilk planında periyodik olarak ortaya çıkıyor.

Moldova Cumhuriyetinin Transdinyester çatışmasına bir çözüm olarak federalleşmesi

hakkında, AGİT (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı) müzakere masasında Moldova ve Transdinyester arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi için ilk “planların” başlatıldığı 1997 yılından beri tartışılmaktadır [215 , s. 2]. Ülkenin doğu bölgesindeki çatışmaya çözüm bulma konusundaki uluslararası tartışmalar başlatıldığında, Moldova'nın federalleşmesi lehindeki görüşler birkaç Batılı uzman tarafından dile getirildi: Mevcut koşullar altında (2002, notumuz - R. S) , federal bir çözümün seçimi Moldova gibi çok uluslu bir devlet için en iyi seçenek olarak kabul edilmelidir [30, s. 1],” çünkü federalleşme genel olarak, “etnik çatışma söz konusu olduğunda, demokrasiyle, insan haklarıyla vb. ilişkili olumlu çağrışımlara sahip bir kavramdır”, özellikle ne kadar çok ve anormal bir şekilde ortaya çıkarsa [180, s. 198]. Böyle bir seçeneğin belirli dayanağı dile getirilir: Transdinyester (de facto gibi- fiili gibi) şu anda küçük bir devlettir, uluslararası olarak tanınmamaktadır, ancak bir devlet kimliğine özgü tüm ayırt edici yapı ve işaretlere sahiptir. İşte burada federalleşmenin önerisinin kültürel farklılıkları ve kimliği uzlaştırmaya çalışmak zorunda olduğu varsayımı geliyor, bu nedenle üniter devleti koruma girişimi en baştan kabul edilmiştir.

Moldova Cumhuriyeti'nde çeşitli dönemlerde öne çıkan siyasi partilerin liderleri, çeşitli koşullar altında, söz konusu konuyla ilgili siyasi oluşumların, çoğu federalleşmeye karşı düşmanlık gösteren konumlarını ifade ettiler. Sosyal Liberal Parti (2002) lideri Oleg Serebrian'ın vizyonu, “Kiev federal planının önerdiği çözüm“ felakettir [204, s. 14].” Halk Gücü Partisi başkanı Nicolae Chirtoacă, ülkenin federalleşmesinin “Moldova Cumhuriyeti için dramatik bir senaryo olacağını söyledi [206].”

Anket sırasında (Ocak 2006) Moldova Cumhuriyeti'nin federalleşmesi fikri Kişinev'in siyasi gündeminde olmamasına rağmen, Moldova Cumhuriyeti'ndeki 7 Siyasi Partinin gündemlerinin öncelikleri ile ilgili konumlarını belirtmeyi amaçlayan bir ankette, federalizm konusu en önemli konu olarak kabul edildi [205, s. 56-57].

Sosyalist Partinin en üst üyesi olan bugünkü Cumhurbaşkanı Moldova'yı federalleştirme fikrinin tüm eleştirileriyle birlikte, federalleşmenin destekçisi olduğunu açıkladı: “ Sosyalistlere göre tek çözüm, Moldova yanlısı güçler, Moldova Cumhuriyeti hükümetine gelir, acilen müzakere masasına oturacak ve Nistru sol kıyısındaki bölgeye özel bir statü verilmesinden dolayı ortaya çıkan bu çatışmanın siyasi çözümünü belirleyecektir. Artık federal bir devletin tüm yönleriyle bir ülkede yaşıyoruz ve bu bizi korkutmamalıdır [179].”

Bununla birlikte, federalleşme fikrinin formülasyonuna, dış uzmanlar söz konusu olduğunda, soru işaretleri ile her zaman eşlik edilmiştir: “Federalleşme yoluyla çatışma çözümü? [99, s. 90],” “federalleşme yoluyla Moldova ve Transdniestria için uyumsuzluk çözümü? [30, s. 1],” en arkada federalleşme planını pratik olarak olanaksız kılan birçok eksikliğe işaret etmektedir [30, s. 2].

Moldova Cumhuriyeti'nin federalleşmesi fikrinin başlatılması gerçekleşti (O zamanlar AGİT ve diğerleri tarafından desteklendi), Moldova Cumhuriyeti'nin mevcut toprakları "hiçbir zaman, hiçbir şekilde, bir federasyon olarak “fonksiyon” icra etmedi ve yeni devletlerin çoğu geçen yüzyılın sonunda eski sosyalist alanda ortaya çıktı, bu da bazı (sözde) federasyonların dağılmasının sonucuydu. Komünist sonrası dünyada, federalizm sadece 1990'a kadar bir federasyon içinde bir federasyon statüsüne sahip olan Rusya'da başladı. SSCB'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan 13 Cumhuriyetin hiçbiri federal bir devlet olmadı. AB'ye katılan ülkelerin hiçbiri (Macaristan, Polonya, Romanya, Slovakya, Letonya, Estonya, Litvanya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovenya) federal bir devlet Örgütü modeli geliştirmedir [200, s. 46].”

Şu çok açıktır ki, üniterden federalist bir sisteme nihai geçiş, yerel ve merkezi

hükümet arasındaki ilişkide, ulusal birliğin federal bir sisteme geçişini gerçek koruma maliyetinin artmasına yol açan farklı nüfus grupları arasında temel bir değişikliktir ve bu durum santrifüj eğilimlerini teşvik edebilir ve dengeye zarar verebilir Bir üniterden federal bir sisteme geçen veya yeni demokratik bir ortamda federal bir sistem kuran bir ülke “yönetişim kalitesinde ani ve dramatik değişiklikler görmeyi beklememelidir. Bunun yerine, yeni kurumsal kurallar beklentileri ve davranışları etkilemeye başladıkça bu etkilerin zamanla birikmesi muhtemeldir “[52, s. 14]. ”

Moldova Cumhuriyeti'nin çoğul bir toplum olduğunu kabul etmek (A. Lijphart' göre çoğul toplumlar - "dini, ideolojik, dilsel, kültürel, etnik veya ırksal çizgiler boyunca keskin bir şekilde kendi siyasi partileri, çıkar grupları ve iletişim medyası ile neredeyse ayrı alt gruplara bölünmüş toplumlardır [84, s. 31]”, Prof. V. Moraru tarafından formüle edilen fikirle uyumludur ki, bir devletin kuruluşunda “etnik ilişkiler stratejisini doğru seçmek çok önemlidir [263, s. 306]. ” Moldova Cumhuriyeti'nde, büyük siyasi, sosyal ve ekonomik dönüşümlerin ilk yıllarında, Moldova Cumhuriyeti'ndeki ulusal azınlıklara ilişkin mevzuat, uluslararası yasal belgelerde belirtildiği gibi, etnik köken, dil, cinsiyet veya din istisnasız insan hakları ve temel özgürlüklere sıkı sıkıya bağlı olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte, bir sonraki dönem, araştırmacılar tarafından onaylandığı gibi, “Avrupa Konseyi'nin gerekliliklerinden ve tavsiyelerinden sapmalar, etnik kriterler üzerine çizilen iç sınırları kabul ederek ve Moldova'nın federalizasyon sürecinin başlamasıyla belirlilik kazandı. Azınlık haklarını düzenleyen hukuk sisteminin karakteri ve bu kuralları algılayan eski zihniyet, istikrarsızlaştırılmış etnik ilişkiler meydana getirdi [183].”

Bu bağlamda, Rumen yazar N. Țibrigan'ın ifadesi şu şekilde doğrulanıyor: “federalizm, kurumsal bir tecrübe olarak, çok ırklı bir devlet için bir çözüm olabilir, ancak tüm toplum düzeyinde, vatandaşların alt seviyesinden kabul edilen siyasi bir fikir birliği olacaktır [215, S. 4].” Moldova'nın çok ırklı bir devlet olduğu ve bu nedenle federal formül için doğal olduğu iddiası kendi içinde tutarlı değildir. ABD'nin de çok ırklı bir devlet olduğu doğrudur, fakat bu nedenle federal bir devlet olmadığını ” uzmanlar açıklamaktadır [273, s. 17].

Moldova Cumhuriyeti için çok kültürlü bir tanıma modeli (kültürel özerklik olarak) sıklıkla dile getirilmektedir veya çoğu kez Doğu Avrupa'daki federalleşme sorunu ortaya çıkmaktadır [30]. Alman modeline atıfta bulunulmuştur. Ancak gerçek koşulları göz önüne alırsak, bu mümkün değildir. Şu kesindir ki: Moldova Cumhuriyeti'nin tarihi tamamen farklıdır ve federal bir devletin filizlerini içermez: “Moldova Cumhuriyeti'nin Kozak Planına göre federalleşmesi - ister Moskova'dan ister Berlin'den olsun - gerçek jeopolitik mantığa sahiptir, fakat idari olarak bir tane mevcut değildir [178].” Modern federasyonların analizi göstermektedir ki, “çatışmalarda modellerin uygulanmasının uygun olmadığını, ancak federal bir sistemin uygulanmasını mümkün kılan belirli koşulların ve unsurların varlığını” uzmanlar ifade etmektedir [283, s. 15].

Ancak, Transdinyester çatışmasını çözmek için Moldova'nın bazı federalizasyon projelerinin başlatılması düşünüldüğünde, bu konuya da değinmek uygun olacaktır. İlk olarak, avukatlar açıklamaktadır ki [201, s. 9], Moldova Cumhuriyeti Anayasası Madde 1 şunları ifade eder: “Moldova Cumhuriyeti tek bir ve bölünemez bir devlettir” [175] tamamen veya kısmen birkaç devlet birimine (devlete) bölünemez ve Federal bir devlete dönüşemez. Bununla birlikte, anayasal hükümlere rağmen, politik faktörler temelinde, Moldova Cumhuriyeti'nin federalleşmesi yoluyla Transdinyester çatışmasının çözülmesini öngören projeler önerildi. Bu projelerden birinde, İspanya'nın modeli Transdinyester çatışmasını çözenin en uygun yolu olarak gösteriliyor. Boris Negru, bu tür tekliflerin dayanağı yoktur

ve bir dayanağı olamaz demiştir. Moldova Cumhuriyeti'nin federalleşmesi bir yandan bütünlüğe doğru bir adım değildir ve Nistru'nun sol yakasını ülkenin geri kalanından daha da rahatsız edecektir [198, s. 145].

Federalleşme, Moldova Cumhuriyeti'ndeki ayrılıkçı çatışmaya bir çözüm olarak önerildiğinden, bu tür durumlarda hangi devlet türünün daha uygulanabilir olduğuna dair tartışmalar başlamıştır, belirli bir özerkliğe sahip bölgesel birimlerden oluşan üniter mi yoksa federal mi? Federalizmin savunucuları, böyle bir projenin sunduğu şu fırsatı özetledi: “bir federasyon, devlet verimliliği ve ilaveten siyasi özgürlük üzerine kurulur [272].”

Uzmanlara göre, federasyon özerklik unsuru ile tanımlanabilir. Özerklik üniter devletlerde de çok iyi temsil edilebilir. Farklı şekillere sahip olabilir ve çok çeşitli konfigürasyonlarda bulunabilir. Etnik, idari, kültürel vb. mevcuttur. Çoğu durumda, özerklik gücün âdemi merkezileşmesini içerir ve gücün adem-i merkezileşmesi mutlaka bir federasyon anlamına gelmez. Ancak, Moldova Anayasası'nın 142. maddesinin hükümlerine işaret ettiği gibi: “Devletin egemen, bağımsız ve üniter karakteriyle ilgili hükümler ve devletin daimi statüsüyle ilgili hükümler, yalnızca referandum tarafından onaylanarak, seçim listesine kayıtlı vatandaşların çoğunluğunun oyuyla gözden geçirilebilir. Vatandaşların temel hak ve özgürlüklerinin veya garantilerinin bastırılmasıyla sonuçlanırsa revizyon yapılamaz [175].”

Bilindiği gibi, federal bir anayasal düzenleme, ülkedeki etnik-politik gerilimleri çözmenin bir yolu olarak yerli ve uluslararası aktörler tarafından aktif olarak savunulmuştur. Ancak, federal bir anayasal çözüme ulaşma konusundaki ilerlemeyi ihmal edememek, her federal sistemdeki siyasi yaşamı demokratikleştirmedeki değişen başarı derecesinden etkilenmektedir. Toplumdaki sosyo-politik dönüşüm bağlamında gerçek bir demokrasi olmadan federalleşmeye dayanan başarılı bir sistem olmayacaktır [15]. Sonuç olarak her federal sistem, ülke içinde gerçekte var olan çatışmalardan ortaya çıkar. Bu, işlevselliğinin siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel dönüşümlerin gerçek zorluklarıyla ilişkili olduğu anlamına gelir.

Zorluklar, Moldova Cumhuriyeti'nin sorunlu bölgeler de dâhil olmak üzere üniter bir devlet olması gerçeğinden kaynaklanmaktadır: uluslararası toplum tarafından tanınmayan Transdinyester Bölgesi (tanınmayan "Transdinyester Moldova Cumhuriyeti"nde organize edilmiştir) ve Gagauz-Yeri bölgesel-özerk birimi. Gagavuzya normatif çerçevenin öngördüğü parametrelerde rahat gibi görünüyor: araştırmacılar hatta şunları söylüyor: “UTAG'ın kurulması, Gagavuz'un Moldova Cumhuriyeti'nin geri kalanı tarafından izolasyonu olarak görülmemeli, fakat etno-kültürel özgünlüğün korunması ile bir bütünleşme yolu olarak görülmelidir [197].”

Transdinyester liderliğin simetrik iki devletli bir federasyonu tercih ettiği görülüyor. Moldova yetkilileri, iki eşit kurumdan oluşan bir federasyonun kabul edilemez olduğunu belirttiler. Bazı küçük azınlık grupları daha radikal çözümleri savunuyor. Ayrılma ve uluslararası kabul gören bağımsızlık, Transdinyester'de küçük bir azınlık olan Transdinyester'in “aşırı sol” un fikri olarak kaldı. Romanya ile birleşme bir grup sağcı ve bir de "Büyük Romanya" taraftarları tarafından desteklendi. Bu, özellikle 1990'ların başında önemli bir görüştü. Romanya ile birleşme umudu Transdinyester'deki federasyon karşıtı söylemde önemli bir rol oynamaktadır.

Dniester Nehri'nin sol ve sağ kıyılarında kurulan siyasi rejimlerin doğasındaki farklılığın “federalleşme görüşmelerinde tarafların birbirlerini nasıl algıladıkları ve federalleşme konusuna nasıl yaklaştıkları üzerinde güçlü bir etkisi vardır [109, s. 74].”

Transdinyester'in, Moldova'nın tarafsız devleti olmasının, Transdinyester de dâhil olmak üzere Moldova'da özel koşullar nedeniyle Moldova ve Transdinyester'in bu konuyu

müzakerelerde “eşit unsurlar” olarak ele alması şeklinde koşullandırılabilmesinin barışçıl dönüşümün yararını karşılayabileceği anlaşılıyor. Bölgenin statüsünü tartışmaya hazır olduklarını gösteren “Tiraspol liderleri, yorucu bir şekilde“ imtiyazları dağıtma ”ve asıl amacı bağımsız bir devlet kurmak olan bir“ Moldova konfederasyonu ”oluşturmayı amaçlayan çeşitli projeleri teşvik ettiler [214, s. 79].” Uzmanlar şunları keşfetti: “ tekliflerde dayatılan "ortak devlet" in karışık ve tartışmalı kavramı, Kişinev muhaliflerine "iki egemen devlet Birliği" için müdafaa etmeye devam etme fırsatı sundu [214, s. 81].”

Transdinyester'deki sesler, uluslararası toplumu uluslararası bir himaye kurmaya zorlamak için bir otarşi (özerklik) politikası ve hatta provokasyon ve sabotaj çağrısı yapıyor. De-facto (Fiili) ayrılık ve Transdinyester için tanınmayan bağımsızlık statükoyu tanımlar. Bazıları bunun hem Transdinyester liderliğinin hem de Moldova hükümetinin gerçek tercihi olduğunu öne sürüyor. Bir başka düşünce de Kişinev'in Transdinyester çatışmasını çözmeye girişimlerini sona erdirmesi ve Avrupa entegrasyonuna odaklanma çabaları olması ve bu düşüncenin Moldova'da artan destek aldığı görülüyor. Moldova'daki bazı güçler, Kişinev'in, esasen Rusya tarafından yönetilen bir suç rejimi olarak kabul edilen Transnistrian liderliği ile pazarlık yapmaması gerektiğini savundu. Bu düşüncenin artan sayıda destekçisi, mevcut çıkmazın, işleyen bir piyasa ekonomisine sahip tamamen demokratik bir Moldova'nın gelişmesinin önündeki en büyük engel olduğunu iddia ediyor. Moldova'nın Federal dönüşümünün sosyo-ekonomik-politik nedenlerden dolayı AB'ye katılma olasılığını dışlayabileceği belirtildi.

Federal yerleşime meydan okumak için bir başka argüman böyle bir çözümün de-facto fiili olarak Transdinyester'in bağımsızlığının tanınması anlamına geleceği korkusundan kaynaklanmaktadır. Ancak uluslararası toplum, Moldova'nın toprak bütünlüğünü desteklemektedir. Sırasıyla, Transdinyester'in devletlik iddiaları genellikle yanlıcıdır. Ve bu durumda da, federalizmin “hem ayrılıkçılığı kısıtlayan hem de ayrılıkçılığı bir anda teşvik edici düzenlemeler olduğu düşünülmektedir” [34, s. 20].

Federalleşme fikrinin kabul edilmeme tutumu, diğer ülkelerin uygulamalarına da dayalı, haklı ve gerekçeli bir açıklama bulur. “Bir devlette iyi çalışan bir federal tasarım başka bir yerde denenirse tamamen başarısız olabilir” [100, s. 217]. Bu nedenle, örneğin, federalizm ruhunun ayrıştırmak için çalıştığı (bunun yerine bir toplama mekanizması olan otantik federalizmin tersi) durumlar olduğuna ikna olan D. Fisichella; İtalyan örneğinde, federal tipte anayasal bir tesisin kabul edilmesine karşı etkili olan nedenleri açıklar. Diğer tarihsel ve sosyal gerçekler çerçevesinde- İsviçre'den Almanya'ya ve Amerika Birleşik Devletleri'ne, bu yazar “federalizmin, çeşitli şekillerde yapılandırılrsa da, kendi mantıklılığı olduğunaişaret eder. Ancak bu her ülke için geçerli değildir. Çünkü, geçmişte, ulusal devletin oluşturulması, güvenilir bir alternatifi olmayan üniter bir profil ile kurulmuştur. Şayet ülke kendisini uluslararası arenaya empoze etmek istiyorsa, bugün ve yarın, ulusun kurumsal uyumu ve dolayısıyla onun iç bütünlüğü Avrupa ve küresel bağlamda kesinlikle vazgeçilmezdir. Denenmekte olan ve buna karşı yürütülmesi gereken İtalya'nın kurumsal feshi, ülke için uzun süreli bir düşüş hazırlamaktadır ”[261]. Aynı sözler Moldova Cumhuriyeti'nin siyasi gerçeklerine de uygulanabilir.

Ayrıca, "federalizmin, her zaman önceden var olan bir devlet varlığının bir parçası olan kaçınılmaz meşru devlet eksikliği nedeniyle Moldova için bir çözüm olamayacağı" gerçeğini destekleyen birkaç argüman mevcuttur [215, s. 2].

Bunların belki de en önemlisi, ülkenin demokratik konsolidasyonu olacaktır. Yıllar önce, siyaset bilimci ve politikacı Oazu Nantoi' şunu söylemiştir: “ Avrupa federalist deneyimi, Moldova Cumhuriyeti koşullarında ancak önceden çatışma bölgesinin

demokratikleşmesi ve askerden arındırılması sağlanacaksa uygulanabilir" [292].” Durum belirsizliğini koruyor, ancak, “ne Transdinyester’de ne de Moldova Cumhuriyeti’nde federalleşmenin istenmediği kesindir [279].”

Bilimsel alanda, Moldova Cumhuriyeti'nin nihai federalleşmesi üzerine yapılan tartışmalar ulusal çıkar konusunu ortaya koydu (Victor Juc'un vizyonunda, ulusal çıkar "ulus ve devleti geliştirmenin stratejik önceliklerini belirleyen bir dizi faktörü temsil ediyor, özlerini ve önemini gösteriyor. Bu birincil bir değere sahiptir ve hem iç hem de dış politika yoluyla dizin hedeflerini önerme ve gerçekleştirme yeteneklerini ve üretken olduğu kanıtlanmış jeopolitik faktörün ve ulusal güvenliğin rolünü”gösterir [70, s. 170]).” Böylece A. Burian, “bir devletin dış politikasının başarısının, ulusal çıkarların formülasyonunun netliği ile belirlendiğine” inandığı için, her şeyden önce, devletin fiziksel olarak hayatta kalmasını, toprak bütünlüğünün ve egemenliğinin savunmasını ve korunmasını, dışarıdan gelen herhangi bir gerçek veya potansiyel tehdide uygun cevap verme yeteneğini “ima eden güvenliğin jeopolitik boyutunu vurgulamaktadır [170,s.192]. ”Bu durum V. Saca'ya göre, özellikle Moldova'nın sürekli ulusal çıkarlarının “Moldova ve yabancı faktörler, özellikle de Rus faktörleri arasındaki çelişki ile karşı karşıya kaldığı durumlarda ortaya çıkıyor[208, s. 226].”

Moldova Cumhuriyeti'nin doğu kesimindeki mevcut çatışma bağlamında, Moldovalı yazarların, federalist meseleleri ele alan araştırma çabalarının sadece teorik yönlerin değil, aynı zamanda federalist düşüncenin uygulanmasının pratik sonuçlarına da odaklanmasına dikkat edilmelidir.

Moldova Cumhuriyeti'nin “siyasi veya etnik ilkelere dayanan farklı türde özel özerklikler sunma fikrini takip etmemesi gerektiğine, ancak yerel kamu yönetimi reformunu, Avrupa Yerel Öz-Yönetim Tüzüğü'nün saygı ilkelerini güvence altına alma ruhuyla derinleştirilmesi gerektiğine inanan ” [259, s . 43], bazı Moldovalı yazarlar, ülkenin daha kararlı bölgeselleşmesini bir çözüm olarak önermektedir: “Transdinyester çatışmasının federalleşme yoluyla çözülebilecek mantıksal meselelere girmediği, bölgeselleşmenin federalleşmeye gerçek bir alternatif olduğu sonucuna varılabilir [200, s. 47].”

Farklı devletlerin uygulamalarını incelemek, Moldova'yı federalleştirme fikrini tartışmak veya reddetmek için yapılır, örnek olarak, Vitali Catană, federal yapının kabulü üzerine inşa edilen devletlerin karakteristik ilkelerini ve düzenlemelerini inceledikten sonra [272] şunu iddia eder “ başarılı federasyonlara örnek olarak ve onların basit varoluşlarına atıfta bulunmak, federalist argümanlara bir değer vermez ve tek çözümün Moldova'nın federalleşmesi olduğuna ikna edemez”[172]. Aynı çözüm tarzı ile, “Moldova Cumhuriyeti'nin Federalleşmesi: Fırsatlar ve Riskler” adlı çalışmanın yazarı Igor Boțan, bilimsel, dengeli ve tartışmalı yaklaşımını ortaya koyuyor [272].

Moldova demokratik dönüşümünü netleştirmek için yapılması gereken çok şey var ve demokrasinin ve kurumunun devletin yararına dayalı dönüşümünü güçlendirmek için hala analiz edilmesi ve netleştirilmesi ve verilmesi ve alınması gereken bazı konuların olduğunu ihmal edemeyiz. Moldova Cumhuriyeti örneğinde, uzmanların gördüğü gibi [272] federalleşmenin taleplerine uymayan birkaç değişken vardır: federal birimlerin oluşturulma şekli, bireylerin statüsü, yetkilerin dikey olarak bölünmesi, ulusal ve bölgesel düzeyde çıkarların sınırlandırılması, yetkilerin dağıtımı ve kullanılması, vb.

Bunlar,"herhangi bir federalist çözümün, uzmanların makul bir şekilde sonuçlandırdığı, Cumhuriyetin Avrupa projesinin sonu anlamına geldiği" koşullardır [180, S. 4]. Daha fazla analist için şu açıktır ki - Moldova Cumhuriyeti'nin federalleşmesine yönelik herhangi bir çözüm önerilebilir (Transdinyester için "genişletilmiş özerklik" şeklinde bile olsa), hiçbiri başarılı olma şansına sahip değildir. Moldovalı sosyal ve politik sistem kendi

yoluna devam ediyor ve zorluklara rağmen, gergin ve çalkantılı durumlara rağmen, gerçekte çalışıyor. Federalizasyon projesinin eleştirisi mantıklı görünüyor.

Bunlar, “uzmanların makul bir şekilde sonuçlandırdıkları herhangi bir federalist çözümün, cumhuriyetin Avrupa projesinin sonu anlamına geldiği” durumudur [180, s. 4]. Daha fazla analist için şu açıktır ki - Moldova Cumhuriyeti'nin federalleşmesine yönelik herhangi bir çözüm önerilebilir (Transdinyester için “genişletilmiş özerklik” şeklinde bile), hiçbirinin başarılı olma şansı yoktur. Moldovalı sosyal ve politik sistem kendi yoluna devam ediyor ve zorluklara rağmen, gergin ve çalkantılı durumlara rağmen, gerçekte çalışıyor. Federalizasyon projesinin eleştirisi mantıklı görünüyor.

3.4. Bölüm 3 için sonuçlar

Çalışmanın bu bölümü, mevcut uluslararası sistemdeki federalizm işlevselliğinin koşullarını tanımlamaya odaklanmıştır. Aşağıdaki hedeflere ulaşılmasına hizmet eden 3 paragrafa ayrılmıştır: dünyanın çeşitli bölgelerinde federalizmin karşılaştırmalı bir analizini yapmak; çağdaş federalizmin ilkelerini belirlemek, Moldova Cumhuriyeti'nin politik gerçekleriyle ilgili federalizm sorununu incelemek. Sonuç olarak, aşağıdaki sonuçlar çıkarılmıştır:

- Halen devletlerin etkin bir şekilde örgütlenmesi fikri, siyaset bilimleri alanındaki uzmanların çeşitli tartışmalarının gündemindedir. Bu bağlamda, araştırmacılar dört temel modelden bahsetmektedir: Amerikan ve İsviçre federalist modeli, Alman federalleşme modeli ve merkezi model olarak da bilinen Fransız modeli.
- Federal devletlerin analizi, federasyon türlerindeki farklılıkları ortaya çıkarır: ABD'deki başkanlık federalizmi, Almanya'daki parlamenter federalizm ve İsviçre'de bir oluşturulmuş yöneticisi ile federalizm.
- Federal devletlerin deneyimleri, çeşitli federatif sistemlerin evrimini gösterir ve federasyonun hem sürekliliğini hem de evrimini garanti eden bir dizi genel ilke önerir.
 - * Dinamik bir federatif temel ögenin varlığı, federasyon üyeleri arasında bir denge anlamına gelir. Genel olarak, bu federal devletler ortak değerler ve insan hakları, diğer bir deyişle demokratik ilkeler üzerine kuruludur.
- Federalizm kavramı, federalizm ve demokrasi arasındaki karşılıklı bağımlılığın yanı sıra vatandaşlarının haklarına ve değerlerine saygıyı temel alan merkezi olmayan bir devletin geliştirilmesi anlamına gelir.
 - * Politik bir model olarak federalizm esnek ve demokratiktir, merkezi ve yerel otoriteler arasındaki politik sorunları, birçok kültür ve milliyetten oluşan bir ülkede çözebilir.
 - * Çağdaş federalizmin ilkeleri ve yöntemleri politik olarak belirlenir. Moldova Cumhuriyeti vakası bunu açıkça göstermektedir.

GENEL SONUÇLAR VE TAVSİYELER

Federalizm, merkezi güç ile o devletin topraklarında uygulanan güç arasındaki ilişkilerin uygulanmasında uygulanan ilkelerden biridir. Bu sadece bir devlet örgütü biçimi değil, merkez ve bölgeleri arasındaki ilişkiler ilkesi değil, aynı zamanda kapsamlı bir kavram, bir devletin çeşitliliğindeki gelişme potansiyelini keşfetme kapasitesine dayanan ve kurucu bölgelerin özerkliğidir. Federalist vizyon, diyalogun, karşılıklı olarak kabul edilebilir çözümlerin, sorumluluk paylaşımındaki olasılıkları araştırmaktadır. Bu nedenle çağdaş dünyadaki federalizm, sosyal-politik istikrar için bir önkoşul oluşturur (veya belirli durumlarda) ve ekonomiyi daha verimli hale getirmek için bir araç olabilir.

Federalizm süreçleri doğal olarak şeylerin genel gidişatını bütünleştirir ve politik olarak değişen gerçekleri işaretler. “Uzun yıllar içinde yaşadığımız dünyada algılanabilir büyük değişiklikler var” [194, s. 24], araştırmacılar bu dünyayı anlama ve sosyal kalkınma eğilimlerini keşfetme konusunda meşgul olduklarını belirtiyor. Bu bağlamda federalizm konusu her zamankinden daha uygun, daha belirgin hale geldi. Bu konunun ilerlemesi, ulusal çıkarlar, devlet sistemi düzenlemesi, devletlerin varoluşsal sorunları gibi karmaşık kategorilerle ilgili politik ve jeopolitik durumların şiddetlenmesi zemininde gerçekleşmektedir.

Soğuk Savaş sonrası dönemde, bazı ülkeler çeşitlilik ve ortaya çıkan çatışmalarla başa çıkmak için anayasal çerçevelerinde federal özellikler benimsemiştir. Bunlar arasında Belçika (1993), Rusya (1993), Bosna-Hersek (1995), Etiyopya (1995), Güney Afrika (1996), Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti (2001), Irak (2005) ve Nepal (2015), diğerleri arasında mevcuttur. Ayrıca, federalizm, âdemi merkezîyetçilik ve Suriye, Myanmar ve Libya gibi farklı ülkelerdeki bazı etnik gruplar için bölgesel özerklik sağlanması konusundaki tartışmalar, federal düşüncenin güncel önemini vurgulamaktadır.

Ele alınan konu bağlamında, soruyu olası birçok sorudan cevaplama fırsatı vurgulanmaktadır: federalleşme - çağdaş toplumlarda, bölünmüş toplumlarda istikrarlı demokrasi ve iyi yönetim için bir yol mu? Bu sorgulamaya uygun bir cevap teklif etme girişimi ve çalışmanın amacıydı.

Araştırmamızın merkezi katkısı, federal süreçlerin belirli unsurlarının tanımlanması ve federalizmin işlevselliğinin koşullarının belirlenmesinden oluşur. Ulaştığımız sonuçlar aşağıdaki gibi formüle edilebilir:

* Dünyadaki federalizm deneyimi, en iyi uygulamaları vurgulamak ve eksikliklerle gösterilmiş politik uygulamada uygulanması durumunda olumlu unsurları çıkarmak için zengin bir düşünme malzemesi sağlar.

* Federalizm, 20. yüzyılın ikinci yarısında ve 21. yüzyılın başlarında, başarılı federal projelerin çekiciliği ve modern dünyanın gelişimindeki nesnel eğilimlerle (demokratikleşme, küreselleşme, yayılma, ekonomideki ağ yapılarının, bilgi alanının vb.) önemli ölçüde popülerlik kazandı. Bu koşullar altında, federal devletlerin sayısındaki artış ve federatif prensiplerin devletler tarafından kullanımının genişletilmesi şeklinde açıklanabilir.

* Çağdaş dünyada federalizm konusu, federal ilişkilerin tezahürleri çerçevesinde demokratik süreçlerin özelliklerini ortaya çıkararak sosyal bilimler açısından toplumda çok belirgin bir şekilde ifade edilen fenomeni inceleme fırsatını sunar [144].

* Federal yapıların inşasında ve işleyişinde politik faktörler büyük önem taşımaktadır [141]. Politik bir model olarak federalizm esnek ve demokratiktir, birçok kültür ve milletten oluşan bir ülkede merkezi ve yerel makamlar arasındaki politik sorunları çözebilir [133].

Çağdaş federalizm sadece hükümet biçimini yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda politik gücü organize etmenin bir yolu ya da ülkedeki siyasi sistemi önemli ölçüde belirleyen bir faktör haline gelir.

* Dünyadaki birçok federal devletin oluşumu ve gelişimi tarihi, sosyo-politik, ekonomik ve doğal-coğrafi faktörlerin devlet sisteminin oluşumu ve gelişimi üzerindeki etki faktörleri (nedenleri ve koşulları) arasında özel bir yer aldığını göstermektedir. Bu koşullar, tek tek bölgelerin, devletin örgütlenmesi ve işleyişindeki merkezci ve merkezkaç eğilimlerini güçlendirebilecek veya zayıflatabilecek farklı ekonomik çıkarları teşvik eder [134].

• Bölgesel yapı / ulusal-bölgesel yapı ve demokrasi biçiminde federalizmin politik bir rejim olarak birbiriyle ilişkisi, karar alma sürecine katılan aktörlerin sayısını artırarak demokrasinin gelişmesi için büyük bir potansiyel oluşturur. İktidarı ve sosyal azınlıkların siyasi sürece dâhil edilmesi. Federalizm çeşitliliğe izin verir. Yerel yönetimler doğrudan yerel sorunlarla ilgilenebilir. Bütün ulus, her devletin ve topluluğun uyması gereken tek tip bir politika ile boğulmuş değildir. Eyalet ve yerel yönetimler, belirli eyalet ve yerel sorunlarla başa çıkmak için daha uygun olabilir [132].

• Devletlerin federal yapısı, bölgesel alan, nüfusun yoğunluğu, birkaç milletin varlığı, siyasi rejim veya hükümet tarafından değil, birçok devletin ortak çıkarlarına ulaşmada birleştirilmesi veya serbestleştirilmesi ile belirlenir. Dinamik bir federatif temel ögenin varlığı, federasyon üyeleri arasında bir denge anlamına gelir. Genel olarak, bu federal devletler ortak değerler ve insan hakları, yani demokratik ilkeler üzerine kuruludur.

* Federalizm her zaman toplumda etno-politik fikir birliğine varılmasına yol açmaz, ancak etno-politik çatışmayı yönetme ve şiddetli çatışmalardan önce büyümesini önleme fırsatı verir. Bu bağlamda, yüksek düzeyde demokratik kalkınmanın şüphesiz oldukça gösterge niteliğinde olduğu federasyonlara bir örnek oldukça gösterge niteliğindedir. Federalizm çatışmaları yönetmeye yardımcı olur. Eyaletlerin ve toplulukların kendi politikalarını uygulamalarına izin vermek, ulusal hükümet her şeye karar vermek zorunda kalırsa oluşacak baskıları azaltır. Federalizm, vatandaşların devletin ve yerel yönetim düzeylerindeki birçok şeye karar vermesine ve ulusal hükümetin her şeye karar vermesi durumunda ülke çapında tekdüze uygulanacak tek ulusal politikalar ile mücadele etmekten kaçınmasına izin verir.

* Orta Doğu'nun bazı ülkelerinde federalizm inşa etme deneyimi, federalizmin devletin siyasi yapısının evrensel bir biçimi olmadığını göstermiştir. Bir federal devlet, ancak tüm kurucu parçalarının uzun vadeli çıkarlarına ve toplumdaki sarsılmaz politik, ekonomik, bütçesel, idari, yasal değerler sistemine dayanıyorsa geçerli ve etkili olabilir [143].

* Modern dünyada demokratikleşme süreci, federasyonlarda yerleşik siyasi rejimlerin çeşitlendirilme derecesinde bir artışa yol açmıştır. Modern federal devletlerin gelişimine ilişkin bir analiz, federal ilişkilerin demokratik olmayan ve melez siyasi rejimlerde devam edebileceğini, politik olarak önemli olabileceğini ve gelişebileceğini göstermektedir. BAE vakası bu açıdan önemlidir [136; 138; 139; 140].

• Siyasi bir fenomen olarak federalizm oldukça yüksek bir çatışma potansiyeli taşıdığından, başarılı bir uygulama gelişmiş demokratik kurumların, demokratik siyasi kültürün, güçlü ulusal partilerin ve iyi düşünülmüş anlaşmazlık çözüm mekanizmalarının varlığını gerektirir. Rejim dönüşüm koşulları altında, bu oldukça istikrarsız bir hükümet şeklidir [135].

* Çatışma sırasında elde edilen sonuçlar, devlet düzeyinde siyasi karar alma ile

İlgili süreçlerin analiz edilmesinde, kurumsal reformların hazırlanmasında ve bunlarla ilişkili risklerin dikkate alınmasında uygulanabilir.

Respectively, we believe that the objective has been achieved - to solve the **important**

Sırasıyla, amacın, siyasi gerçeklerin sistemik ve zıt analizine yol açan ve dünyanın çeşitli eyaletlerinde, işlevsellik koşullarının belirlenmesine izin veren - önemli **bilimsel sorunu** çözmek için - çağdaş federalizmin karmaşık yaklaşımına ulaşıldığına inanıyoruz, özellikle Orta Doğu'da Moldova Cumhuriyeti benzer şekilde hariç.

Belirtilen sonuçlara göre, bazı **önerilerde** bulunuyoruz:

- Federal uygulama eğilimleri toplumundaki tezahürü (manifestosu) bağlamında siyasal pratiğin derinlemesine araştırılmasına devam etmek.
- Sivil toplumun federalizmle ilgili siyasi kararlarla ilgili sorunların çözümüne dâhil edilmesi için koşullar sağlamak, sivil toplumu federal ilkelerin tartışılması ve uygulanmasına daha fazla dâhil etmek. Sonunda federalleşmeye giden ülkelerde ulusal bir Anayasa Danışma Komiteleri kurma fikri.
- Hükümet ve kurumları toplum içinde demokrasi ve federalizm kültürünü güçlendirmek zorundadır. Mümkün olan tüm yollarla - eğitim sistemi, kitle iletişim araçları - politik kültür toplumu, eleştirel bilinç, tartışma yeteneği vb.
- Federal çözümleri iyi değerlendirin ve sadece varken bunları yürürlüğe koymak.
- Federalizmin demokratikleşme işlevinin tam tezahürünü (manifestosunu) sağlama

BIBLIOGRAPHY

a) in English

- * Agnew John A. Postscript: Federalism in the Post-Cold War. In: Graham Smith (Ed.). *Federalism: The Multiethnic Challenge*. London - New York, 1995, pp. 294-301.
- * Ahmed Ghafur Shaho L. A. The Constitutional Structures of the Federalism in the Middle East. The Republic of Iraq and the United Arab Emirates as a case study. In: *Zanco Journal of Humanity Sciences*, 2016, Vol. 20, N 3, pp. 370-394.
- * Akec John A. Confederation: a better tool for good neighborliness and prosperous relationships between Sudan and South Sudan. In: *UNISCI Discussion Papers (Aweil: University of Northern Bahr El Ghazal)*, 2013, N 33, pp. 154-171.
- * Aliff Seeni Mohamed. New trends and models in Federalism. In: *IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS)*, 2015, Vol. 20, Issue 11, pp. 71-79.
- * Allegretti Umberto. Instruments of Participatory Democracy in Italy. In: *Perspectives on Federalism*, 2012, Vol. 4, Issue 1, pp. 1-11.
- * Al-Qarawee Harith Hasan. Sectarian identities, Narratives and Political Conflict in Baghdad. In: *The Levantine Review*, 2015, Vol. 4, N 2, pp. 177-200.
- * Al-Qarawee Harith Hasan. Redefining a Nation: The Conflict of Identity and Federalism in Iraq. In: *Perspectives on Federalism*, 2010, Vol. 2, Issue 1, pp. 32-41.
- * Anderson Lawrence M. Theorizing Federalism in Iraq. In: *Regional and Federal Studies*, 2007, Vol. 17, N 2, pp. 159-171.
- * Anderson Liam. Ethnofederalism and the Management of Ethnic Conflict: Assessing the Alternatives. In: *Publius: The Journal of Federalism*, 2016, vol. 46, Issue 1, pp. 1-24.
- * Aqil Kazim. *The United Arab Emirates, A.D. 600 the Present: A Socio-Discursive Formation in the Arabian Gulf*. Dubai: Gulf Book Centre, 2000. 500 p.
- * Arretche Marta. Demos-Constraining or demos-Enabling Federalism? Political institutions and Policy Change in Brazil. In: *Journal of Politics in Latin America*, 2013, Vol. 5, N 2, pp. 133-150.
- * Bakvis Herman, Baier Gerry. *Democracy, parliamentary reform and federalism / Democracy and Federalism Series*. Kingston: School of Policy Studies, Queen's University, 2005, N 6. 5 p.
- * Bakvis Herman, Chandler William M. (Eds.). *Federalism and the Role of the State*. Toronto: University of Toronto Press, 1987. 320 p.
- * Barrué-Belou Rémi. Evolution of Intergovernmental Relations and the Strengthening of Autonomy. In: *The Ways of Federalism in Western Countries and the Horizons of Territorial Autonomy in Spain*. Berlin-Heidelberg: Springer Verlag, 2013, pp. 149-163.
- * Batt Judy. Federalism versus nationalism in post-communist state-building: the case of Moldova. In: *Regional and Federal Studies*, 1997, Vol. 7, Issue 3, pp. 25-48.
- * Benz Arthur, Broschek Jörg (Eds.). *Federal Dynamics: Continuity, Change, and the Varieties of Federalism*. Oxford: Oxford University Press, 2013. 394 p.
- * Benz Arthur, Sonnicksen Jared. Patterns of federal democracy: tensions, friction, or balance between two government dimensions. In: *European Political Science Review*, 2015, Vol. 9, N 1, pp. 3-25.
- * Beramendi Pablo. Federalism. In: Carles Boix, Susan C. Stokes, (Eds.). *The Oxford Handbook of Comparative Politics*. New York: Oxford University Press, 2007, pp. 752-781.

- * Blatter Joachim. Horizontalföderalismus and Swiss Democracy. In: Swiss Political Science Review, 2010, Vol. 16, N 2, pp. 247–277.
- * Brecher Jeremy, Costello Tin, Smith Brendan. Globalisation from Bellow. The Power of Solidarity. Cambridge: South End Press, 2000. 154 p.
- * Bühler Hanns, Luther Susanne, Plän Volker L. (Eds.). Federalism – a success story? / International Munich Federalism Days 2016. Munich: Hanns-Seidel-Stiftung, 2016. 200 p.
- * Burgess Michael. In Search of the Federal Spirit – New Theoretical and Empirical Perspectives in Comparative Federalism. Oxford: Oxford University Press, 2012. 347 p.
- * Burghess Michael. Comparative Federalism: Theory and Practice. London: Routledge, 2006. 364 p.
- * Capur Anur C. Principles of Political Science. New Delhi: Chand Publishing, 2014. 853 p.
- * Cebankova Elena. Adaptive Federalism and Federation in Putin’s Russia. In: Richard Sakwa (Ed.). Power and Policy in Putin’s Russia. New York: Routledge, 2013, pp. 111-132.
- * Chapman David. Can civil war be avoided? Electoral and Constitutional Models for Ethnically divided countries. London: Institute for Social Invention, 1999. 161 p.
- * Choudhry Sujit, Hume Nathan. Federalism, devolution and secession: from classical to post-conflict federalism. In: Rosalind Dixon, Tim Ginsburg (Eds.). Research Handbook on comparative constitutional law in Asia. New York: Edward Elgar Publishing, 2014, pp. 356-384.
- * Chrysochoou Dimitris N. Federalism and democracy reconsidered. In: Regional and Federal Studies, 1998, Vol. 8, Issue 2, pp. 1-20.
- * Church Clive H., Dardanelli Paolo. The Dynamics of Confederalism and Federalism: Comparing Switzerland and the EU. In: Regional and Federal Studies, 2005, vol. 15, N 2, pp. 163-185.
- * Coppieters Bruno, Emerson Michael. Conflict resolution for Moldova and Transdniestria through federalisation? Ceps Policy Brief, N 25. Brussels: Centre For European Policy Studies, 2002. 22 p.
- * Cordesman Anthony H., Khazai Sam. Iraq in Crisis / CSIS Reports. Washington: Center for Strategic and International Studies, 2014. 404 p.
- * Danilovich Alex (Ed.). Federalism, Secession, and International Recognition Regime. London: Routledge, 2018. 236 p.
- * Danilovich Alex (Ed.). Iraqi Kurdistan in Middle Eastern Politics. London: Routledge, 2016. 208 p.
 - * Danilovich Alex. Iraqi Federalism and the Kurds: Learning to Live Together. Farnham, UK: Ashgate Publishing, 2014. 194 p.
 - * Darwish Adel. Obituary: Sheikh Isa, Emir of Bahrain. In: Independent, 1999, 8 March.
 - * Davis Eric. The Puzzle of Federalism in Iraq. In: Middle East Report, 2008, Vol. 38, N 247, pp. 42-47.
- * Diamond Larry, Morlino Leonardo (Eds.). Assessing the Quality of Democracy. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2005. 328 p.
 - * Dodd Clement. Confederation, Federation, and Sovereignty. In: Perceptions: A Journal of International Affairs, 1999, Vol. 4, N 3.
 - * Eisenstadt Michael, Knights Michael, Ali Ahmed. Iran’s Influence in Iraq.

- Countering Tehran's Whole-of-Government Approach / Policy Focus, 2011, N 11. Washington: Washington Institute for Near East Policy. 34 p.
- * Elazar D. J. Cursed by Bigness or toward a Post-Technocratic Federalism. In: Publius / The Federal Polity, 1973, Vol. 3, N 2, pp. 239–298.
 - * Elazar Daniel J. Exploring federalism. Tuscaloosa: University of Alabama Press, 1987. 335 p.
 - * Elazar Daniel J. International and Comparative Federalism. In: PS. Political Science and Politics, 1993, N 26 (2), pp. 190-195.
 - * Elazar Daniel J. Federalism and the way to peace / Reflections, N 13. Kingston: Institute of Intergovernmental Relations, Queen's University, 1994. 170 p.
- * Erk Jan, Anderson Lawrence M. The Paradox of Federalism: Does Self-Rule Accommodate or Exacerbate Ethnic Divisions? New York: Routledge, 2013. 144 p.
- * Ergil Dogu. The Kurdish Question in Turkey / Document of mutual understanding or common set of principles. A Proposal for the Democratization of the Political System and Solution of the Kurdish Problem in Turkey. Center for the Research of Societal Problems (Ankara). In: Journal of Democracy, 2000, N 11, p. 122-135.
- * Evans Michelle. Rethinking the federal balance: how federal theory supports states' rights. In: The Western Australian Jurist, 2010, N 1, pp. 14-58.
- * Feeley Malcolm M., Rubin Edward L. Federalism. Political Identity and Tragic Compromise. Michigan: University of Michigan Press, 2009. 336 p.
- * Fossum Erik John, Jachtenfuchs Markus. Federal challenges and challenges to federalism. Insights from the EU and federal states. In: Journal of European policy, 2017, Vol. 24, Issue 4, pp. 467-485.
- * Galligan Brian. Federalism in Asia. In: Baogang He, Brian Galligan, Takashi Inoguchi (Eds.). Federalism in Asia. Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA: Edward Elgar, 2007, pp. 290-314.
- * Garner Jay. Kurdistan's People: Key Builders of a New Federation. In: The Kurdistan Region: Invest in the Future / Kurdistan Regional Government Representation in the USA. Washington: Newsdesk Media Inc., 2007, pp. 22-24.
- * Ghanim David. Iraq's Dysfunctional Democracy. Santa Barbara, CA: ABC-CLIO, 2011. 255 p.
- * Gerring John, Thacker Strom, Moreno Carola. Are Unitary Systems Better than Federal Systems? Paper presented at the annual meeting of the American Political Science Association. Chicago: Palmer House Hilton, 2004. 33 p.
 - * Griffiths Ann, Nerenberg Carl (Eds.). Handbook of Federal Countries Montreal and Kingston: McGill-Queen's Press, 2005. 462 p.
- * Greaves Nigel M. Rebels without a Cause? A Historicist Analysis of Iraqi Kurdistan's Current Political and Economic Development and Prospects for Independence. In: Alex Danilovich (Ed). Iraqi Kurdistan in Middle Eastern Politics. New York: Routledge, 2017, pp. 57-73.
- * Gunter Michael M. (Ed.). Kurdish Issues: Essays in Honor of Robert W. Olson. Costa Mesa, CA: Mazda Publishers, 2016. 319 p.
- * Gunter Michael M. Questions Arising Before and After Independence. In: Sasha Toperich, Tea Ivanovic, Nahro Zagros (Eds.). Iraqi Kurdistan Region: A Path Forward. Washington, DC: Center for Transatlantic Relations, 2017, pp. 51-62.
- * Gunter Michael M., Yavuz Hakan. The Continuing Crisis in Iraqi Kurdistan. In: Middle

- East Policy, 2005, Vol. 12, Issue 1, pp. 122-133.
- * Halberstam Daniel. Federalism: A Critical Guide / Working Paper N 251 / Public Law and Legal Theory Working Paper Series. Michigan: University of Michigan Law School, 2011. 50 p.
 - * Heard-Bey Frauke. The tribal society of the UAE and its traditional economy. In I. Al Abed, P. Hellyer (Eds.). United Arab Emirates: A new perspective. London: Trident Press, 2010, pp. 98-116.
 - * Heard-Bey Frauke. From crucial States to United Arab Emirates. 3rd ed. Dubai, UAE: Motivate Publishing, 2005. 548 p.
 - * Hey Jeanne A. K. (Ed.). Small States in World Politics: Explaining Foreign Policy Behavior. London / Boulder: Lynne Rienner, 2003. 230 p.
 - * Hobsbawm Eric. Nations and nationalism since 1780. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 206 p.
 - * Hofmeister Wilhelm, Tayao Edmund (Eds.). Federalism and decentralization: perceptions for political and institutional reforms. Description: Singapore: Konrad-Adenauer-Stiftung, 2016. 270 p.
 - * Hueglin Thomas O., Fenna Alan. Comparative Federalism: A Systematic Inquiry. Peterborough: Broadview Press, 2006. 390 p.
 - * Inman Robert P. Federalism's Values and the Value of Federalism / NBER Working Paper N 13735. Cambridge: National Bureau of Economic Research, 2008. 48 p.
 - * Isakhan Benjamin (Ed.). The Legacy of Iraq. From the 2003 War to the 'Islamic State'. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2015. 278 p.
 - * Ishiyama John T. Comparative Politics: Principles of Democracy and Democratization. New Jersey: John Wiley & Sons, 2011. 264 p.
 - * Jones Jeremy, Ridout Nicholas. A History of Modern Oman. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. 291 p.
 - * Jones Renee. Does federalism matter? Its perplexing role in the corporate governance debate wake. In: Forest Law Review, 2006, Vol. 41, pp. 879-912.
 - * Juc Victor. The European integration and the state reintegration – elements of the national interest of the Republic of Moldova. In: Partnership for prosperity: Materials of the international scientific and practical conference „Republic of Belarus – European Union: problems and perspectives of partnership”. Institute of Philosophy NASB, Minsk, June 13–14, 2013. Minsk: Law and Economy, 2014, pp. 167-182.
 - * Jüde Johannes. Contesting borders? The formation of Iraqi Kurdistan's de facto state. In: International Affairs, 2017, Vol. 93, Issue 4, pp. 847–863.
 - * Kalu John O., Bing Dov. Implication of Federalism in „Federal” Related Political Institutions: A Conceptual Analysis. In: Perspectives on Federalism, 2016, Vol. 8, Issue 3, pp. 45-68.
 - * Kamrava Mehran. The Arab Spring and the Saudi-Led Counterrevolution. In: Orbis, 2012, Vol. 56, N 1, pp. 96-104.
 - * Kavalski Emilian, Zolkos Magdalena (Eds.). Defunct Federalisms: Critical Perspectives on Federal Failure / Federalism Studies. New York: Routledge, 2016. 220 p.
 - * Keil Soeren. Federalism as a Tool of Conflict-Resolution: The Case of Bosnia and Herzegovina. In: L'Europe en Formation, 2012, N 1 (363), pp. 205-218.
 - * Keram Eziz Fauziya Khada. Federalism in Iraq between the constitutional

- forms and realistic of economic and political life. In: Research media (Baghdad University), 2010, Vol. 9, N 1, pp. 145-148.
- * Khalil Lydia. Stability in Iraqi Kurdistan: Reality or Mirage? Working Paper, 2009, June, N 2. Washington: The Saban Center at the Brookings Institution, 2009. 41 p.
 - * Khan Shamsul, Kirmanj Sherko. Engineering confederalism for Iraq. In: National identities, 2015, vol. 17, N 4, pp. 371-385.
 - * King Preston. Federalism and Federation. Baltimore: John Hopkins University Press, 1982. 159 p.
 - * Klinkers Leo, Tombeur Herbert. The European Federalist Papers / Facts and Arguments for a European Federation. Amsterdam, 2014. 326 p.
 - * Le Billon Philippe. Oil, Secession and the Future of Iraqi Federalism. In: MEPC Journal, 2015, vol. XXII, N 1, pp. 68-76.
 - * Leben Charles. A Federation of Nation States or a Federal State? In: Christian Joerges, Yves Mény, Joseph Weiler (Eds.) What Kind of Constitution for What Kind of Polity: Responses to Joschka Fischer. Florence: European University Institute, 2000, pp. 99-111.
 - * Leben Charles. Advancement of International Law. Oxford: Bloomsbury Publishing, 2010. 339 p.
 - * Lijphart Arend. Patterns of Democracy. Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries. Second edition. New Haven, Connecticut: Yale University Press, 2012. 368 p.
 - * Livingston William A. Federalism and Constitutional Change. Oxford: Oxford University Press, 1957. 380 p.
 - * Lluçh Jaime. Visions of Sovereignty: Nationalism and Accommodation in Multinational Democracies. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press, 2014. 344 p.
 - * Macris Jeffrey R. The Politics and Security of the Gulf: Anglo-American Hegemony and the shaping of the region. New York: Routledge, 2010. 322 p.
 - * Mallat Chibli. Federalism in the Middle East and Europe. In: Case Western Reserve Journal of International Law (Cleveland), 2003, Vol. 35, N 1, pp. 1-14.
 - * Mallat Chibli. On the Specificity of Middle Eastern Constitutionalism. In: Case Western Reserve Journal of International Law (Cleveland), 2006, Vol. 38, N 1, pp. 13-57.
 - * McWhinney Edward. Comparative Federalism: States' Rights and National Power. Toronto: Toronto University Press. Second edition, 1962. 103 p.
 - * Mehdi Noorbaksh. Shiism and Ethnic Politics in Iraq. In: Middle East Policy, 2008, Vol. XV, N 2, pp. 53-65.
 - * Mengie Legesse Tigabu. Federalism as an Instrument for unity and the protection of minorities. In: Mizan Law Review, 2016, Vol. 10, N 2, pp. 265-295.
 - * Mills Robin, Alhashemi Fatema. Resource Regionalism in the Middle East and North Africa: rich lands, neglected people. Washington: Brookings Institution, 2018. 51 p.
 - * Moradia Jahanbakhsh, Motalebib Masoud. A Study of Federalism in Iraq from the View of the Micro Level of Analysis. In: Procedia - Social and Behavioral Sciences, 2015, N 205, pp. 493-498.
 - * Morgenthau Hans J. National Interest and moral principles in foreign policy. In: The American Scholar, 1949, Vol. 18, N 2, pp. 207-212.
 - * Morrow Jonathan. Weak Viability. The Iraqi Federal State and the Constitutional

- Amendment Process / Special Report 168. United States Institute of Peace, 2006, July.
- * Myerson Roger. Federalism and Incentives for Success of Democracy. In: Quarterly Journal of Political Science (USA), 2006, Vol. 1, N 1, pp. 3-23.
 - * Natali Denise. The Kurdish Quasi-State: Development and Dependency in Post-Gulf War Iraq / Modern Intellectual and Political History of the Middle East. Syracuse: Syracuse University Press, 2010. 158 p.
 - * Neukirch Claus. Coming closer to a solution in Moldova? In: Helsinki Monitor, 2003, N 4, pp. 89-99.
 - * Norman Wayne. Negotiating Nationalism. Nation-building, Federalism, and Secession in the Multinational State. New York: Oxford University Press, 2006. 250 p.
 - * O'Driscoll Dylan, van Zoonen Dave. The Future of Iraq: Is Reintegration Possible? In: MEPC Journal, 2017, N 3, pp. 34-47.
 - * O'Leary Brendan, McGarry John, Salih Khaled (Eds.). The Future of Kurdistan in Iraq. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2005. 355 p.
 - * Owen David. Balkan Odyssey. London: Victor Gollancz Ltd., 1995. 394 p.
 - * Pateman Carole. Participatory Democracy Revisited. In: Perspectives on Politics, 2012, March, Vol. 10, N 1, pp. 7-19.
 - * Peck Malkolm C. Formation and evolution of the Federation and its Institutions. In: Ibrahim Abed, Peter Hellyer Eds.) United Arab Emirates: A new perspective. – London: Trident Press Ltd, 2001, pp. 145-160.
 - * Petersen Tore T. Richard Nixon, Great Britain and the Anglo-American Alignment in the Persian Gulf and Arabian Peninsula: Making Allies out of Clients. – East Bourne: Sussex Academic Press 2011.
 - * Peterson J. E. The Future of Federalism in the United Arab Emirates. In: H. Richard Sindelar III and J. E. Peterson (Eds.), Cross currents in the Gulf: Arab Regional and Global Interests. London: Routledge, 1988, pp. 198-230.
 - * Peterson J. E. Tribes and Politics in Eastern Arabia. In: Middle East Journal, 1977, Vol. 31, N 3, pp. 297-312.
 - * Protsyk Oleh. Federalism and Democracy in Moldova. In: Post-Soviet Affairs, 2005, Vol. 21, Issue 1, pp. 72-90.
 - * Rafaat Aram. The fundamental characteristics of the Kurdish nationhood project in modern Iraq. In: Middle Eastern Studies, 2016, Vol. 52, Issue 3, pp. 488-504.
 - * Rafaat Aram. The Kurds in post invasion Iraq: the myth of rebuilding the Iraqi state. In: The Journal of Social, Political and Economic Studies, 2008, Vol. 33, Issue 4, pp. 405-425.
 - * Regan Patrick, Wallenstein Peter. Federal Institutions, Declarations of Independence and Civil War. In: Civil Wars, 2013, Vol. 15, Issue 3, pp. 26-280.
 - * Requejo Ferran, Nagel Klaus-Jürgen (Eds.). Federalism beyond federations: asymmetry and processes of resymmetrization in Europe. Farnham: Ashgate, 2011. 279 p.
 - * Riker William H. Federalism. In: Fred I. Greenstein, Nelson W. Polsby (eds.). Handbook of Political Science: Governmental Institutions and Processes. Reading, MA: Addison-Wesley, 1975, pp. 93-172.

- * Riker William H. Federalism: Origin, Operation, Significance. Boston: Brown and Company, 1964. 572 p.
- * Rodríguez Cristina M. Negotiating Conflict Through Federalism: Institutional and Popular Perspectives. In: Yale Law Journal, 2014, Vol. 123, N 6, pp. 1626-2133.
- * Rugh William A. What are the Sources of UAE Stability? In: Middle East Policy, 1997, Vol. 5, Issue 3, pp. 14-24.
- * Rusu Victor. Future of National Sovereignty of the Republic of Moldova in the Perspective of European Integration. In: European Integration - Realities and Perspectives. International Conference. 7th Edition. Galați: Universitatea Danubius, 2012, pp. 794-800.
- * Sajić Nina. Understanding Federal Institutional Architecture. In: Политейа, 2017, Vol. 7, N 13, pp. 53-71.
- * Saleh Nagham Mohammed. Federalism in the Iraqi Constitution 2005. Reality and Ambition. In: Journal of International studies (Baghdad, Baghdad University, 2005, pp. 47-68.
 - * Salisbury Pete. Federalism, conflict and fragmentation in Yemen. London: Saferworld. 2015. 24 p.
 - * Samuels David. Federalism and Democratic Transitions: The „New” Politics of the Governors in Brazil. In: Publius, 2000, Vol. 30, N 2, pp. 44-61.
 - * Sartori Giovanni. Comparing and Miscomparing. In: Journal of Theoretical Politics, 1991, Vol. 3, N 3, pp. 243-257.
- * Schofield Richard. Borders and territoriality in the Gulf and the Arabian peninsula during the twentieth century. In: Richard Schofield (Ed.). Territorial Foundations of the Gulf States. New York: St. Martin’s Press, 1994, pp. 1-17.
- * Schumacher Fritz E. Small Is Beautiful: Economics as if People Mattered / Reprint Edition. New York: Harper Perennial 2010. 352 p.
 - * Shakir Farah. The Iraqi Federation. Origin, Operation and Significance. London/New York: Routledge, 2017. 240 p.
- * Shapiro Robert A. Polyphonic Federalism: Toward the Protection of Fundamental Rights. Chicago: The Chicago University Press, 2009. 256 p.
- * Sidjanski Dusan. The federal approach to the European Union or the quest for an unprecedented european federalism / Research and Policy Paper N 14. University of Geneva, 2001. 86 p.
 - * Somin Ilya. Libertarianism and Federalism. In: Policy Analysis. Washington: Cato Institute, 2014, N 751. 20 p.
 - * Stepan Alfred. Federalism and Democracy: Beyond the U.S. Model. In: Journal of Democracy, 1999, Vol. 10, N 4, pp. 19-34.
 - * Sulaiman Rafik. The academic contrastive study based on Berzanis-Berzanisaionim, socialism and Kurdish Question. Berlin: Han Verlag, 2006. 290 p.
 - * Sulaiman Rafik. The faces of Federalism. In: Victor Moraru (coord.) Europeanizarea: fațetele procesului. Chisinau: IIESP, 2013, pp. 107-110.
 - * Sulaiman Rafik. Contemporary federalism: some findings and reflections. In: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), 2017, N 3, pp. 153-156.
 - * Sulaiman Rafik. Federalism and confederalism: geopolitical aspects. In: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice (Chisinau, Institute for Legal Political and sociological Research of the Academy of Sciences of Moldova), 2011, N

- 3, pp. 209-212.
- * Sulaiman Rafik. Federalism: the conditions of functionality. In: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice (Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice), 2017, N 2 (174), pp. 270-273.
 - * Sulaiman Rafik. Iraq from state of nationalism to state of federalism. In: Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători / Materialele Conferinței științifice internaționale a doctoranzilor, Chișinău, 25 mai 2016. Chișinău: Universitatea Academiei de Științe a Moldovei, 2016, pp. 167-171.
 - * Sulaiman Rafik. Kurds over the History / Scientific Studies on the History of Kurdistan. Berlin: Evra Verlag, 2004. 116 p.
 - * Sulaiman Rafik. Political transformation in the Middle East (Syria as an example). In: International Journal of Communication Research (Iași, România), 2015, N 4, pp. 313-317.
 - * Sulaiman Rafik, Moraru Victor. The issue of federalism in the political and scientific agenda of the Republic of Moldova. In: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice (Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice), 2018, N 3 (178), pp. 27-43.
 - * Sulaiman Rafik. The emergence of the federalism in United Arab Emirates. In: Știință, Educație, Cultură / Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, Comrat, 4 februarie 2016. Vol. 1. Comrat: Universitatea de Stat din Comrat, 2016, pp. 202-205.
 - * Sulaiman Rafik. The political interferences of federalism. In: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice (Chisinau, Institute for Legal and Political Research of the Academy of Sciences of Moldova), 2014, N 1, pp. 201-204.
 - * Sulaiman Rafik. Theoretical and scientific studies based on visions of Sheikh Zayed. Berlin: Evra Verlag, 2007. 160 p.
 - * Sulaiman Rafik. Way to federalism: the relevant Asian experience. In: Law and Politology (Azerbaidjan, Georgia, Republica Moldova), 2016, N 33, pp. 53-56.
 - * Sulaiman Rafik. The phenomenon of federalism: opportunity of the approach in terms of political sciences: In: Convergențe spirituale Iași-Chișinău. Iași, 2017, N 12-13, pp. 301-305.
 - * Tarr George Alan, Williams Robert F., Marco Joseph (Eds.). Federalism, subnational constitutions, and minority rights. Westport (CT), London: Praeger, 2004. 247 p.
 - * The transition to democracy in Iraq / Document of the Conference of the Iraqi Opposition. Democratic Principles Working Report. London: DPWG, 2002. 98 p.
 - * Toperich Sasha, Ivanovic Tea, Zagros Nahro (Eds.). Iraqi Kurdistan Region: A Path Forward. Washington, DC: Center for Transatlantic Relations, 2017. 248 p.
 - * Vanli Ismet Chériff. Iraqi Kurdish revolution. Losanne: Free Press, 1963.
 - * Vanli Ismet Chériff. Kurdish question in Syria to USA Congress. Losanne: Free Press, 2006.
 - * Vanli Ismet Chériff. Memories. Lausanne: Jin Fondation, 2014.
 - * Volden Craig. Origin, Operation, and Significance: The Federalism of William H. Riker. In: Publius. The Journal of Federalism, 2004, vol. 34, N 4, pp. 89-107.
 - * Von Beyme Claus. Asymmetric federalism between globalization and regionalization. In: Journal of European Public Policy, 2005, Vol. 12, Issue 3 (Towards a federal

- Europe?), pp. 432-447.
- * Ward Lee. Montesquieu on Federalism and Anglo-Gothic Constitutionalism. In: Publius: The Journal of Federalism, 2007, Vol. 37, N 4, pp. 551-577.
 - * Watts Ronald L. Comparing Federal Systems. 3rd edition. Montreal: McGill, Queen's University Press, 2008. 205 p.
 - * Watts Ronald L. Contemporary Views on Federalism. In: Bertus De Villiers (Ed.). Evaluating Federal System / Centre for Constitutional Analysis. Dodrecht-Boston-London: UTA and Co, 1997. 439 p.
 - * Watts Ronald L. Executive Federalism: A Comparative Analysis / Research Paper N 26. Kingston: Queen's University, 1989. 24 p.
 - * Watts Ronald L., Blindenbacher Raoul. Federalism in a Changing World – A Conceptual Framework for the Conference. In: Raoul Blindenbacher, Arnold Koller (Eds.). Federalism in a Changing World: Learning from Each Other. Scientific Background, Proceedings and Plenary Speeches of the International Conference on Federalism 2002. Montreal: McGill-Queen's University Press, 2003, pp. 7-25.
 - * Watts Ronald L., Elazar Daniel J. Comparative Federalism and Post-Statism. In: The Journal of Federalism, 2000, Vol. 30, Issue 4, pp. 155–168.
 - * Weingast Barry R. The Economic Role of Political Institutions: Market Preserving Federalism and Economic Development. In: Journal of Law, Economics and Organization, 1995, Vol. 11, N 1, pp. 1-31.
 - * Wheare Kenneth C. Federal Government. Oxford: Oxford University Press, 1967. 266 p.
 - * Williams Paul, Sommadossi Tiffany, Mujais Ayat. A Legal Perspective on Yemen's Attempted Transition from a Unitary to a Federal System of Government. In: Utrecht Journal of International and European Law, 2017, N 33 (84), pp. 4-22.
 - * Woelk Jens. What it means to be special in relations with the Central State: Institutions and Procedures. In: Jens Woelk, Francesco Palermo, Josef Marko (Eds.). Tolerance through law. Leiden: MartinusNijhoff Publishers, 2008, pp. 121-142.
 - * Yusuf Hamza A., Mohammed Bello Umar. State Stability and National Reconstruction: An Exploratory Review of Nigeria Federal System. In: Journal of Social and Management Sciences, 2017, Vol. 3, N 1, pp. 1-9.
 - * Ziblatt Daniel. Structuring the State: The Formation of Italy and Germany and the Puzzle of Federalism. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2006. 237 p.

b) in Romanian

- * Afanas Nicolai. Consecințele confruntării geostrategice Nato-Rusia pentru securitatea Republicii Moldova. În: Procese integraționiste europene. Dezvoltarea economică în contextul globalizării. Ajustarea dreptului internațional la legislația internațională. Aspecte comparativ-contastive în filologia contemporană. Chișinău: IRIM, 2012, pp. 54-60.
- * Albu Natalia. Interesul național al Republicii Moldova în contextul aprofundării procesului de integrare europeană. În: Impact strategic (București), 2012, N 2, pp. 70-78.
 - * Bădescu Ilie, Mihăilescu Ioan (Coordonatori). Geopolitică. Integrare. Globalizare. București: Mica Valahie, 2011. 401 p.
 - * Bârna Radu Cristian. Regiuni în state Federale / Idei și instituții regionale.

- Cluj: Editura Fundației pentru Studii Europene, 2012. 265 p.
- * Beniuc, Valentin. Instrumente de realizare a interesului și securității naționale în contextul integrării europene (cazul Republicii Moldova). În: Consolidarea administrației publice în contextul edificării statului de drept în Republica Moldova. Materialele conferinței științifice internaționale. Chișinău, AAP, 2007, pp. 116-117.
 - * Burian Alexandru. Geopolitica lumii contemporane. Chișinău: Tipografia Centrală, 2003. 456 p.
 - * Casiadi Oleg. Interesul național al Republicii Moldova: între conjunctura și retorica proeuropeană. În: Academia de Administrare Publică – 15 ani de modernizare a serviciului public din Republica Moldova. Materialele conferinței internaționale științifico-practice, Academia de Administrare Publică. Vol. 2. Chișinău: AAP, 2008, pp. 191–192.
 - * Catană Vitali. Statul federal: principii și reglementări. In: Contrafort, 2003, N 7-8 (105-106), pp. 20-21.
 - * Cebotari Svetlana. Identificări teoretico-conceptuale ale fenomenului „interes geostrategic”. În: Studia Universitatis, 2014, N 3 (73), pp. 50-58.
 - * Ciobu Emil. Promovarea interesului național – misiunea administrației publice: tradiții, realități, perspective. În: Revista Administrarea Publică, 2008, N 2, pp. 86-99.
 - * Constituția Republicii Moldova. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, N 1.
 - * Cușmir Marcel, Cușmir Carolina. Federalismul și descentralizarea administrativă din perspectiva redimensionării principiului separației puterilor. In: Administrarea publică, 2012, N 1, pp. 9-18.
 - * Damian George. Federalism și federalism. În: Timpul, 2 august 2012.
 - * Damian George. Federalizarea germană nu merge la Chișinău. Timpul, 20 mai 2011.
 - * Dodon insistă pe federalizare: Noi de facto suntem un stat federal. In: Independent, 2016, 2 martie.
 - * Dungaciu Dan. Acceptarea unei federații în Ucraina ar pune punct pe viitorul euroatlantic al regiunii. In: Revista „Timpul”, 2014, N 181, p. 4.
 - * Dungaciu Dan. Moldova ante portas. București: Tritonic, 2005. 320 p.
 - * Ejova Cristina, Cujba Anastasia. Repere istoriografice și teoretico-conceptuale ale cercetării interesului național. În: Studia Universitatis Moldaviae, 2013, N 3 (63), pp. 32-38.
 - * Enciu Nicolae. Populația titulară a Republicii Moldova față în față cu minoritățile naționale. In: Arena Politicii, 1998, N 4 (16).
 - * Gorceac Sergiu, Dumitraș Tudor Rusandu Ion. Conceptul „interes național” în geopolitică. În: Economica (Supliment), 1997, pp. 27-31.
 - * Grosu Ruslana. Evoluția relațiilor Republicii Moldova cu unele state din arealul geopolitic musulman. Chișinău: Reclama, 2015. 256 p.
 - * Grozavu Petru. Republica Moldova și Ucraina: licitație la federalizare. In: Ziarul de Garda, 2012, 12 august.
 - * Guceac Andrei. Ansamblul trăsăturilor distincte ale suveranității și independenței în condițiile statului federativ și confederativ. În: Studia Universitatis Moldaviae, Seria Științe Sociale, 2017, N 3 (133), pp. 138-147.
 - * Guceac Ion. Curs elementar de drept constituțional. Vol. I. Chisinau: Reclama, 2001. 280 p.

- * Interesul național ca prioritate politică a dezvoltării durabile a societății In: Puterea politică și coeziunea socială în Republica Moldova din perspectiva integrării europene. Chișinău: Institutul Integrare Europeană și Științe Politice al AȘM, 2010, pp. 38-70.
- * Juc Victor. Juc Victor. Asigurarea securității naționale a Republicii Moldova prin realizarea intereselor naționale. In: *Academos*, 2009, N 4, pp. 44-49.
- * Juc Victor. Edificarea relațiilor internaționale postrăzboi rece: aspecte teoretico-metodologice și replieri geostrategice. Chișinău: Institutul Integrare Europeană și Științe Politice al Acădemi ei de Științe a Moldovei, 2011. 248 p.
- * Juc Victor. Fundamentul și evoluția conceptului de interes național. In: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice*, 2009, N 2, pp. 122-136.
- * Juc Victor. Interesul național – factor determinant al priorităților strategice de politică externă a Republicii Moldova (integrarea europeană). În: *Statul Moldovenesc la 650 ani: prioritățile administrației publice – consolidare, dezvoltare, prosperare / Materiale ale Conferinței internaționale științifico-practice, Acădemi a de Administrare Publică*, 21 mai 2009, Chișinău: AAP, 2009, pp. 304-309.
- * Marga Andrei. *Criza și după criză*. Ediția a II-a. Cluj-Napoca: Eikon, 2010. 210 p.
- * Mironova Svetlana. Relațiile politice ale Unității teritoriale autonome Găgăuzia (Gagauz Yeri) cu autoritățile centrale ale Republicii Moldova: realități și perspective. Autoref. al tezei de doctor în științe politice. Chișinău: USM, 2011. 28 p.
- * Moraru Victor. *Labirinturile politicii*. Chișinău: USM, 1991. 38 p.
- * Moraru Victor. Provocarea Kosovo: separatismul ca generator al tensionării internaționale. In: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice*, 2011, N 1, pp. 134-141.
- * Negru Boris, Negru Alina. *Teoria generală a dreptului și statului*. Chișinău: Bons Offices, 2006. 520 p.
- * Nicolenco Andrei. Interesul național/statal - factor determinant al politicii externe. În: *Relații internaționale. Plus*, 2013, N 2, pp. 32-44.
- * Osoianu Ion. *Federalizare sau regionalizare? Experiența europeană, perspectivele Republicii Moldova*. Studiu. Chișinău: Institutul de Politici Publice, 2003. 49 p.
- * Pantea Oleg. Elemente de analiză praxiologică a contractului normativ ca izvor al dreptului constituțional (actul de constituire a statelor federative). In: *Anale științifice ale Universității de Studii Europene din Moldova*. Chișinău: USEM, 2015, pp. 5-10.
- * Pascalu Inna. Identificări conceptuale ale politicii externe, interesului național și procesul integraționist . În: *Vector european*, 2015, N 3, pp. 90-94.
- * Pîntea Iurie. Identificarea pericolelor existente și probabile pentru interesele naționale de bază ale Republicii Moldova. În: *Apărarea și securitatea națională a Moldovei: anul 2001*. Chișinău: IPP, 2001, pp. 18-37.
- * Proiectul federalizării Republicii Moldova. In: *Provincia*, 2002, N 6-7, pp. 13-15.
- * Protsyk Oleh, Bucătaru Igor, Volentir Andrei. *Competiția partidelor în Moldova: ideologie, organizare internă și abordarea conflictelor etno-teritoriale*. Chișinău: CEP USM, 2007. 204 p.
- * Republica Moldova poate deveni arena mai multor scenarii periculoase. In: *Moldova Suverană*, 2014, 4 ianuarie.

- * Roșca Ludmila. Perceperea interesului național - condiție a maturizării societății civile din Republica Moldova. În: The Impact of Foreign Policy on the Național Interest: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, 15 mai 2015. Chișinău: IRIM, 2015, pp. 91-102.
- * Saca Victor, Saca Silvia. Interesul național și factorul etnic în condițiile Republicii Moldova: semnificații și determinări. In: Studia Universitatis, 2007, N 3, pp. 222-227.
- * Saca Victor. Interese politice și relații politice: dimensiuni tranzitorii. Chișinău: CEP USM, 2001. 472 p.
- * Saca Victor. Interese politice și transformări democratice în contextul câmpului politic din Republica Moldova. În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), 2013, N 3 (LXII), pp. 91-109;
- * Saca Victor. Interesul național al Republicii Moldova în contextul extinderii Uniunii Europene. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2010, N 3, pp. 37-42.
- * Saca Victor. Relația interes național - politică externă în condițiile Republicii Moldova. În: Teoria și practica administrării publice. Chișinău: AAP, 2010, pp. 310-314.
- * Smochină Andrei. Federalizarea Republicii Moldova: pro et contra. În: Știința universitară la începutul mileniului trei: simpozion științific internațional / Universitatea Liberă Internațională din Moldova, 15 octombrie 2002. Rezumatele comunicărilor. Chișinău: Pontos, 2002, pp. 16-18.
- * Stăvilă Ion. Evoluția reglementării conflictului transnistrean în anii 1992-2009. In: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2009, N 2, pp. 74-96.
- * Țibrigan Nicolae. Soluția federalismului pentru Republica Moldova: proiecte și perspective Raportul Fundației Universitare a Mării Negre / Policy Memo N 21. București: FUMN, 2016. 43 p.
- * Țurcan Serghei, Volentir Andrei. Federalism versus devoluție. In: Reintegrarea Moldovei. Soluții și modele. Chișinău, TISH, 2005, pp. 311-342.
- * Varzari Pantelimon. Considerente privind evoluția statului Republica Moldova. In: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), 2018, N 1 (LXXX), pp. 50-167.

c) in Russian

- * Аллави Али. Кризис в Ираке и грядущий порядок на Ближнем Востоке. In: Россия в глобальной политике, 2014, N 3, pp.162-176.
- * Артеев Сергей. Международные связи субгосударственных акторов в контексте эволюции федерализма. In: Вестник МГИМО – Университета / MGIMO Review of International Relations, 2018, N 2 (59), pp. 145-164.
- * Баранов А. В. Федерализм в исламском мире. In: Человек. Сообщество. Управление, 2004, N 3-4, pp. 112-123.
- * Бенюк Валентин. Обеспечение безопасности малых стран в условиях устоявшихся и развивающихся инновационных экономик. In: The Impact of Foreign Policy on the Național Interest: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, 15 mai 2015. Chișinău: IRIM, 2015, pp. 3-36.
- * Бенюк Валентин. Общетеоретические подходы к вопросу о федерализме. Chișinău: CEP USM, 2006. 55 p.
- * Большаков А. Г. Судьба федералистских проектов на постсоветском

пространстве.

In: Политейя, 2007, N 1 (44), pp. 112-125.

- * Брезгулевская Наталья В. Виды федерации и модели федерализма. In: Известия вузов. Правоведение, 2005, N 3, pp. 150-162.
- * Буриан Александр. Федерализация Европейского союза и перспективы НАТО. In: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale, 2013, N 1, pp. 20-33.
- * Бусыгина Ирина, Захаров Андрей. Sum ergo cogito. Политический минилексикон. Москва, 2006. 276 p.
- * Володина Нина. Конституционные основы современных исламских государств Азии: Королевство Саудовская Аравия и Объединенные Арабские Эмираты. In: Современное право (Москва), 2015, N 4, pp. 149-153.
- * Головенкин Е. Н. Системный подход: эволюция и его применимость в современной политической теории. In: Вестник Российского Университета Дружбы Народов. Серия: Политология, 2016, N 1, pp. 48-57.
- * Грачев Сергей Иванович, Харламов Антон Алексеевич. Сирия как детерминанта геополитической ориентации и экономических интересов. In: Общество: политика, экономика, право, 2017, N 3, pp. 51-55.
- * Грибанова Галина И. Федерализм как инструмент конфликто разрешения на постсоветском пространстве: почему «нет»? In: Вестник СПбГУ. Сер. 6. Политология. Международные отношения, 2016, Вып. 1, pp. 4-14.
- * Гумбатов Зия Эльчин, Камынин Владимир. Особенности федерализма в современном Ираке. In: Известия Уральского Федерального Университета, Серия 3. Общественные Науки, 2018, Том 13, N 2 (176), pp. 135-142.
- * Гурбангельдиев Арслан М. Роль США в реструктуризации Ближнего Востока. In: Вестник РУДН, серия Международные отношения, 2015, том 15, N 3, pp. 91-98.
- * Добрынин Н. М. Российский федерализм: становление, современное состояние и перспективы. Новосибирск: Наука, 2005. 429 p.
- * Дюрре Мехмет Икбаль. Самоопределение курдов в Сирии: истоки, формы и международные перспективы. In: Вестник МГИМО – Университета / MGIMO Review of International Relations, 2017, N 4 (55), pp. 183-193.
- * Захаров Андрей. „Спящий институт”: Федерализм в современной России и в мире / Предисл. Камерона Росса. Москва: Новое литературное обозрение, 2012. 144 p.
- * Золотовская Елена. Особенности формы государственного правления Объединенных Арабских Эмиратов. In: Право и государство: теория и практика, 2015, N 9 (129), pp. 82-85.
- * Игнатенко И. М. Становление новой модели российского федерализма. In: Государственная политика и управление в России, 2015, N 5 (50), pp. 105-112.
- * Исмаил Самир. Ближний Восток в системе современной международной политики. In: Вестник Российского Университета Дружбы Народов, серия Политология, 2008, № 1, pp. 66-73.
- * Казарян А. А. Политические факторы федерализма России. In: Гуманизация образования. Научно-практический журнал, 2014, N 4, pp. 86-92.
- * Калина Владимир. Федерализм и демократия в России: итоги и перспективы. In: Вестник Российского государственного гуманитарного университета, 2009, N 11,

pp. 20-31.

- * Кузнецов Василий, Звягельская Ирина. Проблемы государственности на Ближнем Востоке. In: Свободная мысль, 2015, N 4, pp. 18-31.
- * Кумарасвами Полур Раман. Саудовская Аравия: имперское перенапряжение? Почему слабеют позиции Эр-Рияда. In: Россия в глобальной политике, 2016, Vol. 14, pp. 202-215.
- * Лукьянова Елена А. „Золотая середина” российского централизма, или еще раз об истоках федеративной природы России. In: Право. Журнал Высшей школы экономики, 2015, N 1, pp. 4–21.
- * Мазур Ольга. Ближний Восток: на острие противоречий. In: Век глобализации, 2015, N 1, pp. 106-113.
- * Назария Сергей. Федерализация Республики Молдова, ее внешнеполитический курс и перспективы молдавской государственности. In: Молдово-Приднестровский регион / Бюллетень, 2014, N 1–2 (16–17), pp. 59-61.
- * Никитина Т. А. Генезис и развитие современной модели федерализма в России / Автореф. дис. канд. полит. наук. Уфа, 1999.
- * Остром Винсент. Смысл американского федерализма: что такое самоуправляющееся общество / пер. с англ. А. Оболонского. Москва: Арена, 1993.
 - * Петухов Алексей В. Эволюция российского федерализма: политико-правовой анализ. In: Известия высших учебных заведений. Поволжский регион. Общественные науки. 2009, № 3 (11), pp. 3-11.
 - * Сироткин Михаил Владимирович. Особенности федерализма на современном этапе развития России / Автореф.дис. канд. юрид. наук. Москва, 2005.
 - * Теоса Валентина. Модернизация международных стратегий как императив глобального развития. In: Essam-Abou Salem. Международные стратегии разрешения региональных конфликтов: современные подходы и практики (На примере палестино-израил. конфликта). Научн. ред. В. Теоса. Кишинэу: CEP USM, 2011, pp. 5-9.
 - * Труевцев Константин. Ближний Восток: морфология конфликта и постконфликтный дизайн. In: Контуры глобальных трансформаций: политика, экономика, право, 2017, N 10 (2), pp. 143–166.
 - * Турьинская Х.М. Ливия. Возможен ли возврат к федерализму? Азия и Африка сегодня, 2015, N 8, pp. 18-23.
 - * Язькова Алла. Несвоевременные заметки о федерализме. Теория и практика федерализма: международный опыт. In: Вестник Европы, 2009, N 26-27, pp. 66-77.
 - * Яковина Иван. Федерализация Сирии. Курды объявили автономию, Турция готовится к войне. In: Новое время (Kiev), 2016, 18 March.

d) in other languages

- * Alber Elisabeth. Wechselwirkungen im Frankreich der drei Ozeane: unterschiedliche Auswege aus der Impasse zwischen Assimilation und Emanzipation. In: Jahrbuch des Föderalismus 2009: Föderalismus, Subsidiarität und Regionen in Europa. Baden-Baden: Nomos Verlag, 2009, pp. 275-287.
- * Al-Dabbagh Harith. L'Irak au bord de l'éclatement, les dix péchés capitaux d'une reconstruction ratée / Cahiers du CÉRIUM. Working Paper N 1. Montréal.

- Centre d'études et de recherches internationales de l'Université de Montréal, 2014. 25 p.
- * Baban Bryar. La région du Kurdistan-Irak entre fédération et indépendance. In: Civitas Europa, 2015, Vol. 34, N 1, pp. 21-53.
 - * Bieber Florian. Einmultiethnischer Staat? Institutionelle Ausformung und politische Wirklichkeit. In: Olaf Leiß, Martin Roth, Christian Gesellmann [Eds.]. Die Republik Kosovo – Der jüngste Staat Europas. Eine politische Bestandsaufnahme seit der Unabhängigkeitserklärung. Baden-Baden: Nomos, 2013, pp. 139-158.
 - * Cornea Sergiu. Realisation des principes d'autonomie locale en République de Moldova: le cas de Gagaouzie. In: Proceedings of International Conference „Exploration, education and progress in the third millennium”, Galați, 29th–30th of April 2011. Vol. II, N 3. Galați: Galati University Press, 2011, pp. 32-44.
 - * Fisichella Domenico. Federalismo. In: Opinioni: nuove notizie. 2013, Giugno, pp. 4-5.
 - * Fisichella Domenico. Contro il federalismo. Seconda edizione / Collezione „I libri di Percorsi”. Roma: Pantheon, 2004. 72 p.
 - * Juc Victor, Dodu-Savca Carolina. L'intérêt national – facteur déterminant des priorités stratégiques de la République de Moldova. In: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2014, N 2, pp. 7-26.
 - * Moraru Victor. Pluriculturalismo e separatismo: il caso moldavo. In: Arianna Montanari et al. Identità Nazionali e Leadership in Europa. Roma: Jouvence, 2001, pp. 301-314.
 - * Kymlicka Will. La voie canadienne. Repenser le multiculturalisme. Montreal: Boreal, 2003. 342 p.

e) electronic sources

- * Al Fadhal Munther. The federalism and the future of Iraq / Paper presented at International Conference „Iraqi Kurdistan - Ten years of self-rule and future prospects”. University of Southern Denmark, Odense, Denmark, 30th November-1st December 2002. [On-line]: <http://www.ifimes.org/en/7882-the-federalism-and-the-future-of-iraq> (Accessed 18.07.2018).
- * Alexe Dan, Barbăroșie Liliana. Despre federalism. [On-line]. www.europalibera.org/content/article/24562658.html. (Accessed 13.01.2013).
- * Al-Mawlawi Ali. Functioning Federalism' in Iraq: A Critical Perspective. [On-line]: <http://blogs.lse.ac.uk/mec/2018/03/11/functioning-federalism-in-iraq-a-critical-perspective/> (Accessed 24.09.2018).
- * Bahram Yagmir. An analysis of the federal state system in Iraq. [On-line]: <http://politikaakademi.si.org/2014/08/23/an-analysis-of-the-federal-state-system-in-iraq/> (Accessed 22.08.2018).
- * Bahry Donna. The new federalism and the paradoxes of regional sovereignty in Russia. [On-line]: https://www.ucis.pitt.edu/nceeer/2004_816-01_Bahry.pdf (Accessed 15.05.2017).
- * Bershidsky Leonid. The Best Bet for Syria: Freeze the Conflict. Putin and Trump seem to be heading toward de facto partition. Bloomberg.com, 3 May 2017. [On-line]: <https://www.bloomberg.com/view/articles/2017-05-03/the-best-bet-for-syria-freeze-the-conflict> (Accessed 10.06.2017).

- * Bookchin Murray. The Meaning of Confederalism. In: Green Perspectives, 1989, N 20. [On-line]: http://inclusivedemocracy.org/dn/vol1/bookchin_confederalism.htm (Accessed 2.01.2014).
- * Boțan Igor. The Federalization of the Republic of Moldova: Opportunities and Risks. [On-line]: <http://e-democracy.md/en/monitoring/politics/comments/20021209/> (Accessed 17.02.2017).
- * Catană Vitali. Gestionarea conflictelor: analiză comparată și perspective pentru Republica Moldova / IPP. [On-line]: <http://www.ipp.md/doc.php?l=ro&id=53&idc=162> (Accessed 13.03.2017).
- * Danckaers Tine. Iraq, a federal state in the making. In: Mondiaal Nieuws, 2008, 8 December. [On-line]: <http://www.mo.be/en/article/iraq-federal-state-making> (Accessed 30.06.2011).
- * Davenport John J. For a Federation of Democracies: Response to Stephen Schlesinger. In: Ethics and International Affairs, 2009, Vol. 23, N 1. [On-line]: <http://www.ethicsandinternationalaffairs.org/2009/for-a-federation-of-democracies-response-to-stephen-schlesinger/> (Accessed 5.06.2017).
- * Dodd Clement H. Confederation, Federation, and Sovereignty. In: Perceptions: Journal of International Affairs, 1999, Vol. 4, No. 3. [On-line]: <http://sam.gov.tr/wpcontent/uploads/2012/01/clement-h.-dodd.pdf> (Accessed 27.03.2017)
- * Eland Ivan. The Way Out of Iraq. Decentralizing the Iraqi Government. Independent Institute, 2005, January 14. [On-line]: http://www.independent.org/publications/policy_reports/detail.asp?id=16 (Accessed 10.04.2016).
- * Federalism in the Middle East. International conference. Freeman Spogli Institute, Stanford University. February 15-16, 2017. [On-line]: <http://academicechange.com/conferences/1403-2/> (Accessed 10.06.2017).
- * Federalism is not wanted by both Moldova and Transnistria. [On-line]: <http://www.moldova.org/en/expert-federalization-is-not-wanted-by-both-moldova-and-transnistria-232702-eng/> (Accessed 23.09.2017).
- * Foley Sean. The UAE: Political Issues and Security Dilemmas. In: MERIA – Middle East Review of International Affairs, 1999, Vol. 3, N 1. [On-line]: <http://www.rubincenter.org/1999/03/foley-1999-03-03/> (Accessed 16.07.2018).
- * Gargash Anwar. Federalism is more viable than separation. [On-line]: <http://english.alarabiya.net/en/News/gulf/2017/09/23/UAE-minister-Gargash-Federal-system-better-alternative-to-separation-.html> (Accessed 23.07.2018).
- * Lehmbrusch Gerhard. Federal state-building and the origins of executive federalism: A comparison of Austria, Germany and Switzerland. Acâdemi a.Edu. [On-line]: https://www.academi.a.edu/5670885/Federal_state-building_and_the_origins_of_executive_federalism_A_comparison_of_Austria_Germany_and_Switzerland (Accessed 25.04.2017).
- * Karkouti Mustapha. World has failed Syria. [On-line]: <https://gulfnews.com/opinion/thinkers/world-has-failed-syria-1.2282685> (Accessed 26.09.2018)
- * Manzarari Dumitru. There are no natural prerequisites for federalism in Moldova. [On-line]: <http://www.azi.md/ro/story/214> (Accessed 17.03.2017).
- * Masrouf Barzani: We Will Never Give up on Our Land. 26.02.2018. [On-line]:

<http://www.basnews.com/index.php/en/interviews/418187> (Accessed 28.02.2018).

* Mohammed Ala Jabar. The Politics of Iraqi Kurdistan: Towards Federalism or Secession? / PhD Thesis. University of Canberra, 2013. [On-line]: http://www.canberra.edu.au/researchrepository/file/3bee44d0-f162-8598-ad64-033aa44dd1e3/1/full_text.pdf. (Accessed 12.08.2018).

* Moubayed Sami. Weak regimes accelerate shift towards federalism. [On-line]: <http://gulfnews.com/news/mena/syria/weak-regimes-accelerate-shift-towards-federalism-1.2106368>. (Accessed 16.05.2018).

* Murolo Giuseppe. I disastri del federalismo. [On-line]: <http://www.murolo.it/index.php?page=diario&id=4&nome=I-disastri-del-federalismo> (Accessed 2.12.2015).

* Natali Denise. Can Federalism Work in Iraq? [On-line]: <https://www.files.ethz.ch/isn/134644/ER-Iraq%20Federalism.pdf> (Accessed 12.08.2018).

* Norris Pippa. Stable democracy and good governance in divided societies: Do power-sharing institutions work? Paper for presentation at the International Studies Association 46th annual convention. Cambridge: Harvard University, John F. Kennedy School of Government, 2005. [On-line]: <https://www.hks.harvard.edu/fs/pnorris/Acrobat/Powersharing%20solutions.pdf> (Accessed 1.06.2017).

* Pack Jason, Bruce St John Ronald. Libya's missteps threaten descent into federalism [On-line]: <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2012/06/2012614115342445476.html> (Accessed 15.01.2015).

* PSDM consideră că constituirea unei federații în baza a doar doi subiecți va transforma Moldova într-o zonă de instabilitate și de confruntări politice permanente. [On-line]: <http://www.infotag.md/reportaje/764151/>(Accessed 2.02.2014).

* Ricklefs Norman, Fathallah Hadi. From Syriato Iraq: federalize or perish.2016, 8 November. [On-line]: <https://worldpolicy.org/2016/11/08/from-syria-to-iraq-federalize-or-perish/>(Accessed 10.07.2018).

* Rodden Jonathan, Rose-Ackerman Susan. Does Federalism Preserve Markets? Yale Law School Scholarship Series. Paper, 1997, 590. [On-line]: http://digitalcommons.law.yale.edu/fss_papers/590 (Accessed 22.10.2012).

* Syria civil war: Key powers „consider federal division”. [On-line]: <https://www.aljazeera.com/news/2016/03/syria-civil-war-key-powers-federal-division-160311072916545.html> (Accessed 16.08.2017).

* Schofield Julian. Conflict resolution in an emerging multilateral world. Federalism and confederalism / Lecture Notes. Montreal, Quebec: Concordia University Press, 2003. [On-line]: <http://tamilnation.co/conflictresolution/federalism/federalismconfederalism.htm> (Accessed 19.01.2018).

* UK Foreign Secretary says federalism best solution for Syria. ARA News, 27 January, 2017. [On-line]: <http://aranews.net/2017/01/uk-foreign-secretary-says-federalism-best-solution-for-syria/>. (Accessed 10.06.2017).

* Зубов Андрей. Является ли федерализм наилучшей формой обеспечения прав и свобод граждан России? [On-line]: <http://www.hrightrights.ru/text/b12/Chapter16.htm> (Accessed 12.05.2017).

- * Исаев Леонид. Федерализм в Йемене: на обломках счастье сложно строить. [On-line]: <http://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/analytics/federalizm-v-yemene-na-oblomkakh-schaste-slozhno-stroit/> (Accessed 18.12.2017).
- * Кузнецов Василий, Салем Валид. Безальтернативная хрупкость: судьба государства-нации в арабском мире / International Middle Eastern Studies Club. [On-line]: <https://imesclub.org/ru/tribune-rus/2018-03-14-13-16-46> (Accessed 10.04.2018).
- * Лузин Павел. Кремлевский колониализм vs. федерализм. [On-line]: <http://intersectionproject.eu/ru/article/politics/kremlevskiy-kolonializm-vs-federalizm> (Accessed 15.05.2017)
- * Наумкин Виталий. „Ящик пандоры” федерализации на Ближнем Востоке. [On-line]: <http://ru.valdaiclub.com/a/highlights/yashchik-pandory-federalizatsii/> (Accessed 15.07.2018).
- * Новая тактика России по развалу Украины. Свободная пресса, 19.03.2017 [On-line]: <http://svpressa.ru/politic/article/168594/> (Accessed 10.06.2017).
- * США поддерживают курдский федерализм в Ираке и сильное КРГ. [On-line]: <http://riataza.com/2018/01/31/ssha-podderzhivayut-kurdskiy-federalizm-v-irake-i-silnoe-krq/> (Accessed 15.04.2018).

Araştırılan sorunun önemi ve güncelliği.

Federalizm, merkezi güç ile bu devletin topraklarında uygulanan güç arasındaki ilişkilerde kullanılan ilkelerden biridir. Bu sadece bir devlet teşkilatı biçimi, merkez ve bölgeleri arasındaki ilişkiler ilkesi değil, aynı zamanda bir devletin çeşitliliğinde gelişme potansiyelini keşfetme kapasitesine dayalı özgün bir vizyon ve kurucu bölgelere özerklik tanıma üzerine kapsamlı bir kavramdır. Federalist vizyon sorumluluk paylaşımındaki diyalogun karşılıklı olarak kabul edilebilir çözümlerinin olasılıklarını araştırmaktadır. Bundan dolayı, çağdaş dünyada federalizmin sosyal-politik istikrarın temelini oluşturması belirli koşullar altındadır veya bu koşullar altında olabilir.

Dünyada federalizm deneyimi, en iyi uygulamaları vurgulamak ve bazen eksikliklerle gösterilmiş olan politik uygulamada tatbik edilmesi durumunda olumlu öğeleri elde etmek için zengin bir yansıma malzemesi sağlar.

Federalizm meselesi uluslararası siyasi uygulamaların ön saflarında ve aynı zamanda güncel bilimsel tartışmalarda ön plana çıkmaktadır. Bu ilkenin uluslararası aktörlerin politik pratiğinde uygulanma özelliklerini bilmek, siyaset bilimcileri için bir çekim meselesidir. Federalizm konusuna verilen ilgiye rağmen, bir dizi belirsiz konu varlığını sürdürmektedir. Bu bağlamda, federalizmin işlevselliği sorununu ele almak, bir takım ilişkili sorunları ortaya çıkarabilir.

Federalizmin gelişmesi ile ilgili çözülmemiş temel teorik ve uygulamalı problemler (özellikle Orta Doğu'da) kitlelerin politik davranışlarını ve kendi birimlerinin örgütlenmesi için gerekli yönergelerden yoksun kalması nedeniyle, çeşitli birimlerinin faaliyetlerini tersi yönde etkilemektedir. Bütün bunlar birlikte ele alındığında toplumdaki siyasi istikrarı, çeşitli devlet yapılarının önemli görevlerini yerine getirme konusundaki politik farkındalığı ve halkın gerekli desteği ile güç kazanmasını etkileyemez.

**Democratic Arab Center
For Strategic, Political & Economic Studies Berlin/
Germany Publication**

All rights reserved

**No part of this book may be reproduced, stored in a
retrieval system, or transmitted
in any form or by any means, without the prior written
permission of the publisher :**

**Democratic Arab Center For Strategic, Political & Economic
Studies**

Berlin / Germany

Email book@democraticac.de

ÇAĞDAŞ DÜNYADA FEDERALİZMİN İŞLEVSELLİĞİ
(ORTA DOĞU)

SULAIMAN RAFİK & MORARU VICTOR

Head of Democratic Arab Center: **AMMAR. SHARAAN**

Publishing Director: **Dr.Rabiah Temmar**

Format Book: **Dr. Leila Chibani**

Book registration number:

VR . 3383 - 6772. B

first edition

2023

The views and opinions expressed are those of the authors and do not necessarily
reflect the official policy or position of the Arab Democratic Center